

**ОБЩ УСТРОЙСТВЕН ПЛАН НА ОБЩИНА ШАБЛА –
ОКОНЧАТЕЛЕН ПРОЕКТ**

**ТОМ I
ОБЯСНИТЕЛНА ЗАПИСКА**

**ГД по ЗЗД „ МОДУЛ СТУДИО 2-8 И ПАРТНЬОРИ „ „ ТПО Варна ЦПБО
ЕООД „ „ Модул Студио 2-8 „ ЕООД**

ВАРНА 2023

Министерство на регионалното развитие и благоустройството

ОДОБРЯВАМ

Министър:

Заповед № РД-02-5 95/04.07. 2023

София, 04.07. 20 23г.

ДИДИ ПРОЕКТАНТСКА ПРАВОСПОСОБНОСТ

арх. ИВАН НИКОЛОВ НИКИФОРОВ

Per. №: 02381

дата: 04.07.2023 г. подпис:

СЪДЪРЖАНИЕ И АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ

Том I-Обяснителна записка			
			Стр.
1.	Увод		4
1.1.	Общи бележки	проф. арх. И. Никифоров д.а.н.	4
1.2.	Основни принципи при съставяне на ОУПО	проф. арх. И. Никифоров д.а.н.	5
1.3.	Цел и основни задачи на ОУПО Шабла	проф. арх. И. Никифоров д.а.н.	6
1.4.	Анализ на степента на приложение на действащия ТУП на Общината	проф. арх. И. Никифоров д.а.н.	7
2.	Природни условия	инж. Т. Читарлиева инж. Ж. Йорданова	10
2.1.	Релеф	инж. Т. Читарлиева инж. Ж. Йорданова	10
2.2.	Геоложки строеж	инж. Т. Читарлиева инж. Ж. Йорданова	11
2.3.	Хидрогеоложки условия	инж. Т. Читарлиева инж. Ж. Йорданова	12
2.4.	Физико-геоложки процеси и ресурси в бреговата зона	инж. Т. Читарлиева инж. Ж. Йорданова	14
3.	Регионални връзки и проблеми	проф. д-р арх. Т. Булев	18
3.1	Регионални връзки и взаимодействие на територията на община Шабла: природна среда.	проф. д-р арх. Т. Булев	18
3.2	Географско разположение на общината спрямо селищната мрежа на региона и потенциални взаимовръзки. Комуникационни взаимодействия.	проф. д-р арх. Т. Булев	19
3.3.	Основни изводи и предложения	проф. д-р арх. Т. Булев	20
4.	Аналитични проучвания на човешкия ресурс, икономическата база, социалната и техническата инфраструктура и обитаването	ст.н.с.1ст. Илия Копралев	21
4.1.	Анализ на демографското развитие и на човешкия ресурс	ст.н.с.1ст. Илия Копралев	21
4.2.	Анализ на състоянието на икономическата база	ст.н.с.1ст. Илия Копралев	36
4.3.	Социална, институционална и туристическа инфраструктура	ст.н.с.1ст. Илия Копралев	46
4.4.	Обитаване (жилищен сектор)	ст.н.с.1ст. Илия Копралев	55
5.	Прогноза за демографско развитие	ст.н.с.1ст. Илия Копралев	62
5.1.	Общи изисквания към демографската прогноза	ст.н.с.1ст. Илия Копралев	62
5.2.	Демографска прогноза за броя и възрастовата структура - по варианти	ст.н.с.1ст. Илия Копралев	64
6.	Прогнози за развитие на икономическата база, социалната и туристическата инфраструктура	ст.н.с.1ст. Илия Копралев	71

6.1	Методически подходи за прогнозиране на социално-икономическото развитие на общината	ст.н.с. I ст. Илия Копралев	71
6.2	Прогнозни насоки за икономическо развитие	ст.н.с. I ст. Илия Копралев	73
6.3	Прогноза за динамиката и за секторната структура на икономиката на Община Шабла	ст.н.с. I ст. Илия Копралев	78
6.4	Прогноза за развитие на социалната инфраструктура	ст.н.с. I ст. Илия Копралев	83
6.5	Прогноза за развитие на туристическата инфраструктура	ст.н.с. I ст. Илия Копралев	87
6.6	Прогноза за развитие на обитаването	ст.н.с. I ст. Илия Копралев	91
7.	Транспортна система	инж. Л. Урукова	92
7.1	Съществуващо положение на пътната мрежа в Община Шабла	инж. Л. Урукова	92
7.2	Улична мрежа в населени места	инж. Л. Урукова	97
7.3	Развитие на комуникационно- транспортната система	инж. Л. Урукова	98
8.	Енергийна система	инж. П. Добрев	102
9.	Водоснабдяване и Канализация	инж. П. Китипов	112
10.	Газификация	инж. Е. Боев	127
11.	Електронни съобщения	инж. К. Атанасов	128
12.	Зелена система, Туризм и рекреация	проф. арх. А. Ковачев д.а.н. инж. Г. Стоянова	136
12.1	Зелена система	проф. арх. Ат. Ковачев д.а.н. инж. Г. Стоянова	136
12.2	Туризм и рекреация	проф. арх. Ат. Ковачев инж. Г. Стоянова	148
13.	Културно наследство		158
13.1	Анализ и диагноза на състоянието на недвижимото Културно наследство в община Шабла	проф. арх. Тодор Кръстев д.а.н.	158
13.2	Прогноза за опазване и използване на недвижимото Културно наследство	проф. арх. Тодор Кръстев д.а.н.	173
14.	Ландшафт и Макроестетически проблеми	проф. д-р арх. Т. Булев	193
14.1	Ландшафт	проф. д-р арх. Т. Булев	193
14.2	Макроестетически проблеми	проф. д-р арх. Т. Булев	195
15.	Устройствено зонироване на територията на общината, основни принципи	проф. арх. И. Никифоров д.а.н.	198
16.	Устройствени показатели	проф. арх. И. Никифоров д.а.н. арх. В. Бузев	202
17.	Баланс на територията	проф. арх. И. Никифоров д.а.н. инж. П. Лилянов	211
Том II			
	ПРАВИЛА И НОРМАТИВИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ОБЩИЯ УСТРОЙСТВЕН ПЛАН НА ОБЩИНА ШАБЛА	адв. В. Бакалова, арх. И. Янкулов и екип	214

1. УВОД

1.1. Общи бележки

Общият устройствен план на община Шабла е съобразен с изискванията на ЗУТ (Закон за устройство на територията), Наредба № 7 на МРРБ за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони и Наредба № 8 за обема и съдържанието на устройствените схеми и планове. Общият устройствен план е изготвен в съответствие с предписанията на предварително изготвеното планово задание.

Общият устройствен план на община Шабла, е управленски инструмент на местната власт насочен към създаване на условия за развитие и комплексно устройствено планиране на различните видове територии в общината, при отчитане на съществуващите природни и антропогенни дадености и специфични социално-икономически условия.

С ОУП се детайлизират териториалните насоки за развитие, заложен в пространствените документи от по-високо йерархично ниво - Националната концепция за пространствено развитие (НКПР, 2013 - 2025), Национална стратегия за регионално развитие (НСРР 2012 - 2022) Регионален план за развитие на Северния източен район (СИР, 2014 - 2020) Стратегия за развитие на област Добрич (СРОД, 2014 - 2020) и Общински план за развитие на община Шабла (ОПРОШ, 2014 - 2020) ОУПО на Шабла е съобразен и с „Новата Стратегия на Европейския Съюз „Европа 2020“, приета през 2010 г., която налага подобряване на координацията и обвързването на различни политики и национални стратегии, включително на политиката и стратегиите за балансирано и устойчиво регионално развитие в рамките на Европейския съюз, с цел постигане на три подсилващи се взаимно приоритета:

- интелигентен растеж: изграждане на икономика, основаваща се на знания и иновации;
- устойчив растеж: насърчаване на по-екологична и по-конкурентоспособна икономика с по-ефективно използване на ресурсите;
- приобщаващ растеж: стимулиране на икономика с високи равнища на заетост, която да доведе до социално и териториално сближаване.

1.2. Основни принципи при съставяне на ОУПО

Процесът на изготвяне на ОУП на община Шабла изисква прилагане на утвърдена от теорията и практиката методология за изготвяне на подобен тип планов документ в пространственото планиране. Тя се базира на няколко основни принципа:

- **Принцип за интегрираност** - изразява се в прилагането на методически подход, отчитащ влиянието на разнопосочни фактори за развитие и използване на териториалните ресурси, в търсене на възможности за съвместяване на разнопосочни интереси с подчертаване на публичните. Принципът за интегрираност се допълва и с изискването за координация на устройственото планиране със стратегическото планиране и програмиране, съвместяване на екологическите изисквания със социално - икономически и др.

- **Принцип за реалистичност** - изразява се във възможността за приложимост на устройственото решение, съдържащо се в ОУП при отчитане на обективните фактори за пространствено развитие на общината.

- **Принцип за дългосрочност** - съгласно действащата нормативна уредба в устройственото планиране, срокът на действие на ОУП е 15-20 години. Прилагането на този принцип при разработване на ОУП на община Шабла следва да се съобрази с обективни прогнозни разчети за протичащите процеси, които да отчитат очакваното въздействие на фактори със стимулиращо и със задържащо влияние върху пространственото развитие. Предлаганото устройствено решение следва да е относително устойчиво във времевия хоризонт на действие на ОУПО.

- **Принцип на партньорство** между заинтересованите страни (на първо място местните власти, бизнеса, НПО, местното население).

- **Принцип на публичност** на устройственото решение - участия на жителите на общината в обсъждания на Предварителния проект на ОУПО и отчитане на техните предложения.

- **Принцип на устойчиво развитие** - ОУПО Шабла трябва да осигурява:

- **достъпност** - пространствена, социална, финансова;
- **условия и интерес** за реализация на плана от различни социални и възрастови групи;

- **опазване на околната среда** - природна и антропогенна (хора; културно-исторически ценности).

- **запазване интересите на бъдещите поколения** - това, което създаваме с действие или бездействие тук и сега, трябва да запази правото на избор на идните поколения.

1.3. Цел и основни задачи на ОУПО на Шабла

Основната цел на ОУПО Шабла е да предложи оптимална пространствена и функционална структура за развитие, изграждане и комплексно устройство на общинската територия в хармонично единство на урбанизираните територии със съществуващите природни и антропогенни дадености и специфични социално-икономически условия за възпроизводство на обществото и за предлагане на възможности за пространственото „вписване“ на общината в групата от съседни общини в границите на област Добрич.

Реализацията на така формулираните цели на ОУП на община Шабла е свързано с решаване на следните основни задачи:

- определяне структурата на територията на общината при отчитане на комплексните социално-икономически, пространствени и инфраструктурни предвиждания, както и на политиките за опазване на околната среда;
- функционално зонироване на територията;
- пространствено структуриране на различните видове територии в зависимост от предвиденото в ОУП бъдещо основно предназначение;
- определяне на допустимите и забранените дейности в различните функционални зони;
- съставяне на специфични правила и норми за определени територии с основно предназначение в землището на общината;
- предлагане на подходящи насоки за развитието на системите на транспортната и техническата инфраструктура и връзките им с териториите на съседните общини и с инфраструктурните мрежи, съоръжения и обекти с национално и регионално значение;
- развитие на системите за отдых и туризъм, свързани с природните и антропогенните характеристики на общината и наличните обекти на културно-историческото наследство;
- определяне на териториите с разпространение на предвидими природни бедствия и мерките за устройствена защита;
- определяне на границите на териториите за природна защита и културно - историческа защита и начините на тяхното използване;
- определяне на границите на нарушените територии и териториите за възстановяване;
- определяне на териториите за активно прилагане на ландшафтно-устройствени мероприятия и естетическо оформяне, в т.ч. териториите за превантивна устройствена защита, съгласно чл.10, ал.3 от ЗУТ.

1.4. Анализ на степента на приложение на действащия ТУП на Общината

По част Социално-икономическо и пространствено развитие

Заложеното в действащия ТУП на общината функционално зонироване на територията на 2 меридионално обособени зони (Източна и Западна) с водещи функции - курортно-туристически (Източна) и селскостопанска (Западна) се препотвърждава и в настоящия Окончателен проект на общия устройствен план на общината;

Предложените в действащия ТУП зони за туризъм в крайбрежните и във влажните зони (поради обективните предпоставки и фактори за тяхното обособяване и развитие) се залагат и в актуализирания ОУП на община Шабла. При актуализацията на ОУП се прецизират някои от количествените им параметри и се предлага обособяване и на нови зони за туризъм;

Не се потвърждават обосновките за ограничаване на териториите, свързани със затихващите функции на газодобивната промишленост (на базата на двете действащи концесии, отчетени в действащия ТУП). С даването на новата концесия за проучвания на блок 1-4 Каварна, в който една от 4 -те зони е на територията на община Шабла (РМС № 633/07.10.2008 г.) съществуват възможности за нарастване на ролята на добивната промишленост. Те произтичат от евентуалните резултати от проучванията в

лицензионния блок „Шабла“. При откриване на залежи на нефт/газ следва да се предприемат съответните устройствени решения за потенциалните нови находища за добив на суровината.

Не се очертава реализация на предложената в действащия ТУП промяна на функционалното предназначение на северната част на терена, зает от МО с нови функции за целите на туризма. Причината за това е в запазването на специалния статут на терена в неговите досегашни граници;

Предложението за резервиране на терен в близост до ГКПП Дуранкулак за изграждане на свободна безмитна зона, заложено в действащия ТУП вече губи смисъла си, поради превръщането на българо-румънската граница във вътрешна граница на ЕС. В европейското пространство движението на стоки и услуги е свободно, безмитно, което превръща свободните безмитни зони в безпредметни.

По част „Опазване на недвижимите културни ценности „

Устройствените планове до сега не са включвали аспектите на културното наследство и не са предлагали устройствени решения във връзка с него. Териториално устройственият план на община Шабла, приет в края на 1997, г. не е бил съгласуван с НИНКН. В Плана не са отразени 105-те културни ценности на територията на Общината (с единственото изключение - Груповата културна ценност на Дуранкулашкото езеро, означена само като „археология“). Планът не предвижда устройствени и общински мероприятия за защита и устойчиво използване на териториите на недвижимо културно наследство. Не е определено предназначението на териториите с културни ценности, не са предвидени специфични правила и нормативи за тяхното опазване, както и програма за опазване и популяризиране на недвижимото културно наследство.

Следователно, приложението на действащия ТУП на Общината по никакъв начин не е повлияло върху опазването на недвижимото културно наследство на Общината и неговото използване като ресурс за устойчиво териториално развитие.

По част „Електроснабдяване“

На територията на общината се намира подстанция „Шабла 110/20 kV собственост на НЕК ЕАД, която е източник на ел. енергия с два трансформатора с инсталирана мощност 2 x 25 MVA.

Подстанция „Шабла“ има електропроводна връзка с подстанциите „Каварна“ 110/20 kV с ВЕЛ 110 kV „Раковски“ и подстанция „Ген. Тошево“ 110/20 kV с ВЕЛ 110 kV „Дропла“.

Община Шабла се захранва на 20 kV с въздушни и кабелни линии на 20 kV“ и мрежа от трафопостове 20/0,4 kV.

За тези електропроводи са осигурени обслужващи коридори за профилактика и ремонт, които трябва да бъдат запазени независимо от връщането на земята.

На територията на Община „Шабла“ са разположени съоръжения на „ВиК“, „Напоителни системи“ и „Нефт и газ - Тюленово“, които се захранват с електропроводи 20 kV и са тяхна собственост. Тези електропроводи не могат да се използват за захранване на битови консуматори.

През последните три години на територията на Община „Шабла“ се развива вятърна енергетика или има допускания за монтиране на ветрогенератори. На етапа на развитието

на ВяЕЦ в Общината процеса за допускане е овладян и са направени допускания за изграждане на ВяЕЦ на територия определена в ТУП 2008 г.

На база прогнозното развитие на Община „Шабла“ по действащият ТУП потребната мощност нараства до 80 MW основно поради нарастване на обитателите в курортните зони.

За задоволяване на потребностите от ел. енергия е предвидено развитие на енергийната система. Използва се разширението на съществуващата ел. подстанция 110/20 kV „Шабла“ във връзка с присъединяване на ветрогенератори за износ на ел. енергия, а така също и изграждане на нова подстанция 110/20 kV след с. Ваклино.

Развитието на мрежа средно напрежение 20 kV за задоволяване на битовото потребление е насочено към зоните за туризъм и отдых по бреговата ивица. На първи етап развитието на мрежата не се различава от това предвидено по новия ОУПО.

В определените зони за развитие на туризма се предвижда изграждане на Възлови станции и от тях по кръгови схеми да се захранват трафопостове 20/0,4 kV. Но за втори етап с разрастване на строителството в предвидените мащаби по ТУП се предвижда изграждането на нова подстанция 110/20 kV и пренасочване на енергийните потоци на 20 kV основно към вече изградените Възлови станции. Това развитие на мрежата предвижда осигуряване захранване от два източника.

С развитие на вятърната енергетика за износ на произведената ел. енергия се налага изграждане на нови подстанции 20/110 kV, които не могат да се ползват за потребление. Тези подстанции и това развитие на мрежата с ветрогенератори се определя от инвестиционните намерения върху закупени селскостопански земи и смяна предназначението им. Съгласно ТУП и ОУПО се определят територии и земища за допускане, като по ТУП ограничението е по-голямо. Единствено ако на север към „Дуранкулак“ се предвижда изграждане на подстанция за износ да се комбинира и с възможност за задоволяване на потребители, като се мери произведената енергия на 20 kV, а тази за потребители на 20 kV или 0,4 kV.

Развитието на мрежата се извършва от Инвеститорите и ЕРП СЕВЕР на база Договори за присъединяване по действащи в страната Закон за енергетиката и Правилник за присъединяване.

По действащия ТУП, както и по ЗУТ, няма пречки за развитие на мрежата 20 kV, така че действащия ТУП е актуален.

Не предвиждаме промяна на схемите за ел. захранване на новостроящите се комплекси в селищните системи по бреговата ивица.

За всички останали селища в Общината съществуващата ел. мрежа задоволява нарастването на потреблението и не се предвижда разширение както по ТУП така също и по ОУПО.

По ВК осигуряване

По отношение на инфраструктурата и специално за водоснабдяването и канализацията, действащия ТУП дава подредена, обобщена и обхватна информация за съществуващото положение. Направените анализи са почти изцяло актуални и валидни и са залегнали в основата на настоящата разработка. По отношение на изводи, препоръки и предписания, действащия ТУП е изключително оскъден. Това дава голяма свобода за инициатива за инвеститорите, но липсват насоки и отправни точки за Общината.

Водоснабдяването е с огромни резерви, тъй като наличният ресурс многократно надвишава очакваното потребление. Въпреки това е необходимо да се направи много за оптимизиране на процесите с намаляване на загубите на вода и респективно енергийния разход.

Канализацията е много слабо изградена, особено пречиствателните съоръжения и заустването в приемниците. Действащия ТУП почти не засяга този проблем, само дава оскъдни предписания, които са доразвити в ОВОС-а. Пречистването на отпадъчните води е важен елемент от инфраструктурата на тази територия, защото ще предпази от замърсяване подпочвените води, които пък са един от основните ресурси.

2. ПРИРОДНИ УСЛОВИЯ

2.1. Релеф

Релефът е равнинен. Надморската височина е от 0.0 до 40.0м. До Шабла брегът е предимно нисък. Редуват се клифови участъци с обширни плажни ивици. На юг от нос Шабла брегът е скалист и постепенно увеличава височината си. Изграден е от варовици, които са силно окарстени и напукани, на места са образувани пещери и интересни подводни скални образувания.

По крайбрежието на Община Шабла са разположени езерата лимани – Дуранкулашко, Езерецко и Шабленско.

Дуранкулашкото езеро е природна забележителност, включваща централна водна площ с дълбочина около 8 до 10 м., обрасла с водна растителност; блато и острови обявена за защитена местност.

Езерецкото и Шабленско езеро са на 2км североизточно от гр. Шабла. От морето ги разделя широк плаж. Двете езера се подхранват от подводни извори. Шабленското езеро, което е по-голямо и по-дълбоко е обявено за защитена местност.

На 4км източно от Шабла е разположена Шабленската Тузла – лагуна. Нейните води са с голяма соленост - 40% и наличие на пласт лечебна кал.

Растителността на територията е с лесостепен характер. Много голяма част е заета от обработваеми земи – ниви, тъй като почвите са много подходящи за отглеждане на почти всички селскостопански култури. Хумусният пласт тук е 50 до 80см.

Липсата на промишлени предприятия, големи градове и туристически комплекси в близост до морето са причина за сравнително слабото екологично замърсяване на плажните ивици и плитководната зона.

Климатът е под влияние на два основни фактора: особеностите на атмосферната циркулация в тази част на Балканския полуостров и влиянието на Черно море. Под влиянието на Черноморския басейн се намалява денонощната и годишна амплитуда на температурата. Също така, благодарение на морето не се проявява така остро влиянието на студените континентални въздушни маси, както във вътрешността на страната. Средната януарска температура не пада под 0°C. Средната температура през пролетта е от 8° до 12°C. Летните температури са 22° до 23°C (м. юли), а есенните са сравнително високи – 12° до 14°C.

2.2. Геоложки строеж

Територията на Община Шабла, до дълбочината на техногенно въздействие е изградена от седименти с кватернерна и неогенска възраст.

Кватернерът е представен от следните генетични типове: еолично-алувиални, еолични, езерно-блатни и морски образувания.

Към морските образувания спадат съвременните плажни пясъци. Най-широките плажни ивици се намират в района на къмпинг «Добруджа» и къмпинг «Карвуна», северно от Крапец.

Езерно-блатните отложения са представени основно от глини и пясъци. Срещат се в прибрежните части на Шабленското и Дуранкулашкото езеро.

Към еоличните отложения се отнасят лъос и лъосовидни глини. В естествения профил на брега лъосовидните отложения се разкриват от Българо-Румънската граница до нос Шабла. Имат мощност до 20м, която намалява в посока север-юг.

Лъосът е рохкава, слабо свързана, прахова, неводонаситена глинеста строителна почва с много ясно изразена макропорестост. В него се срещат от един до пет слоя погребани почви. Под погребаните почви обикновено се разполагат лъосовидни глини, набогатени на карбонати. Карбонатното вещество е неравномерно разпръснато в разсеяно състояние или под формата на конкреции с големина 2-3см, по-рядко достига до 20см. Състава на карбонатните включения се увеличава от север на юг.

Лъосът спада към особените почви, поради свойството пропадане, т.е. сляга бързо и неравномерно след овлажняване, под действие на собственото си тегло или допълнителен външен товар.

В по-голяма част от територията на Община Шабла лъосовидните седименти не са пропадъчни или се отнасят към слабо пропадъчни почви. Изчислителното им натоварване е в границите 0.2-0.25МРа.

Другата отличителна черта на лъосовидните отложения е склонността им към вертикална цепителност и поддържане на вертикални откоси.

Най-често в основата на лъосовидните отложения залягат глини жълтокафяви и праховопесъчливи червени глини с мощност до 10м. Те се отнасят към еолично-алувиалните отложения. Имат изчислителното натоварване 0.25МРа.

Лъосовидните седименти залягат върху неогенски варовици, отнесени към «Карвунска свита». Дебелината им е 25-30.0м. Представени са от здрави, плътни или шуплести, окарстени сиви варовици. Изчислителното им натоварване е в границите 0.3-0.5МРа.

Нос Шабла се явява литоложка граница. На север от него варовиците от Карвунска свита се разкриват в основата на разреза и се припокриват от лъосовидни отложения, чиято мощност се увеличава от юг на север. Южно от носа варовици изграждат изцяло бреговия склон. Тези варовици се отнасят към „Одърска свита”. Представени са от детритусно-черупчести и оолитни варовици с прослойки от пясъци и глини.

На повърхността на терена се разкриват тъмнокафяви до черни глини, богати на хумус – почвен слой. Имат мощност 1.0 до 2.0м. Негодни са за земна основа.

В структурно-тектонското развитие на района най-важна роля играе Шабленско-Българевската грабенова зона, с която се свързва повишената сеизмична активност. Тя е сложно устроена по различните стратиграфски нива, с по-ясно изразен в дълбочина и затихващ по височина характер. Западната част на грабеновата зона е разположена на сушата, а източната - в акваторията на Черно море. Тя е изпълнена с дебели триаски седименти и отчасти пермски скали, без да е достигната подложката им, която вероятно е на дълбочина повече от 4000м. Чрез разломи тя е разчленена на по-малки блокове. Структурно определящите разломи – Свети Николовски (Тюленски), Раковско-Горунски и Българевски са със субмеридионално направление.

2.3. ХИДРОГЕОЛОЖКИ УСЛОВИЯ

В хидрогеоложко отношение най-важно значение имат сарматския и малм-валанжския водоносни хоризонти.

Сарматският водоносен хоризонт е акумулиран във варовици с широко площно разпространение. Варовиците са органогенни черупчести и окарстени. Каверните са с малки размери, но голяма гъстота. Варовиците са силно напукани и имат голяма шуплестост. Така в тях се създават условия за акумулиране на големи количества подземни води. Средната дебелина на водонаситената част е около 60м, а максималната – достига до 150м. Голяма част от варовиците – до 80м, заедно с лъсовидната покривка остават в зоната на аерацията и имат съществено значение за регулиране подхранването на водоносния хоризонт. За долен водоупор на водоносния хоризонт служат по-плътните варовици и глинесто мергелните седименти на долния сармат.

Коефициентът на филтрацията варира в широки граници - 80 до към 300 м/ден. Нивото на грунтовия поток варира между 15 и 30 м от повърхността на терена.

Водите от сарматския водоносен хоризонт са пресни, с минерализация по-малка от 1г/л. По химичен състав са хидрокарбонатно-калциеви.

Подхранването на водоносния хоризонт е само от валежите и от временни повърхностни води, които се формират при поройни валежи и интензивно снеготопене в обикновено сухите долове. Динамичният запас на подземните води възлиза на около 7м³/сек върху площ от около 3300км².

Подземните води се дренират в Черно море. Най-големите концентрирани находища на подземни води от хоризонта има в Шабленското и Дуранкулашкото езеро. Подземните води, които се изливат в тях поддържат по-високо ниво, в сравнение с морското. Езерата са образувани в удавени долини, като отложените глинести материали в тях имат дебелина над 30м. По такъв начин се създава своеобразен екран, който разделя прясната подземна вода от солената морска вода и западно от езерата се осигурява черпене на големи количества вода, без опасност от засоляване. Между езерата, където липсва този екран, прясната вода, която идва от запад „плува“ над морската. Това създава опасност от засоляване при експлоатация на пресните подземни води.

Малм-валанжският водоносен хоризонт е акумулиран в седиментен карбонатен комплекс, представен от варовици, които в дълбочина преминават в доломитизирани варовици и доломити. Мощността на този комплекс е от порядъка на 600-700м. Водообилността на седиментите се дължи на тяхната напуканост и окарстеност. Между пукнатините има хидравлическа връзка и се е формирал общ водоносен хоризонт.

За долен водоупор на водоносния хоризонт служат седименти с долноюрска (догер) възраст, представени от аргилити, глинени и пясъчници.

Горната покривка на валанжските седименти е пъстра. В района на Североизточна Добруджа те се покриват от седименти на горна креда, представени в карбонатен фациес-кредоподобни варовици и варовици с прослойки от мергели. Тези седименти представляват водоупор, но в причерноморската ивица долната им част образува общ водоносен хоризонт с малм-валанжския.

Валанжските води са инфилтрационни, подхранващи се от атмосферните валежи, повърхностните води на реките и подземните води на по-горе залягащи хоризонти. Естественото дрениране на водите от валанжския водоносен хоризонт се осъществява основно чрез Девненските и Златинските извори.

Водите от валанжския водоносен хоризонт са пукнатинно-карстови. Нивото им в района на Шабла е от +16 до +20 спрямо морското ниво. Температурата на водата достига от 18 до 38°C.

Валанжските води са пресни, с обща минерализация не надвишаваща 1г/л, съдържащи минимални количества сероводород. Изключение прави само най-североизточната част на водоносния хоризонт – районът на Тюленовското нефтено находище. Тук минерализацията на водите се увеличава, достигайки до 3-4г/л, обогатява се на микроелементи – йод, бром, амоняк и др. Водите съдържат нафтенени киселини.

Експлоатацията на малм-валанжския водоносен хоризонт се осъществява чрез сондажи. Дълбочината на експлоатационните сондажи в района на Община Шабла достига до 1000м.

От гледна точка на строителни работи, подземните води на територията на Общината са плитки от 0.0 до 5.0м само в района непосредствено до езерата, а в останалата част залягат на дълбочина по-голяма от 10.0м.

2.4. ФИЗИКО-ГЕОЛОЖКИ процеси и ресурси в бреговата зона

Съгласно последното сеизмично райониране на страната, Община Шабла е разположена в район с най-висока степен на сеизмичност - IX-та, с коефициент на сеизмичност $K_s = 0.27$.

От геодинамичните процеси в района на Община Шабла с най-голямо значение са морската абразия, площна ерозия, изветрителните и срутищно-свлачищните процеси. Те се проявяват по бреговия склон. Развитието им се обуславя от геолого-литоложкия строеж и морфоложките особености на крайбрежната зона.

Съгласно състава на материалите, изграждащи вертикалния разрез на клифа, облика на релефа, интензивността на бреговите процеси, количеството на акумулативни форми, сладководни източници и водни площи бреговата ивица на Общината Шабла е разделена на два района, част от Добруджанско-Франгенски геоморфоложки район – от нос Сиври бурун (Българо-Румънската граница) до нос Шабла и от нос Шабла до с. Камен бряг.

От Дуранкулак до н. Шабла експозицията на брега е главно изток-североизток, а ориентировката на брега е север - юг. До нос Шабла брегът е предимно нисък. Редуват се клифови участъци и обширни плажни ивици. Западно от плажовете Дуранкулак, Езерец и Шабла са разположени едноименните лиманни езера. Те се подхранват главно от подпочвени карстови извори. Южно от Шабленското езеро е оформена лагуна, наречена Шабленска тузла.

Тази част от крайбрежието е изградена от лъсовидни наслаги, в основата на които се разполагат горносарматски варовици. Лъсовите материали са слабо уплътнени, с ясно изразена вертикална цепителност и ниска устойчивост на размиване.

От геодинамичните процеси с най-голяма интензивност в този район са проявени: морската абразия, площна ерозия, изветрителни и срутищно-свлачищни процеси. Свлачищни процеси са регистрирани само в два участъка, при това те се явяват локални микросвличания.

На територията на общината до 2020г. са регистрирани два свлачищни участъка:

1. Локални приоткосни свлачища по крайбрежния склон на с. Дуранкулак-къмпинг «Космос» с идентификационен номер в регистъра на свлачищата DOB 29.24102-01. Съгласно регистрацията от свлачищни процеси е обхванат крайбрежния склон с дължина 10м и ширина 300м.

Изпълнени са брегоукрепителни мероприятия. Изградените съоръжения изпълняват брегозащитните си функции. В участъка северно от съоръженията се е образувал нов пясъчен плаж с ширина над 30 м. Свлагчищните процеси са стабилизирани. След изпълнение на брегоукрепителни съоръжения пред к-г „Космос“ не се наблюдават нови прояви на активни свлагчищни и абразионни процеси.

2. Локални приоткосни свлагчища по крайбрежния склон на гр. Шабла – к-г „Добруджа“ с идентификационен номер в регистъра на свлагчищата DOB 29.83017-01.

От локални свлагчищни процеси е обхванат крайбрежния склон с дължина 10м и ширина 410м. В участък с дължина около 175м са изпълнени брегоукрепителни съоръжения.

На юг от съоръжението брега е вертикален с височина около 5-6 м . По откоса се развиват активни ерозионни, свлагчищни и абразионни процеси, които са причина за бавното отстъпване на брега. Необходимо е да се изпълнят укрепителни мероприятия и в този участък.

Активно абрадиращият се клиф е с дължина 12км. Стойността на векторите на абразия в различните участъци от брега варира от 0,35м/год. до 1,4м/год. Максимални са стойностите при Шабла - 3,4м/год. през 1988 год. Максимално отстъпване на брега е регистрирано след щормовете през 1979 год. - с приблизително 7.0м/год. Най-интензивно се абрадира клифа в участъците Дуранкулак-Крапец и Езерец - Шабла. Площната ерозия варира в широки граници през различните периоди и участъци: - при нос Сиври бурун – 0.20м/м' за година 0.66м/м'/година северно от Шабла.

Акумулативните брегове са с обща дължина 13,5 км. Тук са разположени плажовете: Граничарски, Дуранкулашки, Крапецки, Крапецки-юг, Езерецки и Шабленски. Първите три от тях са с големи дюнни плажове. Преобладаващата съставка на плажовете и предклифови наносни ивици е детритус /натрошени мидени черупки/. Процесът на теригенната /пясъчната/ фракция, внасяна от размиването на бреговите материали е малък и варира в границите от 1,5 до 3% в зависимост от броя на погребаните под лъоса почвени слоеве. Някои от основните характеристики на плажовете са посочени в таблица 1.

ТАБЛИЦА 1

ОБЩИНА	АКУМУЛАТИВНИ БРЕГОВЕ					
	плажове				дюни	
	наименование плаж	дължина км	ширина м'	площ дка	броя	площ дка.
ШАБЛА	Граничарски	2,2	20	44,0	-	230,0
	Дуранкулашки	3,7	45	166,5	-	480,0
	Крапецки	1,7	37	62,9	-	620,0
	Крапецки-юг	1,5	7	10,5	-	-
	Езерецки	1,2	37	44,4	-	-
	Шабленски	3,2	27'	86,4	-	-
О Б Щ О		13,5		414,7		1330,0

Забележка: Всички данни за площта на плажовете са динамични през различните сезони на годината и във времето.

Вълновата и ветрова ерозия на плажните ивици и прилежащите им дюнни полета е важен проблем за тази част на Българското черноморско крайбрежие. Вълнението оказва двустранно въздействие. Под негово влияние става изнасянето и преработването на основната съставляваща наносите компонента-мидените черупки. Обработените черупки под влияние на вълнението и теченията се депонират в зоните с подходящи геоморфоложки условия и образуват акумулативните форми и тела. Нарушаването на естествения режим за образуване на формите води до сезонни или годишни тенденции на намаляване или увеличаване на плажовете. Установена е тенденция към намаляване на площта и обема на линеен метър на наносите при плаж Крапец, Крапец-юг и Шабла. В тези случаи се касае за преработване и трансформиране на релефа на плажове в надводната и подводната им част след щормовата дейност през 1979г.

Бреговата ивица на н. Шабла до с. Камен бряг е част от втори литоложки район. Експозицията е основно изток - югоизток. Брегът е клифов, постепенно увеличаващ височината си в посока Камен бряг. Литоложките разновидности, които изграждат вертикалния разрез на бреговия склон са представени от варовици, окарстени и напукани. Брегът е силно микроразчленен от образуваните вследствие срутването и морската абразия заливни форми и ниши. Най-ясно изразеният негативен процес в този район е срутищният. Отцепването на скални блокове е предимно от горната част на бреговия склон. Пясъчни акумулативни ивици тук липсват. Около водна линия, там където има условия и няма изразена абразия, се натрупват чакълени материали сред скалния блокаж.

Ветро-вълновата характеристика на района се базира на ветровата обстановка, съгласно данните за вятъра от ст. Калиакра. Характерно за тази станция е, че за зимния период/декември - април/с най-голяма повторяемост е вятърът от посока север /от 33,10% до 23,70%/; североизточният вятър е 23,7 % до 19 %, източният - 121,6 %. За периода май-ноември най-голяма повторяемост имат ветровете по посока изток 29,4 %; североизток - 24.8 до 15,2 % и север 25,2 до 18,5 %, като максималните скорости на вятъра достигат до 15 м/сек, а през м. август средните скорости са по-малки от 5 м/сек.

Под влияние на вълнението се формират надлъжно-брегови течения с резултираща енергийна компонента - посока север - юг. Наблюденията показват, че въпреки съществуващата наносотранспортираща способност на вълнението, не се доказва постъпване на наноси от р. Дунав и други вливащи се в района реки. Дунавският факел преминава на няколко километра навътре в морето и не формира плажни ивици.

Подводният брегови склон е полегат (един от най-полегатите по БЧК) – среден наклон 0.006-0.01. Дъното е скално, покрито с пясък. Скалните банки са обрасли и покрити с мидени колонии - основен източник за подхранване на плажовете. Характерно за подводния брегови склон е голямото разнообразие на абразионно-структурни тераси, образувани върху варовикова скала с почти хоризонтално залягане на различни дълбочини – от 5-6м; 11-12м до 20-21м. Друга характерна особеност в този участък е абразионно-структурно понижение, което е разположено на 450м от водна линия и денивелация 2 до 3м в северната част на района, до 800м в южната, а в средната достига до 1300м и денивелация до 4.0м, като ширината му е до 500м.

Щормовите явления са характерни за края на есента и началото на зимата и оказват влияние върху динамиката на водния баланс. Описан е случай, когато силни морски вълни (щорм) през 1927 г. отнасят преградната пясъчна коса и превръщат Шабленското езеро в морски залив. Липсата на мащабни водоземания тогава позволяват бързото възстановяване на равновесието (Данчев Д. и др., 1995). Върху уязвимостта на крайбрежната ивица и езерния комплекс влияние оказват техногенните добиви на инертни

материали, които предизвикват дефицит на плажообразуващите пясъчни фракции (> 0.1 мм), както и изградените в Румъния защитни съоръжения (диги) в морето, намаляващи притока на пясък от делтата на р. Дунав чрез ориентираните от север на юг морски течения.

Структурата на горния почвен слой /разпрашеност/, липсата на значителни естествени прегради и силните ветрове са причина за възникване на явлението ветрова ерозия. За противодействие на това явление са създадени изкуствено залесени ветрозащитни пояси, които понастоящем са и единствените горски площи в границата на района.

В заключение може да се каже, че бреговата зона на община Шабла е една от най-запазените в екологично отношение по показателите на пределно допустимите концентрации на различни замърсители на морската вода. За това основно допринася по-слабата урбанизация и развитие на промишленост в района.

Географо - геоморфоложките особености предпоставят едно бъдещо развитие на курортно - туристическа база с изграждане на съоръжения за морско-развлекателни цели.

В съществуващите микробухти има възможност за изграждане на яхтени пристанища с капацитет от 50 до 150 морски яхти от различен тип, без да се навлиза силно в морската част със скъпо струващи оградни съоръжения.

Нос Шабла създава условия за изграждане на пристанище за леки плавателни съдове от типа на кораби на подводни криле /тип „Комета“/ и др.

При развитие на зърнопроизводството може да се предвиди и изграждане на товарно пристанище, при доказване неговата рентабилност и бързо възвръщане на вложените капитали. При спазване на екологичните изисквания е възможно при разкритие на нефт в шелфа и приета технология за преработка и транспорт да се изгради и нефтено пристанище. Ако се приеме, като приоритетно развитие на риболова, условията позволяват да се построят и бази за риболовни съдове.

III – допълнения

1. В зоните с активни свлачища не се разрешава строителство с изключение на осигуряващата ги инфраструктура, съобразена със специфичните изисквания на района и изграждане на противосвлачищни укрепителни и брегоукрепителни съоръжения, като се осигурят технологични пътища и достъп до тях.

2. В зоните, подложени на активна морска абразия, се изграждат брегоукрепителни и противоабразионни съоръжения.

В участъците с ерозионни и абразионни процеси да се предвиди буферна зона от горния ръб на брега с дълбочина 20м от ръба на бреговия откос.

3. В териториите, изградени от льосоподобни отложения, строителството се извършва при съобразяване на изискванията за финансиране за такива райони.

4. В районите с разкритие на варовиците на повърхността с изявени карстови процеси застрояването да се извършва, като се вземат конкретни мерки срещу изменения в хидравличния и санитарен режим.

3. РЕГИОНАЛНИ ВРЪЗКИ И ПРОБЛЕМИ

3.1. Регионални връзки и взаимодействие на територията на община Шабла: природна среда.

Територията на община Шабла заема част от северното ни Черноморско крайбрежие (Добруджанско - Лудогорската крайбрежна зона). По физикогеографски характер тя принадлежи към Лудогорската подзона на Дунавската хълмиста равнина и притежава характерните особености на този специфичен район, ориентиран по посока „изток - запад“. Климатичното влияние на морето определя принадлежността му към Черноморския климатичен район, ориентиран по посока „север - юг“. Ветровият режим, характерен за района (северозападни, северни и североизточни ветрове), което е довело до изграждането на характерните за Добруджа ветрозащитни пояси в цялата територия на общината. Характерът на бреговата линия отразява типичните за нашия бряг и акумулативни, и абразивни процеси. На север плажните ивици продължават, повече или по-малко изразени, чак до Мангалия, докато на юг скалният бряг постепенно се извисява, за да стигне своята кулминация при нос Калиакра. Ориентираните към Дуранкулашкия и Шабленско - Езерецкия езерни комплекси суходолия са всечени във варовиковите скали далеч във вътрешността, отвъд границите на общината, оформяйки своя водосбор и в съседната Генерал Тошевска община.

С най-голямо значение и най-надрстващ територията на общината фактор е черноморският път на птиците – Via Pontica. Пътят на прелетните птици обхваща изцяло крайбрежието на Черно море, като тукашните езера са важни птичи стоянки. Запазването на Via Pontica ще окаже определено влияние на използването на територията: главно за оформяне на защитени влажни зони и, евентуално, ограничаване разполагането на ветрогенераторни мачти.

Трябва да се отчита, че водосборът на овразите (деретата), ориентирани към морето, обхваща и територии извън община Шабла. Във връзка с това, запазването на чистотата на отточните води и предпазването на езерата (Дуранкулак и Шабла) от замърсяване изисква взаимодействие на надобщинско ниво, особено по отношение контрола над изграждане на сметища, заустване на канализация, евентуално изграждане на замърсяващи обекти във водосбора и др.

3.2. Географско разположение на общината спрямо селищната мрежа на региона и потенциални взаимовръзки. Комуникационни взаимодействия.

Община Шабла отстои на разстояние от 200 до 400 км (по права линия) от редица милионни градове: Варна, Букурещ, София, Истанбул, Одеса и други по-малки. От особено значение е близостта с Варна и румънските курорти между Мангалия и Констанца. В летния сезон се наблюдава интензивно автомобилно движение между тези урбанизирани ядра, което се явява предпоставка за курортно - туристическото движение в общината. Въпреки че общината е към Добричка област, връзките с областния град не са преки, а през Каварна и Балчик. Същевременно, трябва да подчертаем, че връзките с всички по-големи съсредоточия са усложнени, което, естествено, възпрепятства развитието на общината. Въпреки това можем да посочим формирането на нова геополитическа ситуация в регионален обхват, което ще даде нови шансове на община Шабла, а именно:

- Изграждането на зоната за Черноморско икономическо сътрудничество и взетото междуправителствено решение за изграждане на **магистрален пръстен** около Черно море, който ще премине и през територията на общината.
- „Отварянето“ на границата между България и Румъния с приемането на двете държави в ЕС. Свързано с това са намеренията за модернизация на Дунав мост - 1 (Русе - Гюргево); изграждане на Дунав мост - 3 (Силистра - Кълъраш); фериботен комплекс Тутракан - Олтеница; евентуално отклонение на ж.п. линия до Исперих; отваряне на нови КПП на българо - румънската граница и др.
- Свързано с интеграционните процеси с Румъния, трябва да подчертаем и вероятното засилване на взаимовръзките по направление Шабла - Добрич - Тервел - Тутракан (Силистра); Силистра - Генерал Тошево - Шабла.
- Развитието на системата за Черноморско сътрудничество е естествено да стимулира замрелите сега пътнически и товарни превози, както и спортно, пътническо и риболовно каботажно (крайбрежно) корабоплаване в Черно море.
- Развитието на вътрешния и международен туризъм, експлоатиращ разнообразните курортно - туристически ресурси на Черноморското крайбрежие, е логично да стимулира развитие както на обединяващи линейно района, така и на свързващи го с територията в дълбочина транспортно - комуникационни връзки: водни, въздушни, релсови, пътни, туристически пътеки.

3.3. Основни изводи и предложения.

Използването на регионалния контекст и взаимовръзки за развитието на община Шабла предполага залагането като елементи на проекта на ОУП следните предложения:

- Резервиране на територия за строителство на автомагистрала „Черно море“.
- Резервиране на територия (успоредно на автомагистралата) за изграждане на скоростен релсов електротранспорт, който да свърже Варна с Мангалия и Констанца; така ще се оформи и пръстен на релсов транспорт Варна - Синдел - Добрич - Кардам - Констанца.
- Подобряване параметрите на сегашния републикански път Варна - Дуранкулак - Констанца.
- Изграждане на крайбрежни туристически маршрути - велосипеден и пешеходен, свързващи, през община Шабла, Варна и Констанца.
- Изграждане на пътническо пристанище и чартърно летище на територията на общината.
- Подобряване параметрите на пътя, респективно на връзката Шабла - Генерал Тошево (Добрич) чрез Нейково - Твърдица.
- Изграждане на втора, пряка пътна връзка с Добрич чрез една нова отсечка от 4 - 5 км между г. Иречек и Горичане
- Оформяне на кръгов туристически маршрут Шабла - Добрич - Балчик - Шабла.
- Изграждане на мрежа от туристически маршрути (велосипедни, пешеходни и пр.), свързващи община Шабла с териториите на съседните общини.

Голяма част от тези предложения е по-вероятно да бъдат реализирани в един по-продължителен период от време, т.е. в по-далечна перспектива. Въпреки това, трябва да се подчертае, че те са необходими с оглед бъдещото по-ефективно използване на курортно - туристическите ресурси на общината (в проекта се залагат 30 - 35 000 легла и то при усвояване на едва на 30% от ресурсите). Чрез тях ще се осигурява не само курортно - туристическата миграция, но и движението на хранващи товари, трудови пътувания, ще

се осигури по-ефективна връзка с центровете за обслужване от по-висок ранг (на първо място Добрич) и др.

Развитието на туризма на територията на общината ще постави проблема за необходимите специализирани трудови ресурси, които на този етап не могат да бъдат осигурени от населението на територията на общината. Това предполага миграционни процеси: както вторично заселване в малките населени места, така и в гр. Шабла. Част от ресурсите вероятно ще бъдат реализирани чрез сезонни и (в по-малка степен) ежедневни или ежеседмични миграции. Всичко това предполага допълнително укрепване (доизграждане) на пътната мрежа; развитие на мрежата от пътнически превози; доизграждане и обогатяване на архитектурния облик на селата. Взаимодействия със съседните общини и областта ще се излявят и във връзка със захранването с продукти, вода и енергия.

4. АНАЛИТИЧНИ ПРОУЧВАНИЯ НА ЧОВЕШКИЯ РЕСУРС, ИКОНОМИЧЕСКАТА БАЗА, СОЦИАЛНАТА И ТЕХНИЧЕСКАТА ИНФРАСТРУКТУРА И ОБИТАВАНЕТО.

4.1. Анализ на демографското развитие и на човешкия ресурс

4.1.1. Количествени параметри на населението

Количествените параметри и качествените характеристики на населението на община Шабла са предмет на аналитичните проучвания в ОУП на общината. Те са в основата на конкретните целеви анализи на социално-икономическото и инфраструктурното развитие както на община Шабла, така и на отделните населени места, включени в териториалния ѝ обхват. Демографското състояние и прогнозните разчети за развитието на населението се използват и за параметриране на устройствените решения в ОУП на общината и в последващите други устройствени планове. С броя на населението (фактическо и перспективно-прогнозно) се определят различните потребности на населението от жилища, социална и техническа инфраструктура, зелената система и др.

Човешкият фактор се анализира и оценява в два аспекта:

- На *първо място* - чрез различните видове характеристики на населението (брой, пола, възрастова, образователна и др. структура);
- На *второ място* – като човешки ресурс (работна сила) чрез утвърдени в теорията и практиката характеристики за заетост, професионална и образователна структура на работната сила, безработица и др.

За целите на устройственото планиране са се утвърдили и някои демографски показатели, които се използват за конкретни аналитични и прогнозни проучвания. Такива например са някои *специфични възрастови групи* от населението, за които се правят целеви проучвания. Това са контингентите от населението във възрастовите групи от: 0-2; от 3 до 6; от 7 до 14 и от 15 до 18 годишна възраст. С броя на лицата от посочените възрастови контингенти се оценяват възможностите на образователната инфраструктура (детски заведения, различни видове училища) и се определят прогнозните потребности от детски заведения и училища. Тези възрастови контингенти се анализират и в демографските проучвания в ОУП на община Шабла и се използват за обосноваване на пререструктурирането на образователната инфраструктура.

По втория аспект, аналитичните проучвания на човешкия фактор в ОУП на община Шабла се съобразяват с изискванията на функционална система „Труд“. Освен

основните показатели, използвани за характеристика на работната сила като „общ брой на работната сила”, „брой на заетите лица”, „брой на безработните лица” и др. се използват и специфични възрастови контингенти от населението „брой на населението в трудоспособна възраст” и коефициенти като „брой на икономически активното население”, „коефициент на икономическа активност”, „коефициент на заетост”, „коефициент на безработица” и др.

Основните демографски показатели, които се използват за анализ и оценка на демографските характеристики и за човешкия ресурс (оценяван като работна сила) са:

- брой на населението;
- полова и възрастова структура;
- образователна структура.

За разкриване на тенденциите в развитието на населението по съответните демографски показатели се използва оперативна статистическа информация за 5 и повече годишен ретроспективен период.

➤ **Брой на населението**

Общият брой на населението на община Шабла в периода след последното преброяване на населението и на жилищния фонд в Р. България през 2011 г. бележи тенденция на намаляване. Тази тенденция продължава и през последните 10 години (периода 2010 -2019 г.). Това личи добре от данните в таблица 4.1.1.

Таблица 4.1.1.

Динамика в броя на населението на община Шабла за периода 2010-2019 г.

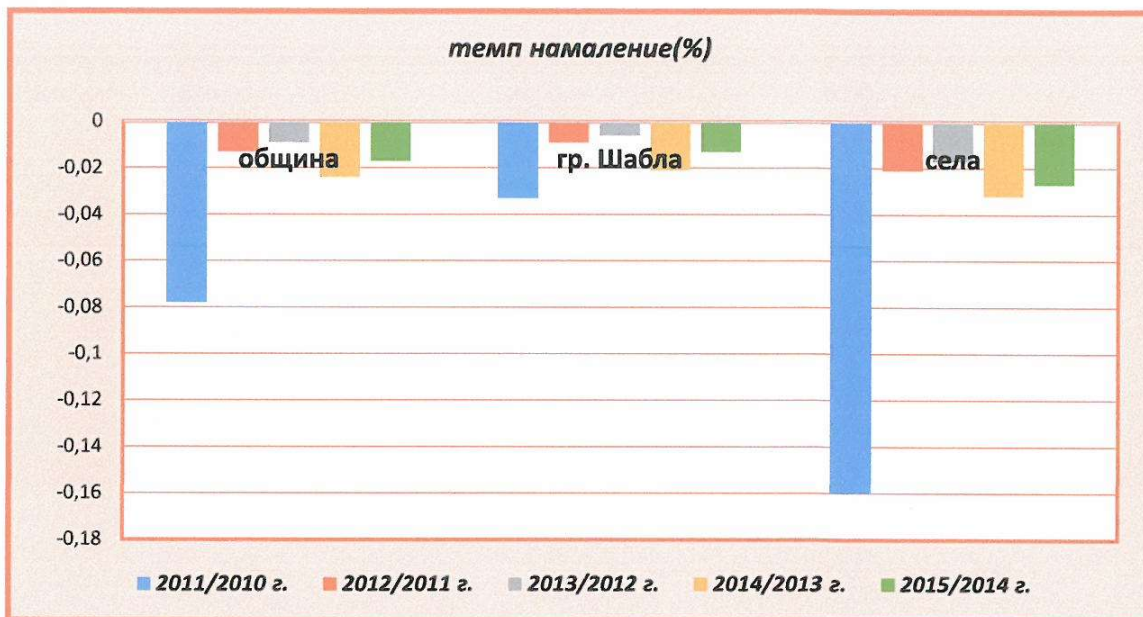
Години	Общ брой	В т.ч в гр. Шабла	В селата на общината
2010 г.	5415	3505	1910
2011 г.	4995	3390	1605
2012 г.	4930	3359	1571
2013 г.	4884	3339	1545
2014 г.	4765	3270	1495
2015 г.	4684	3229	1455
2016 г.	4610	3214	1396
2017 г.	4474	3149	1345
2018 г.	4367	3079	1288
2019 г.	4273	3014	1259

Източник: НСИ. Текуща демографска статистика

Анализите и оценките на данните от таблица 4.1.1. показват, че и в община Шабла, подобно на преобладаващата част от общините в страната протича продължаващ процес на обезлюдяване. За анализирания 10 годишен период общият брой на населението е намалял общо със 1042 д., или средно на година с по 104 д. За малка община като Шабла с около 5000 д. население, средногодишно намаление в неговия брой с над 100 д. може да се характеризира като сериозен демографски проблем.

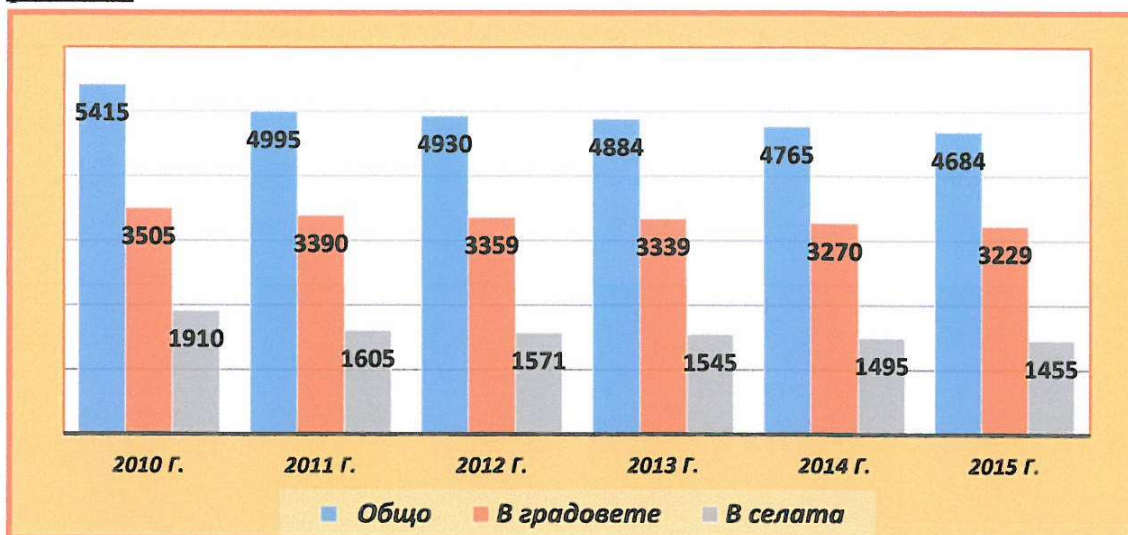
Намалението на броя на населението, изчислени като темпове на отделните години спрямо предшестващата година са в порядъка на минус 2,8% средногодишно. С най-големи отрицателни стойности е този темп през 2011 спрямо 2010 г. - -7,8%, а с най-малки (отново отрицателни) стойности е през 2013 спрямо 2012 г. (-0,9%).

Графична представа за темповете на намаление на броя на населението, които са с отрицателен знак (в%) за анализирания период дава фиг. 4.1.1.

Фиг. 4.1.1. Темпа на обезлюдяване на община Шабла за периода 2010- 2015 г. (в % спрямо предшестваща година)

По признака местоживеене (град/село) по-сериозно е обезлюдяването на селата в общината, в сравнение с това на гр. Шабла. Данните показват, че за посочения 6 годишен период населението на гр. Шабла е намаляло с 276 д. (или с по 46 д. средногодишно), докато селата на общината са се обезлюдявали с общи 455 д., или с по 76 д. средно на година. Графична представа за динамиката в броя на населението по признака местоживеене дава фиг. 4.1.2.

Фиг. 4.1.2. Динамика в броя на населението на община Шабла за периода 2010-2015 г. по местоживеене (град/село)

Темповете на обезлюдяване, изчислени като % спрямо предшестващата година, диференцирано за гр. Шабла и за селското население на общината, показва, че за селата то е с по-големи отрицателни стойности. Средногодишно за гр. Шабла тези темпове са минус 1,5%, а за селата – минус 3,9%.

Процесът на обезлюдяване обхваща всички населени места в общината. Това личи

и от данните за броя на населението в отделните селища, които са за три „реперни“ години – 2011, 2013 и 2019 г., включени в таблица 4.1.2.

Таблица 4.1.2.

Промени в броя на населението на населените места в община Шабла за периода 2011 -2015 г.

Населени места	брой население към:			Разлика 2019/2011 г.
	2011 г.	2013 г.	2019 г.	
Общ. Шабла	4995	4884	4273	-722
с. Божаново	5	6	9	4
с. Ваклино	164	156	131	-33
с. Горичане	76	67	46	-30
с. Горун	91	86	77	-14
с. Граничар	131	129	103	-28
с. Дуранкулак	390	375	313	-77
с. Езерец	119	114	91	-28
с. Захари Стояново	92	96	65	-27
с. Крапец	294	290	251	-43
с. Пролез	30	27	23	-7
с. Смин	72	65	45	-27
с. Стаевци	4	5	3	-1
с. Твърдица	6	8	5	-1
с. Тюленово	53	55	51	-2
с. Черноморци	78	66	46	-32
гр. Шабла	3390	3339	3014	-376

Източник: НСИ. Текуща демографска статистика

Данните за промените в броя на населението в община Шабла – по населени места - показват, че всички селища, в т.ч. и общинският център се обезлюдяват. Данните от таблица 4.1.2. показват много категорично, че негативните демографски тенденции засягат всички населени места и проявяват в продължение на дълъг период от време. В резултат на това, редица села са се обезлюдили в значителна степен и на практика не разполагат с демографски потенциал, не само за своето естествено възпроизводство, а и за нормалната изява на своите селищни функции. (Божаново, Смин, Пролез, Черноморец, Твърдица, Горичане и др.) са с много малък брой на своите обитатели.

Агломерирането на населението по населени места показва, че от общо 16 населени места в общината в категорията на много малките села (по действащата градоустройствена категоризация) попадат 13 села (с население до 199 д.), малки (с население от 200 до 499 д.) са две села – Дуранкулак и Крапец. Общинският център - гр. Шабла попада в категорията на много малките градове (под 10 хил. д.) В категорията много малки села от общо 13 села, 11 населени места са с население под 100 д.

➤ *Движение на населението*

Броят на населението на община Шабла е резултативна величина от неговото естествено и механично движение. Демографските процеси на раждаемостта и смъртността, както на заселванията и на изселванията, имат като краен резултат фактическия брой на населението на общината.

• *Естествено движение*

Динамиката в протичането на показателите за естественото и механичното

движение на населението на община Шабла през периода 2010 - 2019 г. е отразена в таблица 4.1.3.

Таблица 4.1.3.

Динамика в демографските показатели за естествено и механично движение на населението в община Шабла за периода 2010 – 2019 г.

Демографски показатели	2010 г.	2013 г.	2015 г.	2019 г.
Брой на населението	5415	4884	4684	4273
Родени (бр.)	33	34	28	19
Коефициент на раждаемост (‰)	6.1	7.0	6.0	4,3
Умрели (бр.)	149	104	109	101
Коефициент на смъртност (‰)	27.5	21.3	23.3	23,1
Естествен прираст (бр.)	-116	-70	-81	-82
Коефициент на естествен прираст (‰)	-21.4	-14.3	-17.3	-18,8
Заселени (бр.)	93	94	101	96
Коефициент на заселване (‰)	17.2	19.2	21.6	22,0
Изселени (бр.)	142	70	101	108
Коефициент на изселване (‰)	26.2	14.3	21.6	24,7
Механичен прираст (бр.)	-49	24	0	-12
Коефициент на механичен прираст (‰)	-9.0	4.9	0.0	-2,7

Източник: НСИ. Текуща демографска статистика

Ниското равнище на раждаемостта през последните две десетилетия е един от най-сериозните демографски проблеми на община Шабла. През последните 10 години е налице стагнация в абсолютния брой на родените деца. Динамиката в показателите, определящи естественото и механичното движение на населението на община Шабла за разглеждания 10 годишен период са по-неблагоприятни от средните за страната и за област Добрич. При среден за страната коефициент на раждаемостта – 10,0‰ за 2010 г. и 8,8‰ за 2019 г. за общината те са съответно – 6,1‰ и 4,3‰. По-ниската раждаемост на населението в община Шабла е потенциален проблем за естественото му възпроизводство.

По населени места раждаемостта е повлияна от малкия брой на населението във възпроизводствена възраст в повечето селата в общината. През анализирания период има единични случаи на раждания в селата Дуранкулак и Крапец. По 10-12 случая на раждания се наблюдават в гр. Шабла.

По отношение на смъртността на населението от община Шабла се наблюдава висок, относително постоянен брой на смъртните случаи. Те са значително повече от случаите на раждаемост. За анализирания 10 годишен период в общината са средно на година умират по 114 д. Това формира и висок коефициент на смъртност (27,5‰ за 2010 г. и 23,1‰ през 2019г.) тя също е с по- неблагоприятни коефициенти от средните за страната (съответно 14,6‰ - 15,5‰). Причината за очертаната тенденция на запазване и незначително нарастване на смъртността е застаряващия брой на населението. Очертаната тенденция на стагнация на раждаемостта и на увеличаване на смъртността следва да бъде преодоляна в средносрочен план (до 2030 г.) и да се разчита на стагниращ тип демографско развитие.

Естественият прираст, макар и с отрицателен знак, следва да бъде стабилизиран в определени, приемливи граници. В най-висока степен това засяга демографското развитие на общинския център и на някои от селата, които могат да се развият като опорни центрове в селищната мрежа.

Естественият прираст е с отрицателни стойности, поради много високите нива на

смъртност. Поради тази причина общината губи средногодишно между 75 и 90 д. само от отрицателния механичен прираст.

- *Механично движение*

Механичният прираст на населението на общ. Шабла също е от стагниращ тип. Броят на изселените се почти се покрива с този на заселените. положителен и е с измерения, характерни за страната. При общо стабилизирани средногодишен брой на заселените в общината (95- 98 д.), броят на изселените за изследвания 10 годишен период е средногодишно е по-висок. В някои от годините – 2010 г. механичният прираст е отрицателен – броят на изселените е с 49 д. повече от този на заселените. През 2019 г. механичният прираст е почти с нулеви стойности, т.е. броят на заселените е равен на броя на изселените лица.

Показателите за естественото и за механичното движение на населението в отделните населени места в община Шабла към 2019 г. са представени в таблица 4.1.4.

Таблица 4.1.4.

Демографски показатели за естественото и механичното движение на населението на община Шабла - по населени места – 2019 г.

Населени места	Брой	Родени	Умрели	Ест. прир.	Заселени	Изселени	Мех. прир.
Шабла	4273	19	101	-82	96	108	-12
с. Божаново	9	0	0	0	1	0	1
с. Ваклино	131	0	1	-1	1	2	-1
с. Горичане	46	0	5	-5	0	5	-5
с. Горун	77	0	2	-2	9	2	7
с. Граничар	103	1	4	-3	3	3	0
с. Дуранкулак	313	2	13	-11	9	4	5
с. Езерец	91	1	2	-1	5	5	0
с. Захари Стояново	65	0	3	-3	4	2	2
с. Крапец	251	1	7	-6	6	4	2
с. Пролез	23	0	0	0	2	2	0
с. Смин	45	0	2	-2	0	0	0
с. Твърдица	5	0	1	-1	1	2	-1
с. Тюленово	51	0	1	-1	0	2	-2
с. Черноморци	46	0	1	-1	0	0	0
гр. Шабла	3014	14	59	-45	55	75	-20

Източник: НСИ . Текуща демографска статистика.

Посочените данни са един важен индикатор за жизнеността на отделните населени места в общината. Естественият прираст на населението във всички населени места е отрицателен. През посочената година само в 5 населени места има раждания на деца. С по-висок коефициент на раждаемост са единствено гр. Шабла 6‰ и с. Дуранкулак – 9,9‰. Същевременно в 2019 г. не са регистрирани смъртни случаи само в пет села – Граничар, Езерец, Пролез, Смин и Черноморци. Притегателни пунктове за заселване са гр. Шабла, Дуранкулак, Крапец, Езерец. Тези селища дават и изселници. По-висок е броят им от с. Дуранкулак, Езерец, Горун и др.

4.1.2. Качествени характеристики на населението

➤ *Полова и възрастова структура*

Половата структура на населението на община Шабла не се различава съществено от тази за страната и за отделните региони. Броят на жените преобладава над този за мъжете, независимо, че броят на новородените момчета е по-висок от този на новородените момичета. Впоследствие под влияние на редица фактори като по-високата смъртност, по-ниската средна продължителност на живота и по-голямата склонност към емиграция при мъжете и др. се стига до нарушената полова структура на населението. През 2019 г. съотношението мъже/ жени в общината е 49,5 : 50,5. Половата структура на населението на община Шабла не се характеризира със съществена динамика пред посочения период и е подобна на средната за страната – 48,5:51,5.

Половата структура на населението по отделни населени места варира в определени граници. Същевременно се наблюдават случаи в отделни населени места, в които относителният дял на мъжете е по-висок от този на жените. Това е типично за по-малките населени места – с. Стаевци (63,6% относителен дял на мъжете от общия брой на населението), с. Божаново (58,8%), с. Ваклино (54,4%) и др. Обратното съотношение – на по-нисък дял на мъжете в половата структура на населението се наблюдава в населените места с по-висок брой на населението. В с. Дуранкулак делът на мъжете от общия брой на населението е 47,3%, в с. Горичане – 39,8%, а в общинския център – 48,9%.

• *Възрастова структура*

За разлика от половата структура на населението, за социално-икономическото развитие на община Шабла и за устройственото планиране на общинската територия по-голямо влияние оказва възрастовата структура на населението. В това отношение влияние оказват както общите, така и някои от специфичните възрастови групи от населението.

Възрастовата структура (по основни възрастови групи – „в под трудоспособна”, „в трудоспособна” и „в над трудоспособна” възраст) играе по-съществена роля при различните проучвания във връзка с изготвянето на общите устройствени планове. Тя се отчита при определяне на основните параметри на работната сила, потребностите от жилища, обслужващи обекти и т.н.

Анализите на данните за демографското състояние на община Шабла (по отношение на възрастовата характеристика на населението) показват, че няма съществена разлика от тенденциите за нарастване на относителния дял на населението в над трудоспособна възраст, характерни за страната и за много от останалите общини. Това личи и от данните в таблица 4.1.2.1.

Таблица 4.1.2.1.

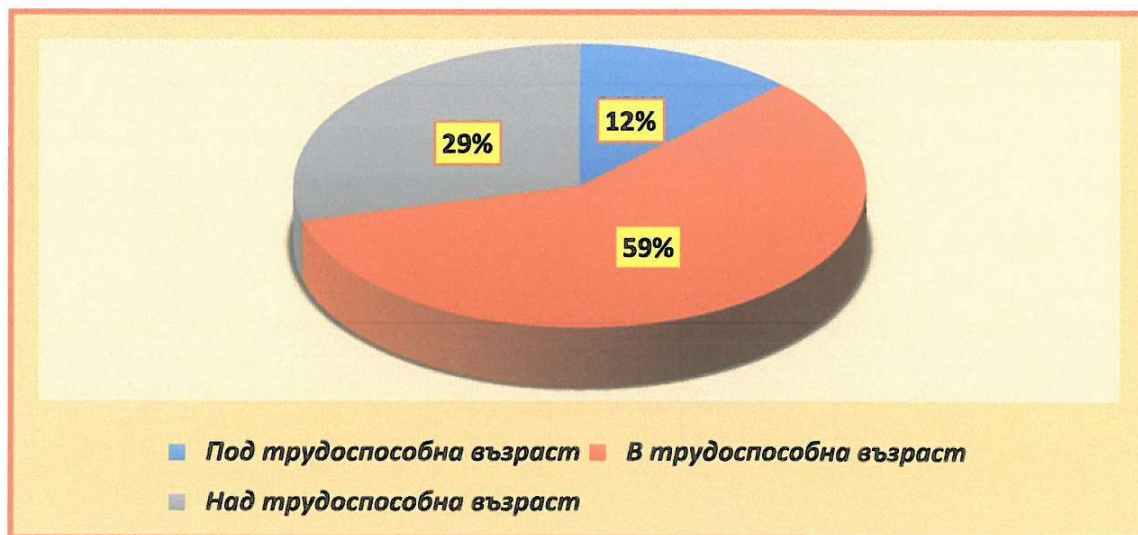
Изменения във възрастовата структура на населението на община Шабла за периода 2010 -2019 г.

Показатели	брой население към:						
	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.	2015 г.	2019 г.
<i>общ брой</i>	<i>5415</i>	<i>4995</i>	<i>4930</i>	<i>4884</i>	<i>4765</i>	<i>4684</i>	<i>4273</i>
Под трудоспособна възраст	554	571	547	549	528	511	487
В трудоспособна възраст	3068	2750	2751	2719	2639	2595	2333
Над трудоспособна възраст	1793	1674	1632	1616	1598	1578	1453

Данните от таблица 4.1.2.1. показват, че през 2019 г. броят на населението в под трудоспособна възраст е 3 пъти по-нисък от този в над трудоспособна възраст. За сравнение само може да се посочи, че за страната този показател е значително по-нисък – само 1,6 пъти, а за област Добрич – 1,4 пъти. Очевидна е изкривената, неблагоприятна демографска характеристика на община Шабла по отношение на високия брой на население в над трудоспособна възраст. Тревожното в случая е и това, че тази неблагоприятна тенденция се запазва. Това съотношение е индикатор за сериозни проблеми, свързани с ограничените потенциали на територията за естествено възпроизводство на населението. То е свързано и с намаляване на контингента от население във фертилна възраст.

Данните за посочения десетгодишен период (2010 – 2019 г.) сочат, че населението в под трудоспособна възраст намалява своя абсолютен брой със 67 д. За община с общ брой население 4273 д. подобно намаляване на броя на младото население е потенциален демографски проблем. Относителният дял на тази възрастова група (под трудоспособно население) стагнира, т.е. запазва своя нисък дял – от около 10,5%. Тази неблагоприятна тенденция е резултат от по-ниската раждаемост от предишни периоди (преди 2010 г.). В гр. Шабла, дялът на населението в под трудоспособна възраст е малко по-висок от този за общината и е в рамките на 12,4-12,5% от общия му брой.

Графичен израз на стандартните възрастови групи в община Шабла към 2019 г. е фиг. 4.1.2.1.

Фиг. 4.1.2.1. Относителен дял на стандартните възрастови групи от населението на община Шабла – 2019 г.

Населението в трудоспособна възраст в общината бележи намаление. В абсолютен брой този спад е от 3068 д. на 2333 д., или намаление със 735 д. Като относителен дял трудоспособното население намалява от 56,7% (2010 г.) на 45,6% (2019 г.). Това се дължи на очертаната тенденция на намаляване на общия брой на населението. Този възрастов контингент от населението на общината до голяма степен определя и параметрите на трудоспособното и на активното население.

Специфични възрастови групи. За анализите и оценките на образователната инфраструктура на общ. Шабла се използват възрастовите контингенти на лицата в

предучилищна и в училищна възраст. Към 2019 г. тези специфични възрастови контингенти са със следния брой:

- от 0 до 2 години 65 д.;
- от 3 до 6 години 130 д.;
- от 7 до 15 години 266 д.;
- от 16 до 18 години 122 д.

➤ **Основни изводи за демографското развитие**

Извършените анализи и оценки на демографското състояние на община Шабла дават основание да се формулират следните основни изводи и констатации.

- По брой на населението, община Шабла попада в категорията на малките общини – с население до 10 хил. д.;
- Налице е ясно изразена тенденция на обезлюдяване на общината – за посочения десетгодишен период (2010 -2019 г.) броят на населението намалява средногодишно с около 100 д., което я превръща в териториална общност с проблемно демографско развитие;
- Броят на населението отнесен към площта на общината формира твърде нисък показател за населеност на територията (географска гъстота на населението) – едва 13,3 д/км² територия.
- Естественото движение на населението за периода след 2010 г. има подчертан негативен характер, независимо от много стагниращата раждаемост и слабото нарастване на смъртността. Като цяло естественият прираст е отрицателен
- В краткосрочен план (до 2019 -2025 г.) естественият прираст не е в състояние да обезпечи естественото възпроизводство на населението, с произтичащите от това последици за развитието на образованието и ефективното използване на съществуващата образователна инфраструктура, на здравната инфраструктура и др.
- Демографските характеристики на населените места в община Шабла дават основание да бъдат определени, онези от тях, които са със слабо изразени потенциали за бъдеща демографска жизненост. Такива са – гр. Шабла и частично Дуранкулак.
- Очертаните тенденции в демографското развитие на община Шабла ще се използват за аргументиране на параметрите на един от вариантите на демографската прогноза – тенденциалния.

4.1.2. Човешки ресурси (работна сила)

Трудовата заетост на населението в община Шабла се анализира и оценява чрез характеристиките на:

- икономически активната част от населението;
- работната сила в общината;
- зетите/наетите лица в социално-икономическия комплекс на общината.

➤ **Икономическа активност на населението**

Икономически активното население на общината до голяма степен се определя от възрастовата му структура. В обхвата му се включват зетите и безработните лица, както и икономически неактивното население. За изследвания 10 годишен период броят на икономически активните лица е редуциран в незначителна степен. Основно това е резултат от слабото колебание на броя на населението в трудоспособна и над трудоспособна възраст. Данните показват, че при общ брой на този контингент лица –2290 д. (2010 г.) той намалява на 2033 д.(2019 г.). При тези показатели коэффициентът на икономическа активност (изразява съотношението между работната сила и населението

на 15 и повече години – в %) за 2010 г. е 53,0, а за 2019 г. - 53,2

Работната сила включва броя на заетите и безработните и към 2018 г. (последната година, за която е осигурена необходимата статистическа информация) е 962 д. При регистриран брой на безработните лица през 2019 г. – 182 д., броят на заетите възлиза на 780.

➤ Заетост

Официалните последни данни за броя на заетите на територията на община Шабла са към 2018 г. Статистиката борави с данни за броя на наетите, които осъществяват дейност на базата на трудов или граждански договор. При наетите не се включва броят на работодателите и на самонаетите лица. При наличието на официални статистически данни за броя на наетите и на данни за съотношението между броя на наетите и броя на самонаетите, вкл. и броя на работодателите, могат с определена точност да се определи броят на заетите лица, работещи на територията на общината. Към 2018 г. техният брой възлиза на 780 д., включително и сезонно заетите в отрасли „Строителство” и „Средства за подслон и заведения за хранене” (Туризм). От тях наетите лица са 271 д.

За целите на ОУП на община Шабла (за функционални системи „Труд” и „Обслужване” е необходима и информация за секторната структура на заетостта. Динамиката в относителния дял на заетите за периода 2010-2018 г. по основни сектори е представена в таблица 4.1.2.2.

Таблица 4.1.2.2.

Динамика в секторната структура на заетите лица в социално-икономическия комплекс на община Шабла за периода 2010 – 2018 г. (относителни дялове)

№ по ред	Икономически сектори	Относителен дял на заетите (%)	
		2010 г.	2018 г.
1.	Първичен сектор	37,7	41,5
2.	Вторичен сектор	13,4	12,8
3.	Третичен сектор	48,9	45,7
	Всичко	100,0	100,0

Източник: НСИ – ТСБ Добрич.

В условията на прехода (периода след 1998 г.) настъпват съществени структурни изменения в трудовата заетост на населението. В редица отрасли от социално-икономическия комплекс на общината са ликвидирани определени производства, в другите са свити и всичко това води до промени в броя на заетите лица.

Съпоставката между данните за секторната структура на заетите лица в община Шабла показва, че за посочения седемгодишен период са настъпили определени трансформации. При анализа на данните в таблица 4.1.2.2. следва да се отчитат някои специфики в трудовата заетост в общината. Прави впечатление трайно очертаната тенденция на нарастване на относителния дял на заетите в първичния сектор (селско, горско и рибно стопанство) и запазване дела на заетите в третичния сектор (услугите), независимо от намаляване на броя на заетите в отрасли като „Образование” и „Здравеопазване”. Обективните фактори за нарастване на относителния дял на заетите в третичния сектор е рязкото намаляване на броя на заетите в обработващата промишленост (вторичен сектор) и пренасочване на освободените към аграрния сектор и към обслужващи дейности като търговия и ремонтни услуги, туризъм и обществено хранене, транспортни услуги и др. Първичният сектор увеличава броя на заетите.

Съпоставката между секторната заетост и икономическия профил на община

Шабла показват, че са налице определени несъответствия. Обслужващите функции на общината са с локален характер и това не предполага висок брой на заетите в обслужващите отрасли. Сравнително високият относителен дял на заетите в третичния сектор е за сметка на силно намалената заетост във вторичния сектор – на отраслите от преработващата промишленост. Развитието на туристическите функции на общината е друг фактор за развитие на заетостта в обслужващи отрасли, които са пряко свързани с туризма.

➤ *Безработица*

Вторият основен елемент на работната сила в общината са регистрираните безработни лица. Същите са обект на целенасочена политика в пазара на труда, както от страна на държавата, така и от местните власти.

Като резултат от развитието на общинския социално-икономически комплекс и на провежданата политика в сферата на заетостта се очертава положителна тенденция, изразяваща се в намаляване както на броя на безработните лица, така и в равнището на безработица. Тази констатация се подкрепя от данните в таблица 4.1.2.3.

Таблица 4.1.2.3.

Динамика в развитието на безработицата в община Шабла за периода 2015 – 2019 г. (средногодишни данни)

№ по ред	Показатели	2015 г.	2019 г.
1.	Брой регистрирани безработни лица	357	182
	В т.ч. до 29 години	22	28
	Продължително безработни	122	16
2.	Равнище на безработица	13,90	8,94

Източници : Дирекция „Бюро по труда“ Каварна 2016 г.. Агенция по заетостта.

Оперативните данни на Дирекция „Бюро по труда“ – Каварна – филиал Шабла към 30.09.2019 г. показват, че броят на регистрираните безработни е 182 д. Равнището на безработица към този период е 8,9%. Структурата на регистрираните безработни по пол е 53% жени и 47% - мъже. От рисковите контингенти лица безработните до 29 г. (младежка безработица) съставляват 15,5% от всички регистрирани безработни лица. По-голямата част от безработните са лицата без специалност и професия. Те заемат 60,0% от общия им брой. Около 4,9% от регистрираните безработни са с висше образование.

Като фактори за намаляващата безработица в община Шабла могат да се посочат:

3.1. привличането на инвестиции в общината водещо до разкриване на нови работни места в сферата на туризма и свързаните с него други обслужващи отрасли;

3.1. провежданата политика за осигуряване на временна заетост по различни програми;

3.1. осигуряване на трудова заетост за малка част от безработните лица в съседните общини.

4.2. Анализ на състоянието на икономическата база

4.2.1. Обща характеристика

Анализите и оценките на икономическата база на община Шабла са подчинени на

изискванията Плановото задание за изработване на ОУП на община Шабла. Изследванията за състоянието и оценките на потенциалите на социално-икономическия комплекс на общината, на характеристиките на икономическите и социалните функции на общината се обвързват с функционална система „Труд“. Прилагането на секторно-отрасловия подход в аналитичните проучвания на икономиката на общината, дава възможност да се разкрият по-добре особеностите в развитието на икономическите дейности. Отчитат се и спецификите на отделните сектори на социално-икономическия комплекс на общината.

Икономическото развитие на община Шабла, подобно на това на другите общини в страната преминава в два етапа:

- Първи - Етап на преход от планова към пазарна икономика, характеризиращ се с реструктуриране на собствеността и производството, спад на производството, увеличена безработица;
- Втори - Етап на стабилизиране на икономическите дейности и нарастване на инвестиционната привлекателност на територията с характерните за такъв тип развитие икономически параметри – резултат от членството на страната в Европейския съюз.

Липсата на достатъчно подробна официална статистическа информация по икономически показатели със стойностни измерители на ниво община, не дава възможност да се анализира динамиката на икономиката през изминалите години. Това е и причината аналитичните проучвания да бъдат извършени на основата на официални статистически данни по определени икономически показатели, осигурени от НСИ. Същите са включени в таблица 4.2.1.1.

Таблица 4.2.1.1.

Икономически показатели за икономиката на община Шабла - 2017 г.

Икономически дейности	Показатели			
	Предприятия (брой)	Произведена продукция (хил. лв.)	Заети лица (брой)	ДМА (хил. лв.)
1.Селско, горско и рибно стопанство	64	33125	357	37493
2. Преработваща промишленост	8	2585	57	4862
3.П-во и разпределение на ел. енергия, топлоенергия и газообр. горива	15	14371	4	84725
4.Строителство	8	266	13	..
5. Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети	85	1781	174	779
6. Транспорт, складиране, пощи	7	590	18	239
7.Хотелиерство и ресторантьорство	42	1151	94	1472
8.Операции с недв. имоти	65	57	55	2396
9.Професионални дейности и научни изследвания	8	789	13	57
10.Хуманно здравеопазване и социална работа	5	174	12	4
11.Култура, спорт и развлечения	5	29	16	14767
12. Други дейности	10	88	7	..
Всичко	323	55061	824	141366

Източник: НСИ.ТСБ Варна... Конфиденциална информация

Предприятия. Броят на регистрираните към 2018 г. икономически субекти от нефинансовия сектор (предприятия) на територията на община Шабла е 315. В сравнение с броят им през 2010 г. (296), за анализирания десетгодишен период са разкрити 20 нови предприятия.

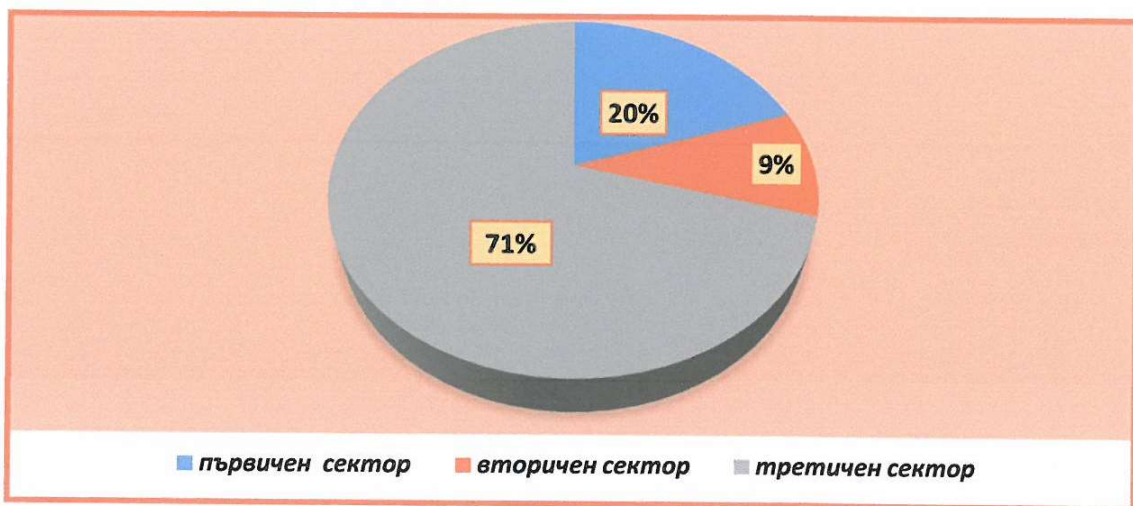
По отношение на типа на предприятията (според броя на заетите лица) същите се диференцират на:

- „микро“ (с брой на заетите до 10 д.);
- „малки“ (с персонал до 50 д.);
- „средни“ (с персонал до 100 д.);
- „големи“ (с персонал над 100 д.).

Данните на НСИ за предприятията от нефинансовия сектор според броя на заетите в тях, показват, че към 2018 г. масово преобладават „микро“ (295 бр.) и „малките“ (20 бр.) предприятия.

Тази особеност е индикатор за характера и потенциала на икономическата база на общината. В по-голямата си част те са регистрирани като „Еднолични търговци“ по смисъла на Търговския закон и са основно не само в сектора на услугите, а и в първичния сектор (селско, горско, и рибно стопанство).

Секторна структура на предприятията. По сектори и отрасли към 2018 г., с най-голям брой регистрирани стопански субекти е третичния сектор („Услуги“) – 222, като най-много са те в икономическите дейности (отрасли) „Търговия и ремонт на автомобили и мотоциклети“ (85) и „Хотелиерство и ресторантьорство“ (42). Основната част от тях попадат в категорията „микро“ предприятия с брой на заетите до 10 д. Първичният сектор (селско, горско, ловно и рибно стопанство и добивна промишленост) заема второ място (след третичния сектор- на услугите) с общо 61 предприятия. По-голямата част от тях са в аграрния сектор и рибното стопанство. С най-малък брой предприятия е вторичният сектор („Индустрия“) – само 32. Секторната структура на предприятията е представена чрез *фиг. 4.2.1.*

Фиг. 4.2.1. Относителен дял на предприятията в община Шабла - по икономически сектори - 2018 г

Заети лица. Един от обективните показатели за икономическата характеристика на община Шабла е броят на заетите лица общо за социално-икономическия комплекс на общината и конкретно за отделните сектори и отрасли. Извършените анализи и оценки на

заетостта на населението показват какви са усвоените към момента потенциали от гледна точка на трудовата заетост. Данните за динамиката на броя на заетите в отделните сектори и отрасли в общината към 2018 г. показват, че от отраслите от материалното производство с най-висок брой на заетите лица е „Селско, горско стопанство и рибно стопанство” - 324 д. Това са около 41,5% от заетите в реалния (производствения) икономически сектор в общината. Тези данни са индикатор за икономическата специализация на общината, т.е. че водещ отрасъл в икономиката на общината е селското стопанство. По-слабото развитие на промишлеността се потвърждава и от броя на заетите в промишлените отрасли. Те са само 100 д., или 9,0% от общо заетите в общината.

Броят на заетите по икономически дейности, показва че от отраслите в третичния сектор („Услуги“) с най- висок брой са „Търговия и ремонт на автомобили и мотоциклети“ (174 д.) и „Хотелиерство и ресторантьорство“ (94 д.)

Произведена продукция. Това е другият основен икономически показател, даващ представа за жизнеността на икономиката. Общият размер на произведената продукция в общината към 2018 г. възлиза на 64 105 хил. лв. През 2010 г. произведената продукция е значително по-малко – 39 816 хил. лв. За посочения десетгодишен период ръста в произведената продукция (в стойностно изражение) е 62,1%. С най-голям размер на произведената продукция през 2018 г. е първичния сектор (аграрния) – 38 801 хил. лв., което е 60,5% от общия ѝ размер.

4.2.2. Секторни характеристики на социално-икономическия комплекс

➤ *Първичен сектор (селско, горско и рибно стопанство)*

Анализираните в т. 4.2.1. общи икономически показатели за община Шабла показват, че първичният сектор, в сравнение с останалите два - има водещо значение. То се дължи на влиянието на редица стимулиращи фактори като:

- благоприятният характер на релефа – подчертан равнинен, улесняващ обработката на големи по площ масиви от земеделски площи;
- подходящите почвено-климатични условия, високия бонитет на земеделските земи;
- традициите и производствения опит на населението в отглеждане на традиционни за тази част от страната селскостопански култури и видове селскостопански животни;
- нарастването на броя на големи масиви от обработваеми земи (над 1000 – 2000 дка, стопанисвани и обработвани подходящи организационно-производствени структури – земеделски кооперации, арендатори и др.

Задържащите фактори за превръщането на селското стопанство в модерен сектор на социално-икономическия комплекс на община Шабла са:

- не напълно използваните възможности за прилагане на нови съвременни високопроизводителни агро-технологии и използването на висококвалифицираните аграрни специалисти – агрономи, зоотехници, ветеринарни специалисти, аграрикономисти и др ;
- използване на немалък брой машинни единици на физически изхабена селскостопанска техника, слабо изразен процес на нейното обновяване с нови съвременни селскостопански машини;
- бавно възстановяване на племенните стада от животни и др.
- твърде продължителната политика на незаинтересованост на държавата и на земеделските стопани по рехабилитацията на съществуващите хидромелиоративни

съоръжения в общината, с което се ограничат възможностите за тяхното ефективно използване;

В структурата на земеделските земи – около 256,5 хил. дка, или 92 % от всички земеделски земи са обработваеми. От тях с възможности за поливане са едва 8,2% и те са заети основно от зеленчукови култури. Лозята и трайните насаждения заемат около 4,5 хил. дка.

Основните производствени структури. В аграрния сектор основните производствени структури са регистрираните земеделски стопани. Данните за техния брой за периода 2010-2015 г. показват, че техният брой варира в не много широки граници, което личи и от следните данни:

- стопанска 2011/2012 г. – брой земеделски производители – 234;
- стопанска 2015/2016 г. – брой земеделски производители -252.

Юридическия статус на земеделските стопани през стопанската 2015/2016 г. показва, че основната част от земеделските стопани (190 бр.) са регистрирани като физически лица, по 14 бр. са регистрирани като ЕТ и ЕООД. Регистрираните земеделски кооперации са 9 бр.

- *Растениевъдство*

Основен подотрасъл на селското стопанство е растениевъдството. То е специализирано основно в отглеждането на зърнени и технически (маслодайни – слънчоглед, кориандър и синап) култури. Общият размер на посевната площ е около 250 хил. дка. Земеделските площи, засети с основни селскостопански култури през отделните години са посочени в таблица 4.2.2.1.

Таблица 4.2.2.1.

Засети площи с основни земеделски култури в община Шабла към 2010,2013 и 2017 г.

Земеделски култури	Засети площи (дка) към:		
	2010 г.	2013 г.	2017 г.
Пшеница	115204	11500	120210
Ечемик	15895	3320	5000
Маслодайна рапица	10071	-	1880
Царевица	30900	44250	47700
Слънчоглед	70000	80500	72300
Пипер	4100	1173	560

Източник: ОД „Земеделие“ гр. Добрич

За нуждите на зърнопроизводството функционира и модерна зърнобаза в с. Крапец, която е с капацитет около 50 хил. т. зърно. Съществуващото допреди няколко години селскостопанско летище днес вече не функционира и земята, върху която е било разположено е реституирана. Базата за агрохимическо обслужване също вече не функционира. Подобно е положението и базата за агротехническо обслужване на растениевъдния подотрасъл. Потенциалът на обработваемите земи за производство на зърнени и маслодайни култури не се оползотворява напълно. Произведените количества от пшеница са в рамките на 50-55 хил. т., на царевица – 28 – 30 хил. т. и на слънчоглед – 8 -9 хил. т. Като цяло растениевъдството е с монокултурна насоченост – с превес на зърнени

култури.

Второто направление в растениевъдния подотрасъл е зеленчукопроизводството. То е с традиции и през последните 5- 6 години е налице процес на намаляване на засетите площи. През 2015 г. засетите площи с пипер са 7-8 пъти по-малко от тези през 2010 г. С по-малка площ са зелето, картофите, домати, лука и др. зеленчукови култури..

Трайните насаждения са представени от лозови и овощни (ябълкови) масиви. Част от старите овощни (палметни) масиви в общината днес са ликвидирани. Отделни стопани подемат инициативата за създаване на нови овощни масиви. Такъв е примерът със създаване на нов овощен масив върху земите, заемани до сега от селскостопанското летище в землището на с. Езерец.

В отделните населени места са създадени възможности за обработване на големи масиви селскостопанска земя. Същите се обработват от общо 8 земеделски кооперации и арендатори. Някои частни земеделски стопани, регистрирани като земеделски производители също обработват големи по площ масиви средно по 150 -300 дка. Някои частни земеделски производители, регистрирани по търговския закон като еднолични търговци обработват над 20 хил. дка. земеделски земи.

- *Животновъдство*

Вторият подотрасъл на селското стопанство – животновъдството, твърде бавно възстановява позициите си от миналото. Той бе засегнат в най-голяма степен от провеждането на структурната реформа в аграрния сектор. Основната причина за срива в отглеждането на животни и производството на мляко и месо бе спада в производствената дейност на предприятията, преработващи животинска продукция и неподготвеността на частния сектор за мащабно развитие на животновъдството. Като резултат от посочените причини съществуващата инфраструктура на животновъдството – селскостопански сгради (краварници, телчарници, овчарници, млекосъбирателни пунктове и др.) в селскостопанските дворове на бившите ТКЗС днес са неизползваеми. Единствените изключения са в стопанския двор на с. Крапец, където 1 сграда от бившата кравеферма се използва за склад, в с. Захари Стояново, където селскостопанските сгради се използват от земеделската кооперация и арендатора, и с. Ваклино, където бившите овчарници се използват за зърнобаза от арендатора на селскостопанската земя в с. Захари Стояново.

В момента животновъдството в община Шабла се осигурява от частния сектор. Развити са говедовъдството (предимно с млечна насоченост), свиневъдството, овцевъдството, птицевъдството и пчеларството. Относително по-големи частни ферми има в с. Горичане (стадо от 120 овце, 30 крави и др. Броят на основните видове селскостопански животни в общината към 2014 г. (по анкетни данни на общинска администрация) е както следва: 450 крави; 4300 овце; 500 кози и др.

Улова на риба е специфичен подотрасъл, чието развитие е свързано с Черно море. В крайбрежните части на общината (в крайбрежните села Тюленово и Крапец и в селищното образувание (рибарско селище) – Шабла -юг, са създадени рибарски кооперации с основна дейност улов и търговия на риба. С риболов към 2008 г. са ангажирани 87 д, от които 51 – сезонно заети. Поради действащите охранителни режими в крайбрежните езера Дуранкулашко и Шабленско в тях не се извършва улов на риба.

- *Горско стопанство*

Горските територии на община Шабла са 1447,2 ха, или около 4 % от територията на общината. Те се стопанисва от Държавно ловно стопанство „Балчик“. В структурата на горските територии основен дял заемат склопените дървесни култури (828,2 ха), следвани

от издънковите насаждения (254,1 ха) и голините (119,2 ха). По функции горските територии, основно са със защитно предназначение - лесозащитни пояси на масиви от земеделски земи (824,9 ха), защитни ивици в еднокилометровата крайбрежна ивица (366,4 ха), пътни защитни ивици (55,7 ха). Основната част от държавните гори са държавен защитен горски пояс „Гъоринско дере“. Този и другите полезащитни горски пояси в община Шабла са създадени през 50-те и 60-те години на миналия век с цел защита на земеделските земи от ветрова ерозия и за увеличаване на плодородието. С предназначение за производство на дървен материал (основно за огрев) са около 200 ха от гори.

Териториалната структура на горските територии (по землища на населените места) показва, че с най-голяма площ е в землището на с. Ваклино (278,6 ха), гр. Шабла (273,5 ха), с. Крапец (147,8 ха), а под 50 ха е в землищата на с. Смин, Граничар, Черноморец, Стаевци, Пролез и др.

Годишния добив на дървесина възлиза на около и малко под 2 000 куб. м., в т.ч.: - 320 куб. м. - едра; 170 куб. м. - средна; 85 куб. м. - дребна строителна дървесина и 1 470 куб. м. - дърва за огрев. Дърводобива се извършва по линия на санитарните сечи (около 50% от всички видове сечи), както и от по-ограничени гола и други видове сечи.

Към първичния сектор се включва и добивната промишленост. На територията на община Шабла тя е представена от добива на нефт и газ и на инертни строителни материали. Статистически това производство се отчита извън общината, поради което липсват данни по икономически показатели. Това производство от откритите и дълго експлоатирани находища е със затихващи перспективи и няма да има отношение към функционална система „Труд“ на ОУП на община Шабла. В ОУП следва да се отразят съответните устройствени решения за добивната промишленост при евентуалното откриване на ново находище на газ от лицензионния блок „Шабла“, в който още протичат геоложките проучвания.

➤ *Вторичен сектор („Индустрия“)*

Вторичният сектор на социално-икономическия комплекс на община Шабла включва отраслите от преработващата промишленост и строителството. От извършения общ преглед на икономическата база на общината бе констатирано, че преработващата промишленост има подчинено значение, както по отношение на броя на стопанските субекти, така и по броя на заетите лица.

През 2014 г. в отраслите на преработващата промишленост в общината са регистрирани само 8 предприятия, в които са заети общо 57 д. По критерия „брой на персонала“ в основната си част стопанските субекти са от категорията на „микро“ и „малките“ предприятия. Основните отрасли от преработващата промишленост представени в община Шабла са „Производство на електро-оптично и друго оборудване“, „Металургия и производство на метални изделия, без машини“, „Производство на текстил и облекло“.

Най-голямото промишлено предприятие от икономическа дейност „Производство на електро-оптично и друго оборудване“ в общината е „Елпром ЕМЗ“ ООД за производство на електроапаратура ниско напрежение (нискотокови трансформатори) и токови измерватели с около 25 д. зает персонал. Използваният производствен капацитет на предприятието е 10-15% от проектния му капацитет. Останалите икономически дейности са представени от микро и малки предприятия в дейността „Производство на храни, напитки и тютюневи изделия (позната и като хранително-вкусова промишленост). Произвеждат се хляб, хлебни и сладкарски изделия. Тези производства са организирани

основно в РПК „Прогрес“. В с. Езерец се произвежда натурален сок от ябълки от фирма „Българска Ябълка“ ЕООД.

Строителството, разглеждано като икономическа дейност е представено от дейността на 8 „микро“ фирми – „Шабластрой“ ЕООД, „Агрострой“ ООД – Шабла, „Норт ист Дивелопмент“ ООД. В посочения отрасъл трудово ангажирани към 2014 г. са 13 д.

В сравнение с данните за строителния отрасъл, отнасящи се за 2010 г. броят на фирмите се запазва, но заетите лица са 3 пъти повече в сравнение с 2014 г. Очевидно икономическата криза от 2007-2008 г. засегна този отрасъл (икономическа дейност) най-силно. В перспектива, при очакваното значително по-мощно инвестиционно строителство за изграждане на инфраструктурата на туризма, очакванията са производственият капацитет на съществуващите строителни фирми да се окаже недостатъчен. Това ще наложи в перспектива, с нарастване на инвестиционната активност в туристическия сектор да се разширят активите и броя на заетите в отрасъл „Строителство“.

Локализационните форми на промишленото производство са с подчертана териториална концентрация. Всички производствени мощности на преработващата промишленост са разположени в общинския център – гр. Шабла. Тук са концентрирани и преобладаващата част от заетите в преработващата промишленост. И трите строителни фирми са със седалище гр. Шабла, но извършват строителна дейност на територията на цялата община.

На основата на анализите и оценките за състоянието на сектор „Индустрия“ могат да бъдат формулирани няколко *основни извода*, а именно:

- Вторичният сектор играе второстепенна роля при очертаване на икономическия профил на община Шабла, което е резултат от провеждана в структурна реформа в местната икономика;

- Обработващата промишленост е с моноструктурен характер – традиционно за общината промишлено производство е за слаботокови трансформатори и токови измерватели. Производството на храни и напитки е със символично развитие;

- Освен с моноструктурен, промишленото развитие е и с подчертан локализационен характер – производствените мощности на преработващата промишленост са разположени основно в гр. Шабла.

➤ Третичен сектор

Възприетият секторен подход както в аналитичните, така и в прогнозните проучвания за функционалната и териториалната организация на отраслите и социалните дейности с обслужващ характер, изисква сектора на услугите да бъде анализиран в два аспекта, а именно като:

- Социално-икономически дейности;

- Организация на мрежата от обекти с инфраструктурен (обслужващ) характер.

Аналитичните проучвания по втория аспект – развитие и организация на мрежата от обекти с инфраструктурен (обслужващ) характер са представени в отделен раздел. Основанията за това са в специфичните функции на обслужващите отрасли и дейности – дейността на голяма част от тях са с подчертан социален характер, те са потребители на бюджетни средства и са пряко свързани с функционална система „Обслужване“ на ОУП на община Шабла.

В секторната структура на социално-икономическия комплекс на община Шабла (икономическа база на общината) се анализират мястото и ролята на икономическите

дейности от третичния сектор от гледна точка на икономическите им функции.

Третичният сектор, анализиран и оценяван по показателите „Брой предприятия“ и „брой на заетите лица“ заема водещо място в социално-икономическия комплекс на община Шабла. Броят на стопанските субекти от сектора на услугите в община Шабла към 2014 г. е 228. Този брой съставлява около 70% от всички регистрирани предприятия от нефинансовия сектор на територията на общината. Преобладаващата част от тях са от категорията „микро“ предприятия с брой на заетия персонал до 10 д.

По отношение на броя на заетите лица третичният сектор е с водещи функции в пазара на труда. За периода 2010 -2014 г. години е налице слабо изразена тенденция на нарастване на абсолютния брой на заетите от 393 д. (2010 г.) на 415 д. (2014 г.)

Най-добре развита икономическа дейност от третичния сектор е „Търговия и ремонт на автомобили и мотоциклети“. По своята същност това са дейности от сферата на търговията и на битовото обслужване. Този отрасъл се характеризира с най-голяма динамика и изменения в териториалната организация и поради тази причина е труден за прогнозиране и за устройственото планиране. Основните параметри за характеризиране на съществуващото състояние към 2014 г. са:

- Брой на регистрираните стопански субекти – общо 85;
- Брой на заетите лица – 174
- Размер на приходите от дейност – 11480 хил. лв.

Териториалното разпределение на обектите за търговия и ремонтни услуги (търговски магазини, сервизи и ателиета за битови услуги) е с подчертан моноцентричен характер. Преобладаващата част от тях са в общинския център – гр. Шабла. В останалите селища са разкрити по 1-2 търговски обекта (смесени и комбинирани магазини за хранителни стоки).

С по-добри икономически показатели в обхвата на третичния сектор е и икономическа дейност „Хотелиерство и ресторантьорство“ (Туризъм). Това развитие е свързано със степента на развитие на туристическите функции на общината и степента на използване на туристическия й потенциал. В този отрасъл осъществяват дейност 42 регистрирани към 2014 г. стопански субекти (13,0% от общия брой на регистрираните на територията на общината предприятия). Броят на заетите в отрасъла лица е 94, част от които са със сезонна заетост. От посочения брой на стопанските субекти 26 са заведения за хранене.

Икономическата дейност „Транспорт, складиране и пощи“ е представен чрез дейността на дребни по своя мащаб стопански субекти. С транспортна дейност са ангажирани 4 фирми – за таксиметрови, за обществен пътнически и за товарни превози. С изключение на фирма „Елитранс-67“ЕООД, останалите 3 фирми са регистрирани като еднолични търговци с по 1 зает. По данни за 2014 г., общият брой на предприятията в разглежданата икономическа дейност е 7 с 18 д. заети лица.

Целевите анализи и оценки на състоянието на социалните (бюджетни) обслужващи отрасли (социална и институционална инфраструктура) и на туризма (като туристическа инфраструктура) се съдържат в т 5.

4.3. Социална, институционална и туристическа инфраструктура

4.3.1. Социална инфраструктура

Количествените параметри и качествените характеристики на социалната инфраструктура са следствие от степента на развитие на обслужващите функции на общината и на населените места в нея. Те са с подчертан местен характер и са свързани с

изискванията за задоволяване на потребности с ежедневен и частично периодичен характер на търсене. Основната причина за това е малкият брой на населението на общината, което ограничава възможността за ефективно функциониране на обслужващи обекти от по-висок ранг. Потребностите на населението с периодичен и епизодичен характер се задоволяват в обслужващи центрове извън община Шабла – гр. Каварна, гр. Добрич и гр. Варна.

От обслужващите отрасли и дейности, които са с подчертан социален характер (финансирани изцяло или частично с бюджетни средства – от държавния и общинския бюджет) обект на по-подробни анализи и оценки са образованието, здравеопазването, културата, социалните дейности и др.

➤ *Инфраструктура на образованието*

По значимост (като брой на заетите лица) с определена тежест в третичния сектор на социално-икономическия комплекс на община Шабла е образованието. Инфраструктурата на образованието в общината включва обекти за предучилищно обучение (детски градини) и две образователни училища - едно основно и едно СОУ. Посоченият набор от обекти за предучилищно обучение и за общо образование в общината е обоснован с наличните възрастови контингенти от лица в предучилищна и в учебна възраст.

- *Предучилищно образование (обучение)*

Мрежата от детски заведения включва през учебната 2018/2019 година се извършва в 1 целодневна детски градини (ЦДГ). ЦДГ „Дора Габе“ е в общинския център. ЦДГ в селата Дуранкулак, Крапец, които до учебната 2011/2012 г. съществуват като самостоятелни, след 2012 г. са структурирани като филиали на ЦДГ „Дора Габе“.

Представа за състоянието и капацитета на предучилищното обучение в община Шабла дават данните от таблица 4.3.1.

Таблица 4.3.1.

Динамика в броя и капацитет на детските градини в община Шабла –2010/2011 – 2018/2019 учебна година.

учебна година	Детски градини	Брой деца	Места		Детски групи
			Брой	на 100 деца	
2010/2011 г.	4	141	214	151.8	9
2011/2012 г.	1	142	199	140.1	7
2012/2013 г.	1	150	199	132.7	7
2013/2014 г.	1	153	199	130.1	7
2014/2015 г.	1	148	199	134.5	6
2015/2016 г.	1	140	199	142.1	6
2018/2019	1	104	199	191,4	6

Източник: НСИ. Образование и учение през целия живот.

Както бе посочено, поради демографски причини, е изчерпана възможността за запазване като самостоятелни детските заведения в някои от селата. Като филиали на ЦДГ „Дора Габе“ в тях са формирани смесени групи при спазване на минималните нормативи

ЦДГ „Дора Габе“ заедно с филиалите към нея разполагат с добра материална база. Възпитателно-образователния процес се извършва в занимални. Детските градини разполагат със спални помещения, хранителни блокове и санитарни помещения. Всички

ЦДГ разполагат с дворове и обособени в тях площадки за игри и отдих. В детските заведения е осъществен обхват на децата от възрастовата група 3-6 години, който е почти 100%.

- Общо образование

През учебната 2018//2019 г. общото образование в община Шабла. е представено от две общообразователни училища – ОУ „Св. Климент Охридски” – с. Дуранкулак и СУ „Асен Златаров” – гр. Шабла. Процесите на реструктуриране на общото образование в общината в периода преди 2010 г. се изразява в оптимизиране на училищната мрежа. Създадени са добри условия за нормален учебно-възпитателен процес без маломерни и смесени паралелки. Съгласно критериите на МОН двете общообразователни училища в общината са със статут на т.нар. „защитени училища”.

Представа за броя и капацитета на инфраструктурата на общото образование в община Шабла дават данните от таблица 4.3.2.

Таблица 4.3.2.

Динамика в броя на училищата и капацитета им в община Шабла – 2010 -2019 година

учебна година	Училища	Всичко (общо обр. и професион. обр.)		В т.ч. професионално	
		Паралелки	ученици	проф. паралелки	Ученици проф. парал.
2010/2011 г.	2	19	419	3	61
2011/2012 г.	2	22	452	7	88
2012/2013 г.	2	17	432	4	92
2013/2014 г.	2	18	389	4	93
2014/2015 г.	2	19	387	4	99
2015/2016 г.	2	19	377	4	98
2018/2019 г.	2	11	222	2	39

Източник: НСИ. Образование и учение през целия живот.

Анализите и оценките на посочените данни в таблица 4.3.2. показват наличието на тенденция на намаляване на реалния брой на учениците в общината. За последните 6 години учениците са със 42 по-малко. В СОУ „Асен Златаров“ се наблюдава относително стабилна тенденция в броя на учениците в професионалните паралелки – средно по около 90-98 ученика.

Обхванатите в общото образование ученици (вкл. и в паралелките с професионална насоченост) през учебната 2018/2019 г. (222 д.) са разпределени в 11 паралелки. Средната пълняемост на една паралелка в общината е 20,2 ученика, което е под нормативно определената – 22-25 ученика. По степени на обучение разпределението на учениците и на формираните паралелки е както следва:

- начална степен (I - IV клас) – общо 121 ученика, разпределени в 7 паралелки ;
- прогимназиална степен (V – VIII клас) – общо 101 ученика в 4 паралелки;
- гимназиална степен - професионално направление (IX – XII клас), застъпена в СОУ „Асен Златаров” с показатели – 39 ученика в 2 паралелки.

Поради малкия брой на учениците в ОУ „Св. Климент Охридски” в с. Дуранкулак обучението се извършва в маломерни и в паралелки със слети класове. Финансовата издръжка на подобен тип училище (независимо от статута му на „защитено училище”),

както и незадоволителното състояние на учебно-образователния и възпитателен процес е фактор, който очертава бъдещето на това училище като несигурно.

Наличната учебна база на двете действащи училища е в добро състояние. Капацитетът на училищата (брой класни стаи) е достатъчен за съществуващите паралелки. На всяка паралелка е осигурена класна стая, което допринася за пълното удовлетворяване на нормативните изисквания за степен на задоволеност с учебна база. Има и излишък от свободна училищна база.

Професионалното образование е представено чрез системата за професионално образование за придобиване на II степен на професионална квалификация в СОУ – Шабла. Професионалните направления са ориентирани в основно в сферата на туризма. Професионално обучение разполага с необходимата материална база за провеждане на практическите занятия на учениците. Изборът на професионални направления в гимназиалната степен на СОУ „Асен Златаров” до голяма степен отчита изискванията на бизнеса и на туристическия бранш в общината.

Създадени са условия за обхващане на учениците от населените места без действащи училища. Това се извършва с училищен автобус.

Териториалното разположение на заведенията за предучилищно обучение и общообразователните училища в общината е в съответствие с възприетите нормативи за териториална достъпност- в рамките до 15 минути пешеходна (за началните и основните училища) и до 20 минути транспортна достъпност за СОУ „Асен Златаров”, – по линия на ученическите превози за учениците от селата в общината, в които няма действащи училища.

Здравеопазване и здравна инфраструктура

На територията на община Шабла здравеопазването е представено единствено чрез системата за доболнична лечебна помощ. Това е резултат от малкия брой на населението и произтичащите от това обслужващи функции на общината. Отчетени са и изискванията на нормативите за брой на пациентските листи.

Доболничното обслужване на населението на община Шабла се извършва чрез първичните звена на индивидуалните лекарски практики, обслужвани от личните лекари. Съгласно Областната здравна карта актуализирана през 2018 г. броят на общопрактикуващите лични лекари на територията на общината е само 4, от които 3 в общинския център и 1 - в с. Дуранкулак. Същият брой общопрактикуващи лекари са включени и в Регистъра на лечебните заведения за първична лечебна помощ, поддържан от РЗИ – Добрич. Това са амбулатории за първична лечебна помощ, които са от типа „индивидуални практики“.

Стоматологичното обслужване се извършва от 2 индивидуални практики за първична дентална помощ. В тях се обслужва цялото население на общината

Съпоставката между броя на населението и броя на индивидуалните лекарски практики дава представа за средния брой здравно осигурени лица в пациентските листи на личните лекари. Той е около 1250 д. и е в рамките на норматива за горна граница на обхват на пациенти – 1500 д.

Спешната и неотложна медицинска помощ (СНМП) в община Шабла се извършва от създаден през 2004 г. Център за спешна медицинска помощ базиран в гр. Шабла. Същият е със статут на самостоятелно звено – филиал на областния център за СНМП – Добрич. В центъра за СНМП – филиал Шабла работят 6 фелдшери, 6 шофьори и 2 санитарки. Този състав е съобразен с броя на населените места и малкия брой на населението в повечето села и допълва доболничното обслужване на населението. Като

база използва част от бившата общинска поликлиника в гр. Шабла.

Болничната лечебна помощ на населението от община Шабла се поема от районната МБАЛ „„Каварна” ЕООД и частично от областната МБАЛ „„Добрич” АД.

Допълнителен ресурс на здравеопазването в общината са училищните здравни кабинети и тези в детските заведения. Те се обслужват от медицински специалисти, от които 2 – в двете общообразователни училища и 1 – в ЦДГ.

В общинския център има „„Радост”. През 2015 г. тя е с капацитет 30 места. Обхванати са само 12 деца в яслени възраст. Базата на целодневната детска ясла е достатъчна за броя на обхванатите деца. Същата е в процес на реконструкция.

Макар и с косвено отношение към здравеопазването и здравната инфраструктура в общината функционират и 3 аптеки.

➤ *Инфраструктура на културата*

Основният тип обекти от инфраструктурата на културата в община Шабла е читалището. На територията на общината през 2018 г. функционират общо 5 читалища – по едно в гр. Шабла и селата Дуранкулак, Крапец, Граничар и Ваклино. В читалищата, като традиционни обекти за комплексни културни дейности и прояви днес са съхранени библиотечната, кръжочната, самодейната дейност, организирани са танцови и музикални школи.

Читалищните сгради и днес са акценти в селищните архитектурни ансамбли. След закриване на училищата в част от селата на общината читалищата продължават да функционират като единствените културно-просветни средища. Читалищната база на читалища „„Зора” – гр. Шабла и „„Дружба” – с. Дуранкулак разполагат с читалищни салони с капацитет 300 -350 места.

Музейната дейност в общината не разполага със специализирани обекти – музеи. Тя е представена чрез музейни сбирки, организирани в читалищата. В общинският център музейната сбирка е създадена през 1965 г. и днес има 3 профилирани отдела „„Археология”, „„Етнография”, „„Нова и най-нова история”. Музейната сбирка, експонирана в читалище „„Дружба” – с. Дуранкулак представя експонати от комплексния археологически обект –Селищна могила „„Големия остров” в Дуранкулашкото езеро и некрополите от прилежащите ѝ територии.

Галерийната дейност (изобразителното изкуство) също е представена от две картинни сбирки. Художествената сбирка в гр. Шабла се помещава в читалище „„Зора”, а картинната сбирка в с. Дуранкулак - в читалище „„Дружба”.

➤ *Инфраструктура на спорта*

В националния регистър на спортните клубове за община Шабла са вписани 5 спортни клуба СК „„Кария” (баскетбол и бадминтон); СК „„Хармония” (шахмат); ФК „Нефтяник 2010” (футбол); Яхт –клуб „Свети Николай” (подводен риболов).

Инфраструктурата на спорта в община Шабла е с предназначение за развитие на масовия спорт. Липсва база за целите на високото спортно майсторство.

Инфраструктурата на спорта включва както специализирани спортни обекти, така и спортната база в училищата. С най-голям капацитет от спортните обекти са тези в гр. Шабла, а именно:

- Спортна зала, със следните параметри: размер на заетия терен – 4500 м², застроена площ – 870 м² и РЗП – 2840 м². Спортната зала включва зала за тенис, шах зала и други две зали;

- Стадион, разполагащ с футболно игрище и съблекални с площ 36 700 м²
- Спортната училищна база включва три физкултурни салона, ползвани от учениците от училищата (СОУ) в гр. Шабла с площ 225 м² и (ОУ) в с. Дуранкулак с площ 350 м². След закриване на ОУ „Иван Вазов“ в с. Ваклино, физкултурният салон с площ 360 м² на практика не се използва.

➤ *Инфраструктура на социалните дейности*

Потребители на услугите по социалното подпомагане са групи от населението, които са със специфични потребности. Такива са лицата с различни видове увреждания – физически и психически, както лица и групи от лица в риск. На територията на общината по данни на Дирекция „Социално подпомагане“ – гр. Каварна (в обхвата на която е и община Шабла), техният брой към 2015 г. е както следва:

- Общ брой на лица с увреждания – 227
от тях - 153 – в гр. Шабла и 74 – в селата на общината;
- Брой лица с физически увреждания – 212
от тях - 141 – в гр. Шабла и 71 – в селата на общината
- Брой на лицата с умствени увреждания – 12;
от тях - 12 – в гр. Шабла и 3 – в селата на общината

На територията на общината няма разкрити специализирани институции за социални грижи от типа на различни видове социални домове, което не налага тяхната трансформация в звена за услуги в общността и в обичайна среда.

Като резултат от политиката за трансформация на модела за деинституализация на социалните услуги в общината акцентът на тази политика е поставен върху разкриване на услуги за лицата с физически и умствени увреждания в обичайната за тях среда и в общността. Този тип услуги са делегирани от държавата дейности (основно по линия на тяхното финансиране) и се реализират от общината. Отделно има и социални услуги, които са изцяло ангажимент на общината.

- *Социални услуги - Делегирани от държавата дейности*

Център за социална рехабилитация и интеграция. Тази социална дейност е с локализация в гр. Шабла. Предлаганите от този център услуги се реализират в общността на ползвателите му. По своя характер това са специфични социални дейности, насочени рехабилитация, обучение и интеграция на ползвателите с цел социално включване на лицата. Такива са деца и възрастни, които са уязвими от социално изключване. Чрез дейността на Центъра за социална рехабилитация и интеграция се цели същите да бъдат подготвени за пълноценно участие в трудова, обществена, културна и друга дейност в общината.

Център за обществена подкрепа гр. Шабла. Потребители на тази социална дейност са деца и семейства в риск. Същите се подпомагат чрез различни форми на съдействие и подкрепа, вкл. и превенция и закрила. Предлаганите услуги са в сферата на социалното консултиране, посредничество, социална работа с деца с увреждания и деца в риск, превенция на насилието и др.

- *Социални услуги – общинска отговорност*

Към този тип социални услуги, които са развити на територията на общината и са изцяло неин ангажимент е *Домашният социален патронаж* (ДСП). Тази социална дейност е организирана в началото на 80 – те години на миналия век (1982 г.)

По своя характер Домашният социален патронаж е комплексна социална дейност, осъществявана в общността. Нейни ползватели са възрастни самотно живеещи хора, както

и хора с увреждания, които не могат да се грижат сами за себе си. Услугите се извършват в домовете на потребителите и включват доставка на храна, почистване на дома, доставка на лекарства и др.

Капацитетът на ДСП към 2018 г. е 140 места. Териториалният му обхват освен гр. Шабла включва и някои от селата в които има лица, отговарящи на критериите. През 2016 г. е открит и самостоятелен филиал на ДСП в . Ваклино.

- *Обществена трапезария*

От началото на 2016 г. на територията на община Шабла функционира и обществена трапезария. Същата е финансирана от Фонд „Социална закрила“ „Предоставя топъл обяд на определени със списък ползватели в продължение на около 8 месеца. При предоставяне на услугата, се използва наличната материална база на „Домашен социален патронаж“ „

➤ *Обобщени изводи са състоянието на социалната инфраструктура*

Извършените анализи и направените оценки за състоянието и потенциала на социалната инфраструктура в населените места от община Шабла дават основание да бъдат формулирани следните изводи:

- Наличната социална инфраструктура по вид социални дейности, брой и капацитет на обектите за социални бюджетни услуги е съобразена с обслужващите функции на общината и отделните населени места, броя на населението (вкл. и на специфичните възрастови групи от него);

- При реструктуриране на основните социални бюджетни обслужващи отрасли – образованието и здравеопазването – са създадени възможности за организиране на обслужването на населението в селата без училища и без здравни обекти – чрез организиране на ученически пътувания до най-близкото училище, чрез посещения от личните лекари и от филиала на звеното за Бърза и неотложна медицинска помощ. След реструктурирането на двата социални отрасъла се удовлетворяват нормативите за териториален достъп до образователните заведения, за таван на пациентските листи и др.;

- Продължаващата тенденция на намаляване на броя на децата в предучилищна и в училищна възраст поставя под съмнение целесъобразността от запазване в средносрочен план на ОУ в с. Дуранкулак и на филиала на ЦДГ в с Ваклино;

- Материалната база на спорта се нуждае от сериозна рехабилитация и от осигуряване на свежи инвестиции, като за целта могат да бъдат прилагани принципите на публично-частното партньорство.

4.3.2. Институционална инфраструктура

Институционалната инфраструктура е със специфичен характер. Тя включва обекти, свързани с дейността на местните власти и институциите по обществения ред и сигурността. От обектите на инфраструктурата на местната власт е сградата на общинската администрация на община Шабла, както и на кметствата и кметските наместничества в селата.

Инфраструктурата на системата за обществен ред и сигурността включва обектите, използвани за функциите на структурите на МВР. Това са Районното полицейско управление и на звеното за Пожарна и аварийна безопасност. Инфраструктурата на структурите на МВР е локализирана в общинския център – гр. Шабла.

Към институционалната инфраструктура се включва и децентрализираната инфраструктура на Министерство на земеделието и храните – Общинска служба „Земеделие и

гори”. Такава деконцентрирана структура на Агенцията по заетостта е и филиалът на Дирекция „Бюро по труда”- Каварна.

4.3.3. Туристическа инфраструктура

Независимо от наличието на природни и антропогенни ресурси, които са в състояние да привличат туристическия интерес туризмът все още заема междинно място в социално-икономическия комплекс на община Шабла.

Всички комплексни и специализирани проучвания в общината доказват по убедителен начин, че са налице значителни и разнообразни ресурси за развитие на туризма и на туристическите функции на община Шабла. Това са ресурси както с природен, така и с антропогенен характер. Те могат да бъдат представени по следния начин:

- Наличие на ресурси за развитие на класически морски туризъм – морски бряг с няколко добре изразени плажни ивици с обща дължина над 40 км, ср. широчина на плажовете над 15 - 20 м и наличие на дюни с обща площ около 20 дка и обща площ на плажни ивици и дюни - 1 976 000 м². Уникална за цялото Черноморско крайбрежие е дългата над 6 км. плажна ивица между Крапец и Дуранкулак;

- Наличие на участъци от скалист морски бряг, включващи уникални скални образувания по брега и в акваторията, радващи се на все по-голям интерес от страна на туристите;

- влажни зони със сладководни езера (Шабленско, Езерецко, Дуранкулашко) с богата флора и фауна;

- Крайбрежни езера, които са със статут на защитени територии;

- Разполагаеми ресурси за развитие на балнеолечебен туризъм – чрез дълбоки сондажи в района на Северното рибарско селище (на 150 м. североизточно от н. Шабла) са открити 3 минерални водоизточника с дебит над 80 л/сек и температура между 30 и 400С. Същите са подходящи за балнеолечение и за използване в минерални басейни;

- Осигуреност на общината с природни ресурси за калолечебен туризъм, който предизвиква все по-голям интерес през последните години. В общината е едно от двете причерноморски находища на лечебна кал - Шабленска тузла - езеро с над 230 000 тона лечебна кал. Този природен ресурс е с уникални качества както по отношение на химичния си състав, така и по лечебните си свойства ;

- Все още съхранена природна среда в двете крайбрежни зони (по смисъла на Закона за устройството на Черноморското крайбрежие) – до 12-15 км. в дълбочина към сушата, която ще привлича туристическия интерес през следващите години;

- Наличие на исторически дадености , които за момента не са добре експонирани и в общи линии са непознати за туристите – останки от Византийска крепост край н. Шабла, датирани от четвърти век; останки от най-старата каменна архитектура в света в селищната могила на Големия остров в Дуранкулашкото езеро, голям брой (около 35) могили некрополи и отделни надгробни могили и 1 селищна могила (на посочения Голям остров на Дуранкулашкото езеро), обявени за паметници на културата с национално значение и др.

Важно място в туристическата инфраструктура заемат средствата за подслон – хотели, мотели, къмпинги, почивни станции и др. Туристическата инфраструктура като цяло е с ниска степен на изграденост. Понастоящем тя се състои главно от няколко комплекса: Към 2008 г. средствата за подслон в общината включват:

- комплекс „Дуранкулак” - тип къмпинг с проектен капацитет около 1050 места в дървени бунгала и частично монолитни сгради в обслужващия блок. Към момента

комплексът не се поддържа и не се използва от няколко години;

- комплекс „Крапец“ също тип къмпинг с проектен капацитет около 1550 места в бунгала и обслужващ блок. И този комплекс в момента не се поддържа и не се използва;

- комплекс на МОН за отдих на учаци се - съвременен монолитно изграден обект за 600 легла и със започнало доизграждане за още 300 бр. легла със съответната обслужваща база. Комплексът се използва частично;

- комплекс „Шабла“ – с проектен капацитет около 1700 легла, от които около 1000 в къмпинг, а останалите 500 – в монолитно изградени сгради на един и два етажа с магазин, ресторанти и др. Комплексът се ползва частично.

Към 2020 г. в Туристическия регистър за община Шабла са включени общо 144 места за настаняване. Общият им капацитет е 1102 легла. По вид местата за настаняване включват широка палитра – хотели, семейни хотели, хостели, къщи за гости, самостоятелни стаи за гости, бунгала, къмпинги и др.

Към 2020 г. са регистрирани 3 хотела и 2 семейни хотела. Най-голям е броят на къщите за гости – общо 63 бр., на самостоятелните стаи за гости – 56 бр., бунгалата са 11 бр. и др.

Местата за настаняване са локализирани основно в гр. Шабла и селата Крапец, Езерец и Дуранкулак.

4.4.Обитаване (жилищен сектор)

Постоянното обитаване е съсредоточено в границите на населените места в общината. Обект на анализи и оценки е жилищния фонд, предназначен за постоянно обитаване на населението. Същият се анализира както по брой на жилищните сгради и на жилищата в тях, така и по вида на конструкцията, стайността, възрастта на сградите, благоустроеността. Количествените параметри и качествените характеристики на жилищния фонд на общ. Шабла се представят, чрез следните показатели:

- *Общ брой на жилищните сгради;*
- *Брой на жилищните сгради по вид;*
- *Брой жилищни сгради по срок на построяване;*
- *Общ брой на жилищата;*
- *Брой жилища по брой на стаите в тях;*
- *Брой на жилищата по площ;*
- *Други специфични показатели.*

За аналитичните проучвания се използва официална информация от НСИ, която е сравнително пълна и се наблюдава по посочените показатели. Данните за жилищния фонд са от преброяване на населението и на жилищния фонд от 2011 година и актуализирани по някои общи показатели за 2018г.

➤ Жилищни сгради

По възраст (година на изграждане) жилищните сгради са строени основно в периода 1945 – 1970 г. – 66,0% от всички налични сгради в общината.

Към 2018 г. общият брой на жилищните сгради в община е 3204.

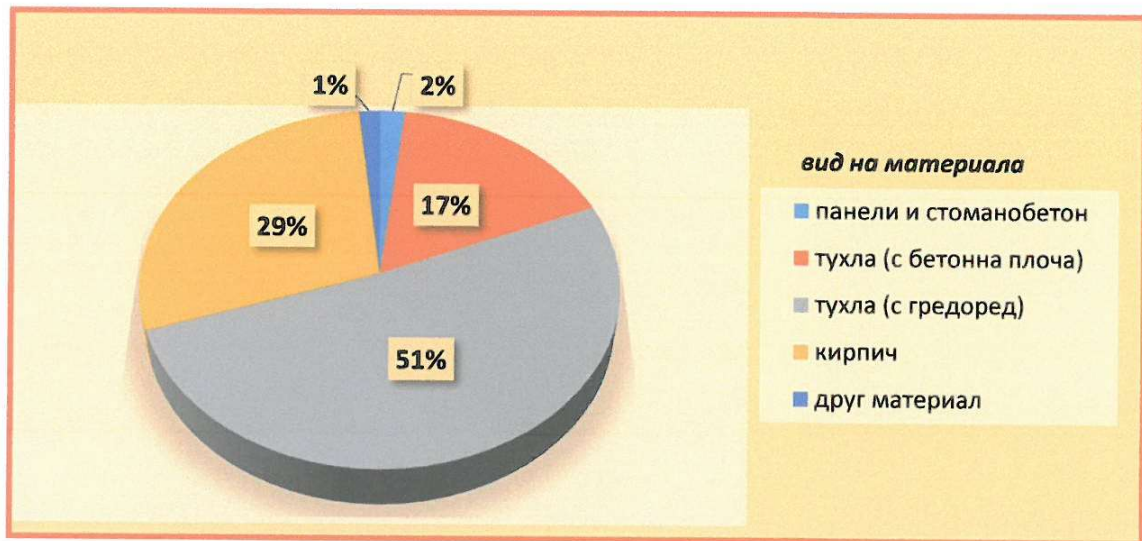
След 1980 г. са построени само 11,8% от общия брой на жилищните сгради. След 2000 г. от построените в общината 180 сгради – 94 са в гр. Шабла. За периода 2015 - 2018 г. са построени по 8-10 нови жилищни сгради. През 2015 г. техният брой е 13, а през 2018 г – 7 жилищни сгради със 7 жилища в тях.

Освен като брой жилищните сгради в общината се анализират и по отношение на

тяхната конструкция и материал, от който са изградени. Общият брой на сградите в общината е 3204 бр. Тяхното териториално разпределение по населени места до голяма степен е съобразено с броя на населението, респективно на домакинствата в отделните селища. От всички жилищни сгради в общината (3202) - 1405 са преброени в гр. Шабла. Това е 44,6% от броя им за общината. Този дял на жилищните сгради, съпоставен с дялт на населението на гр. Шабла от това на общината (70,5% - 2019 г.), показва, че част от жилищните сгради са многофамилни, т.е. състоят се от повече от едно самостоятелно жилище. В останалите населени места в общината жилищните сгради са основно еднофамилни. Изключение са единични сгради в селата

Наличният сграден фонд в общината по отношение на вида на конструкцията показва, че преобладават жилищните сгради, които са от тухли – общо 2145, от които 531 бр. са от тухли с бетонна плоча и 1614 жилищни сгради са от тухли с гредоред. Не са малко и жилищните сгради изградени от кирпич (сурови тухли) – 902 бр. Последните преобладават в селата на общината. Над 70% от жилищните сгради в селата Езерец, Стаевци, Твърдица са от кирпич. Малко на брой са жилищните сгради изградени от панели и стоманобетон – общо 54 бр. Те са основно в гр. Шабла и селата Дуранкулак, Крапец и Тюленово.

Графична представа за относителните дялове на жилищните сгради по вида на материала, от който са изградени дава *фигура 4.3.5.1.*

Фиг. 4.3.5.1. Относителни дялове (в %) на жилищните сгради според материала, от който са изградени – 2011 г.

Териториалното разположение на жилищните сгради до голяма степен започва да влиза в дисбаланс с териториалното разпределение на населението. В най-голяма степен това се отнася за селата, които са по-силно засегнати от миграцията. Причина за това е, че жилищните сгради са изградени в миналото при наличието на по-голям брой население в отделните населени места. С намаляване на броя на населението се получава посочената по-висока осигуреност с жилищни сгради.

➤ Жилища

За жилищната задоволеност на населението по-обективни са показателите, характеризиращи самостоятелните жилища, които се намират както в еднофамилните, така и в многофамилните жилищни сгради. За характеризиране на жилищата се използват

следните показатели: „брой жилища“; „жилища по брой на стаите“; „жилищна площ“ и др.

Броят на жилищата в община Шабла към 2018 г. - 3483 е по-висок от броя на жилищните сгради (3204). Причината за това, както бе отбелязано, е че част от жилищните сгради са многофамилни, т.е. в тях са обособени повече от едно самостоятелно жилище. Такива жилищни сгради има основно в гр. Шабла и в някои от по-големите села.

Броят на жилищата с техните основни характеристики в община Шабла (по населени места) е показан в таблица 4.3.5.1.

Таблица 4.3.5.1.

Жилища с техните характеристики в населените места на община Шабла – 2011 г.

Населени места	Жилища (брой)	Стаи (брой)	Полезна площ (м ²)	Жилищна площ (м ²)
ШАБЛА	3426	11004	257743	198601
гр. Шабла	1716	5694	135356	102981
с. Божаново	47	117	1939	1329
с. Ваклино	128	436	11389	8784
с. Горичане	119	322	8225	6496
с. Горун	118	325	8147	6073
с. Граничар	110	323	7658	6118
с. Дуранкулак	313	1063	23854	19062
с. Езерец	146	493	8124	5926
с. Захари Стояново	67	218	4661	3710
с. Крапец	267	881	21839	17635
с. Пролез	80	196	5154	3933
с. Смин	63	176	3753	2947
с. Стаевци	31	65	1766	1415
с. Твърдица	36	99	1793	1197
с. Тюленово	108	382	10004	7656
с. Черноморци	77	214	4081	3339

Източник: Национален статистически институт. Резултати от преброяване на населението и на жилищния фонд в Р.България.2011 г.

Броят на жилищата в общината през 2011 г. е 3426, от които 1716 са в гр. Шабла и 1710 – в селата на общината. Съпоставката между броя на жилищните сгради и броя на жилищата в общината показва относително покритие, което е индикатор за това че преобладаващата част от жилищните сгради са с функции на еднофамилни жилища.

Анализите на данните от таблица 4.5.1. показват, че средните показатели за едно жилище в общината са както следва:

- Среден брой стаи на 1 жилище – 3,2;
- Средна размер на полезната площ на 1 жилище – 75,2 м²;
- Среден размер на жилищната площ на 1 жилище – 58,0 м².

С показатели за жилищна площ на 1 жилище над средните за общината са гр. Шабла (60 м²) и селата Дуранкулак (60,9 м²), Крапец (66,0 м²), Ваклино (68,6 м²) и Тюленово (70,9 м²).

Представа за степента на задоволеност на населението с жилища и с жилищна площ дава съпоставката между броя на населението, броя на наличните жилища и размера на жилищната площ. Данните към 2018 г. показват, че наличната жилищна площ в общината е 201 537 м² (което е с 2936 м² повече от жилищната площ през 2011 г.). Към 2018 г. средната жилищна площ, отнесена към 1 човек от населението определя и задоволеност от 48,2 м² на човек.

Тази задоволеност на населението с жилищна площ може да се разглежда като един от индикаторите, че в настоящия момент жилищната осигуреност на населението от община Шабла е добра и не се наблюдава недостиг на жилищна площ, т.е. тя е в рамките на жилищния стандарт. Тази площ обаче се отнася за цялата жилищна площ във всички жилища. Но статистическите данни показват, че не всички жилища са обитаеми. Част от тях не се обитават.

Данните за обитаваните жилища в общината показват, че те са със следните параметри:

- Общ брой обитавани жилища – 2 040;
- Полезна площ на обитаваните жилища – 166 349 м²;
- Жилищна площ на обитаваните жилища – 125 826 м².

Съпоставката между параметрите на всички жилища с тези на обитаваните показва, че от целия жилищен фонд (3426 жилища), обитавани са 59,6%. Обитаваните жилища разполагат с 63,4% от жилищната площ. В този смисъл, ако жилищната задоволеност на наличното население на общината се определя само по отношение на обитаваните жилища тя ще е по-ниска. В същото време, следва да се отчита, че голяма част от необитавания жилищен фонд е един резерв за задоволяване на жилищните потребности на населението. С повече необитавани жилища са селата, които са най-силно засегнати от обезлюдяване през последните две десетилетия.

По отношение на задоволеността на населението с жилища се използва относителния показател „брой жилища на 1000 д. от населението“ Към 2018 г. по данни на НСИ на 1000 д. от населението на общината се падат по 505,8 бр., при среден за страната показател – 550 жилища на 1000 д. Съпоставката между броя на населението и броя на наличните жилища дава представа за средния брой обитатели на 1 жилище. За община Шабла към 2015 г. тя е 1,98 обитатели, при средно 1,8 обитатели за страната. По своята същност последният показател до голяма степен се покрива и със средния брой членове на 1 домакинство, който за общината е по-нисък и това се дължи на нарушената структура на домакинствата (по брой членове) в по-малките села на общината.

В община Шабла данните от преброяването на жилищния фонд показват, че е налице твърде висок брой на необитаемите жилища. Относителният дял на необитаемите жилища средно за общината е 40,5% от всички налични жилища, а за с. Дуранкулак – 42,8%. За периода след преброяването на жилищния фонд, ако има промяна в съотношението обитаеми: необитаеми жилища, тя едва ли е толкова съществена.

Демографските фактори също са в подкрепа на липсата на необходимост от разширяване на жилищния фонд. Община Шабла е в траен процес на обезлюдяване за последните години. Село Дуранкулак, макар и най-голямо по население село в общината също се обезлюдява – за 9 години броят на населението е намалял със 77 д., като през 2019 г. броят му е с 20% по-малко от това в 2011 г.

Намаляващият брой на населението и наличният жилищен фонд водят да висока задоволеност със жилища. Така на 1000 д. от населението се падат по 817 жилища при 596 жилища средно за област Добрич.

Усвояването на нови територии за жилищно строителство при наличието на свободен жилищен фонд е принципно неоснователно, което е валидно в случая и за с. Дуранкулак, община Шабла. В тази връзка, територии с влезли в сила, но нереализирани подробни устройствени планове, които предвиждат урбанизирането им и които, съобразно проведените проучвания, не са необходими, в предвижданията на ОУП не се запазват.

Жилищна площ и етажност на жилищния фонд. Важен параметър, имащ отношение към жилищния стандарт е този за жилищната площ. Абсолютният размер на полезната площ на наличните жилища, нейната структура на жилищна, спомагателна и др., както и жилищната площ на лице от населението определят и жилищния стандарт на населението. Данните по тези показатели и структури са отразени в таблица 4.3.5.2.

Таблица 4.3.5.2.

Динамика в размера и структурата на полезната жилищна площ в община Шабла за периода 2010-2018 г.

Показатели	2010 г.		2015 г.		2018 г.	
	площ (м ²)	%	площ (м ²)	%	площ (м ²)	%
Полезна жилищна площ – общо, в т.ч.	219372	100	261957	100	263566	100
- Жилищна	156375	66,7	200690	76,6	201573	76,5
- Спомагателна	34435	15,7	37416	14,3	37967	14,4
- Кухни	27554	12,7	23852	6,2	24026	9,1

Източник: НСИ. Районите за планиране, областите и общините в Р. България.

Данните от таблица 4.3.5.2. показват, че през последните 6 години се наблюдава нарастване на размера на жилищната площ в община Шабла и на относителния дял на същата.

• *Форми на собственост*

Преобладаващата част от наличния жилищен фонд в община Шабла е частна собственост. Това се потвърждава от данните за формите на собственост на жилищата. От общия брой на всички жилища в общината – 3498, структурата им според формата на собственост (по данни за 2015 г.) е както следва:

- държавни и общински жилища – 48 бр. от общо 3467 жилища, или 1,4% от общия им брой в общината;
- частна - на юридически лица – 22, или едва 0,6%;
- частни собственици - 3397, или 98,0%.

Посочената структура на жилищата в община Шабла по отношение на формите на собственост не е по-различна от тази за Добричка област и за страната. През 2015 г., в сравнение с 2011 г. на територията на общината няма промени в структурата на жилищата от гледна точка на формите на собственост.

➤ *Основни изводи*

Основните изводи от анализа на обитаването (жилищния сектор) в община Шабла могат да бъдат формулирани по следния начин:

- Жилищният фонд в общината е със средна и голяма възраст по отношение на срока на неговото построяване - над 75% от него е на възраст повече от 40

години. През последните 7 години е много малък броят на новопостроените жилища;

- По вида на конструкцията жилищните сгради са преобладаващо тухлени, като в редица от селата преобладават паянтовите сгради и жилища от кирпич (сурови тухли);
- Преобладаващият тип жилищни сгради са еднофамилните;
- С наличната жилищна площ се надхвърлят средните показатели за жилищна задоволеност на населението, която е близка до прогнозната към 2025 г.

ПРОГНОЗНИ РАЗЧЕТИ

5. ПРОГНОЗА ЗА ДЕМОГРАФСКО РАЗВИТИЕ

5.1. Общи изисквания към демографската прогноза на община Шабла

В съответствие с изискванията на нормативната уредба по ТСУ (Наредба № 8 на МРРБ) за целите на ОУП на община Шабла се предлага тривариантна времева и пространствена прогноза за общия брой на населението. Освен по показателя „общ брой на населението“ е съставена и прогноза за някои негови специфични възрастови и други структури, имащи отношение към развитието на отделни функционални системи на Общия устройствен план на общината.

При разработване на демографската прогноза за община Шабла се отчитат:

- Основните параметри на съвременната демографската ситуация в общината, общинския център и някои от селата на общината;
- Очертаните тенденции в демографското развитие на общината, в т.ч. на общинския център от последните 10 години и с по-висока конкретизация за периода 2010-2019 г.;
- Очакваното влияние на социално-икономическите, социално-психологическите и др. фактори със задържащо или стимулиращо влияние върху демографското развитие на общината.

Прогнозните демографски разчети, заложили в демографската прогноза за нуждите на ОУП на община Шабла са с ориентиран (рамков) характер. Те са базирани на общи прогнозни предвиждания, които отчитат влиянието и на други фактори, оценявани от гледна точка на сегашното им проявление и на очакваното (прогнозното) им въздействие в периода на действие на самия Общ устройствен план на общината. В това отношение се взема под внимание и влиянието на фактори от социално – психологичен характер за очакваното естествено и механично движение на населението, които са трудни за прогнозиране и количествено параметриране.

В съответствие с утвърдената нормативна уредба по ТСУ и действащата практика, при разработването на Общи устройствени планове на общини, демографската прогноза се представя във варианти. Същите, както бе отбелязано, се разработват при отчитане както на досегашните тенденции в демографското състояние, така и на очакваното въздействие на различни по своя характер фактори. В този смисъл и демографската прогноза за община Шабла е разработена в три основни варианта:

- тенденциален, наричан още минимален или песимистичен (при доминиращо влияние на фактори със задържащ характер) и запазване на тенденциите от досегашното демографско развитие на общината;
- умерено реалистичен, базиран на очакваното влияние на фактори свързани със стабилизиране на социално-икономическия комплекс на общината (развитие на

туристическата функция, на модерен аграрен сектор и др.) и повишаване привлекателността на общината;

- оптимистичен, (при очаквано доминиращо влияние на фактори със стимулиращ характер) и залагане на вероятността за постепенно преодоляване на проблемите с раждаемостта и изселванията на населението, привличане на контингенти от временно пребиваващи лица и др. Това до голяма степен ще се отрази и върху характеристиките на естествения и на механичния прираст на населението в община Шабла.

Времевият хоризонт на първите два варианта на прогнозата – тенденциалния и умерено-реалистичния съвпада със срока на действие на самия ОУП на общината, а хоризонта на третия вариант – оптимистичния е с далекоперспективен хоризонт, надхвърлящ срока на действие на ОУП. От друга страна липсват обективни основания за оптимистично демографско развитие на общината в периода на действие на ОУП, което личи и от демографските прогнози на НСИ на национално и регионално ниво. Поради тази причина демографската прогноза се представя само в два варианта – тенденциален и умерено-реалистичен.

Прилаганият метод за разработване на демографската прогноза на община Шабла по посочените два варианта се базира на предвижданията за очакваното бъдещо развитие на естествения и на механичния прираст на населението на разглежданата територия. Тези предвиждания отчитат сегашната динамика и очакваните тенденции в повъзрастовата раждаемост, смъртността, а така също и предвижданията за фертилността на жените, заселванията и изселванията.

Прогнозата за възрастовата структура на населението (по агрегирани групи – население в „„под трудоспособна” , „„в трудоспособна” и „„над трудоспособна” възраст) се ползва за прогнозиране на населението, оценявано като човешки ресурс (активно население, работна сила и др.) Прогнозните разчети за активното население и за работната сила се използват за разработване на прогнозата за развитие на функционална система „„Труд”.

За целите на някои конкретни прогнози, свързани с развитието на определени направления и дейности от функционална система „„Обслужване” (ясленото отглеждане на децата до 2 годишна възраст, предучилищното обучение, различните степени на образованието и някои от социалните дейности) са необходими прогнозни разчети за специфични възрастови контингенти от населението като:

- Деца от 0-3 годишна възраст;
- Деца от 3 до 6 годишна възраст;
- лица от 7 до 15 годишна възраст;
- лица от 16 до 18 годишна възраст;

Важно изискване при разработване на демографската прогноза е предлаганите прогнозни данни за броя на лицата в специфичните възрастови групи да бъдат представени както по двата варианта на демографската прогноза, така и в различен териториален разрез – за община Шабла (общо), и поотделно за общинския център - гр. Шабла и за някои от селата, които са с добри перспективи за развитие – Дуранкулак, Крапец, Езерец и др.

Друга особеност на демографската прогноза за община Шабла (и по двата варианта) е, че се залагат близки прогнозни разчети за коефициента на фертилност. Причината за това е че в прогнозния период (до 2020 -2035 г.) няма обективни основания да се счита, че в контингента жени във фертилна възраст ще настъпят съществени промени. С очакваното нарастване на коефициента на раждаемост (по умерено-

реалистичния вариант) се очаква да настъпят не много големи промени и в броя на жените във фертилна възраст след 2025 г.

5.2. Демографска прогноза за броя и възрастовата структура - по варианти

➤ Тенденциален вариант

При запазване на очертаната досегашна, не много благоприятна тенденция в развитието на естественото движение на населението (задържане на коефициента на раждаемост и запазване на тенденцията на повишена смъртност на населението), прогнозните демографски разчети по тенденциалния (песимистичния) вариант на демографската прогноза, се залага тенденция на по-нататъшно намаляване на сегашния му брой с тенденция за постигане на стагниращ тип демографско развитие към края на срока на действие на ОУП – към 2035 г. Този вариант на прогнозата е свързан с намаляване на броя на населението на общината, което може да се аргументира с:

- очаквания процес на влошаване на естествения прираст (основно за сметката на съхраняване на коефициента на раждаемост и леко нарастване на смъртността). Очакванията са коефициентът на естествения прираст в община Шабла да бъде под нивото, с което се гарантира естественото възпроизводство на населението;
- очакванията за поетапното стабилизиране на социално-икономическото развитие на общината чрез развитие не само на общинския център, а и на някои от опорните селищни центрове, което ще води до ограничаване на миграцията извън границите на общината.

Основният момент в работната хипотеза, използвана при разработване на демографската прогноза по тенденциалния вариант е, че запазването (с много незначителни модификации) на сегашната възрастова структура на населението на общината, както и проекцията на съществуващите неблагоприятни демографски тенденции в прогнозния период, броят на населението на община Шабла ще намали броят си.

По тенденциалния вариант на демографската прогноза като основни изходни параметри на хипотезата за демографското развитие на общината се възприемат следните стойности на:

- Репродуктивни очаквания за среден брой деца в семейството -1,8 -2,0;
- запазване на общата раждаемост в рамките на 6,3- 6,8 ‰;
- фертилността - в рамките на 34-35%;
- задържане (с тенденция на намаляване) на общата смъртност на населението – 21-22 ‰;
- незначително нарастване на средната продължителност на живота – от 72 на 73 години.

➤ Умерено-реалистичен вариант

При този вариант на прогнозата се залага тенденцията за постепенно преодоляване на неблагоприятното естествено движение на населението и постигане на не много висок естествен прираст.

Изходните параметри на хипотезата за демографското развитие на община Велико Търново по този вариант на прогнозата са със следните стойности:

- Репродуктивни очаквания за среден брой деца в семейството – 1,8 - 2,0;
- запазване на общата раждаемост в рамките на 7,5 - 8,50 ‰;
- фертилността - в рамките на 44-46%;

- намалявана на общата смъртност на населението до равнище – 19,0 -20,0‰;
- нарастване на средната продължителност на живота – от 73 – 74 години;

5.2.1. Прогнози за броя на населението

Чрез прилагане на прогнозните стойности на посочените демографски показатели (в т.5.2.) са получени и демографските прогнозни разчети за общия брой на населението на община Шабла по двата варианта. Те са посочени в таблица 5.2.1. Тя е съобразена с прогнозните темпове за намаляващия брой на населението, заложи в демографската прогноза на НСИ за област Добрич

Таблица 5.2.1.

Прогноза за броя на населението на община Шабла за периода 2015-2035 г. (по варианти)

Прогнозен хоризонт по години	Варианти на прогнозата (перспективен брой население)	
	<i>Тенденциален</i>	<i>Умерено-реалистичен</i>
2019 г. <i>състояние</i>	4273	4273
2025 г. – <i>прогноза</i>	3840	4120
2030 г. – <i>прогноза</i>	3600	3950
2035 г. – <i>прогноза</i>	3460	3730

По населени места, прогнозата за броя на населението по отделните варианти е както следва:

- *Тенденциален вариант*

При този вариант прогнозното демографско развитие ще се влияе от фактори със задържащ характер. При него е заложено намаляване на броя на населението а общината. В това отношение са отчитани досегашните тенденции в демографското състояние, които са анализирани в т. 1. Данните за прогнозния брой на населението по тенденциалния вариант са представени в таблица 6.2.2.

Таблица 6.2.2.

Прогноза за броя на населението на община Шабла за периода 2015-2035 г. по населени места – тенденциален вариант

Населени места	Брой- отчет 2019 г.	Прогноза за броя на населението към:		
		2025 г.	2030 г.	2035 г.
<i>Общ. Шабла</i>	4273	<i>3840</i>	<i>3600</i>	<i>3460</i>
с. Божаново	9	0	0	0
с. Ваклино	131	78	62	43
с. Горичане	46	22	14	4
с. Горун	77	36	25	10
с. Граничар	103	79	65	52
с. Дуранкулак	313	266	230	209
с. Езерец	91	58	44	29
с. Захари Стояново	65	54	45	44

с. Крапец	251	220	210	204
с. Пролез	23	12	6	2
с. Смин	45	28	15	6
с. Стаевци	3	1	0	0
с. Твърдица	5	2	0	0
с. Тюленово	51	70	82	88
с. Черноморци	46	24	8	4
гр. Шабла	3014	2890	2794	2765

- *Умерено-реалистичен вариант*

Прогнозните разчети за възрастовата структура на населението *по умерено-реалистичния вариант* на прогнозата за община Шабла се основават на хипотезата, че броят на населението ще се определя от по-благоприятни стойности на естествения прираст и на намаляване на стойностите на отрицателния механичен прираст. Прогнозата за броя на населението по посочения вариант е представена в таблица 6.2.3

Таблица 5.2.3.

Прогноза за броя на населението на община Шабла за периода 2015-2035 г. по населени места – умерено-реалистичен вариант

Населени места	Брой- отчет 2015 г.	Прогноза за броя на населението към:		
		2025 г.	2030 г.	2035 г.
Общ. Шабла	4273	4220	3950	3730
с. Божаново	9	2	0	0
с. Ваклино	131	96	72	50
с. Горичане	46	26	16	7
с. Горун	77	44	30	15
с. Граничар	103	100	87	74
с. Дуранкулак	313	278	240	230
с. Езерец	91	74	60	45
с. Захари Стояново	65	71	62	50
с. Крапец	251	277	269	252
с. Пролез	23	12	8	5
с. Смин	45	34	19	10
с. Стаевци	5	1	0	0
с. Твърдица	51	2	0	0
с. Тюленово	46	80	90	100
с. Черноморци	3014	28	12	5
гр. Шабла	4273	3095	2985	2887

5.2.2. Прогноза за възрастовата структура

Прогнозата за възрастовата структура на населението по агрегираните възрастови групи (в „под трудоспособна”, „в трудоспособна” и в „над трудоспособна” възраст) по тенденциалния вариант отчита както основно запазване на досегашните тенденции във възрастова структура, коригирани с очакваните незначителни модификации в показателите в естественото и механичното движение на населението в прогнозния период. При този вариант на прогнозата за възрастовата структура на населението се залага незначително нарастване на контингента от население в трудоспособна възраст за сметка на незначителното намаляване на дела на този в над трудоспособна възраст. Основанията за залагане на подобна тенденция в прогнозата на възрастова структура на населението се дължат на навлизането в контингента на населението в трудоспособна възраст на по-голям брой лица от контингента от население в под трудоспособна възраст и от нарастване на броя на лицата в трудоспособна възраст, осигурени по линия на механичния прираст. След 2020 – 2025 г. се очаква стабилизиране на относителния дял на населението в под трудоспособна възраст.

Прогнозата за стандартната възрастова структура на населението по двата варианта на прогнозата се отнасят към крайната година на срока на действие на ОУП на община Шабла – 2035 г. .

Прогнозните разчети за възрастовата структура на населението по тенденциалния вариант на прогнозата за община Шабла се основават на хипотезата, че броят на населението в под трудоспособна възраст ще продължи да намалява за сметка на това в над трудоспособна и частично на това в трудоспособна възраст. Този вариант на възрастовата структура се очертава като възможен в най-висока степен като се базира на сегашното неблагоприятно състояние на естественото движение на населението, което ще продължи да оказва влияние и през следващите години.

Прогнозата за възрастовата структура на населението по основните, агрегирани възрастови групи при умерено-реалистичния вариант, отчита заложеното слабо нарастване на плодовитостта и оттам и на раждаемостта, което да доведе до определено (не много голямо) нарастване на относителния дял на населението в под трудоспособна възраст. Поради очакваното преминаване (преливане) на население в трудоспособна възраст в контингента от „над трудоспособна” възраст се залага незначително нарастване на относителния дял на населението в над трудоспособна възраст. По линия на очаквания не много висок положителен механичен прираст се предвижда символично нарастване на делът на лицата в под трудоспособна и в трудоспособна възраст.

Прогнозните разчети за стандартните възрастови групи в община Шабла и гр. Шабла са представени в таблица 5.2.2.1.:

Таблица 5.2.2.1.

Прогнозни разчети за броя на населението по стандартните възрастови групи в община Шабла и гр. Шабла - 2035 г. (по варианти на прогнозата)

Варианти на прогнозата	Общ брой (прогноза 2035 г.)	в т.ч. в под трудосп. Възраст	в трудосп. Възраст	в над трудосп. Възраст
Прогноза за община Шабла				
Тенденциален	3460	380	2042	1038
Умерено-реалистичен	3730	450	2170	1100
Прогноза за гр. Шабла				
Тенденциален	2765	340	1545	780
Умерено-реалистичен	2887	360	1718	811

За целите на образователната инфраструктура и за планирането на потребността от детски заведения и училища, както и за тяхната териториална локализация се представят и прогнозни разчети за специфичните възрастови групи. Същите са разработени общо за община Шабла, както това е посочено в таблица 1.8.2.

Таблица 1.8.2.

Прогноза за броя на лицата в специфичните възрастови групи в община Шабла към 2025 и 2035 година – по варианти на прогнозата

Община	Възрастови групи	Прогнозен брой лица по варианти на прогнозата	
		тенденциален	Умерено-оптимистичен
Състояние – 2019 г.			
Община Шабла	0-2 г.	65	65
	3-6 г.	130	130
	7-14 т.	266	266
	15-18 г.	122	122
Прогноза 2025 г.			
Община Шабла	0-2 г.	50	53
	3-6 г.	83	88
	7-14 т.	170	180
	15-18 г.	92	101
Прогноза 2035 г.			
Община Шабла	0-2 г.	40	45
	3-6 г.	72	83
	7-14 г.	142	160
	15-18 г.	78	89

По населени места, прогнозните разчети за специфичните възрастови структури показват, че с достатъчен брой лица в предучилищна и в училищна възраст се очертава само гр. Шабла.

Изборът на вариант за перспективния брой на населението на община Шабла е от значение за подробните разчети на прогнозите за развитието на отделните функционални системи и проблемни направления за целите на предварителния и на окончателния проект на ОУП на общината. Като препоръчителен за ползване както при параметрирането и устройственото планиране на функционалните системи в ОУП на общината, така и на устройствените решения в ОУП се предлага умерено реалистичния вариант на предлаганата демографска прогноза. Тенденциалният вариант на прогнозата е алтернативен и може да бъде използван при преобладаващо въздействие на фактори със задържащ характер. В ОУП на община Шабла този вариант има повече информационен характер.

6. ПРОГНОЗИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА БАЗА, СОЦИАЛНАТА И ТУРИСТИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА

6.1. Методически подходи за прогнозиране на социално-икономическото развитие на общината

➤ Общи изисквания

Прогнозите за развитие на социално-икономическия комплекс на община Шабла и свързаните с тях устройствени решения са разработени при ползване на методики, прилагани при други проучвания със сходен характер. Като „проиграни“ в практическата проучвателно-проектантска дейност те са получили съответно признание и дават добри резултати при разработване на ОУП на общини от типа на община Шабла. Същите са в съответствие с действащата в устройственото планиране законова и подзаконова нормативна уредба.

При прогнозните проучвания са отчитани следните основни моменти:

- Формулираните работни хипотези за стратегическите насоки и устройствените изисквания в развитието на отделните функционални системи - Труд, Обслужване, Отдых и др.;

- Факторите, обуславящи перспективното развитие на социално-икономическия комплекс на община Шабла при възприетите два варианта на прогнозните проучвания – тенденциален, умерено реалистичен

- етапността (междинен етап – 2025 г. и хоризонт на действие на ОУП – 2035 г.) и териториалната насоченост (диференцирано към общинския център и опорни селищни центрове – Дуранкулак, Крапец, Езерец) на прогнозните разчети и устройствените (локализационни) решения за икономиката, социалната инфраструктура, туризма и др.

➤ Методи на прогнозиране

Сравнително дългосрочния характер както на общите прогнози, така и на конкретните прогнозни разчети за развитието на социално-икономическия комплекс на община Шабла в периода до 2035 г., а също и изискванията за добра обосновааност на предлаганите устройствени решения в предварителния проект на ОУП на общината, поставят на преден план въпроса за метода (или по-точно на системата от методи) на прогнозните проучвания.

Очевидно е, че за такъв тип прогнози, засягащи развитието на сложен секторно-отраслов комплекс се препоръчва използването на система от взаимно допълващи се, или

на алтернативни методи. Това са различни по своята същност методи: инерционен, или тенденциален; аналогов; нормативен; експертен и други. Очакванията, че комплексното социално-икономическо развитие на община Шабла през прогнозния период ще се осъществява под влиянието на фактори със задържащо и със стимулиращо въздействие налага да се прилага вариантния подход на изработване на самите прогнози. При засиленото въздействие на фактори със задържащо влияние прогнозите имат едни количествени параметри, а при по-осезаемото влияние на фактори със стимулиращ характер – други. Това е и едно от съществените основания прогнозите да бъдат представени в три варианта.

➤ *Последователност на действията (стъпките) на проучванията за перспективно развитие на социално-икономическия комплекс*

Насоките, свързани с перспективното развитие на икономическата база и на социалната и туристическата инфраструктура, което е обект на проучвателните работи по предварителния проект на ОУП на община Шабла се разглежда като обобщена система от редица действия със стратегически и прогнозен характер. Такива са:

- Проучвания за очакваното (предполагаемо) въздействие на различните по характер фактори – икономически, социални, демографски, технологически и т.н.;
- Формулиране на целите на перспективното развитие на отделните сектори и отрасли на социално-икономическия комплекс на община Шабла, в корелация с приоритетите и целите на стратегическите и плановете документи (Регионален план за развитие на Североизточния район за планиране 2007-2013 г., Областна стратегия за развитие на област Добрич – 2007-2013 г. и Общински план за развитие на община Шабла - 2007-2013 г.), Плановете за управление на речните басейни (ПУРБ) 2016-2021 г. и Плановете за управление на риска от наводнения (ПУРН) 2016-2021 г., за които тече актуализация с период на действие 2022-2027 г. в Черноморски район;
- Определяне и подреждане (по значение и във времеви аспект) на приоритетите в развитието на отделните сектори ;
- Отчитане на възможностите за прилагане на алтернативни устройствени решения по реализацията на целите и на формулираните приоритети, базирани на приложението на вариантния подход на прогнозните проучвания.

Тези сложни по своя характер действия по перспективните проучвания могат да бъдат извършени в следната последователност:

- *Първо.* Съставяне на обща концепция за перспективното развитие на социално-икономическия комплекс при отчитане на общите изисквания и указания за разработване на ОУП на община Шабла;

- *Второ.* Конкретизиране на общата (за целия социално-икономически комплекс) концепция и на специфични виждания и идеи за перспективното развитие на отделните сектори с оглед на тяхната специфика;

- *Трето.* Съставяне на работни хипотези за перспективното развитие на социално-икономическия комплекс на общината;

- *Четвърто.* Разработване на обща и на конкретни прогнози за демографското развитие, икономиката (с акценти за селското стопанство, туризма и социалната инфраструктура);

- *Пето.* Очертаване както на насоките за усъвършенстване на функционално-отрасловата организация на отраслите и дейностите от аграрния, туристическия, индустриалния и обслужващия сектор на социално-икономическия комплекс на община Шабла, така и на устройственото планиране на функционалните системи.

6.2. Прогнозни насоки за икономическо развитие

Работна хипотеза. Работната хипотеза за прогнозната секторно-отраслова структура на социално-икономическия комплекс на община Шабла отчита насоките, определящи мястото и значимостта на отделните сектори в икономическата и социална база на общината. Налице са предпоставки, даващи основание да се приеме тезата като водещи да продължат да се утвърждават селското стопанство и туризма, при същевременно запазване значимостта на някои от отраслите с обслужващ характер – образование, здравеопазване, култура и др.

➤ Първичен сектор

Насоките за развитие на първичния сектор на социално-икономическия комплекс на общината, и същественото му участие в основните икономически параметри на общинската икономика, са функция на разполагаемите ресурси и потенциали. Това е и акцентът в работната хипотеза за развитие на аграрния и горския сектор и добивните производства на територията на общината.

Отрасловата структура на първичния сектор включва селското и горското стопанство (аграрен и горски сектор) и добивната промишленост. В работната хипотеза за перспективното развитие на община Шабла, основен стратегически ресурс за развитието на селското стопанство като водещ отрасъл в икономиката на общината са земеделските земи. Тяхната значимост за производството на селскостопански продукти, чието търсене и цени все повече ще нараства, има и съответните устройствени аспекти. Това е и основанието устройствените решения, свързани с развитието на аграрния сектор в разглежданата територия, да предлагат защита на висококатегорийните земеделски земи (в т. ч. и възстановяване на размера на поливните площи) и ограничения при либералната промяна на предназначението им. В този смисъл една от задачите и на ОУП е да се ограничи в разумни граници, отнемането не само на висококатегорийни, а и на земеделски земи от по-ниска категория за нуждите на урбанизацията и за друго строително усвояване.

Значителният размер на земеделски земи в общината, традициите и производствения опит в селскостопанското производство, наличието на изградена (макар и неподдържана) инфраструктура на това производство са фактори, които се отчитат при прогнозите за развитие на аграрния сектор в общината. За целите на ОУП на община Шабла, пространствено се обособяват (от гледна точка на агроекологичните потенциали, традициите в производството и специализацията в селскостопанското производство) две основни зони:

- Източна (крайбрежна по смисъла на Закона за устройство на Черноморското крайбрежие), включваща земеделските земи, попадащи в двукилометровата зона „Б” навътре в сушата – от крайбрежната 100 метрова зона „А”;
- Западна (тилна по отношение на крайбрежната зона), обхващаща останалите земеделски земи.

Основен ресурс за развитие на селското стопанство са земеделските земи от западната зона, включваща високо- и средно-категорийни земи с бонитетен бал над 71, е с възможности за развитие на селскостопанско производство със стоков характер и със специализация в зърнопроизводството, зеленчукопроизводството, маслодайни култури и на трайните насаждения (овощни и лозови масиви). Тази зона е с възможности и за развитие на някои отрасли на животновъдството – млечно говедовъдство, свиневъдство, птицевъдство, пчеларство.

Перспективите за развитие на аграрния сектор в западната зона на общината са свързани със запазване и доразвитие на съществуващата специализация на

селскостопанското производство в сферата на растениевъдството и на животновъдството. Характерът на релефа, както и отчитането на интересите на собствениците на земята в разглежданата зона не е пречка за обособяване на по-големи масиви от обработваеми земи. Това е предпоставка за повишаване на рентабилността на селскостопанското производство - основно в зърнопроизводството и при трайните насаждения. В това отношение следва да се отчита и критерия за ефективни териториални модули за съвременно зърнопроизводство - обособяване на масиви с площ минимум 10 хил. дка.

За нуждите на аграрното производство в западната (тилната) зона на общината следва да се резервират терени за изграждане на нова съпътстваща селскостопанското производство обслужваща и бизнес – инфраструктура. За обслужване на земеделските производители се очертава необходимостта от изграждане на селскостопанска борса с тържище, включващо аптечен сектор със селскостопанска аптека и ветеринарен пункт с ветеринарна аптека, сектор за торове и препарати, сектор за селскостопанска техника и резервни части за нея, изкупвателен сектор за изкупване на селскостопанска продукция и др. Необходимият терен е в рамките на 0,5 ха. В локализационно отношение теренът следва да бъде добре транспортно-комуникационно осигурен (удобен за транспортен достъп от всички селскостопански производители) и с необходимата техническа инфраструктура. В ОУП на общината, с устройствените решения, касаещи устройството на земеделските територии следва да се предвидят и резервират терени за разсадници (в т.ч. и маточници) за посадъчен материал за създаване на нови лозови и овощни масиви.

В Източната, крайбрежна зона, поради характера на релефа и по-специфичните физико-географски условия, както и по-строгите режими на охрана (вкл. и по линия на екологичните норми и изисквания) ще има второстепенно значение за развитие на селското стопанство. Животновъдството в тази зона на общината е с потенциали да възстанови позициите си на подотрасъл със стоков характер.

Горското стопанство е с перспективи да съхрани функциите си на горски масиви със защитни функции. В перспектива според горскостопанския план се предвижда да се запази структурата на горите по основни дървесни видове и по функции. Постепенно следва да се осъществява разширяване размера на горските площи, които да бъдат сертифицирани по възприетия в Европа и България стандарт FSC (Съвет за стопанисване на горите). Същността на този стандарт е неговият ограничителен режим, който има и устройствени измерения. Това е гаранция за поддържане на горските масиви в добро състояние с цел съхраняване на дървесинния ресурс. За компенсиране на собствениците на гори за посочените ограничения, процесът на сертифициране на горите се подпомага финансово както от държавата, така и от редица екологични фондове. В перспектива до 2025 г. се предвижда сертифицираните горски масиви да достигнат до 30-40% от горския ресурс в страната.

Добивната промишленост е с неизяснени перспективи. С изключение на двете действащи концесии за добив на природен газ и нефт (Тюленово и Дуранкулак), чийто срок съвпада със срока на действие на разработвания ОУП на община Шабла, с новата концесия за проучвания на блок 1-4 Каварна, в който една от 4 –те зони е на територията на община Шабла (РМС № 633/07.10.2008 г.) съществуват възможности за нарастване на ролята на добивната промишленост. Те произтичат от евентуалните резултати от проучванията в лицензионния блок „Шабла”. При откриване на залежи на нефт/газ следва да се предприемат съответните устройствени решения за потенциалните нови находища за добив на суровината.

Незаета ниша за развитие на добивната промишленост в общината е свързана с развитие на алтернативни възобновяеми енергийни източници, основно от ветрова енергия. Проучванията за ветровия енергиен потенциал определят североизточния регион на страната като най-перспективен за изграждане на такива съоръжения, за което е налице инвестиционен интерес към територията на община Шабла. Изграждането на ветрогенераторни енергийни паркове съгласно Становище по ЕО № 1-1/2019 г. на МОСВ към предварителния проект на ОУПО Шабла е неприемливо, поради необходимостта за ограничаване възможно в най-голяма степен на въздействията - безпокойството, прогонване, пряк сблъсък и бариерен ефект върху мигриращи, гнездящи и зимуващи видове птици, предмет на опазване в защитените зони. По тази причина, в проектното решение са отразени съществуващите и разрешени за изграждане съоръжения. Дава се възможност за изграждане на ветрогенератори в отделни поземлени имоти, което е подходящо за енергийното захранване на по-малки консуматори – хижи, почивни станции, курортни локализации и др. В това отношение задължително изискване е да се отчита действащата нормативна уредба в тази сфера.

➤ *Вторичен сектор*

Насоките за развитие на вторичния сектор (преработващата промишленост и строителството), отчитани в работната хипотеза са свързани с оценки на възможностите за по-нататъшното утвърждаване на промишлените функции на общинския център – гр. Шабла. В работната хипотеза не се залага идеята за развитие на други центрове с малки индустриални производства.

Възможностите за бъдещото развитие на вторичния сектор на икономиката на общината, засягат не само по-нататъшното развитие на утвърдените отрасли на преработващата промишленост – „„Производство на електро-оптично и друго оборудване”, „„Производство на текстил и изделия от текстил, вкл. и производство на облекло” и др.

Незаета ниша във вторичния сектор са неизползваните възможности за развитие на малки производствени мощности от отрасъл „„Производство на храни, напитки и тютюневи изделия”. Това са възможности за първична и дълбочинна преработка на селскостопански суровини – животинска продукция и малки производства за преработка на зеленчуци, плодове и грозде. Оранжерийното производство на ранни свежи зеленчуци следва да се обвърже с развитието на туризма.

В някои от съставните селища на територията на общината проблема за терените с производствен характер е свързан с придобиването на нови функции на някои от неизползваемите стопански дворове на бившите ТКЗС. В редица от селата на общината все още не е изяснен напълно техният статут. При отчитане влиянието на някои чисто икономически фактори (по-ниските цени на земята, по-ниските данъци, по-ниските разходи за преустройство на съществуващи сгради и халета в тези стопански дворове) може целево да се насочва инвестиционния интерес към пригаждане на съществуващите фондове. Чрез създаване на съответните устройствени условия и инфраструктурното осигуряване на някои от стопанските дворове на бившите ТКЗС, същите могат да бъдат използвани за развиване на нови производства в малки и средни предприятия.

В устройствен аспект следва да бъдат отграничени някакви ядра с концентрацията на публична активност върху територията на общината. Те отчитат и възможностите за създаване нови малки производствени структури в незаети ниши. Такива например могат да бъдат в сферата на преработката освен на плодове и зеленчуци, на мляко и месни

продукти и на риба и други морски дарове, които както бе отбелязано, следва да се развиват като алтернативни направления в аграрния сектор.

Това е и една от задачите на ОУП на общината – да бъдат определени и резервирани терени за нуждите на функционална система „Труд“ – вторичен сектор, които да отговарят и на съответните устройствени изисквания. Оборудването на такива терени (налични и новосъздавани производствени площадки) със съответната производствена инфраструктура е стимул за инвестиционна активност.

Строителството е с добри перспективи и показатели за развитие, което се обосновава с възможностите за изграждане на значителната по мащаби нова инфраструктура на туризма. Съществуват аргументи, според които строителството по значимост ще се равнява и ще превишава показателите за обработващата промишленост. Това е свързано и с изграждане на инфраструктура на строителния отрасъл – арматурни дворове, варо-бетонни възли, складове и др.

➤ *Третичен сектор*

Отрасловата структура на третичния сектор е свързана с функционирането на различни видове инфраструктура (социална, бизнес, туристическа и др.). Работната хипотеза за развитието на третичния сектор, разглеждан в контекста на комплексно изявения му обхват от различни по своя характер отрасли и дейности с обслужващ характер, залага на неговото водещо място в социално-икономическия и инфраструктурен потенциал на община Шабла в периода до 2035 г. Степента на развитост и добрите възможности за по-нататъшно утвърждаване като водещи на някои отрасли от третичния сектор като търговия и туризъм, и др., така и на отрасли със социални функции като образование и здравеопазване, социални дейности и др. също са фактор за нарастване на ролята и мястото на третичния сектор.

Отрасли от третичния сектор като туризма, транспорт, съобщения и др. са с възможности за развитие в територията на общината. Работните хипотези за тяхното по-нататъшно развитие са представени в т. 3.3. на раздел III.

6.3. Прогноза за динамиката и за секторната структура на икономиката на община Шабла

На основата на работните хипотези за насоките за развитие на отделните сектори на икономиката на община Шабла се предлагат прогнозни разчети за някои общи икономически показатели. За целите на ОУП на общината в съответствие със Заданието за изработване на плана, в прогнозите за развитие на икономиката се отчита предполагаемото, очакваното въздействие на както на ограничителите, така и на стимулаторите за икономическо развитие в отделните части от общинската територия.

➤ *Прогнозни икономически разчети - динамика и секторна структура по показател „приходи от продажби“*

• *Тенденциален вариант*

Прогнозните разчети общо за икономическия сектор на община Шабла се разработват на базата на средногодишни темпове, заложили в стратегически и планови документи на национално ниво – (*Областна стратегия за развитие на област Добрич -2014-2020 г.* и *Общински план за развитие на община Шабла – 2014-20120 г.*), както и тенденциите в развитието на този икономически показател, установени в аналитичните проучвания за периода 2010 -2014 г.

По показателя „„приходи от продажби“ средногодишният темп на нарастване по разглеждания вариант на прогнозата (хоризонт 2025 г.) е 4,5%. За хоризонт 2035 г. е

възприет по-висок темп на нарастване на приходите от продажби – 5,1%, като основанието за това е, че икономиката на общината ще бъде окончателно реструктурирана и ориентирана към по-съвременни технологични производства с по-висока добавена стойност

Структурните особености в залаганите темпове на растеж по тенденциалния вариант на прогнозата, отчитат заложените хипотези за мястото и значимостта на отделните сектори в социално-икономическия и инфраструктурен комплекс на община Шабла, а именно – водещо място на първичния сектор и запазване на значимостта на третичния (туризъм, образование, култура и културно-историческо наследство за сметка на подчинената роля на вторичния сектор. Конкретните числови величини на темповете на растеж по разглеждания показател по тенденциалния вариант на прогнозата са отразени в таблица 6.3.1.

Таблица 6.3.1.

Средногодишни темпове на нарастване на икономиката на община Шабла (показател „Приходи от продажби“) за периода до 2025 и 2035 г.- тенденциален вариант

Показатели	Период 2018-2025 г.	Период 2026 – 2035 г.
<i>Социално-икономически комплекс на общината – общо</i>	4,5%	4,9%
В т.ч. Първичен сектор	4,9%	5,3%
Вторичен сектор	2,9%	3,1%
Третичен сектор	5,8%	6,4%

Прогнозата за секторната структура на икономиката на община Шабла (по показател „Приходи от продажби“) за двата прогнозни периода по тенденциалния вариант, отчита съществуващите съотношения между трите сектора и запазване на тенденциите в темповете на развитие на първичния сектор, които са по-високи от тези за вторичния и запазване тежестта на третичния сектор. На този основа се прогнозира следното съотношение (в %) между трите основни сектора по разглеждания икономически показател (таблица 6.3.2.).

Таблица 6.3.2.

Секторна структура (относителни дялове) на икономиката на община Шабла по показателя „Приходи от продажби“ за периода до 2025 и 2035 г. – тенденциален вариант

Показатели	Период 2016 - 2025 г.	Период 2026 – 2035 г.
<i>Социално-икономически комплекс на общината – общо</i>	100,0%	100,0%
В т.ч. Първичен сектор	29,0%	29,%
Вторичен сектор	11,0%	12,0%
Третичен сектор	60,0%	59,0%

- Умерено реалистичен вариант

Прогнозните разчети по показателя „Приходи от продажби“ по умерено-реалистичния вариант на прогнозата се обосновават с хипотезата, за развитие на социално-икономическия и инфраструктурен комплекс на община Шабла с по-високи темпове от съответните по тенденциалния вариант. Основанията за това са в очакванията за по-ефективно използване на поземлените ресурси, на традициите и на по-голямото финансово подпомагане на аграрния сектор. По-високите темпове в развитието на туризма, като елемент на третичния сектор се очаква да бъдат резултат от по-доброто усвояване на наличните туристически ресурси на територията на общината. Предлаганите по този вариант на прогнозата темпове на нарастване на разглеждания показател по трите сектора на икономиката са отразени в таблица 6.3.3.

Таблица 6.3.3.

Средногодишни темпове на нарастване на икономиката на община Шабла (показател „Приходи от продажби“) за периода до 2025 и 2035 г. – умерено реалистичен вариант

Показатели	Период 2018-2025 г.	Период 2026 – 2035 г.
<i>Социално-икономически комплекс на общината –общо</i>	5,2%	5,6%
В т.ч. Първичен сектор	5,0%	5,2%
Вторичен сектор	3,1%	3,1%
Третичен сектор	7,6%	7,8%

По умерено оптимистичния вариант на прогнозата разчетите за секторната структура на социално-икономическия потенциал на община Шабла (по отношение на показателя „Приходи от продажби“), отчитат очакванията за нарастване на значимостта на първичния и на отрасъл „Хотели и заведения за хранене“ от третичния сектор. Предвижданията са този сектор да участва със 67 -68% от общия обем на очакваните приходи от продажби доближава икономиката на общината до структурата на съвременно развитите икономики. Нарастването на значимостта на третичния сектор е за сметка на основно на вторичния (преработваща индустрия).

Тази прогнозна секторна структура се базира на заложената работна хипотеза за стимулирано развитие на селското стопанство, улова на риба, туризма, търговията и битовите услуги и др. Разбира се основна роля за развитие на третичния сектор на общинския социално-икономически комплекс ще има общинския център. Паралелно с това по този вариант на прогнозата се предвижда засилване на туристическата функция на редица от съставните селища от общината – особено на тези попадащи в обхвата на Черноморското крайбрежие. Секторната структура на икономиката на общината по разглеждания вариант на прогнозата е представена в таблица 6.3.3.

Таблица 6.3.3.

Секторна структура (относителни дялове) на икономиката на община Шабла по показателя „Приходи от продажби“ за периода до 2025 и 2035 г. – умерено реалистичен вариант

Показатели	Период 2018-2025 г.	Период 2026 – 2035 г.
<i>Социално-икономически комплекс на общината –общо</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>
В т.ч. Първичен сектор	22,6%	23,0%
Вторичен сектор	12,4%	11,0%
Третичен сектор	65,0%	66,0%

➤ *Прогноза за работната сила*

Прогнозите за заетостта на работната сила в община Шабла отчитат демографската прогноза (брой и възрастова структура на населението) и по-специално - прогнозата за броя на икономически активното население. Според възприетата методология, прогнозата за броя на работната сила се базира на категорията икономически активно население от възрастовата група 16 - 65 г., лицата от което са способни да бъдат включени в икономическата (трудова) дейност. В прогнозните разчети се отчитат и тенденциите в промяна на пенсионната възраст, която според някои стратегически документи, засягащи човешкото развитие ще бележи лек ръст на повишаване в периода до 2015-2020 г.

Количествените параметри на работната сила и особено на заетите се отчитат при прогнозата за необходимия брой работни места във функционална система „Труд“ на ОУП на община Шабла. Важни показатели в това отношение са коефициентите за икономическа активност, коефициентът за заетост и др. Те изразяват определени съотношения на част от населението към общия му брой

Броят на заетите лица е изчислен при коефициент на заетост съответно 40 - 45%, при съществуващ коефициент - 39,7% (2014 г.). Основанията за залагане на коефициент на заетост с посочените по-ниски количествени параметри отчитат неблагоприятната възрастова структура на населението, достигнатото равнище на заетост в община Шабла, което и в момента е по-ниско от средното за страната. Очакванията в сферата на заетостта през прогнозния период са да се очертава определен дефицит на работна ръка в рамките на трудовите ресурси на общината. Основание за това са обосноваваните перспективи за развитието на туризма и строителството, които изискват голям брой работна ръка. В същото време сезонния характер на заетостта в тези отрасли поставя въпроса за тяхната алтернативна заетост през неактивния сезон. Очевидно е, че ще се наложи да се използва целият потенциал на активното население, с който ще разполага общината през следващите две десетилетия – до 2035 г. Недостига на кадри за туризма ще следва да се попълва от други общини и региони. На тази основа се предвижда към 2035 г. икономически активното население да достигне прогнозните параметри, отразени в таблица 6.3.4.

Таблица 6.3.4.

Прогноза за броя на икономически активното население на община Шабла по възприетите варианти на демографската прогноза за периода 2025 -2035 г.

Показатели /варианти	Стойност към:		
	2019 г. – отчет	2025 г. - прогноза	2035 г. – прогноза
Тенденциален вариант			
Икономически активно население – бр.	2033	2033	1990
Коефициент на икономическа активност-%	52,6	54,0	55,5
Умерено реалистичен вариант			
Икономически активно население – бр.	2033	2033	20330
Коефициент на икономич. активност- в %	52,6	55,5	56,0

На основата на прогнозата за броя на икономически активното население на общината и на заложените коефициенти на заетост се прогнозира и броят на заетите лица в община Шабла. Като база за прогнозните разчети е взет броят на заетите лица в социално-икономическия и инфраструктурен комплекс на общината през 2018 г. – 780 д. При прогнозата на броя на заетите, съпоставени с прогнозния брой на икономически активните лица е заложена тенденция за намаляване на броя на безработните лица - в рамките на 7-9% от работната сила (активното население), което е в приемливите рамки на европейските равнища на безработица. При прогнозните разчети за броя на общо заетите в община Шабла са ползвани корекционни коефициенти за реално незаетите (учащи, безработни, инвалиди и др.) от населението в трудоспособна възраст и коефициенти на заетост от населението в под трудоспособна и над трудоспособна възраст. Конкретните прогнозни разчети за броя на заетите лице в община Шабла (по възприетите варианта) към 2025 и 2035 г. са представени в таблица 6.3.5.

Таблица 6.3.5.

Прогноза за броя на заетите лица и за коефициента на заетост на община Шабла по възприетите варианти на демографската прогноза за периода 2025 -2035 год.

Показатели /варианти	Стойност към:		
	2018 г.	2025 г.	2035 г.
Тенденциален вариант			
Заети лица – бр.	780	850	900
Коефициент на заетост -%	39,7	45,2	48,6
Умерено реалистичен вариант			
Заети лица – бр.	780	880	950
Коефициент на заетост - %	39,7	46,9	52,8

Устройствените решения в сферата на функционална система „Труд“ (първичен и вторичен сектор) следва да отчитат следните изисквания, обосновани с прогнозните разчети:

- Обособяване на производствени зони, свързани с перспективите за развитие на добивната промишленост – една за евентуален бъдещ нефто или газов добив (в тилната част на лицензионния блок „Шабла”);

- Обособяване на 2 нови складово-производствени зони за малки предприятия за преработка на селскостопански суровини, едната от които в гр. Шабла;
- Обособяване на зона за производствено-складов комплекс за строителната индустрия (склад за строителни материали, варо-бетонен възел и арматурен двор) за нуждите на бъдещото изграждане на туристическата и друг вид инфраструктура;
- Обособяване на зона за инфраструктура, подпомагаща аграрния сектор (борса/тържище);
- Резервиране на терени за разсадници (за овощни фиданки и маточници и за фиданки за горския фонд)

6.4.Прогноза за развитие на социалната инфраструктура

➤ Общи изисквания

При определяне на насоките за бъдещото развитие на съответния обслужващ отрасъл или дейност се отчитат и изискванията на действащите стратегически и нормативни документи. За някои отрасли и дейности от третичния сектор, осъществяващи дейността си на пазарни принципи („Търговия”, „Туризъм”, „Съобщения”, „Финансово-кредитен сектор” и др.) прилаганите подходи при разработване на прогнозните разчети се базират на прилагането на експертен метод на прогнозиране.

Както и при другите функционални системи, така и за прогнозиране развитието на социалната инфраструктура в ОУП на община Шабла се използва система от различни по своята същност методи. За конкретните цели на прогнозната част на Общия устройствен план на община Шабла широко приложение намира нормативния метод, включващ набор от:

- Норми - технически и устройствени;
- Нормативи - функционални (за развитие) и устройствени (за целите на устройственото планиране);
- Стандарти (за качество на обслужването и на устройствената среда).

Обект на по-голямо внимание е перспективното развитие на отделните обслужващи отрасли и дейности, които са ангажимент на държавата и на местната административна власт като: образование, вкл. предучилищно възпитание и общо образование,; доболнично здравеопазване; социални дейности; култура; спорт; държавна и местна администрация. Това са т.нар. бюджетни социални услуги.

Прогнозните проучвания за развитието на третичния сектор, както и при общите прогнози за развитие на икономическата база на социално-икономическия комплекс на община Шабла (вкл. и на функционална подсистема „Обслужване” или „Социална инфраструктура”), използвани в ОУП на общината също се представят под формата на работни хипотези за функционално-пространственото прогнозно развитие на отделните отрасли и дейности, включени в третичния сектор (в т.ч. на функционална подсистема „Социална инфраструктура”);

Прогнозни разчети за ресурсовата осигуреност и за инфраструктурното развитие на основните елементи на функционална подсистема „Социална инфраструктура”, на туризма, търговията и др. обслужващи отрасли и дейности – по възприетата концепция на ОУП за пространствено-функционално развитие на община Шабла.

Териториалната диференциация на прогнозните разчети за ресурсовата осигуреност и за инфраструктурното развитие на функционална подсистема „Социална инфраструктура” се прогнозира в съответствие с възприетите опорни селищни центрове в

ОУП на община Шабла. Предложенията за териториална насоченост на потребностите от нова социална инфраструктура се обвързват с и доказана необходимост и на териториално реструктуриране на съществуващата инфраструктура на образованието, здравеопазването и др. както и на прогнозните технико-икономически параметри, касаещи развитието на социалната инфраструктура в общината.

➤ *Нормативна система за прогнозиране на социалната инфраструктура*

Използваните в прогнозите норми, нормативи и стандарти, се диференцират се на две основни групи:

- задължителни, регламентирани в действащата нормативна уредба по ТСУ;
- работни, ориентировъчни нормативи използвани в комбинация с други методи на прогнозиране и отчитащи спецификата във функциите на територията.

Нормативите за образователната инфраструктура (предучилищно обучение) се обосновават чрез:

- нормата за пълняемост на 1 група в детските градини – от 18 до 22 деца;
- норматива за обхват на децата (в % от 100 деца от 3 до 6 годишна възраст).

В *сферата на образованието*, действащи са следните нормативи, определени със Закона за народната просвета, с правилника за неговото приложение и с конкретни наредби:

- Нормативно определен минимум за броя на учениците в една паралелка – 8 ученика;
- Нормативно определен минимум за броя на децата в една група в детските заведения – 12 деца;
- Стандарти за държавни дейности (за численост на персонала и за вещевата издръжка на делегирани от държавата дейности), в т.ч. и за годишна издръжка на 1 ученик и на едно дете, диференцирани по видове и степени училища и детски градини. Числовите величини на тези финансови по своя характер нормативи се определят ежегодно и централизирано с акт на Министерския съвет.

С актуализацията на нормативната уредба, касаещи пълняемостта на групите в детските заведения и на класните стаи в училищата за целите на прогнозата се възприемат следните норми, които се считат за оптимални: 18 - 22 деца в една детска група; 25 – 27 ученика в една паралелка.

В стратегическите и планови документи за развитието на отрасъл „Образование“ е заложен стандарта за осигуряване на „класна стая за всяка отделна паралелка“. На основата на този стандарт е определен норматива за развитие „брой класни стаи на 100 паралелки в общообразователните и професионалните училища“.

Методическият подход прилаган при обосноваване на нормативите за прогнозиране и планиране на *здравеопазването*, като потребности от лекари и стоматолози в доболничната медицинска помощ е малко по - различен. Той се базира както на задължителните нормативи за обхват (контингенти от обслужвано от един лекар и от един стоматолог), така и от нормите за заболяемост

В сферата на здравеопазването чрез действащата законова и подзаконова уредба са регламентирани следните нормативи за обхват на контингенти от обслужвано население:

- обхват на пациентите, обслужвани от един лекар (пациентска листа) – долна граница – 800 д. и горна граница 1500 д.;

- минимално време за извършване на прегледите – 20 минути;
 - Стандарт за бърза и неотложна медицинска помощ – до 30 мин. след заявката;

В *сферата на социалните дейности* нормативно регламентирана е нормата за минимален брой от 50 самотни възрастни хора, изявили желание за разкриване на звено за домашен социален патронаж.

- *Прогноза за образователната инфраструктура*

Образователните функции на община Шабла ще продължат да са концентрирани основно в гр. Шабла и с. Дуранкулак. Необходимата за тяхната реализация инфраструктура (детски, учебни и извънучебни заведения) към момента е преоразмерена за прогнозните специфични възрастови контингенти от лица – потребители на образователна база.

В перспектива след 2020 г. като проблемно се очертава запазването на ОУ „Св. Климент Охридски“ в с. Дуранкулак, поради очертаващия се недостиг на ученици. Подобни са и прогнозите за запазване на двата филиала на ЦДГ „Дора Габе“ в селата Дуранкулак и Крапец. Като образователни институции в периода 2025 г. се очертават само ЦДГ и СОУ в гр. Шабла, в което ще се обучават деца и ученици от цялата община.

- *Прогноза за здравната инфраструктура*

Прогнозните параметри на извънболничната помощ в периода на действие на ОУП на общината (2025 г.), както бе посочено се определят на основата на перспективния брой на населението и на очаквания относителен дял на здравно осигурените лица.

Устройствените аспекти на извънболничната медицинска помощ засягат основно локализационните изисквания за изграждане на нова материална база на здравеопазването в новите курортно-туристически локализации, които ще бъдат създадени през следващите години.

Прогнозният брой на населението на общината не изисква разширяване на Инфраструктурата на първичната извънболнична лечебна помощ. Нещо повече, вероятна е възможността за намаляване на броя на общопрактикуващите лекари. През летния туристически сезон, се налага да се разкрийт временни лекарски пунктове.

- *Прогнози за културната и спортната инфраструктура*

Прогнозата за намаляващия брой на населението и при двата варианта на демографската прогноза и разполагаемата културна и спортна инфраструктура не очертават недостиг на същата.

Важно стратегическо направление в развитието на културата е това за търсене на възможности за насищане на съществуващи обекти на културата с ново съдържание и функции (засягащо най – силно читалищата като комплексен обект на културата). Стратегическите насоки за комплексното развитие на културата следва до отчита и факта, че тази инфраструктура и реализираните в нея дейности са един от туристическите ресурси на общината.

С развитието на туристическите функции на общината и прогнозираното едновременно натоварване на територията с туристи ще се почувства нуждата от база за културни дейности за сезонно ползване. В най-голямата туристическа локализация – в района на Дуранкулак- Крапец следва да се резервира терен за изграждане на летен театър с капацитет до 500 места.

Спортът като функция е в тесни функционални взаимоотношения с някои от основните функционални системи на ОУП – „Обитаване”, „Обществено обслужване” (Социална инфраструктура) и „Отдых” (Зелена система).

Сега съществуващата инфраструктура на спорта на територията на община Шабла в прогнозния период на действие на ОУП следва да добият редица допълващи функции. Освен чисто спортната функция (основно по линия на масовия спорт) спортните обекти по възможност следва да се наситат и с културно-развлекателни дейности. По такъв начин чрез интегрирането на допълнителни функции ще стане възможно тяхното превръщане в спортно-атракционни центрове, което ще повиши и стандарта на средата, в която те са разположени.

Работната хипотеза за развитие на спорта и на спортната инфраструктура в община Шабла се обосновава с перспективите за развитие на туризма и свързаните с това потребности от спортни обекти, които се включват като съпътстващи на туристическото инфраструктура – плувни басейни, игрища за спортни игри, тенис кортове и др.

Второ основание за разширяване на спортната инфраструктура в общината са заявените инвестиционни интереси за изграждане на голф игрища, които са в напреднала фаза на организационно-планировъчни действия.

6.5. Прогноза за развитие на туристическата инфраструктура

Стратегическите насоки в развитието на туризма (разглеждан като икономическа дейност и като инфраструктура) са свързани с определянето му като един от приоритетните отрасли на икономическата база на общината. развитието на туристическата инфраструктура, повишаването на нейните качествени характеристики, засилването на рекламната и на маркетинговата политика и др. са все стъпки за превръщането на община Шабла в нова туристическо дестинация. Основанията за подобно очаквано стратегическо развитие на туристическата индустрия със значимост за социално – икономически комплекс на общината произтичат от осигуреността на общината с частично използван понастоящем туристически ресурс.

Наличието на разнообразни природни дадености са потенциал за развитие за морския, балнеоложкия, познавателния и др. видове туризъм. Макар и по-скромно влияние за това ще оказва и туристическия ресурс с антропогенен характер. Една от причините за все още слабото използване на разполагаемите туристически ресурси в общината е недостигът на висококатегорийна туристическа инфраструктура – средства за подслон, заведения за хранене, рекламни и туристически бюра, обекти за спорт и туризъм и др. Все още слабата осигуреност на територията на общината с добър, улеснен транспортно и информационно-съобщителен комуникационен достъп, на добра реклама и др. също играят ролята на задържащ фактор за развитие на туризма. Все още слабо развита е и системата от браншови структури в сферата на туризма, подпомагащи малкия и семейния туристически бизнес и т.н.

Конкретните стратегически измерения в очакваното функционално и устройствено развитие на туристическата инфраструктура на територията на община Шабла са свързани със създаване на организационно-икономически и устройствени условия за използване потенциала не само на крайбрежната, а и на тилната част на общината за развитие на селски, екологичен, познавателен и др. видове туризъм

Работната хипотеза за насоките за развитие на легловата база в средствата за подслон, която по вид и капацитет следва да е в съответствие с очакваното развитие на туристическите функции на общината залага на изграждане на нови обекти за настаняване

както от високо звездна категория (вкл. и на хотелска база от типа „бизнес хотели“ и от типа „резиденс“), така и на малки семейни хотели от т.нар. „пансионатен“ тип в населените места, разположени основно по крайбрежието и в близост до 3-те езера.

Прогнозите за мащабите и капацитетите на туристическата инфраструктура през следващите години отчитат прогнозните разчети както туристическите потенциали на територията, така и предвижданията за очаквания брой на туристите. Друг ограничител за пълното използване на потенциала на крайбрежната зона са двете действащи концесии за добив на нефт и газ (Дуранкулак и Тюленово), които са със срок на действие, съвпадащ с този на новия ОУП на община Шабла. Потенциален ограничител за развитието на туризма е и възможността за откриване на ново газово/нефтено находище като резултат от новата концесия за проучвания в блок 1-4 Каварна, в който една от зоните за проучване е на територията на община Шабла. (РМС № 633 от 07.10.2008 г.).

По първия аспект – за капацитета на територията за туристическо натоварване се използват данни за капацитета на плажните ивици и нормативите за плажна ивица на 1 турист.

Потенциалът на Черноморската крайбрежна ивица в обхвата на община Шабла се обосновава със следните параметри:

- общата площ на плажните ивици и прилежащите към тях дюни - , възлизаци на 1976 хил. м²., съответно намалени с площта на двете действащи концесии за добив на природен газ и нефт) ;
- обща площ на активните плажни ивици - около 595 хил. м²;
- норматив за плажна ивица на 1 турист – 12 м²;
- максимален капацитет - брой туристи, натоварващи едновременно крайбрежната територия – около 100 -110 хил. посетители, или на 70 - 75 хил. туристи при корекция на потенциала от двете концесионни територии по крайбрежието .

Възможностите за усвояване на потенциала за морски туризъм са свързани с прилагане на средни показатели за запълване на капацитета при спазване на изисквания за по-висок комфорт на туристите и за съхраняване на природните дадености и за далекоперспективното развитие на територията, ограничаване на опасността от прекаленото застрояване на крайбрежните територии.

За целта по възприетите три варианта се възприемат следните прогнозни разчети за капацитета на легловата база (във всички средства за подслон (вкл. и в частни квартири и вили, семейни хотели и др.):

Тенденциален вариант

- среден показател за запълване на потенциалния капацитет – 6 - 7%;
- максимален капацитет на базата за подслон (при норматив 12 м² и 7-8% запълване на потенциалния капацитет) - 9 700 -10 000 легла и места;

Умерено реалистичен вариант

- среден показател за запълване на потенциалния капацитет – 8 - 10% (при отчитане на ограничителите за прекалено натоварване на територията и действащите концесии – действащи и бъдещи потенциални);
- Максимален прогнозен капацитет на базата за подслон (при норматив 12 м²) - 13 400 – 14 000 легла и места;

Прогнозираният общ капацитет на местата за подслон (вкл. и съществуващата леглова база) за развитие на туризма в община Шабла към 2035 г. по трите варианта (съответно 10 500 легла и места по тенденциалния и 13 400- 14 000 – по умерено

реалистичния, около 40-45% следва да се предвидят в средствата за подслон (хотели и мотели), от които 30% са висококатегорийни хотели. Останалите 55-60% от общия брой места за подслон са за малки семейни хотели, вили за туризъм, пансиони, почивни станции и балнеосанаториуми, къмпинги, детски лагери и др.

Прогноза за размера на необходимите площи за средствата за подслон. Прогнозните разчети за необходимите площи за легловата туристическа база и за бруто терените за новоизгражданата хотелска база, база за балнеолечение и др. са разработени на основата на определени нормативи. За целите на ОУП на община Шабла са възприети следните нормативи за бруто площ:

- площ за 1 легло в хотел 90 - 120 м²;
- площ за 1 легло в балнеоложки обекти 150-190 м².

При прогнозиране на необходимите терени за изграждане на нова хотелска база, на база за балнеолечение и др. се използват и нормативи за бруто терена за хотели и балнеолечебници с различен капацитет – 1 ha за хотели с малък капацитет (150-200 легла) и с по-ниска етажност и 0,5 ha за хотели с по-голям капацитет (200-400 легла) и с по-голяма етажност, съобразена с нормите на Закона за устройство на Черноморското крайбрежие). Прогнозните разчети към 2035г. показват, че за новите 6000 – 7000 легла по тенденциалния вариант на прогнозата в средствата за подслон са необходими терени в размер на 15 -16 ha; по умерено реалистичния – около 28 – 33 ha..

Локализационните устройствени решения в сферата на туризма изискват освен сега съществуващите туристически локализации (комплекс „Дуранкулак”, „Крапец”, „Шабла”, комплекса на МОН), които се нуждаят от сериозна рехабилитация да се обособят:

- нова зона за развитие на балнео- и калолечебен туризъм в землищата на с. Крапец и гр. Шабла (м. Тузлата);
- за специфичен морски туризъм (подводен, водомоторен и др.) в крайбрежната ивица – северно от с. Тюленово до н. Шабла;
- зона за туризъм „Крапец – Дуранкулак, базирана на разширение на съществуващата туристическа локализация северно от с. Крапец и разширяване на съществуващата туристическа локализация в района на Дуранкулашкото езеро и обособяването ѝ в основна туристическа зона в крайбрежната част на община Шабла;
- зона за туризъм, локализирана североизточно от н. Шабла, включваща съществуващите рибарски селища и единични места за настаняване в крайбрежната зона .

За целите на туризма, освен специфичните туристически изисквания следва да се създадат и всички други съпътстващи предпоставки за това – добра транспортна инфраструктура, предлагане на първично здравно обслужване, интернет и друго комуникационно покритие на територията и др. Селският, еко и познавателният туризъм също се нуждаят от сериозни съпътстващи инвестиции.

6.6.Прогноза за развитие на обитаването

Прогнозните разчети за обитаването следва да бъдат обосновани при отчитане на:

- общия наличен жилищен фонд в общината и в отделните населени места;
- жилищната задоволеност на населението от общината;
- физическата характеристика на разполагаемия жилищен фонд;
- нормативната потребност от жилища и др.

При определяне на потребностите от жилища се изчислява (на нормативен принцип) жилищното потребление. Същото се съпоставя наличието на годния жилищен фонд и като резултат се извежда наличието на жилищни дефицити, или наличието на жилищен излишък. За целта се прилагат следните нормативни показатели със съответните им числови параметри:

- жилища на 1000 от населението – 420 бр.;
- стандарт за жилищно задоволяване – 1 жилище/домакинство;
- стандарт за жилищно задоволяване – 1 стая/обитател;
- стандарт за жилищно задоволяване – 40 м² РЗП обитател.

Съпоставката между показателите за съществуващата степен на жилищна задоволеност показва, че в община Шабла към 2015 г. на 1000 д. от населението се падат по 740 жилища (при нормативна необходимост от 420 жилища). В преобладаващата част от селата на 1000 д. от населението се падат по над 800 жилища. И по двата варианта на демографската прогноза при около 3460-3730 обитатели на общината с наличните 3426 жилища се постига показател около 950 жилища на 1000 д.

Дори ако прогнозните разчети се отнасят само за обитаемите жилища при негативната демографска прогноза не се очертават потребности от жилищен фонд. Не бива да се пропуска и обстоятелството, че немалка част от необитаваните жилища са с добри експлоатационни качества и този жилищен фонд не бива да бъде изключван от прогнозните разчети.

Аналогични да и прогнозните разчети и по останалите показатели, които имат отношение към стандарта на обитаване.

Основният извод, който е свързан с прогнозата за развитие на функционална система „Обитаване“, е че не се очертават съществени потребности от изграждане на нови жилища в община Шабла в срока на действие на ОУП – 2035 г. Частични потребности от нови жилища могат да се появят за гр. Шабла и селата в крайбрежната част на общината, които ще получат демографско и икономическо съживяване във връзка с развитието на туризма.

Другият извод за перспективното развитие на функционална система „Обитаване“ е че самата жилищна среда се нуждае от съответна рехабилитация на инженерните системи – улична и водопроводна и канализационна мрежа, озеленяване и др., както и рехабилитация на социалната инфраструктура.

7. ТРАНСПОРТНА СИСТЕМА

7.1. Съществуващо положение на пътната мрежа в община Шабла

Община Шабла е добре позиционирана в националната комуникационно-транспортна мрежа.

Определена представа за възможностите за достъп „от“ и „до“ на община Шабла дава показателят на степента на развитие на пътната мрежа, разглеждана като фактор за по-ефективното приобщаване на общината към централите от по-високите йерархични нива в границите на област Добрич.

Гъстотата на републиканската пътна мрежа в общината е 0,43км/ км², което е над средната за страната 0,171км/км²,

На територията на община Шабла съществуват и селскостопански и горски пътища. Информация за техните дължини и състояние не е налична. Информация за техните площи според вида на собствеността им съгласно КККР е представена в следващата таблица.

НТП	вид собственост	площ (дка)	площ (ха)
За селскостопански, горски, ведомствен път	Държавна публична	150.64	15.06
	Държавна частна	10.01	1.00
	Общинска публична	440.27	44.03
	Общинска частна	4312.10	431.21
	Частна	14.65	1.47
	Съсобственост	1.39	0.14
	Няма данни	3.11	0.31
	Обществени организации	15.16	1.52
	4947.33	494.73	

7.1.1 Външни връзки–РПМ(републиканска пътна мрежа).

Транспортната обвързаност на общината с националната и регионална транспортно-комуникационна инфраструктура показва, че през нейната територия преминават пътища от висок клас - първокласен път.

Пътната инфраструктура включва три третокласни републикански пътища и общо 49,2 км. общински пътища, които осигуряват удобни връзки и със съседните общини. Републиканските пътища са 56,7% от всичките пътища, а общинските представляват 52,7%. Гъстотата на пътната мрежа в общината е 349,4 км/1 000 км², което е по-голяма от средната за страната 336 км/1 000км². Това показва доброто обслужване на територията на общината с пътна мрежа.

7.1.1.1. Пътни артерии от РПМ (републиканска пътна мрежа), чрез които общината осъществява външните си връзки, са с дължина 64,4 км, съгласно информацията, предоставена от АПИ с писмо 04-16-1131/08.06.2018г, както следва:

- Основен транспортен носител за общината в направление север-юг се явява републиканският път I-9 „Граница Румъния-Дуранкулак-Шабла-о.п.Каварна-Балчик-Оброчище-Кранево-Зл.пясъци-Св.Св.Константин и Елена-Варна-Старо Оряхово-Обзор-о. п. Слънчев бряг-Бургас-Маринка-Звездец-Малко Търново-граница Турция“, от км 0+000 до км 30+800 с дължина 30,800 км. Той разделя Община Шабла от север на юг на две зони източна и западна. Геометричните елементите на пътя отговарят на неговият клас и проектна скорост.
- Републикански път III-901, „Шабла-фар „Шабла“-Тюленово-Камен бряг-Българево-Каварна“, от км 0+000 до км 15+800 с дължина 15,800км. Този път е ситуиран в югоизточната част на Общината, от запад на изток и след това на юг покрай морския бряг. Елементите на пътя отговарят на неговият трети клас и проектна скорост.
- Републикански път III-2904 „(Генерал Тошево-граница)-Кардам-Спасово-Бежаново-Захари Стояново-Дуранкулак“, от км 26+400 до км 38+100 с дължина 11,700 км. Този път е ситуиран в северната част на Общината, от запад на изток успоредно, на границата с Румъния и е връзка с най близката жп гара в района. Елементите на пътя отговарят на неговият трети клас и проектна скорост.
- Републикански път III-2961 „(Василево-Каварна)-Конаре-Белгун-Септемврийци-Нейково-Божаново-(Дуранкулак-Шабла)“, от км 18+200 до км 24+300 с дължина 6,100 км. Този път е ситуиран в средата на Общината от запад на изток е пряката връзка с Областният център град Добрич. Елементите на пътя отговарят на неговият трети клас и проектна скорост.

7.1.1.2. Състояние на пътната настилка:

- Републикански път I-9 /E87/ „Граница Румъния-Дуранкулак-Шабла-о.п.Каварна-Балчик-Оброчище-Краневе-Зл.пясъци-Св.Св.Константин и Елена-Варна-Старо Оряхово-Обзор-о.п. Слънчев бряг-Бургас-Маринка-Звездец-Малко Търново-граница Турция“ от км.0+000 до км 0+340 с дължина 0,340км , състоянието на настилка е задоволително и от км0+340 до км30+800 с дължина 30,460км състоянието на настилка е добро. Пътя от км0+000 до км5+100 с дължина 5,100км е с габарит 7,5/10,5 и от км 5+100 до км 6+720 с дължина 1,600км е с габарит 8 и от км6+720 до км30+800 с дължина24,100км е с габарит 7,5/10,5 м.
- Републикански път III-901 „Шабла – фар „,Шабла“-Тюленово-Камен бряг-Българево-Каварна“, от км 0+000 до км 2+100 с дължина 2,100км е в добро състояние и от км 2+100 до км 3+600 с дължина 1,500км е в лошо състояние и от км 3+600 до км 15+800 с дължина 12,200км е в задоволително състояние. Пътя от км0+000 до км15+800 с дължина 15,800км е с габарит 7/10 м.
- Републикански път III-2904 „(Генерал Тошево-граница)-Кардам-Спасово-Бежаново-Захари Стояново-Дуранкулак“, от км 26+400 до км 32+000 с дължина 5,600 км, настилка е в добро състояние и от км 32+000 до км 36+600 с дължина 4,600 км, настилка е в лошо състояние и от км 36+600 до км 38+100 с дължина 1,500 км, настилка е в незадоволително състояние. Пътят е с габарит 7/9 м.
- Републикански път III-2961 „(Василево-Каварна)-Конаре-Белгун-Септемврийци-Нейково-Божаново-(Дуранкулак-Шабла)“, от км 18+200 до км 24+300 с дължина 6,100 км със състояние на настилка незадоволително и с габарит 6/8 м.

7.1.1.3 Интензивност на движението - средно денонощна годишна интензивност на автомобилното движение през 2015г и прогноза до 2035г.

Преброяване има на път I-9 „,Граница Румъния-Дуранкулак-Шабла-о.п. Каварна-Балчик-Оброчище-Краневе-Зл. пясъци-Св. Св. Константин и Елена-Варна-Старо Оряхово-Обзор-о.п. Слънчев бряг-Бургас-Маринка-Звездец-Малко Търново-граница Турция“, като през 2015г е било 316, а в перспектива 2035г-ф 441 средно денонощна годишна интензивност на автомобилното движение, което е малка интензивност.

И на път III-2904 „(Генерал Тошево-граница)-Кардам-Спасово-Бежаново-Захари Стояново-Дуранкулак“, през 2015г засечена интензивност 11, а през 2035г се предвижда да е 14. Може да се каже, че по този път няма движение.

Това се обуславя с това, че общината се намира на границата с Румъния.

7.1.2 Вътрешни връзки–общински пътища.

Пътищата от местната пътна мрежа са както следва :

No по ред	Път No	Стар(и) номер(а)	Наименование	Километраж		Дължина (км)
				От км	До км	
1	DOB1224	90103	/III-901, Шабла - фар Шабла/ - ез. Шабленско езеро	0.000	4.600	4.600
2	DOB1225	90105	/DOB1224, Шабла - Шабленско езеро / - ез. Шабленска тузла	0.000	1.100	1.100
3	DOB1226	90106	/III - 901/ Тюленово - Горун / I - 9 /	0.000	8.000	8.000
4	DOB2220	29084(1), 90004	/I-9, Дуранкулак - Шабла / Ваклино - Смин - Черноморци - Захари Стояново / III - 2904/	0.000	8.700	8.700
5	DOB2222	29611	/I-9, Дуранкулак - Шабла / - Крапец - къмпинг Карвуна	0.000	6.100	6.100
6	DOB3221	29086	/III-2904 / Дуранкулак - Граничар	0.000	3.500	3.500
7	DOB3223	90008	/ I-9 / Шабла - Горичане - Пролез	0.000	11.400	11.400
8	DOB3227	M1	/ I-9, Граница Румъния - Дуранкулак / - къмпинг Космос	0.000	2.300	2.300
9	DOB3229	MM1	/ I-9, Дуранкулак - Шабла / Езерец - рибарско пристанище	0.000	3.500	3.500
				ОБЩА ДЪЛЖИНА:		49.200

Съгласно предоставената последна информация от община Шабла, състоянието на общинските пътища е следното:

1. Път DOB1224 /III-901, Шабла - фар Шабла/ -ез. Шабленско езеро, с дължина от 4,6 км. Пътят води до резерват Шабленско езеро. Елементите на пътя отговарят на неговата категория и проектна скорост и значението му е от общинско ниво. Състоянието на пътната настилка и равността ѝ са задоволителни. Габаритът на пътя е Г-8 и отговаря на изискванията да провежда движение с натоварване до 5 000 МПС на денонощие.

2. Път DOB1225 /DOB1224 - Шабла- Шабленско езеро/- ез. Шабленска Тузла, с дължина от 1,1 км. Пътят води до Шабленска Тузла. Елементите на пътя отговарят на неговата категория и проектна скорост. Той е с регионално значение. Състоянието на пътната настилка и равността са в добро състояние. Габаритът на пътя е Г-8 и отговаря на изискванията да провежда движение с натоварване до 5 000 МПС на денонощие.

3. Път DOB1226 / III-901/ -Тюленово- Горун –/ I-9/ с дължина от 8,0 км. Пътят е разположен в южната част на Община Шабла и е пряка връзка между път I-9 и III-901. Елементите на пътя отговарят на неговата категория и проектна скорост. Пътят е с общинско значение. Състоянието на пътната настилка и равността ѝ са незадоволителни и са в лошо състояние и участъкът се нуждае от ремонт на пътната настилка. Габаритът на пътя е Г-8 и отговаря на изискванията да провежда движение с натоварване до 5 000 МПС на денонощие.

4. Път DOB2220 / I-9, Дуранкулак- Шабла/- Ваклино – Смин – Черноморци – Захари Стояново- III-2904/ с дължина от 8,7 км. Пътят свързва селата, през които минава

в централната част на Община Шабла и е връзка между път I-9 и III-2904. Елементите на пътя отговарят на неговата категория и проектна скорост. Пътят е от общинско значение. Състоянието на пътната настилка и равността ѝ са незадоволителни и участъкът се нуждае от ремонт на пътната настилка. Габаритът на пътя е Г-8 и отговаря на изискванията да провежда движение с натоварване до 5 000 МПС на денонощие.

5. **Път DOB2222 / I-9, Дуранкулак- Шабла/- Крапец –** къмпинг Карвуна с дължина от 6,1 км. Пътят свързва селата през които минава в централната част на Община Шабла и е връзка между път I-9 и морският бряг. Елементите на пътя отговарят на неговата категория и проектна скорост. Значението му е регионално. Състоянието на пътната настилка и равността ѝ са задоволителни. Габаритът на пътя е Г-8 и отговаря на изискванията да провежда движение с натоварване до 5 000 МПС на денонощие.

6. **Път DOB3221 / III-2904 /-Дуранкулак- Граничар** с дължина от 3,5 км. Пътят свързва селото с основната пътна мрежа в северната част на Община Шабла. Елементите на пътя отговарят на неговата категория и проектна скорост. Пътят е с общинско значение. Състоянието на пътната настилка и равността ѝ са задоволителни и участъкът се нуждае от ремонт. Габаритът на пътя е Г-8 и отговаря на изискванията да провежда движение с натоварване до 5 000 МПС на денонощие.

7. **Път DOB3223 / I-9/-Шабла – Горичане – Пролез** с дължина от 11,4 км. Пътят е основна връзка на селата през които минава в централната част на Община Шабла. Елементите на пътя отговарят на неговата категория и проектна скорост. Пътят е от общинско значение. Състоянието на пътната настилка и равността ѝ са в лошо състояние, и участъкът се нуждае от ремонт. Габаритът на пътя е Г-8 и отговаря на изискванията да провежда движение с натоварване до 5 000 МПС на денонощие.

8. **Път DOB3227 / I-9, Граница Румъния- Дуранкулак/-** къмпинг Космос с дължина от 2,3 км. Пътят свързва къмпинга с основната пътна мрежа в северната част на Община Шабла. Елементите на пътя отговарят на неговият клас и проектна скорост. Значението му е регионално. Състоянието на пътната настилка и равността и са задоволителни и. Габаритът на пътя е Г-8 и отговаря на изискванията да провежда движение с натоварване до 5 000 МПС на денонощие.

9. **Път DOB3229 / I-9, Дуранкулак - Шабла / Езерец - рибарско пристанище** с дължина от 3.5 км. Пътят свързва Езерец с рибарско пристанище. Елементите на пътя отговарят на неговата категория и проектна скорост. Габаритът на пътя е Г-8 и отговаря на изискванията да провежда движение с натоварване до 5 000 МПС на денонощие. Пътят не е изграден напълно, има положен само трошен камък.

Пътната мрежа в Община Шабла е добре ситуирана от гледна точка обслужване на **селскостопанския характер** на района, и изпълнява своето предназначение. Поради недостатъчно средства, отделяни за поддържането ѝ, тя е в незадоволително състояние в някои пътни отсечки.

7.2. Улична мрежа в населени места.

Уличната мрежа е с обща дължина от 147.3 километра разделена в отделните населени места, както е показано в таблицата. В град Шабла и селата голяма част от улиците са с габарити, които отговарят на изискванията за съответният клас улици. В голямата си част уличната мрежа е в лошо състояние. Улиците не са ремонтирани в последните 20-30 години. Голяма част от улиците в селата са без бордюри и тротоари. А една част от улиците в селата са и без трошенокаменна настилка.

УЛИЧНА МРЕЖА

НАСЕЛЕНО МЯСТО	НАСЕЛЕНИЕ, отчет 2019г	ДЪЛЖИНА НА УЛИЦИТЕ В КМ
1. Шабла	3014	42
2. Тюленово	51	11,5
3. Езерец	91	6,8
4. Крапец	251	10
5. Ваклино	131	8,5
6. Дуранкулак	313	13
7. Граничар	103	9,5
8. Захари Стояново	65	8,5
7. Стаевци	3	5
8. Черноморци	46	8,5
9. Смин	45	5
10. Божаново	9	4
11. Твърдица	51	3
12. Пролез	23	6,5
13. Горичане	46	5,5
ОБЩО :	4273	147,3 КМ

7.3. Развитие на комуникационно- транспортната система

Както посочва анализът, републиканската мрежа е добре ситуирана по основните направления от север на юг и от изток на запад.

Това обуславя добра възможност за връзки с останалата част от страната и в частност със съседните общини.

1. Комуникации от национално значение и връзки на територията с тях.

Основно транспортната ос се явява пътят I-9, които поема и функциите на път E87, свързващ Румъния и северно от нея страни с Турция и страните на юг от нея.

В разработката се предвижда изнасяне на път I-9, извън населените места, през които в момента преминава:

- Обход от запад на село Дуранкулак с дължина 10 км.
- Обход от запад на село Горун с дължина 5 км.
- Обход от запад на село Ваклино с дължина 3 км.

Добре би било тези обходи да съвпадат с реализацията на евентуалното бъдещо трасе на скоростното трасе.

Имайки предвид геометричните характеристики на съществуващата пътна и улична мрежа, може да се направи изводът, че техният габарит е достатъчен за да проведе както съществуващото така и перспективното движение през прогнозния двадесет годишен период.

От реконструкция се нуждаят отделни малки участъци с ниска носимоспособност на настилката и пътното тяло. Съгласно състоянието на общинската пътна мрежа, общината трябва съответно да отремонтира следните пътни отсечки:

- **DOB1226** /III-901 -Тюленово- Горун –I-9/ с дължина от 8.0 км.

- **Път DOB2220**/ I-9, Дуранкулак- Шабла/- Ваклино – Смин – Черноморци – Захари Стояново- III-2904 / с дължина от 8.7 км.

- **Път DOB 3223**/I-9/-Шабла – Горичане – Пролез с дължина от 11.4 км.

- **Път DOB3229**/I-9, Дуранкулак - Шабла / Езерец - рибарско пристанище с дължина от 3.5 км.

Планът предлага усъвършенстване на локалната пътна мрежа.

Предвижда се изграждане на следните нови общински пътни отсечки:

- Обход на гр. Шабла от югоизток. Този обход ще изнесе транзитното движение към морето извън населеното място. Дължината на обхода е ~ 3,9 км.

- Предвиден е нов общински път отклонение от път I-9 посока запад през с. Пролез, продължаващ до границата с общ. Каварна, която е необходима пътна артерия свързваща с. Видно, с. Иречек, с. Вранино и с. Челопечене със с. Пролез и с републиканската пътна мрежа.~ дължина 11 км.

- Предвиден е проектен път продължение на общински път след с. Горичане до границата на община Шабла с общ. Каварна.~ дължина 1.5 км.

Осигуряване на ново транспортно обслужване на курортни съсредоточия, а именно:

- Проектен път отклонение от път I-9, северно от с. Дуранкулак, посока Изток. ~ дължина от 1,9 км.

- Проектен път отклонение от път I-9, между гр. Шабла и с. Езерец водещ на изток към курортна зона и Шабленско езеро.~ дължина от 2 км.

- Проектния път отклонение от обход на гр. Шабла- югоизточно, водещ към село Тюленово. ~ дължина от 4,7 км.

- Подобряване степента на праволинейност – отсечката Тюленово – Шабла.

7.3.1 Обществен транспорт за превоз на пътници.

В общината е развит само автомобилния транспорт. Дейността на товарния и пътническият автотранспорт, обслужващи общината, е съсредоточена в Каварна и ЕООД „Пътица и съоръжения“-Добрич.

Автогара Шабла обслужва междуградския и междуселищния транспорт.

ОБЩИНА ШАБЛА - Републиканска, областна и общинска транспортна схема

N	ВИД ТР.СХЕМА	маршрути	тръгва	пристига	тръгва	пристига
1	републиканска	Шабла-Варна-Шабла	7,30	9,10	11,00	11,00
2	републиканска	Шабла-Варна-Шабла	9,00	10,56	12,30	14,45
3	републиканска	Шабла-Варна-Шабла	16,15	18,10	18,40	21,40
4	областна	Шабла-Добрич-Шабла	8,00	9,15	12,00	13,10
5	областна	Шабла-Добрич-Шабла	16,00	17,15	18,00	19,15
6	общинска	Шабла-Ваклино-Дуранкулак- Шабла Само в работни дни	7,00	7,25	7,30	7,45
7	общинска	Шабла-Ваклино-Дуранкулак- Шабла Само в работни дни	13,00	13,44	13,45	14,29
8	общинска	Шабла-Езерец-Крапец- Шабла Само в работни дни	7,00	7,18	7,20	7,30
9	общинска	Шабла-Езерец-Крапец- Шабла Само в работни дни	13,30	13,48	13,50	14,10
10	общинска	Шабла-Граничар-Шабла Само в работни дни	6,20	6,53	6,54	7,27
11	общинска	Шабла-Граничар-Шабла Само в работни дни	12,50	13,24	13,25	14,00
12	общинска	Шабла-Граничар-Шабла Само в работни дни	17,00	17,35	17,36	18,15
13	общинска	Шабла-Тюленово-Шабла Само в работни дни	6,50	7,05	7,07	7,22
14	общинска	Шабла-Тюленово-Шабла Само в работни дни	13,00	13,15	13,20	13,35
15	Общинска	Шабла-Горичане-Пролез- Шабла 01,04-30,09 (само в сряда)	8,00	8,15	8,17	8,22
16	Общинска	Шабла-Горичане-Пролез- Шабла 01,04-30,09 (само в сряда)	13,30	13,45	13,47	14,05
17	Общинска Сезонна градска линия	Шабла-къмпинг Добруджа- Шабла Сезонна (юни, юли, август)	8,00;10,00	8,15;10,15	8,30;10,30	8,45;10,56
18	Общинска Сезонна градска линия	Шабла-къмпинг Добруджа- Шабла Сезонна (юни, юли, август)	14,00;16,00	14,15;16,15	14,15;16,15	14,45;16,45
19	Общинска Сезонна градска линия	Шабла-къмпинг Добруджа- Шабла Сезонна (юни, юли, август)	18,00;20,00	18,15;20,15	18,15;20,15	18,45;20,45
20	Общинска Сезонна градска линия	Шабла-къмпинг Добруджа- Шабла Сезонна (юни, юли, август)	9,00;11,00	9,15;11,15	9,30;11,30	9,45;11,45
21	Общинска Сезонна градска линия	Шабла-къмпинг Добруджа- Шабла Сезонна (юни, юли, август)	17,00;19,00	17,15;19,15	17,15;19,15	17,45;19,45

Осъществяването на обслужването с обществен транспорт се осъществява по три начина:

1. Чрез републиканска транспортна схема.
2. Чрез областна транспортна схема.
3. Чрез общинска транспортна схема.

Анализ на транспортната достъпност с обществен пътнически транспорт до центровете за предоставяне на публични услуги на населението в общината и на връзките с други общини и Анализ на трудовите пътувания в рамките на общината и към други съседни общински центрове.

Добрата степен на изграденост на общинската пътна мрежа, осигурява възможности за достъп до всички населени места в рамките на общината.

Общественият транспорт е застъпен добре в общината и това се отнася до всички населени места.

Тези графици непрекъснато се променят от възложителя според броя на учащите и необходимостта от работна ръка.

В община Шабла 42% от работещите работят целогодишно в общината и общинския център и 58% от работещите работят сезонно в общината-по крайбрежието.

Обществения транспорт основно е нагласен спрямо тези трудови пътувания, което се вижда от таблицата. Но въпреки това всички трудови пътувания се извършват с личен транспорт.

Ние като проектант на ОУПО на община Шабла не можем да влияем на този динамичен процес.

Както се задоволяват трудовите пътувания, така се задоволяват и публичните услуги на населението, както в общината, така и в други общини. Не се налага изграждане на нови пътни отсечки за обществен пътнически транспорт за предоставяне на публични услуги на населението в общината. За по-добро комфортно обслужване на пътуванията е необходимо да се направи рехабилитация на общинските пътища, които са в лошо състояние. Междуселищния общински транспорт е силно затруднен и няма интерес от превозвачите да поддържат линии на общинската транспортна схема поради липса на редовно пътуващи лица и лошото състояние на пътната настилка.

7.3.2. Железопътен транспорт.

На територията на община Шабла няма развит ж. п. транспорт. Най-близката гара е Кардам, която е на 32 км от с. Захари Стояново в северната част на общината.

7.3.3 Велосипеден транспорт и велоалеи.

На територията на община Шабла няма развит велосипеден транспорт.

Предлагаме да се изгради велоалея в близост до морето, като се обхождат езерата и къмпингите. Трасето на велоалеята да мине по черни пътища.

Изграждането на велосипедния транспорт би могъл да се изгради съгласно общинския план за развитие на туризма, различни държавни и международни планове и програми, както и при частна инициатива. Изграждането им трябва да се съгласува със съответните органи относно безопасността на движението по трасетата на РПМ.

7.3.4 Воден транспорт .

На територията на община Шабла няма изградени пристанища и развит воден транспорт. В ход е реализацията на проект „Инженеринг за възстановяването на пристанищно съоръжение при нос Шабла – морска естакада с островна площадка” с възложител Държавно предприятие „Пристанищна инфраструктура”.

8. ЕНЕРГИЙНА СИСТЕМА

8.1 Съществуващо положение на енергийната система.

Електропреносната система за хранване на Община ШАБЛА е част от Републиканската мрежа. Основното хранване е на 110kV.

Подстанции

В експлоатация са следните подстанции:

№	Наименование	Напрежение
1.	п/ст „ШАБЛА“	110/20kV

Подстанция „ШАБЛА“ е реконструирана и трансформаторите са подменени с 2x50MVA.

Електропроводни линии

Кабелни електропроводни линии 110kV - няма.

Кабелни електропроводни линии на 20kV с приблизителна дължина 56 км., собственост на „Електроразпределение Север“ АД

Въздушни електропроводни линии (ВЕЛ) на територията на общината.

№	Наименование	Напрежение	Собственик
1	ВЛ 110 kV „Балик-Тергер“	110kV	ЕСО ЕАД
2	ВЛ 110 kV „Дропла“	110kV	ЕСО ЕАД
3	ВЛ 20kV - приблизително 150км	20kV	„Електроразпределение Север“ АД

Трасета на нови ВЕЛ - не са предвидени

В графичната част на плана са нанесени сервитутните зони на всички ВЕЛ, съгласно Приложение №5 към чл.7, ал.1, т.5 за съществуващи електропроводи на Наредба №16 за сервитутите на енергийните обекти:

Линиен обект	Вид и разположение на проводниците	населени места и селищни образувания	земделски земи [m] от остта	горски територии [m] от остта	защитени територии [m] от остта
ВЕ 400kV две тройки	хоризонтално разположение на фазите	68	50	35	26
ВЕ 400kV една тройка	триъгълно разположение и разположение делта на фазите	42	41	27	19
	хоризонтално разположение на фазите			26	19
ВЕ 220kV	бъчвообразно или триъгълно разположение на фазите	26	30	20	12

Линеен обект	Вид и разположение на проводниците	населени места и селищни образувания	земеделски земи [m] от остта	горски територии [m] от остта	защитени територии [m] от остта
	хоризонтално разположение на фазите за една тройка			20	12
	хоризонтално разположение на фазите за една тройка			25	21
ВЕ 110kV		14	24	18	9
ВЕ 20(10)kV		7	10	7	3.5
КЛ 110kV		2.5	2.5	2.5	2.5
КЛ ниско и средно напрежение		1.5 / 0.6	2	2	2

ЕСО са предоставили геодезическо заснемане на всички въздушни електропроводи, като в ОУП са отразени:

- оста на ВЕЛ
- стълбовете
- сервитутите

Информацията е точна и може да се използва при разработването на подробни устройствени планове.

При разработката на подробни устройствени планове и инвестиционни проекти да се:

- заснемат точно и да се отразяват сервитутите на ВЕЛ, както и минималните нормативни отстояния до сгради и съоръжения, съобразно предвиденият клас на пожарна опасност;
- проверяват нормираните габаритни разстояния на нови и съществуващи пресичания и сближавания с пътища, ЖП линии, надземни естакади, тръбопроводи и др.
- при необходимост от изместване на съществуващи ВЕЛ се използват разпоредбите на чл.10 от НАРЕДБА № 6 от 24.02.2014 за присъединяване на производители и потребители на електрическа енергия към преносната или към разпределителните електрически мрежи

В сервитутните зони на ВЕЛ подлежат на съгласуване с титуляра:

- дейности съгласно чл. 14 ал.2 от Наредба №16;
- работа и преминаване на извънгабаритен товар с височина над 4.0м;
- изграждане на линейни инфраструктурни обекти;
- промяна на вертикалната планировка на съществуващи пътища и терени ;
- ново залесяване и отглеждането на трайни насаждения.

За осигуряване на безопасност за хора и съоръжения да се спазват:

- минималните отстояния на взривоопасни или пожароопасни обекти да се съобразят с изискванията на чл.695 от Наредба №3 и Наредба Из-1971;
- метални огради да се изграждат съгласно изискванията на чл. 218 от Наредба №3 НУЕУЕЛ;
- успоредно преминаващи кабелни линии - чл.381 от Наредба №3 НУЕУЕЛ;
- всички други нормативни изисквания на действащото законодателство, касаещи изграждането на сгради, съоръжения и др. в близост до електрически съоръжения;

8.2. Източници от регионално и Републиканско ниво.

Основен източник на захранване на Общината е ЕЕС на Република България.

На територията на Общината има изградени възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) с обща инсталирана мощност 40.6MW, като основно са вятърни генератори.

По данни на Агенцията за устойчиво енергийно развитие (АУЕР), действащите в момента ВЕИ са:

Обект	Дата на въвеждане в експлоатация	Инсталирана мощност (MW)	Източници
ВтЕЦ "Комарево"	30.12.2009	3	Вятърна енергия
ВтЕЦ "Пролезки път - 1"	30.12.2009	3	Вятърна енергия
ВтЕЦ "Комарево - 1"	30.12.2009	3	Вятърна енергия
ВтЕЦ "Пролезки път - 2"	30.12.2009	3	Вятърна енергия
ВтЕЦ "Пролезки път - 3"	30.12.2009	3	Вятърна енергия
ВтЕЦ "Пролезки път - 4"	30.12.2009	3	Вятърна енергия
ВтЕЦ "Пролезки път - 5"	30.12.2009	3	Вятърна енергия
ВтЕЦ "Юнит 3"	26.11.2010	3	Вятърна енергия
ВтЕЦ "Юнит 1"	26.11.2010	3	Вятърна енергия
ВтЕЦ "Юнит 2"	26.11.2010	3	Вятърна енергия
ВтЕЦ "Горичане"	14.05.2008	1.2 (3*0.4)	Вятърна енергия
ВтЕЦ "Тюленово"	06.08.2009	0.4	Вятърна енергия
ВтЕЦ "Айс - 1"	08.10.2009	1.5	Вятърна енергия
ВтЕЦ "Пролез"	25.07.2008	0.5	Вятърна енергия
ВтЕЦ "Шабла - Юг"	23.12.2011	4 (5*0.8)	Вятърна енергия
ВтЕЦ "Шабла - Север"	07.02.2012	2.4 (3*0.8)	Вятърна енергия
ВтЕЦ "Шабла"	11.02.2008	0.6	Вятърна енергия

8.3. Разпределителна мрежа

Основен доставчик на електроенергия за Североизточна България е „Електроразпределение Север“ АД. Община ШАБЛА се електроснабдява с напрежение 20kV от подстанция „ШАБЛА“ 110/20 kV.

На територията на общината функционират 59 броя трансформаторни поста 20/0,4kV, собственост на „Електроразпределение Север“ АД. Общата трансформаторна

мощност в трафопостовите е достатъчна за съществуващите товари, но предвид повишаването на потреблението с присъединяването на нови обекти, е предвидено инсталирането на допълнителни мощности.

Разпределителната мрежа е въздушна и кабелна, като в гр. Шабла е кабелна 20kV и въздушни изводи около града за захранване на промишлените зони и резервно захранване.

Поетапно се извършва полагане на усукан проводник на главните улици в гр. Шабла и селата на общината. Поставените цели са намаляване на аварията, по-малко изключения на присъединените абонати, повишаване на качеството и надеждността, и като цяло може да се извършва обслужване под напрежение, за да няма прекъсвания на електроснабдяването.

8.3.1.Разпределителна мрежа 20kV

– Електропроводи и кабелни линии 20kV

Електропроводите /въздушни и кабелни/ 20kV за захранване на селищата в община Шабла са изградени така, че да се реализират пръстени с цел резервираност, както на битовите така и на промишлени потребители. В по-голямата си част електропроводите са собственост на „Електроразпределение Север“ АД, като всички се управляват от градската диспечерска служба.

На територията на община „Шабла“ са разположени съоръжения на „ВиК“, „Напоителни системи“ и „Нефт и газ – Тюленово“, които се захранват с електропроводи 20kV и са тяхна собственост. Тези електропроводи не могат да се използват за захранване на битови консуматори.

Електропроводите 20kV са съставени от въздушни линии основно в крайградските зони и селищата и кабели с омрежен полиетилен тип САХЕкТ в гр. Шабла.

Въздушните електропроводи 20kV създават ограничения със сервитутите си в урегулираните територии и подлежат на постепенно кабелиране.

Като цяло електроразпределителната мрежа 20kV е в добро състояние.

Развитието на мрежа средно напрежение да се предвижда с използване на кабели 20kV. Трасетата на кабелните и въздушни линии се определят с техническите проекти по реда на ЗУТ.

Препоръчва се в промишлените зони въздушните електропроводи 20kV при възможност да се ликвидират и да се изгради кабелна мрежа. Целта е да се освободят допълнително производствени терени, които сега са блокирани от съществуващите сервитути на ВЕЛ 20kV.

8.3.2. Трансформаторни постове и Възлови станции

На територията на гр. Шабла и околностите са изградени зидани трафопостове в самостоятелни УПИ, вградени трафопостове, КТП, БКТП и мачтови трафопостове

В по-голямата си част трафопостовите са собственост на „Електроразпределение Север“ АД и се управляват от диспечерска служба.

Една част от трафопостовите в промишлените зони са частна собственост.

С развитието на селищните системи ще се налага изграждане на нови трафопостове за осигуряване на мощности за нарастващото с всеки ден потребление съгласно Закон за енергетиката и Наредба №6 за присъединяване на производители и потребители.

8.3.3. Ел. мрежа 0,4 kV

Електрическата мрежа ниско напрежение в населените места в по-голямата си част е въздушна. Кабелни линии НН има в гр. Шабла. За разлика от останалите нива на мрежите, мрежа 0,4 kV е с най-голям обем като дължини и брой съоръжения.

Важен проблем е уличното осветление на населените места в общината. Уличната осветителна мрежа на територията на общината е в задоволително техническо състояние. При реконструкцията на УО да се използват енергоспестяващи осветителни тела.

8.4. Изводи и препоръки

8.4.1. Електропреносна система

Захранването на община Шабла е ориентирано към 110kV. Има връзка с ЕЕС като всяка п/ст е свързана най-малко с два електропровода 110 kV в пръстен с което е осигурена втора категория по сигурност на електрозахранването.

Електроснабдяването на Община ШАБЛА следва и за в бъдеще да се разглежда свързано с развитието на съседните общини като цяло.

8.4.2. Разпределителна мрежа

За подобряване на електрозахранването на Общината да се рехабилитират въздушните електропроводи и обновят трансформаторните постове с монтиране на съвременно оборудване.

Електроразпределителната мрежа 0,4kV да се обновява с използване на усукани проводници с достатъчна проводимост за доставка на качествена ел. енергия на потребителите.

Като отчетем разрастването на курортните, битовите и промишлените консуматори и селищните системи, следва да се работи по включване на нови мощности на страна 20kV след сключване на договори с „Електроразпределение Север“ АД. Развитието на мрежи СН е желателно да се изпълнява с кабели 20kV с използване на общински пътища за прокарване.

Изграждането на нови съоръжения за развитие на електроразпределителната мрежа е съгласно наредбата за присъединяване на потребители и производители на ел. енергия след сключване на Договор с „Електроразпределение Север“ АД.

При разработването на ПУР, ПУП-ПРЗ по райони да се определят терени за изграждане на трафопостове и прокарване на електропроводни линии / кабелни или въздушни/

8.4.3. Перспективи за развитие на електроенергийната инфраструктура от „Електроразпределение Север“ АД

Основни акценти в инвестиционната и ремонтна програма на „Електроразпределение Север“ АД са развитието на мрежата, повишаване качеството и сигурността на захранване, чрез подмяна на кабелни линии с изчерпан капацитет, изграждане и модернизиране на възлови станции с телеуправление и телемеханика на средно напрежение.

8.5. Възобновяеми източници

8.5.1. Вятърни електрически централи

В района на общината има голям ветрови потенциал за изграждането на вятърни електрически централи. Развитието на сектора е целесъобразно, като има множество започнати проекти на различен етап от инвестиционният процес.

8.5.2. Слънчева енергия

Фотоволтаичните централи са една добра възможност за този район. В общината има изградени няколко малки ФВЕЦ.

Внимание трябва да се обърне на покривни ФВЕЦ както за промишлените, така и за битовите потребители.

Добро решение е използването на слънчевата енергия за БГВ и подпомагане на отоплението.

8.5.3. Биомаса

За промишлените потребители е възможно използването на биомаса, като възобновяем източник за производство на топлоенергия. Комбинираното производство на електрическа и топлинна енергия от биомаса има потенциал за най-рационалното използване на този енергиен източник.

8.5.4. Водно електрически централи

В района на общината няма ресурси за изграждането на водно електрически централи.

В зависимост от мощността на електрическите централи, е възможно да се присъединят към разпределителната или преносната мрежа.

Електро-преносната мрежа 110kV има ограничен капацитет и присъединяването на големи вятърни паркове ще е свързано и с изграждане на присъединителни електропроводи.

Електро-разпределителната мрежа има ограничена възможност за присъединяване на малки и средни производители на ел. енергия от ВЕИ и може да се наложи тяхното присъединяване директно към подстанцията.

8.6. Енергийна ефективност

Повишаването на енергийната ефективност трябва да е приоритет както за промишлените така и за битово/административните потребители.

Повишаването на енергийната ефективност ще допринесе за ограничаване на емисиите от въглероден диоксид и други парникови газове и съответно ще спомогне за предотвратяване на изменението на климата.

Една от мерките, която българското правителство е предприело за повишаване на енергийната ефективност е Законът за енергийната ефективност. Той въвежда изискванията на Директива 2006/32/ЕО и урежда обществените отношения, свързани с провеждането на държавната политика за повишаване на енергийната ефективност при крайното потребление на енергия и предоставянето на енергийни услуги.

8.6.1. Промишлени потребители

За промишлените потребители е възможно използването на системи за комбинирано производство на топло- и електроенергия (когенеративна система), която се определя като най-важна опция в най-добрите налични техники за енергийна ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове.

8.6.2. Административни потребители

Община Шабла има разработена „ПРОГРАМА ЗА ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ НА ОБЩИНА ШАБЛА 2020-2025г.“, в която се включва саниране на сградния фонд и използването на осветителни тела за уличното осветление с ниска консумация на ел. енергия.

В програмата за енергийна ефективност се поставят следните основни цели:

- намаляване на разходите за горива и енергия;
- намаляване бюджетните разходи за енергия;
- намаляване на замърсяването на околната среда - намаляване на вредните емисии в атмосферата;
- подобряване на качеството на енергийните услуги;
- изграждане/реновация на инфраструктура, газификация;
- енергоспестяващо улично осветление;
- нови ВЕИ;

При разработването на общински проекти да се включват възобновяеми енергийни източници (покривни фотоволтаици за собствена консумация). Тези мерки за енергийна ефективност се толерират от европейските програми за финансиране и са подходящи за намаляване на потреблението на електрическа енергия.

8.6.3. Битови потребители

Битовите потребители трябва да прилагат мерки за енергийна ефективност с цел да намалят сметките си за електрически ток, като същевременно повишават комфорта на своите жилища. Основните мерки са саниране на сградния фонд и използване на енергийно-ефективни уреди и осветление.

Използването на термопомпи за климатизация също е икономически целесъобразна мярка за енергийна ефективност.

При разработването на нови проекти и реконструкцията на съществуващи сгради да се включват възобновяеми енергийни източници (покривни фотоволтаици за собствена консумация и системи за БГВ). Тази инвестиция се изплаща за около 8-10 години, като тенденцията е този срок да се намалява поради покачването на цената на електроенергията.

8.7. Прогноза

На база прогнозното развитие на община „Шабла по ОУП са разгледани три варианта за развитие на курортната и балнеолечебна дейности.

- Тенденциален вариант – 10 500 легла – нарастване на потребната мощност до 8,4 MW.

- Умерено реалистичен вариант – 20 000 до 23 000 легла – нарастване на потребната мощност до 18,4 MW.

- Оптимистичен вариант – 33 000 до 36 000 легла – нарастване на потребната мощност до 28,8 MW.

Развитието на преносната и разпределителната електрически мрежи, съобразно бъдещите инвестиционни намерения, ще се изгражда съгласно наредбата за присъединяване на потребители и производители на ел. енергия след получаване на

конкретни становища и технически предписания от ЕСО ЕАД и „Електроразпределение Север“ АД.

При разработването на ПУР, ПУП-ПРЗ по райони да се определят терени за изграждане на трафопостове и прокарване на електропроводни линии /кабелни или въздушни/

Електроразпределителната мрежа 0,4kV да се разширява и обновява с използване на усукани проводници с достатъчна проводимост за доставка на качествена ел. енергия на потребителите.

9. ВОДОСНАБДЯВАНЕ И КАНАЛИЗАЦИЯ

9.1. Общи положения

Решенията от ОУП са в съответствие с **Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор** на Министерство на околната среда и водите от 2012г. Документацията е съобразена с основните насоки, прогнози, концепции и решения от **Регионалния генерален план за водоснабдяване и канализация на обособена територия на „В и К Добрич“ ООД / „В и К – Добрич” АД**, одобрен с Решение на МОСВ.

С членството на страната ни в ЕС, изискванията от европейските директиви се трансформират в национални цели и задачи за опазване на околната среда, подобряване на инфраструктурата и осигуряване на населението с вода за битови нужди. Това има отражение в законовата рамка, стратегиите, плановете за управление и развитие. ВиК услугите са естествени монополи, на основа множество дълготрайни активи с дълъг полезен живот. Клиентите трябва да бъдат защитени срещу злоупотреба с монополно положение, като бъде осигурено адекватно предлагане на услуги и ефективност на отрасъла.

Основните заложи цели по отношение на водоснабдяването включват решаване проблеми с качеството на питейните води, както и подобряване състоянието на водоснабдителната инфраструктура с цел намаляване аварията и течовете.

Въпреки подобрения достъп до ВиК мрежата, отрасълът продължава да страда от значителни загуби на вода в подотрасъл водоснабдяване. Повечето водоснабдителни мрежи приближават края на своя технически жизнен цикъл. Това води до висок процент аварии и технически загуби, а оттук и до неефективно използване на водата и електроенергията. Като цяло, тези характеристики на инфраструктурата са причина за изключително високите загуби на вода, които вероятно са най-големите в Европа. Очакваният резултат в края на периода, след осъществяване на всички планирани капиталови разходи, е максимум 30% загуби на вода, което е в сила за 2039 г.

Климатичният модел отбелязва тенденция към намаляване валежите, а оттам и на водните ресурси, както и тенденция към затопляне на климата. Едновременно с това има и тревожна тенденция за стихийни валежи, застрашаващи със заливане на големи територии.

Канализационните дейности, включващи отвеждане и пречистване на отпадъчни води, са обществено благо, предоставящо значителни ползи по отношение на общественото здраве и екологичната устойчивост. Необходимо е регулиране, което да гарантира минимален достъп до услугата, както и адекватни нива на обслужване и защита на околната среда, които не могат да бъдат поддържани от пазарните механизми. Основните цели са доразвиване на канализационните мрежи, включително изграждане и

модернизация на ПСОВ в агломерации над 10 000 ЕЖ, както и изграждане и разширяване на канализационните мрежи в агломерации между 2000 ЕЖ и 10 000 ЕЖ.

Изискванията свързани с качеството на питейните води на ниво Европейски съюз са регламентирани с Директива 98/83/ЕО за качеството на водите, предназначени за консумация от човека. Достъпът до питейна вода се счита за основна човешка необходимост, която трябва да бъде защитена. Ето защо се разработват и прилагат наредби за поддържане на минимално ниво на качеството и достъпа на населението до ВиК услуги.

Налице е хроничен финансов недостиг, предизвикващ липса на адекватни инвестиции във водностанската инфраструктура, която е недостатъчна или в много голяма степен физически и морално остаряла и с влошени функционални параметри. Резултатът е изоставане от сроковете по изпълнение на ангажиментите на страната, произтичащи от прилагането на законодателството на ЕС, основно пречистване на отпадъчните води и качество на питейните води.

В масовия случай, заплащането на сметките за вода не затруднява населението, което плаща всеки месец. За малка част от абонатите затрудненията при заплащането на използваното количество вода се дължат основно на ниските доходи и големите сметки в резултат на използвани големи количества. Доставянето на питейна вода с добро качество е най-предпочитаният измерител за работата на ВиК дружествата.

Преобладаващата част от представителите на населението и на бизнеса са склонни да плащат по-високи сметки с цел подобряване на качеството на услугите, предоставяни от ВиК – водоснабдяване, канализация и пречистване на отпадъчните води. Декларира се готовност за плащане на по-високи сметки и при изграждането на инфраструктура, която да предпазва от наводнения, по-доброто пречистване на отпадъчните води и изграждане на инфраструктура, която да гарантира наличието на вода при засушаване поради промяна в климата.

Разходите за доставяне на вода имат най-голям дял в общите разходи в сектор „Води”, като основната причина са високите текущи разходи за предоставяне на услугата. Най-големи инвестиции в сектора, обаче, се извършват по отношение на инфраструктурата за отвеждане и пречистване на отпадъчните води. Разходите за отводняване и предпазване от вредното въздействие на водите не се считат за приоритетни, въпреки важното им значение за населението и икономиката в страната и се разглеждат като „допълващи” в общата рамка на разходите в сектор „Води”.

Ключови аспекти в развитието на водния сектор трябва да осигуряват възможност всички важни решения за поддържането, обновяването и развитието на инфраструктурата да се вземат от публичните власти, а не от търговските дружества, отговорни за тяхната експлоатация.

Цялата инфраструктура във водния сектор, от обществен интерес, ще бъде публична държавна или публична общинска собственост. Всяко съоръжение от инфраструктура във водния сектор ще бъде идентифицирано като собственост и задължително с оператор за експлоатация и поддръжка.

Генералните планове отчитат националните приоритети и възможностите за тяхното разрешаване на басейново ниво на управление на водите и в тях се посочват мерки и срокове за изпълнението им, както и необходимите финансови средства и източниците за осигуряването, за подобряване качеството на водите използвани за питейно-битово водоснабдяване и отвеждането на пречистването на отпадъчните води.

Прогноза за водопотреблението за периода 2010 – 2035 г. по населени места и речни басейни е направено при отчитане на очакванията за динамиката на населението,

прогнозата за индивидуалното потребление на вода и прогнозата за достъп до обществено водоснабдяване на населението. Аналитичните данни за среднодневното потребление на човек са между 80 и 130 л/д. Предвидено е това потребление на вода да достигне през 2035 г. до 120 л/ч./ден. за всички райони за басейново управление, което е възприето в разчетите към ОУП.

Стратегия за развитие и управление на водоснабдяването и канализацията в Република България 2014-2023 г. на Министерство на регионалното развитие от 2014 г. дава насоки и рамка за решенията към настоящия ОУП по отношение на водния сектор. Направени са допускания при разбивката на необходимите инвестиции в рамките на периода 2014-2020 година, за да се получи инвестиционен профил. Методиката за прогнозирането на инвестиционните нужди след краткосрочния период (т. е. 2021-2038 година), която надгражда над генералните планове, включва много допускания, включително и следните:

- Номинален живот на активите за различните категории активи;
- Годишен процент на обновяване/ремонт;
- Средна единична разходна норма.

Подобно на довеждащите водопроводи във водоразпределителната мрежа в България голям дял имат етернитови тръби с продължителност на живот около 50 години. По-голямата част от разпределителната мрежа е полагана през 60-те и 70-те години на миналия век. През последните 20 години не са били осъществявани значими програми за подмяна на тръбите. Поради този факт, голяма част от разпределителните водопроводи са достигнали края на живота си.

За да бъде изчислена средната цена за ремонта на елементите на водоснабдителната инфраструктура е възприето, че съществуващите резервоари са с номинален живот по допускане е 30 години и предположението за процента на ремонтване е 3% годишно. Магистралните и разпределителните водопроводи, както и тръбите от канализационната мрежа имат необходимост от поне 2 % подмяна годишно. С предприемане на частична или пълна подмяна, както и изграждане на нови водопроводни мрежи и участъци с амортизирана водопроводна мрежа, подадените количества водни значително намаляват, загубите също. Това предполага и цялостно намаляване на общите подадени водни количества към консуматорите.

Възможен източник осигуряване на средства са Интегрираните водни цикли - проекти, финансирани по текущата програма „Околна среда“. Целта на тези проекти е да бъдат финансирани инвестициите, свързани с целия цикъл на водата: доставяне, отвеждане и пречистване, за да се постигне съответствие с директивата относно пречистване на отпадъчните води от населените места.

Съществуващите европейски грантове се прилагат за вече предвидените интегрирани водни цикли и проекти за пречистване на отпадъчни води за съответните области, докато новите европейски грантове се прилагат на базата на някои общи допускания. Европейското финансиране от кохезионните фондове и от фондовете за развитие на селските райони е прогнозирано на базата на съществуващите правила и нива на финансиране от тези фондове, изискванията съгласно проекто-предписанията на ЕС за 2014 – 2020 г. и насоките на ЕС за анализ „Разходи – ползи“. Финансирането е разпределено между областите на базата на брой население, като се предполага 100% усвояване на европейските грантове.

Съгласно действащия Закон за водите са учредени Асоциациите по ВиК като юридически лица, за всяка административна област с основна цел консолидиране на

операторите. Правото на глас е разпределено за държавата 35%, а за общините в областта 65%, като разпределението е в съответствие с броя жители в общината.

Цените на ВиК услугите са основния източник на финансиране на оперативните разходи. Те се регулират от ДКЕВР и при ценообразуването на ВиК услугите се прилага методиката на „пределните цени“.

В общата йерархия на планиране и заложените инвестиционни предложения, определящи са Регионалният план за развитие, за периода 2014-2020 г. и Областната стратегия за развитие на област Добрич.

Регионалният генерален план според Закона за водите се изготвя за период от 25 години, обхваща цялата обособена територия и съдържа най-малко:

- Анализ на състоянието и нуждите на ВиК системите и съоръженията на съответната територия.

- Анализ на цената и качеството на предоставените ВиК услуги в обособената територия и прогноза за развитие на ВиК услугата, с цел удовлетворяване на потребителите, намаляване на загубите на вода и осигуряване на добро качество на услугата при социална поносимост на цената;

- Цели и приоритети за развитие на ВиК системите и съоръженията от обособената територия, чрез които се постига съответствие с правото на Европейския съюз и с планираните в съответния план за управление на речния басейн програми от мерки по събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчните води от урбанизираните територии.

- Населени места с население над 10 000 е.ж., за които се изготвят генерални планове на агломерации и график за приемането им.

- Дългосрочна инвестиционна програма за изпълнението на плана и краткосрочна инвестиционна програма за първия 5-годишен период.

От друга страна, целите на проекта са в съответствие с **Националната стратегия за управление и развитие на водния сектор** (2012 г.) и са свързани с:

- Подобряване на надеждността и качеството на водоснабдяването в населените места
- Подпомагане на общините за подобряване и развитие на капацитета за планиране на инвестициите

Посочените цели ще бъдат постигнати с помощта на:

- Институционален анализ на дейността на ВиК дружествата и предложения за подобрения и оптимизация

- Обобщаване и анализ на събраните технически данни за ВиК инфраструктурата в обособените територии и изготвяне на ГИС

- Изготвяне на анализи, прогнози и предложения за целеви инвестиционни програми, включително кратко-, средно- и дългосрочна

В областта на водоснабдяването мерките са насочени към:

- Запазване и съхранение на водните ресурси за питейно-битово водоснабдяване

- Осигуряване на питейна вода за населението в необходимото количество и добро качество

- Оптимизиране работата на водоснабдителните мрежи, вкл. рехабилитация на мрежите и намаляване на течовете с цел ограничаване на загубите на вода

- Подобряване, модернизиране и/или разширяване на съществуващите водоснабдителни съоръжения, където е необходимо;

Конкретните инвестиционни мерки в сектора на отпадъчните води се фокусират върху:

- Оптимизиране работата на канализационната мрежа, вкл. доизграждане на мрежата, намаляване на течовете и изграждане на нови ПСОВ

- Доизграждане на канализационната мрежа в населените места

- Увеличаване на населението, чиито отпадъчни води се пречистват до необходимото ниво

- Дейности, свързани с опазване или подобряване качеството на водоприемниците на отпадъчни води

В рамките на проект „Подпомагане на регионалното инвестиционно планиране на отрасъл ВиК“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда“ 2014-2020 г. (ОПОС) е разработено **Прединвестиционното проучване (РПИП)**. То ще осигури ресурсно ефективна, устойчива и приемлива за населението рамка за изпълнение на ВиК инвестиции с принос към Специфична цел 1 „Опазване и подобряване на състоянието на водните ресурси“ на ОПОС 2014-2020 г.

В РПИП е направен обстоен анализ на предвижданията на Регионалния генерален план за развитие на ВиК в обособената територия. На тази база са изведени и необходимите инвестиции в РПИП, поради което РПИП може да се приеме за надграждащ по отношение на Регионалния генерален план.

РПИП има непосредствена връзка и с Плановете за управление на речните басейни (ПУРБ) и Плановете за управление на риска от наводнения (ПУРН) на „Черноморски“ район за басейново управление, за периода от 2016 г. до 2021 г.

В границите на община Шабла няма изявена хидрографска мрежа. Повърхностен воден поток почти липсва. В хидрографско отношение районът на Шабла се отнася към североизточната безотточна област на Добруджанския район - район на крайморските реки, оттичащи се директно към басейна на Черно море. Към Черно море се насочват и оттичат по естествен път както повърхностните, така и подземните води на една значителна водосборна област. На територията на общината има три сондажни минерални водоизточника. В границите на община Шабла няма изявена хидрографска мрежа. Близко до калонаходището при с. Тюленово, при дълбок сондаж е разкрита минерална вода с температура 41 С и дебит 6000 л/мин., която се характеризира като хипертермална, хлоридно-натриева, със съдържание на свободен сероводород и метаборна киселина.

В общината няма повърхностни водни течения. Водоснабдяването на населените места се извършва от подземни водоизточници с изградени санитарно-охранителни зони и са в нормална експлоатация. Като цяло потенциалът на обхванатите водоизточници е в състояние да осигури нуждите на общината през следващите години.

Във водовместващите геоложки структури са формирани различни по тип и хидравлически характер подземни води:

- порови подземни води в несвързаните и слабо свързани седименти;
- пукнатинно-карстови и карстови подземни води със значителни водни ресурси и с разнообразни качества, като имат изключително важно значение за района;
- пукнатинни подземни води - имат повсеместно, но спорадично разпространение, и ограничено използване.

За водоснабдяване се ползва подземна вода от два водоносни хоризонта. По-плитко разположеният от повърхността е „сарматският“ с каптирани извори, шахтови и сондажни кладенци. Цената на водата е пряко обвързана с тази на електроенергията и е осезаемо по-висока от средната за страната поради помпеното водоснабдяване от значителна дълбочина.

Има добри възможности за използване на допълнителни подземни води и разработване на нови водоизточници. За опазване качеството на питейните води е решаващо спазването на забраните и ограниченията в санитарно-охранителни зони, съгласно нормативните изисквания, както и поземлените сервитути, свързани с водните обекти, според Закона за водите. Основните източници на замърсяване на водите са в резултат от човешката дейност и по-рядко от естествени природни процеси.

Необходимо е да се прави периодично проследяване на качествата и състава на водите от подземните водни тела и на питейните води доставяни до крайния консуматор, с което да се определят методи и технологии за подобряване на качеството им. Необходимо е да се упражнява постоянен мониторинг в съответствие с нормативните изисквания за състоянието и качеството на:

- повърхностните води
- подземните води
- питейните води
- отпадъчните води.

9.2. Водоснабдяване

В община Шабла 100% от населението ползва вода за питейни нужди от системата на „Водоснабдяване и канализация - Добрич ” АД, като задоволява нуждите си изцяло за сметка на подпочвените води. Водоснабдяването се осъществява от 34 сондажи и 25 помпени станции. По данни на „В и К – Добрич” АД общото водопотребление в общината е 514 м³ за денонощие или средно 84 л/ж/дн. Водоснабдяването на населените места се извършва от подземни водоизточници, изградени в района на с. Дуранкулак, с. Ваклино, с. Крапец и гр. Шабла, както следва:

- Водоизточниците в с. Дуранкулак са три тръбни кладенеца с общ дебит 36 l/sec. За с. Дуранкулак се подават 12 до 25 l/sec, а останалите водни количества задоволяват нуждите от питейна вода на с. Граничар, къмпинга до морето и КПП на границата с Румъния;

- Водоизточниците до с. Ваклино се състоят от един шахтов кладенец с дебит 36 l/sec и един тръбен кладенец с дебит 11 l/sec. Водите на тези водоизточници са с увеличено съдържание на нитрати и амониак над допустимите норми и са затворени и не работят. За задоволяване на нуждите на с. Смин, Ваклино, Черноморци и с. Захари Стояново работят два тръбни кладенци до с. Смин, които имат дебит от 40 l/sec. В с. Крапец има самостоятелен тръбен водоизточник с дебит 12 l/sec., който подава вода и на с. Езерец.

- Водоизточниците за нуждите на ученическия лагерен комплекс с. Крапец са три тръбни кладенеца. В експлоатация са въведени два броя с дебит от 16 l/sec (общо 32 l/sec), които са само за нуждите на лагерния комплекс.

- Водоизточниците до гр. Шабла са от местно и регионално значение: местните водоизточници са един шахтов кладенец с дебит 34 l/sec и един тръбен кладенец с дебит 17 l/sec (общо 51 l/sec). Тези водни количества се използват за нуждите на гр. Шабла (23 l/sec), на завод ЕМЗ в гр. Шабла (3 l/sec), за рибарското селище, предприятие „Нефт и газ“, къмпинг „Дружба” и военното поделение (25 l/sec).

Регионалните водоизточници имат общ дебит 644 l/sec. Те обслужват основно гр. Добрич, гр. Шабла и други селища по трасето на магистралния водопровод. Регионалните водоизточници се състоят от три групи: група север има изградени 10 тръбни кладенеца с общ дебит от 86 l/sec; група юг има изградени 13 тръбни кладенеца с общ дебит от 14 l/sec; група изток има изградени 4 шахтови кладенеца с дебит 160 l/sec и 1 шахтово-тръбен кладенец с дебит 50 l/sec; група запад има изградени 10 тръбни кладенеца с дебит 130 l/sec.

Изградените местни водоизточници значително превишават по дебит, както питейно-битовите нужди на населението, така и предвидения туристически капацитет,

съгласно действащите водоснабдителни норми. Общият дебит на всичките 48 броя водоизточници в разглежданата територия е 810 l/sec.

На територията на община Шабла няма пречиствателни станции за питейни води. Основният проблем идва от замърсяването на подземните води като надвишаване на ПДК за нитрати и отклонения от микробиологичните показатели в някои случаи на подземните води. Въпреки това водите се използват без пречистване, подлагат се само на хлориране. Общото водопотребление варира между 110 и 160 л/ж/д и е с нарастващ характер, като е възприето средно оразмерително водопотребление от 140 л/ж/д.

През територията на общината преминават водопроводи с обща дължина от 57 km, които свързват водоизточниците със съоръженията и консуматорите на вода. От тях само 4 km магистрален водопровод с диаметър $\varnothing 1000$ mm за гр. Добрич е с регионално значение, а останалите имат следните дължини: $\varnothing 546$ mm - 2.4 km; $\varnothing 400$ mm - 4.3 km; $\varnothing 300$ mm - 6.4 km; $\varnothing 250$ mm - 3.4 km; $\varnothing 200$ mm - 7 km; $\varnothing 150$ mm - 4 km; $\varnothing 125$ mm - 15.5 km; $\varnothing 100$ mm - 7 km; $\varnothing 80$ mm - 3 km. Голяма част от водопроводите са амортизирани, което е причина за високи загуби на питейна вода.

В района са изградени 9 резервоара с общ обем от 4910 m³, от който обем 50 m³ е хидроглобус, а всички останали са приземни резервоари, вкопани в земята. При обща дължина на уличната мрежа 91.8 km, изградената водопроводна мрежа е 79.7 km (или 87% изграденост). Тръбите на тези улични водопроводи са с диаметър от 60 до 250 mm. Големият процент нефактурирана вода показва, че съществуват загуби от течове по водопроводната мрежа, както и използването на вода без нейното отчитане и заплащане по съответния начин.

Необходимо е да бъдат осигурени противопожарните водни количества в съответствие с Наредба №ИЗ-1971 за строително-технически правила и норми за осигуряване на безопасност при пожар. Това включва проводимостта на водопроводната мрежа, разположението и вида на пожарните хидранти, както и резервирани обеми в съществуващите водоеми, като се гарантира нормативно определен противопожарен запас в съответствие със зоните по предназначение.

Гр. Шабла е единственото населено място в общината с население надхвърлящо 5000 обитатели и според табл.15 към чл.171 от Наредба №ИЗ-1971, общият разход на вода за всички едновременни пожари може да достигне 10 l/s, което изисква запас от 108 куб.м. във водоемите. За останалите населени места броят на жителите е много по-малък и нормативните изисквания са съответно разход 5 l/s и запас 54 куб.м.

Важен фактор, оказващ влияние върху качеството и вкусовете характеристики на питейната вода, е състоянието на водопреносната мрежа. Това влияние се формира най-вече от качеството на материала, от който са изработени тръбите и от създаване на рискове за постъпване на замърсители от обкръжаващата тръбите среда при намалено налягане или спиране на водата при наличие на течове: 87.56 % от водопроводната мрежа е от азбесто-циментови тръби, които са стари и износени. Те често аварират, което нарушава водоснабдяването - оттук и големите загуби на вода, и влошава качеството на питейната вода, т. к. се изисква допълнително обеззаразяване.

За мониторинг на загубите е необходимо да бъдат монтирани водомери при водоизточниците и на вход на населените места. Така могат да бъдат разграничени техническите загуби по довеждащите тръбопроводи и от разпределителните мрежи в населените места.

Големите физически загуби се дължат на вида и възрастта на тръбите, от които е изградена мрежата, които са с изтекъл амортизационен срок, често аварират и не отговарят

на европейските и българските стандарти по отношение качеството на материала. Допълнително утежняващ фактор е високото налягане, поддържано в мрежата. Търговските загуби са в следствие на неточно отчитане на консумираната вода или изобщо неизмерена такава, кражби на вода и други.

Санитарно-хигиени ограничители за питейно водоснабдяване се явяват окисляемостта, наличието на азот, фосфор, нефтопродуктите и някои други, сравнително рядко срещащи се замърсители. Качеството на питейните води в централната водоснабдителна система се следи както от ВиК – Добрич, така и от РЗИ – гр. Добрич. Отклоненията по показател нитрати се свързват с използваните в селското стопанство торове и препарати.

Като цяло потенциалът на обхванатите водоизточници е в състояние да осигури нуждите на общината през програмния период. Количествата вода са достатъчни: изградените местни водоизточници значително превишават по дебит, както питейно-битовите нужди на населението, така и туристическия капацитет. **За обезпечаването на предвидените туристически и рекреационни територии, северно от къмпинг „Космос“-Дуранкулак, с необходимата ВиК инфраструктура, е показано ново захранване. Новопроектираните рекреационни територии, северно и южно от с.Крапец и северно от с. Тюленово, е предвидено да се захранят от довеждащата инфраструктура на населените места.**

Но голямата амортизация на водопроводната мрежа е причина за големи загуби и ограничава развитието на услугите.

Належащо е спешно изграждане на нови, ремонт и подмяна на стари водопроводи, както и на допълнителни водоеми за акумулиране на водни количества. Необходимо е предотвратяването на неконтролирано замърсяване на водните басейни. Резултатите от мониторинга на питейните води през последните години показват постоянно завишено съдържание на нитрати в с. Тюленово, с. Горун и отчасти в Шабла.

Очевидно съществен проблем представлява замърсяването на подземните води поради следните причини:

- неконтролирано използване на азотни торове в селското стопанство;
- начина на третиране на отпадъчните битови води, с изключение на гр. Шабла, където има частично изградена канализация за отпадъчни битови води, зауствани в ГПСОВ, всички останали населени места в общината използват септични ями и попивни кладенци за битово-фекалните води;
- качествата на подземните води се влошават косвено и поради водопропускливостта на варовиците;
- неорганизирано разхвърляне и депониране на битови отпадъци около населените места;
- неорганизирано разхвърляне на торови отпадъци около животновъдните ферми.

Комплексното действие на тези причини в крайна сметка води до надвишаване на ПДК за нитрати, както и до отклонения от микробиологичните показатели в някои случаи на подземните води. Въпреки това водите се използват без пречистване, подлагат се само на хлориране. На територията на общината няма изградена пречиствателна станция за питейни води. Съществуващата водопреносна мрежа е изградена предимно от етернитови тръби и е много остаряла и силно амортизирана.

Необходимо е да се:

- подобри състоянието на водопроводната мрежа;

- подобри качеството на питейната вода на територията на с. Тюленово, с. Горун и гр. Шабла;
- доизгради водопроводната и канализационна мрежа в гр. Шабла и селата от общината;
- приоритетно да се ускорят процедурите по учредяване на II-ри и III-ти пояси на водоизточниците.

Важна възможност за намаляване на загубите на вода и увеличаване на надеждността на водоснабдяването е реализацията на проект „Реконструкция на водопроводната мрежа в с. Ваклино, с. Езерец, с. Крапец и с. Дуранкулак, община Шабла”, по мярка 321 „Основни услуги за населението и икономиката на селските райони” от Програмата за развитие на селските райони.

9.3 Канализация

Канализационна система има само в гр. Шабла, със степен на изграденост около 20%. Съществуващата мрежа е изградена основно през 80-те години на миналия век и обхваща административни и жилищни (около 270 домакинства) сгради. Основният колектор е от бетонни тръби с диаметър 300 – 400 mm и е положен в дерето на града, общата му дължина е 5240 m. Целостта на колектора е нарушена на много места, което по данни от ВиК, води до загуби от над 50 % отпадъчни води, замърсяващи сарматския водоносен слой.

Постъпващите количества отпадъчни води са около 40 m³ в денонощие, като оценките за действителните потребности в момента са за над 100 m³. Самото пречистване е незадоволително. За цялостната канализация на Шабла е необходимо да се проектират и изградят още около 17 km колектори.

Липсата на канализационни системи в по-голямата част на общината и съответната практика за изпускане на отпадъчни води в попивни ями, създава съществени предпоставки за замърсяване на подпочвените води, а от там и повърхностните и спомага за образуването и активизирането на свлачища, особено в курортните зони по крайбрежието.

Рискове съществуват не само по отношение на функционирането на водните и свързаните с тях екосистеми, но и за здравето на хората, чрез възможното индиректно замърсяване на водни хоризонти използвани за водоснабдяване, а също и на водите в зоните за къпане и зоните, използвани за риболов.

Община Шабла изпълнява проект „Водоснабдителна и канализационна мрежа и пречиствателна станция за отпадъчни води (ПСОВ) гр. Шабла”, по Приоритетна ос 1 на Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г” за реконструкция и модернизация на водопроводната мрежа, доизграждане на канализационната мрежа, доизграждане, оборудване и пускане в експлоатация на новоизградената ПСОВ на нос Шабла. По данни от „ВиК Добрич“ АД не е предоставен документ за сервитут, но за ПСОВ Шабла е получено от БДЧР Разрешително за заустване на пречистените води в Черно море с краен срок на действие до 31.12.2016 г.

Единствената действаща ПСОВ в Община Шабла е изградена през 90-те години на миналия век, в ПИ 83017.504.78, землище Шабла. Тя е предназначена за пълно биологично пречистване на битово-фекалните води от изградената в централната градска зона на гр. Шабла канализация. Понастоящем собственост върху съоръженията има „ВиК Добрич“ АД. Проектният капацитет на ПСОВ е за средноденоношно водно количество от 120 куб.м./ден и не е в състояние да приеме всички води от града, когато се завърши

канализацията. В съществуващата ПСОВ „Шабла“ е включена канализационната система само на гр. Шабла със степен на изграденост под 25%. Пречистените води по гравитачен колектор се отвеждат в напоителен канал собственост на Сдружение за напояване. Има изградена хидравлична връзка между напоителният канал и Шабленското езеро със затворени съоръжения в двата края.

ПСОВ „Шабла“, гр. Шабла се стопанисва от „В и К – Добрич“ АД, като заустването на отпадъчните води е във воден обект: Шабленско езеро, чрез дренажен канал-1 на ПС Тюленово, за експлоатация на канализационната система на град Шабла Директора на БДЧР е издал Разрешително №2324 0010/27.10.2017 г., продължено и изменено с Решение №6/07.01.2021 г.

ПСОВ работи със съоръжения за механично и биологично пречистване на отпадъчните води без възможност за снижаване на показателите общ азот и общ фосфор. Пречистените отпадъчни води след ПСОВ се отвеждат гравитачно посредством стоманен тръбопровод в дренажен канал. На 1000m след точката на заустване, каналът се оттича в Шабленско езеро.

В ПИ 83017.104.422, землище Шабла, има изградена нова ПСОВ за биологично пречистване, която не е завършена. Реализирана е със средства от ПУДООС. Проектният ѝ капацитет е за 3800 Е.Ж. и количество води 590 куб. м./ ден. Степента на изграденост на конструкциите е 95 %. Доставено е и е монтирано част от оборудването. Площадката е разположена на 4 км. от края на града посока нос Шабла. В нея е предвидено да постъпват за пречистване водите от целия град и рибарските селища Кария-север, Кария-юг, военен полигон и ПДНГ АД. Не са изградени довеждащ и отвеждащ колектор за отпадъчните води. Необходимо е да се осигури ел. хранване и да се изпълни вертикална планировка на терена.

Мониторинг на отпадъчните води се извършва паралелно от РИОСВ Варна и от ВиК оператора, съгласно Наредба № 6 от 9.11.2000 г. за емисионни норми за допустимото съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водни обекти и изискванията към отпадъчните води след селищните пречиствателни станции.

Новата ПСОВ Шабла обслужва между 2 000 и 10 000 ЕЖ и пречистените води се заустват в чувствителна зона. В раздел „Индивидуални емисионни ограничения (ИЕО) по потоци и места на заустване“ на Разрешително №2324 0010/27.10.2017 г., продължено и изменено с Решение №6/07.01.2021 г. са поставени ИЕО по показатели общ азот и общ фосфор, съобразени с изискванията към отпадъчните води след селищните пречиствателни станции, които заустват в чувствителни зони, определени съгласно чл. 12 от Наредба №6 за емисионни норми за допустимото съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водни обекти. Установени са трайни превишения от нормите по показател фосфор и общ азот, както и периодични превишения на показателите за НВ, ХПК и БПК.

За останалите населени места в Общината няма добра перспектива за изграждане на канализационна система и централизирано пречистване на битовите води. Резонно е да бъдат възприети технологични решения за ПСОВ с естествени процеси на пречистване като био-лагуни, за да се снижат максимално експлоатационните разходи.

Недостатък на локалните ПСОВ е вписването им в урбанизираните територии, поради значителните санитарно-хигиенни зони, определени в Нормите за проектиране. Съществен проблем е изпускането на пречистени води и влиянието на сухия отток в приемниците – дерета или водни обекти. Значителни са местните ограничения от

санитарни съображения, за оползотворяване на пречистените води за мелиоративни и други стопански нужди, въпреки добрите практики от развитите Европейски държави.

За населените места с малък брой жители остава реална само възможността за локални решения във всеки имот с всички съпътстващи проблеми и недостатъци на обитаването. Основен критерий следва да бъде предпазване на водоносните хоризонти от замърсяване.

За всички населени места е необходимо устройствено планиране, осигуряване на източници на финансиране, инвестиционно проектиране и изграждане на канализационната мрежа. Устройствените проблеми на канализацията са най-значимите за цялата инженерно-техническа инфраструктура:

- катастрофално изоставане на инфраструктурно осигуряване на териториите от обитаването им;
- отсъствие на обвързаност между водоснабдяването на териториалните единици и изпреварващото или едновременното им отводняване;
- липса на комплексен подход при изграждането на мрежите на канализацията, както с водопроводите, така и с транспортните комуникации;
- неравномерност, не само във фактическото състояние на различните инфраструктурни системи, но и по отношение на техническите възможности за по-нататъшното им развитие и доизграждане.

Отвеждането и заустването на пречистени отпадъчни води е специфичен проблем съобразен с ограниченията на приемника. Обичайната практика е отвеждане към воден обект в близост до ПСОВ, например река или сухо дере. За пречиствателните съоръжения, разположени близо морския бряг възможното решение е дълбоководно заустване, съобразено с нормативните ограничения и специфичните условия на морската динамика. В настоящата документация са показани някои възможни места за дълбоководно заустване с условна дължина една морска миля, но те ще бъдат прецизирани и вероятно променени при конкретни инвестиционни намерения в съответствие с допълнително необходимите проучвателни работи и изискванията на Басейнова дирекция към МОСВ

9А ПОЛИВАНЕ, НАПОЯВАНЕ И АТМОСФЕРНИ ВОДИ

9А.1 Поливане и напояване

Най-значим потребител на вода в общината е селското стопанство - обработваемите земи обхващат 95 % от територията, една част от водите ползвани за нуждите на земеделието и животновъдството се добива от собствени водоизточници. В община Шабла има изградени системи за гравитачно (повърхностно) напояване и подземни напорни тръбопроводи за механизано и гравитачно напояване. Водоизточници са ез. Дуранкулак и ез. Шабленско. Водовземаването се осъществява посредством дренажни и отводнителни канали и оформени шест напоителни групи:

Дуранкулашкото напоително поле № 1 се състои от дренажен канал от Дуранкулашкото блато до ПС1, която от своя страна посредством тръбопровод 200 mm изпраща водите в напоително поле (основно зеленчукови градини) с площ 2800 дка. ПС1 е оборудвана с помпи, които могат да подават общо 400 l/sec;

Дуранкулашкото напоително поле № 2 се състои от дренажен канал с начало Дуранкулашкото блато до ПС2, която от своя страна изпраща водите посредством тръбопровод в 1000 дка напоявана площ (основно зеленчуци). Помпената станция е

оборудвана с три помпи: две работни и една резервна, дебитът на една помпа е 150 l/sec. Максималният дебит е 300 l/sec;

Ваклинското напоително поле се състои от дренажен канал с начало Дуранкулашкото блато до ПС. Помпената станция изпраща водите в две напоителни полета с обща площ 600 дка (400+200). ПС е оборудвана с три броя помпи: две - работни, една - резервна. Всяка помпа има дебит от 50 l/sec. Максималният дебит е 100 l/sec;

Езерецкото напоително поле се състои от дренажен канал с начало Шабленското езеро до ПС1. В системата има изградени две помпени станции. Помпена станция 1 изпраща водите в напоителна площ за гравитачно поливане, а ПС2 работи само в закрити канали с Ø200 mm и обща дължина 7 km, като осигурява необходимия напор за механизирано поливане. Общата поливна площ е 6000 дка. Максималният дебит на ПС1 е 500 l/sec;

Шабленското напоително поле се състои от дренажен канал с начало Шабленското езеро до ПС1. Общо в системата има 4 помпени станции и 700 дка поливна площ. Помпени станции № 2, 3 и 4 са предназначени за механизирано поливане и за терени с по-високи коти. Тези помпени станции не работят в момента. ПС 1 е оборудвана с 4 помпи: три с дебит от 250 l/sec и една - 150 l/sec;

Тюленовското напоително поле се състои от дренажен канал от Шабленското езеро до ПС1. Системата е изградена от две помпени станции, закрити канали от етернитови тръби с дължина 4600 m и поливна площ от 5000 дка. ПС1 е оборудвана с помпа с дебит 200 l/sec. и мощност 200 kWt.

В изградените шест броя напоителни групи е предвидено да се поливат общо 22 400 дка. Максималният дебит на помпите е 2200 l/sec. Съществуваща напоителна система не е в добро техническо състояние - характерно за системата, е че повечето помпени станции не работят, а някои от тях вече не са оборудвани с помпи. Голяма част от откритите и закрити канали са разрушени. При установена от практиката напоителна норма 110 m³/дка и при 8-10 броя поливки на сезон, капацитетът на изградените мощности позволява да се поливат 1 728 дка в денонощие или 12 096 дка седмично. Възможностите на езерата Дуранкулашко и Шабленско надвишават изградените мощности за напояване.

Голяма част от напоителните полета са пострадали поради разграбване и разрушаване на съоръженията в напоителните системи, в резултат на което поливните площи са намалени, а загубите от водни количества - увеличени. Напоителните системи на територията на общината са изградени на принципа на сдружения за напояване. Основен собственик на съоръженията за напояване са „Напоителни системи” ЕАД гр. София, която ги е отдала за управление и стопанисване на водните сдружения за напояване.

9А.2 Провеждане на атмосферни води

Отвеждането на дъждовните води става към Черно море през съществуващите дерета, оформящи естествените водосборни области. Поради климатичните особености, липсва трайна снежна покривка и валежите са предимно от дъжд. Най-интензивните валежи, имащи отношение оразмерителната проводимост на деретата и каналите са през лятото, а най-продължителни през есента.

Деретата са важен елемент, както на инфраструктурата в населените места, така и на природната среда. Необходимо е да се изготви стратегия за поддържане на деретата,

съобразени с всички заинтересовани страни. Добрата проводимост е от изключителна важност за провеждане на бедствени валежи и може да се осигури с увеличаване обхвата на облицованите участъци, редовното им почистване и поддържане, включително и растителността в необлицованите участъци. Това предполага, че собствеността на деретата не може да бъде частна, каквито случаи вече се наблюдават, включително и застрояване, в резултат на реституционни процеси.

Най-сериозният проблем е със замърсяването, което отводнителните съоръжения формират при сух отток. Общата идея, е че замърсяванията с битови води трябва да се ликвидират при източниците, като се опазва чистотата на приемниците.

Наводненията на територията на Общината са поройни. Те се проявяват когато интензивността на водообразуване при проливни валежи наруши отточния модул на терените в районите на града и населените места. Поройните наводнения не са свързани с наличието на речна мрежа и могат да възникнат след интензивен валеж, независимо от състоянието на водния режим в нея. Особено опасни са поройните наводнения за населените места и районите, където водонепропускливите, улични и тротоарни настилки създават условия за формиране на потоци с голяма скорост на водата, бърза концентрация и почти никакви загуби от инфилтрация в почвата. Намалването на риска от наводнения се осъществява преди всичко чрез изграждане на хидротехнически съоръжения, добро устройствено планиране на територията. Необходимо е и редовно почистване на коритата на деретата и каналите и поддържането им в условия на осигуряване проводимостта на водите.

Дългосрочните прогнози са, че въздействията на климатичните промени в района ще доведат до повишаване на температурите, засушавания, намаляване на годишното количество валежи. В същото време ще се засилят и екстремални събития, със засилена честота като бури, щормове, проливни дъждове. За страната като главна причина за възникване на кризисни събития в транспорта, селското и горско стопанство, инфраструктурата и другите сектори на икономиката, са посочени проливните дъждове и следващите ги наводнения. За оценка на комбинираното въздействие на тези промени е изчислен индекс на уязвимост от климатичните промени за регионите по NUTS 2 за целия ЕС. Според този индекс областта попада в 4 група /от общо 6/ с висока уязвимост от климатичните промени. До момента на територията промените на климата се проявяват главно чрез дъждовната компонента на климатичните контрасти и по-слабо чрез засушаванията.

Рискът от климатични промени се определя като вероятен. Предвид факта, че се предвиждат мерки за намаляване на загубите във водоснабдителните системи се счита, че ще се минимизират последствията върху водоснабдяването.

10. ГАЗИФИКАЦИЯ

10.1. Съществуващо положение.

В Община Шабла към момента няма изградени нито топлопреносни мрежи, нито газопреносни и газоразпределителни мрежи. Има съществуващо находище на нефт и природен газ, което се експлоатира от „Нефт и газ” ЕАД. Същата фирма е концесионер и има право да проучва района за други находища.

10.2. Прогноза

Прогнозата е направена на основа на демографската прогноза. Видно е, че дори при оптимистичният вариант населението няма да премине 50 000 души, като се вземе под внимание и голямата разсредоточеност на населените места, съответно на жителите, стигам до извода, че топлофицирането на района и изграждане на преносен газопровод и газификация ще бъдат икономически неиздържани решения. Другояче стои въпроса с газификацията при използване на местни газови находища. В този случай ще се наложи изграждане на газоразпределителна мрежа. Мрежата ще се състои от основен газопровод с по-високо налягане /примерно 10бар/, обхващащ Тюленово, Шабла, Езерец, Крапец, и Дуранкулак. В самите населени места и новопредвидените курортни комплекси ще се предвиди мрежа с по-ниско налягане /примерно 4бар/, като налягането ще се редуцира в газорегулаторни пунктове за всяко населено място. При намиране на по-големи количества природен газ ще е необходимо да се предвиди преносен газопровод, който да свърже находищата с газопреносната мрежа на „Булгартрансгаз” ЕАД. Този преносен газопровод ще бъде от голямо значение след изчерпване на находищата, тъй като ще се използва за доставяне на газ за общината и за използване на находищата като хранилища.

За малките населени места не се предвиждат газопроводи поради затихващите им функции, но може да се газифицират чрез компресиран природен газ.

Сервитутните зони за разпределителни полиетиленови газопроводи с диаметър до Ду 300 мм извън урбанизирани територии под полски пътища и в сервитути на общински и републикански пътища е две ивици с широчина по 1 m от двете страни на газопровода, а в урбанизирани територии е симетрични ивици от двете страни на газопровода с широчина 0,40 m.

11. ЕЛЕКТРОННИ СЪОБЩЕНИЯ

11.1. Диагноза

Изработването на нов ОУП на Община Шабла в част „електронни съобщения”, включва гр. Шабла и петнадесет населени места. Разработката включва два етапа:

- Предварителен проект
- Окончателен проект

Двата етапа са възложени от Община Шабла и са разработени при спазване на „Закона за електронните съобщения” и изискванията на ЗУТ и обхващат:

- съществуващо положение и анализ
- насоки за развитие
- заключение

Географското положение, населеността и икономическото развитие определят състоянието и насоките за развитие на телекомуникационните мрежи и услуги и степента на изграденост на топологията.

Територията на Община Шабла е 325 кв. км. с население 5750 души и средна гъстота на населението 18 души на кв. км. по последни данни към месец юли 2008г. Територията на Община Шабла граничи на изток с Черно море, на запад с Община Генерал Тошево, на север с Република Румъния, и на юг – с Община Каварна. Това определя основното направление на заетост на населението и икономическото развитие на общината.

Границата с Черно море определя основна дейност риболов и пристанищна дейност.

Шабленското и Дуранкулашкото езеро са защитени територии и създават възможности за екотуризъм и орнитоложки проучвания.

Територията на общината предлага природни дадености за балнеолечение, курортни дейности и др.

Ниската надморска височина и открития равнинен терен са предпоставка за проучване и строителство за алтернативни източници за електроенергия.

Границата с Румъния определя насочеността на съществуващия републикански път I-9 и предстоящото строителство на „Черноморска магистрала“. Това е свързано с административни и икономически дейности на Общината.

Сравнително малка по територия Община Шабла включва освен гр. Шабла и още петнадесет населени места - с. Тюленово, с. Горун, с. Горичане, с. Пролез, с. Езерец, с. Божаново, с. Твърдица, с. Крапец, с. Ваклино, с. Смин, с. Черноморци, с. Стаевци, с. Захари Стояново, гр. Дуранкулак, с. Граничар.

Петдесет процента от тях са с население над 100 човека, останалите са села със затихващи функции. С най-голямо население са Дуранкулак, Крапец, Граничар, Ваклино и Захари Стояново.

Курортно-туристическата дейност е локализирана в 3 зони – Шабла, Крапец, Дуранкулак и в трите голф-игрища – Тюленово, Езерец и Ваклино.

От изнесеното до тук се вижда, че макар и неголяма по територия и население – Община Шабла разполага с природни дадености и положение за съществуване и развитие на разнообразни дейности.

Това налага внимателно анализиране и съобразяване на перспективното развитие на телекомуникационните мрежи и услуги.

Изграждането на електронните съобщителни мрежи, съоръженията и свързаната с тях инфраструктура се извършва по реда на Закона за електронните съобщения (ЗЕС), Закона за електронните съобщителни мрежи и физическа инфраструктура (ЗЕСМФИ) и Закона за устройство на територията (ЗУТ). Кабелните електронни съобщителни мрежи се изграждат подземно. Кабелни електронни съобщителни мрежи могат да се изграждат въздушно само извън границите на урбанизираните територии и в урбанизирани територии с население до 10000 жители или с ниско жилищно застрояване. Въздушно изграждане на кабелни електронни съобщителни мрежи не се допуска в курортни населени места и в селищни образувания, както и в населени места или части от тях, обявени за резервати с историческо, археологическо, етнографско или архитектурно значение.

По своята значимост операторите се делят :

- на предприятие, предоставящо обществени електронни съобщителни мрежи или услуги с национален обхват;
- на предприятие, предоставящо обществени електронни съобщителни мрежи или услуги с регионален обхват;
- на предприятие, предоставящо обществени електронни съобщителни мрежи или услуги с обхват едно населено място.

На територията на община Шабла и прилежащите ѝ села са налице услуги предоставяни от трите вида предприятия.

Съществен дял от предоставяните услуги заема мрежата на БТК ЕАД (Vivacom), като приемник на бившата държавна телекомуникационна компания. VIVACOM има

мобилната мрежата с най-добро покритие – 99,85% от населението. Между 90% до 99% е покритието на другите два мобилни оператора – „А1 България” и „Теленор” на територията на община Шабла. Интересът на големите оператори е насочен към населените места с население над 400 души. Местни кабелни оператори обслужват с интернет и кабелна телевизия основно по-малките населени места.

БТК ЕАД (Vivacom), като значимо предприятие за услуги с национален обхват притежава най-голям дял от сектора на съобщителни услуги в община Шабла.

Комисията за регулиране на съобщенията, с решение 650 от 25.06.2003г. определи БТК ЕАД за предприятие със значително въздействие върху пазара. На 03.12.1992г. е пуснат първия SMS, приложението му навлезе през 1993г. за клиенти. На този етап от развитие на телекомуникациите, въпреки голямото търсене на телефонни постове, капацитета на автоматичните централи не можеше да отговори на нуждите на населението. Частично решение бяха „монетните автомати”, каквито имаше в гр. Шабла, заменени по-късно от фонокартните апарати. В селата на територията на общината, бяха инсталирани телефонни кабинки, които се обслужваха с работното време на пощенските служители. Първите мобилни аналогови връзки, се използваха основно от държавни и бизнес клиенти. С появата на втори и трети мобилен оператор на пазара в периода 1995г. – 2001г. започна преразпределяне на абонатите между трите основни оператора - Виваком, А1 България и Теленор.

Съществуващата телекомуникационна мрежа в Община Шабла е изградена като радиален тип и се свързва със северната част на оптичския пръстен на Република България посредством оптичен кабел Шабла – Каварна – Варна. Архитектурата на изградената мрежа в Община Шабла също е радиален тип с основен разпределителен център гр. Шабла с отделни оптични кабелни линии до някои от населените места в общината. Конфигурацията на мрежата е показана на приложената схема. Анализът на съществуващото състояние на електронната съобщителна инфраструктура е направен въз основа степента на изграденост на мрежите на телекомуникационните оператори.

В общинския център – гр. Шабла преобладаващата част от електронната съобщителна мрежа е положена подземено. Разширение на съществуващата кабелна мрежа се изпълнява основно при изграждане на нови жилищни, складови и производствени обекти. В селата абонатната част е основно с въздушно захранване. Разпределението на номерата за идентификация, маршрутизация са съгласно националния номерационен план. Фактор за отпадане на кабелните трасета в района на селата беше икономическия фактор – значителен поддържащ персонал и технически помещения за съоръженията. БТК ЕАД подмени действащите КРС и АТЦ централи с безжична система ANO, подменяйки и крайните устройства (телефонните апарати) на абонатите.

Към настоящия момент БТК ЕАД предлага на територията на община Шабла цялостен пакет услуги, които включват интернет, мобилна и стационарна телефония и цифрова телевизия.

А1 България е основан през 1994г. с основна цел изграждане на GSM цифрова клетъчна мобилна комуникационна мрежа на територията на България. Официалният старт на GSM мрежата е през септември 1995 г., като началото е поставено с шест базови станции, които покриват само централните части на София. Към настоящия момент А1 България предлага на територията на община Шабла цялостен пакет услуги, които включват интернет, мобилна и стационарна телефония през GSM Мрежата.

През 2001г. започна дейността и на третия мобилен оператор – Теленор. В момента, той е вторият по големина мобилен оператор в България след А1 България и пред

Виваком. Теленор е десетия по големина оператор в света, оперира в 13 държави в Европа и Азия, покрива 99,64% от територията на България, включително цялата територия на община Шабла. Чрез мрежата си от трето поколение, операторът предлага високоскоростен мобилен Интернет, видео разговори и мобилна телевизия. От 2007г. Теленор предложи фиксирани телефонни услуги. Към началото на 2008г. операторът вече притежава най-голямата UMTS/HSDPA/HSUPA мрежа в България, покриваща над 100 града и над 80% от населението на България.

В момента и трите мобилни оператора имат добре изградени 4G мрежи. Някой от тях проведеха тестове на 5G. 5G е пето поколение мобилна технология. Въвеждането ѝ в експлоатация е труден процес, изискващ много инвестиции и иновации, както и прилагане на ноу-хау за създаване на нови услуги, ползващи 5G мрежи. Процесът включва и подготвяне на крайните устройства за ползване на тази технология.

Към момента мобилните абонати на трите оператора са пропорционално разпределени на територията на страната и в частност на територията на община Шабла. Водеща за района остава мрежата на БТК ЕАД, поради няколко причини:

- добра степен на телефонизация, като резултат от бързо развитие на комуникациите в региона преди приватизацията на предприятието;
- привързаност на абонатите към дълго използваната система;
- наличие на изнесен цифров капацитет от областния град.

Община Шабла включва 16 населени места с население по-малко от 10 000 жители. Това е причина телекомуникационните услуги в тях да се предоставят основно чрез базови станции и безжични системи ANO.

Община Шабла се обслужва от 4 базови станции на „БТК“ ЕАД (Виваком), разположени в урбанизираната територия на гр. Шабла, с. Дуранкулак и с. Крапец. БТК ЕАД предлага фиксирани услуги при 100% степен на цифровизация на територията на цялата Община Шабла, както и осигурява GSM покритие и мобилен достъп до интернет. БТК ЕАД (VIVACOM) предоставя и телевизионна услуга чрез традиционна сателитна технология Direct to The Home (DTH), така и чрез интернет връзка и протокол за предоставяне на мултимедийно съдържание (IPTV) на територията на цялата община.

„А1 България“ ЕАД има добре изградена GSM на територията на общината. На територията на общината дружеството има изградени 7 базови станции, разположени на урбанизираната територия и землищата на гр. Шабла, с. Ваклино, с. Дуранкулак, с. Крапец и с. Захари Стояново, както и една предстояща за изграждане в ПИ 83017.56.8, м. Сивринок, землище на гр. Шабла. Покритието на GSM мрежата на оператора е много добро.

Оператора няма подземно положени кабели на територията на общината.

„Теленор България“ ЕАД разполага с 4 базови станции на територията на общината, разположени на в урбанизираната територия и землищата на гр. Шабла, м-т Шабленски фар, с. Ваклино и с. Тюленово. Покритието на GSM мрежата на оператора е много добро. Оператора няма подземно положени кабели на територията на общината.

Последните години се забелязва бързо развитие на кабелните и сателитни телевизии. В община Шабла сателитни услуги предоставя „Булсатком“, а кабелни „МСАТ Кейбъл“ ЕАД чрез оптичен кабел Каварна-Шабла и кабелна мрежа на територията на гр. Шабла. Лиценз за разпространение получиха и много други фирми и при създаването се конкуренция създадоха програми за разпространение в национален и регионален мащаб. Това създаде нова възможност за достъп до крайните потребители. Интернет потреблението се увеличава непрекъснато и осезаемо навлиза не само в

административните и икономически сфери, а все повече се използва за свързаността на хората. Интернет мрежата се използва не само за стопански, финансови, рекламни нужди, а и дава възможност за индивидуално развитие на хората и за повишаване на тяхното интелектуално ниво. По тази причина една от основните задачи в близките години трябва да бъде създаване на все по-голяма възможност за свързаност към интернет системата. Всички телекомуникационни оператори и всички оператори на кабелни телевизии предлагат интернет услуги в различни пакети и на различни цени. Използването на линии под наем от съществуващите мрежи и въвеждането на безжичен интернет значително ограничават изграждането на фиксирани мрежи за достъп. Високото качество и сигурност на кабелната фиксирана мрежа са и ще продължават да бъдат основен фактор за съществуването на тези мрежи и тяхното развитие.

11.2. ПРОГНОЗА за развитие на инженерната инфраструктура към ОУП на община Шабла – част Електронни съобщения (телекомуникации)

Местоположението на гр. Шабла и прилежащите към общината села се определят с висока подвижност на активното население. Това оказва влияние на потреблението на телекомуникационни услуги и интереса към модерни широколентови услуги.

В района на общината се развива интензивно земеделие. Модернизацията и нуждите изискват качествени телекомуникационни услуги, монтират се GPS системи на селскостопанската техника, инсталират се системи за видеонаблюдение на базите.

Пазарът на съобщителни услуги се определя главно от два фактора:

- потребителското търсене
- качеството и разнообразието на предлаганите услуги.

Докато зад първия фактор се крият бавно променящи се икономически параметри, то зад втория фактор основен двигател са технологичните новости.

Новите технологии могат да променят по трудно предсказуем начин пазара на съобщителни услуги като: спътниковите съобщения, оптичните кабели, мобилните клетъчни мрежи, Интернет и други.

Насърчаването на развитието на електронните услуги в община Шабла може да има конкретни изражения в:

1. Утвърждаване на гр. Шабла, като телекомуникационен център на общината.
2. Предоставяне на услуги на гражданите и бизнеса от страна на общинската администрация по електронен път с цел улесняване живота на гражданите и опростяване на бизнес-средата.

Първата стъпка е предоставянето на информация едностранно от администрацията към гражданите и бизнеса. Това са новини, календар на събитията, нормативни актове, статистически данни, популярно описание на практиките в конкретни области, включително мултимедийно.

Втората стъпка е общуването във форма на диалог с организациите от бизнеса и гражданите по провежданата политика от общината и предоставените услуги.

- организиране на дебати по определени теми - стратегически документи или проекти на нормативни актове - по електронна поща или в онлайн форуми
- получаване на обратна връзка от организациите и нейната обработка и отговор.
- разработени системи за въпроси и отговори, публикуване на отговорите на най-често задаваните въпроси.
- онлайн консултации и приемане на жалби и искания онлайн.

3. Изграждане на единна система за видеонаблюдение на училища, обществени сгради, културни и исторически ценности и др. Системата може да се използва и за статистика на обстоятелства по опазване спокойствието на населението, наблюдение на пътни връзки с цел превантивен контрол или предприемане на мерки при атмосферни събития като наводнения, поледица, снежни навявания и др.

4. Насърчаване на местни оператори, чрез предоставяне под наем на общински помещения за телекомуникационно оборудване на приемливи цени.

Бъдещето принадлежи на широколентовите услуги.

- Свързването на публичната администрация, училищата, болниците към широколентовата мрежа;
- Интерактивни публични услуги, достъпни за всеки и предоставящи достъп до самите тях през различни платформи;
- Обезпечаване на онлайн здравни услуги;
- Онлайн обучение и много други.

През следващите години се очаква световната тенденция на миграция на абонати от фиксираните към мобилните телефонни услуги да се задържи и на българския пазар. Това ще означава по-голяма конкуренция между трите мобилни оператора в България.

Мобилните оператори все по-често прибягват към пакетни оферти с фиксирани услуги или широколентов достъп, дистанционният достъп и наблюдение до дома, мобилната телевизия и навигационните услуги, електронни здравни услуги, възможността за реклама в мобилното пространство и др. Пакетните услуги се налагат на пазара както от желанието на клиентите да намалят разходите си така и от операторите в стремежа да оптимизират разходите си от предоставянето им. На пазара на телекомуникациите се очаква сливане на предприятия за пренос на данни и предоставяне на интернет.

С новия Общ устройствен план на община Шабла се създават условия за доизграждане и дооборудване на електронните съобщения при изграждане на инфраструктурни обекти, както и при извършване на дейности по рехабилитация и ремонт на вече съществуващи елементи на техническата инфраструктура: улици, тротоарни настилки, пресичания и уширения, мостове, и др.

Към „Правилата за прилагане на ОУП Шабла” да се вземат под внимание следващите съображения:

1. Да се предложат на трите значими оператора общински терени за монтаж на съоръжения на базови станции с цел облекчаване на процеса проектиране – изграждане.
2. Да се отправи искане към операторите за райони, в които има частично покритие с конкретни мотиви и потребности.
3. При изграждане на мобилни станции на един или няколко оператора се налага съблюдаване на съображения, свързани със защита на околната среда, защита на общественото здраве и сигурност или за изпълнение на целите на териториалното и селищното устройство.
4. При изграждането на нови търговски, хотелски, почивни и увеселителни комплекси, да се одобряват проектите с включена в тях част за достъп на операторите.
5. Развитието на телекомуникационната инфраструктура трябва да се извършва по строго определен ред заедно с изпълнението на инвестиционния проект за изграждане на обща инженерна инфраструктура.

6. При изпълнение на проекти за повишаване на класа на пътя и нови пътни връзки да се уведомяват комуникационните предприятия с цел развитие и разширение на връзките им с териториите на съседните общини и с инфраструктурни мрежи, съоръжения и обекти с национално и международно значение.
7. С изграждането на нови пътища да се определя с проекта на пътя неговия обхват, което дава възможност на операторите да прилагат облекчен режим на изграждане на подземни електронни мрежи съгласно чл. 50, ал.3 от Закона за електронните съобщителни мрежи и физическа инфраструктура (ЗЕСМФИ) и НАРЕДБА № 35 от 30.11.2012 г. за правилата и нормите за проектиране, изграждане и въвеждане в експлоатация на кабелни електронни съобщителни мрежи и прилежащата им инфраструктура. Съгласно тях *„Не се изисква разработване на подробен устройствен план когато трасето на кабелната електронна съобщителна мрежа и прилежащата ѝ инфраструктура е в обхвата на съществуващ път”*. Прилагането на чл. 50, ал.3 от ЗЕСМФИ и на чл.5, ал.2 от Наредбата № 35 ще стимулира операторите да изградят нова инфраструктура.

За ликвидиране на негативните последици от многократните изкопни работи е необходимо:

1. При строителството на нови сгради - от предвидените по проект точки за вътрешни слаботокови инсталации в сградите до границите на имота да се проектират по 2бр. HDPEф40 за достъп на операторите до сградата.

2. При рехабилитация на тротоари и улици едновременно с това да се изградят или разширяват елементите на подземната телекомуникационната инфраструктура.

Новият ОУП създава условия за развитие на инвестиционните намерения на телекомуникационните предприятия и съдейства за развитието на електронните услуги и лесното им навлизане в битовия, обществен и стопански живот на населението.

12. ЗЕЛЕНА СИСТЕМА, ТУРИЗЪМ И РЕКРЕАЦИЯ

12.1. ЗЕЛЕНА СИСТЕМА

12.1.1. ОБЩИ ПОСТАНОВКИ - НОРМАТИВНА БАЗА

Класификация и аспекти на развитие на зелената система

В сегашният си вид зелената система на Шабла има четири важни аспекта: социален, функционален, естетически, ландшафтен и екологически:

- **Функционалният аспект** се обуславя от функцията и предназначението на зелените площи, от тяхната насоченост и количество като площи и съдържание - свързва се с обезпечаването на необходимите зелени площи за публично ползване, както и среда за живеене и природни територии в различните подсистеми на градската структура.

- **Естетическият аспект** е свързан с пространствената в и з и я за развитие на селищната система, с облика, който и придават езерата, крайморските природни територии и своеобразния каньон Ваклино-Божаново-Твърдица.

- **Ландшафтния аспект** обезпечава вписването на малките селища в среда изцяло свързана с природата, създаващи специфичен облик на общината. Има също така и специфичен облик/ ландшафт по Черноморското крайбрежие с мащабни открити

пространства, влажни зони и езера и паркове осигуряващи постепенен преход към урбанизираните територии.

- **Екологичният аспект** е свързан със запазването и обогатяването с естествена зелена среда на рамсарските влажни зони и зоните по НАТУРА 2000. Използване на природната среда за дълготраен отдих и здравен комфорт на туристите.

Голяма част от горните аспекти взети заедно имат съществен икономически ефект за развитието на Шабленската община, доколкото туристическото развитие има пряка връзка с природните дадености и е важен и определящ сектор в икономиката на общината.

Тези аспекти имат качествени и количествени измерения и показатели и могат да бъдат класифицирани:

По ландшафтно-пространствен белег :

- Крайбрежна зелена зона;
- Ниски крайезерни тераси обрасли с тръстика ;
- Равнинна зона - урбанизирана и земеделски територии;
- Защитени ландшафти;
- Типични ландшафти на Приморска Добруджа;
- Масирани горски насаждения в извънселищните територии
- Защитни пояси

По урбанизационен белег :

- Селищни озеленени площи и паркове
- Крайселищни зелени зони, гори с рекреационно значение

По функционален белег:

- Подсистема градски и селищни градини и скверове - за широко обществено ползване, паркове със специално предназначение.

- **Подсистема обслужващи зелени площи** - озеленяване към административни сгради, културни институти, култови сгради, здравни и детски заведения, сгради на образованието, спортни сгради и съоръжения, други подобни, с прилежащи обслужващи зелени площи.

- Подсистема - Курортни зони и селища.

- **Подсистема озеленяване на промишлени терени** - производствени и складови

- Подсистема **озеленяване на транспортните трасета** и уличната мрежа, улици в населените места.

- **Подсистема — крайградски зелени зони:**

- защитните пояси и горски насаждения за борба с ерозията;
- Крайбрежни и крайезерни гори с рекреационно значение архитектурни елементи за обслужване на отдиха и туризма и съоръжения, осигуряващи опазването на културни ценности;

- **Подсистема на селскостопански земи с трайни насаждения и защитни пояси.**

Проучването на структурите на зелената система, заемащи в някои случаи една и съща пространствена част от общата територия, има важно значение за влиянието на вегетативната покривка върху урбанизацията, икономиката и здравето на населението. Всички функционални категории е наложително да бъдат съотнесени по отделно или в групи към регламентираните по функция и предназначение - зелени площи, определени в

законовата рамка. Трябва да бъдат изследвани техните технико-икономически показатели съотнесени към нормите за участието на зелените площи в устройствената структура - (например необходима зелена площ в % от отредените терени, задоволеност в кв. м на жител и други).

12.1.2. ПРАВНА РАМКА

12.1.2.1. Общи правни постановки

Функционалната структура и устройството на зелената система в градовете е регламентирана в Раздел XI на Закона за устройство на територията.

- Съгласно чл.61 ЗУТ - в териториите на общините се устройват озеленени площи, обединени в зелена система, като средство за подобряване на микроклимата и хигиенните условия и за организиране на отдиha на населението, като основа на зелената система са *озеленените площи за широко обществено ползване, предназначени за трайно задоволяване на обществени потребности от национално или общинско значение - паркове, градини, улично озеленяване, извънселищни паркове.*

- Допълващи зелената система са *озеленените площи за ограничено обществено ползване в имотите за жилищни, вилни, обществени, производствени, курортни и спортни сгради и комплекси, както и озеленените площи с друго специфично предназначение - гробищни паркове, ботанически градини, дендрариуми, защитни насаждения.*

Собствеността е регламентирана в чл. 61 (4) ЗУТ, където е определено, че озеленените площи за широко обществено ползване и площите за ограничено обществено ползване със специфично предназначение - собственост на държавата и общините, са публична собственост. Озеленените площи, които представляват публична собственост, не могат да бъдат продавани, преотстъпвани и обременявани с вещни тежести, както и да бъдат използвани за други цели.

Устройството на зелените системи и озеленените площи трябва да става в съответствие с одобрените общи устройствени планове на населените места и общините и подробни устройствени планове за парковете и градините, като се спазват правилата и нормативите.

12.1.2.2. Нормиране на зелените площи

С Наредба № 7 от 22.12.2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони се определят правилата и нормативите за устройството на територията, както и нормативите за озеленяване. В наредбата е указано, че за малки градове необходимата обществена зелена площ е 12 кв. м/жител, а за селата 4 кв. м/жител. Към тази квадратура трябва да се добавят 2,05 м²/ж /за гр. Шабла/ и по 2,9 м²/ж /за селата - гробищни паркове.

Това е задоволеността, към която трябва да се стреми Общия устройствен план на Шабла за перспективен хоризонт 2025 г. - един минимум за град с екологично и урбанистично и антропогенно натоварване.

12.1.2.3. Зелената система съгласно Правилата и нормативите за прилагане на плана.

Съгласно чл. 26. от ПН за прилагане на плана Зелената система на община Шабла се състои от съществуващите и новопредвидените озеленени площи за широко и ограничено обществено ползване в урбанизираните територии, защитните горски територии и горските територии с рекреационно значение (гори, местности и зелени зони извън урбанизираните територии), горските територии попадащи в защитените територии, обявени по реда на Закона за защитените територии и в защитените зони, обявени по реда на Закона за биологичното разнообразие.

Местоположението им в устройствените зони се определя съгласно чл. 27 с ПУП на съответната зона, както и се определя вида на съвместимите функции и активности, позволяващи запазване на основните им характеристики и използването на рекреационните им качества, включително и чрез обособяването им като зони без застрояване в урегулираните поземлени имоти, с режим за широк обществен достъп.

В ОУП Шабла *Зелената система* в урбанизираните територии обхваща следните групи устройствени зони и самостоятелни терени:

- терени на градски скверове, градини и озеленяване (Зп);
- устройствена зона за паркове със специално предназначение – атракционни, крайморски, исторически, етнографски, спортни и др. (Зсп);
- самостоятелни терени за гробищни паркове (Тгп).

12.1.2.4. Устройство на крайградски зелени зони – горски територии

Застрояване в горските територии без промяна на предназначението на земята се допуска само за обектите по чл. 153, ал. 1 от Закона за горите, за които се спазват изискванията и на Наредба № 5 от 2014 г. за строителството в горските територии без промяна на предназначението им или съответната действаща нормативна уредба. По този ред е допустимо изграждането на: архитектурни елементи за обслужване на отдиха и туризма - публично достъпна инфраструктура за обслужване на отдиха и туризма без търговско предназначение, като кътове за отдих, беседки, заслони, пейки, маси, информационни табла, чешми, дървени огради, скари, дървени мостчета, екопътеки, които не представляват строителство по смисъла на Закона за устройство на територията.

За всички случаи, в които с цел извършване на ново строителство е необходимо възлагане, изработване и одобряване на подробен устройствен план и се изисква издаване на разрешение за строеж, ще бъдат прилагани разпоредбите на Закона за горите и подзаконовата му нормативна уредба за промяна на предназначението на горската територия, в случай, че е допустима и в случай, че зоната в ОУП допуска застрояване.

12.1.3. ПРОЕКТНИ РЕШЕНИЯ С ВАРИАНТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА „ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА“ НА ШАБЛА - КЛАСИФИКАЦИЯ, ТЕРИТОРИАЛНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ И БАЛАНС В ПРОГНОЗНИТЕ ТЕРИТОРИАЛНИ СТРУКТУРИ

12.1.3.1. ПРОСТРАНСТВЕНО РАЗВИТИЕ.

Предложеният план за зелена система си поставя за цел :

- Запазване и обогатяване на основния ресурс на зелената система на община Шабла чрез:

- запазване на всички изградени и/или резервирани до този момент с устройствени разработки зелени площи. Формиране на нови публични зелени площи в населените места - предимно чрез изграждане на паркове в горски или земеделски територии, граничещи с действащата регулация.
- Запазване на характера на ландшафта в извън селищната среда и неговото обогатяване и пространствено доразвиване чрез:
 - пространствено развитие и експониране на природните крайезерни територии край езерата - Шабленско, Езерецко, Дуранкулашко;
 - развиване на зони с екопътеки и архитектурни елементи за обслужване на отдиха и туризма по протежение на горските територии Ваклино-Божаново-Твърдица и ползването им за рекреация;
 - пространствени връзки - море, зелен бряг - зелени пояси - курортни образувания с крайбрежни паркове, комфортна достъпност и отдих по голяма част от крайбрежието;
 - непрекъснатост/свързаност на зелените зони и природните територии чрез линейно разположени зелени структури по водосливите и защитните пояси.
- Развитие на зелената система като единна част от бъдещото развитие на общината и комфортна обезпеченост с зелени площи чрез:
 - обезпечаването на необходимите зелени площи за публично ползване, резервиране на нови територии за развитие на зелената система (създаване нови общоградски и селски градини и скверове, крайградски зони за отдих);
 - осигуряване/резервиране на терени за специализирани зелени площи – зелени зони със специално предназначение създаващи нов имидж на Шабла - община с Европейски значим природен комплекс, повишаващи социално-икономическото развитие на базата на мащабен природен ресурс с ниска натовареност, а именно – орнитологична зона с екотуристическа инфраструктура, исторически парк, крайбрежен балнеоложки парк и други атракционни и спортни паркове;
 - пространствено развитие на градската зелена система при запазване на ценните природни територии, биологичното разнообразие в извънградските зони, защитените територии и характера на крайезерната влаголюбива растителност.

12.1.3.2. ФУНКЦИОНАЛНА СТРУКТУРА И ОБЕЗПЕЧЕНОСТ НА ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА

Елементите на зелената система на Шабла са сравнително равномерно разпределени по качество и количество в границите на общината, като създават по този начин достъпен ресурс в почти всички райони.

Основна функционална структура на зелената система на Шабла.

- **ЗЕЛЕНИТЕ ПЛОЩИ ЗА ШИРОКО ОБЩЕСТВЕНО ПОЛЗВАНЕ** - паркове, градини, скверове, улично озеленяване, най-значимите от които са изградените градини и скверове в Шабла и по малките селища;
 - част от площите за **ограничено обществено ползване** - основно зелените площи в обществените сгради, детските и учебни заведения, както и тематичните специализирани паркове - орнитологичен, голф, спортни и атракционни;
 - Крайморските зелени структури, горски рекреационни територии и влажни зони

За зелената система на Шабла много важно значение имат още:

- зелените масиви по крайбрежието;
- зелените територии и гори около езерата - Шабленско, Езерецко, Дуранкулашко, както и горските територии по протежение на каньона Ваблино- Божаново-Твърдица;
- защитни насаждения - главно по деретата и водосливи, полезащитните и ветрозащитни пояси;

Количеството на зелените площи за широко обществено ползване / съществуващи и отредени по действащи планове/, в м²/ж при съществуващото състояние е:

Вид на зелените площи по предназначение	Количествени характеристики	
	дка	Обезпечение кв.м/ж
<i>1. Обществени зелени площи в границите на урбанизираната територия</i>	1354	227,6
<i>2. Допълващи зелената система</i>	3460	581,5
<i>2.1. Паркове със специфично предназначение</i>	3158	530,8
<i>2.2. Гробищни паркове</i>	302	50,8
<i>3. Защитени територии и влажни зони</i>	2776,9	466,7
<i>4. Гори - специални горски територии с рекреационно значение</i>	523,8	88
Заб.: Обезпечението е изчислявано към период 2025г - 5950 жители по умерено реалистичен вариант		

12.1.3.2.1. ОЗЕЛЕНЕНИ ПЛОЩИ В ОСНОВНАТА ЗЕЛЕНА СИСТЕМА /

Зелени площи за широко обществено ползване /

Към тях спадат общоградските градини и скверове, транспортното озеленяване, защитни зелени пояси около водните обекти, озеленяване на сервитутните ивици на линейните съоръжения на техническата инфраструктура и др.

ГРАДИНИ И СКВЕРОВЕ

Зелените площи за широко обществено ползване са разположени в жилищните структури, в центровете на населените места, като участват като основна мрежа в изграждането на зелена система, тъй като поемат функцията за осъществяване на ежедневиия и краткотраен отдих. /означени са в плана със Зп/.

Планът предвижда запазването на всички градски и селски терени за озеленяване - скверове и градини.

Предвиждат се нови зелени структури отделящи транспортните потоци във Шабла, Ваблино, Тюленово и Дуранкулак. Също така е предложено развитието на линейна зелена структура покрай реката и нов парк в най-източната част на гр. Шабла.

Зелените площи в предложените за урбанизиране територии са представени сигнатурно в схемите като се определят въз основа на ПУП, и са задължително публична

общинска собственост. Предвижда се най-малко две трети от озеленената площ на парка да бъде с висока дървесна растителност.

Предвиждат се и нови зелени площи - квартални скверове в предложените за урбанизиране територии - разширение на съществуващите селища, което ще става с комплексно проектиране. Оформят се градини - зелени площи за широко обществено ползване, чрез отделяне в УПИ – „„Зп““, от нето площта на съществуващата с едро модулна имотна структура. Зелените площи се осъществяват след провеждане на процедура по чл.16 от ЗУТ, с ПУП определящ необходимите площи за изграждане на обектите на социалната инфраструктура - публична собственост, и на общите мрежи и съоръжения на техническата инфраструктура. По тази процедура собствениците на недвижими имоти прехвърлят в полза на общината процентна част от площта на имотите си. Планът е показал примерни подходящи места за разполагане на зелените структури.

УЛИЧНО И ТРАНСПОРТНО ОЗЕЛЕНЯВАНЕ - придружаваща транспорта зеленина

Планът изцяло запазва изграденото транспортно озеленяване като предлага изграждане на зелени структури придружаващи транспорта при изграждане на новите обходни пътища/улицы край Дуранкулак и Ваклино с площ 222 дка.

ИЗВЪНСЕЛИЩНИ РЕКРЕАЦИОННИ ТЕРИТОРИИ

Извънселищните рекреационни горски територии, като масивни зелени територии, разположени непосредствено до селищните структури и вклиняващите се в тях с урбанистични елементи свързани със зелената система, влияят значително на общите екологични характеристики и са важен елемент на зелената система, поради това че обезпечават отдиha не само на населението, но и създават условия за развитие на туризма в община Шабла. Рекреационните територии са със специализиран профил и тематично предназначение (орнитологично важни зелени зони, излетни зелени зони, еко-зелени зони и др.), но независимо от това са общодостъпни с режим на широко обществено ползване. Разработват се въз основа на специализиран ПУП без промяна на предназначението на земята. С ПУП се определят местата на екопътеките и поставяемите елементи за обслужване на отдиha.

Най - важните крайградски рекреационни горски и извънселищни територии като елемент на зелената система в предложеният план са:

- *Орнитологичен парк* - орнитологично важни зелени зони в района на Шабленско езеро с пощ 493 дка

- *Исторически парк* – разположен на Западния бряг на Дуранкулашкото езеро и Големия остров в земеделските земи, ливади и гори, като обхваща зелени зони около Праисторическо, антично и средновековно селище и прилежащи некрополи.

- Горски територии и пасища с рекреационно значение по протежение на каньона Дуранкулак - Ваклино – Божаново - Твърдица с площ 3724 дка. В зелените масиви е препоръчително да намерят място дейности по дълготраен отдиha, места за пикници и места за скално катерене. Също така предложено е със специализиран план да се определят маршрути за конна езда и екстремно колоездене, както и местата за поставяеми елементи за обслужване на отдиha.

Описаните тематични паркове не представляват цялостни зелени площи съгласно ЗУТ. Те са условно наречени паркове и представят специфична за Приморска Добруджа

комбинация от природна среда и интегрирани в нея археологически обекти, природни обекти, защитени територии и ценни ландшафти.

В орнитологично важното място около Шабленско езеро има развита в добра степен еко-туристическа инфраструктура - крайбрежни екопътеки и места за пикник. С плановете за управление на Шабленско и Дуранкулашко езера е предвидено изграждане на екотуристическа инфраструктура. Проучени са всички местообитания и места за размножаване на птици, като за приоритетните за опазване са предвидени мерки и ограничителни режими по отношение на достъпа. Предвидени са пешеходни алеи и места за отдих в зелена среда.

Рекреационните територии са разположени в горските територии и не се налага провеждането на процедури по промяна предназначението на гори, тъй като със Закона за горите се разрешава провеждането на екотуристическа инфраструктура.

ПРОЕКТАТ предлага в „Специалните горски територии“ да се развива еко-туристическа инфраструктура и по този начин те да поемат частично рекреационни функции. Това са курортните гори в община Шабла и гори в територии с културно-историческо наследство и зони с туристически потенциал. Посочените територии представляват основно държавна-частна или общинска-частна собственост. Тези гори формират част от зелената система във важни територии с изявени ландшафти.

Устройството и застрояването ще се извършва по Закона за горите (ЗГ)

Специални горски територии с рекреационно значение получават режим на устройствена зона „Специални горски територии с рекреационно значение“ (Гр).

В тях, на основание Специализиран подробен устройствен план по чл. 111 от ЗУТ – за решаване на устройствени проблеми, който обхваща определена структурна част от горската територия в съответствие с изискванията на Наредба № 5 от 31 юли 2014 г. за строителството в горските територии без промяна на предназначението им и действащия горскостопански план, извън обхвата на защитените местообитания и защитените територии и при съблюдаване на изискванията за защита на консервационните видове, се допуска:

- осъществяване на мероприятия съгласно чл. 54, ал. 1 от Закона за горите;
- обозначаване на туристически пътеки и трасета;

- изграждане на архитектурни елементи за обслужване на отдиха и туризма по §1, т.2 от Допълнителните разпоредби на Закона за горите, съоръжения, осигуряващи опазването на културното наследство и други обекти по чл. 153, ал. 1 от Закона за горите.

Архитектурни елементи обслужващи отдиха са: кътове за отдих, беседки, заслони, пейки, маси, информационни табла, чешми, дървени огради, скари, дървени мостчета, екопътеки, които не представляват строителство по смисъла на Закона за устройство на територията.

12.2.1. ОЗЕЛЕНЕНИ ПЛОЩИ В ДОПЪЛВАЩАТА ЗЕЛЕНА СИСТЕМА

Към тях спадат организирани зелени структури, с тясно специализирани функции като озеленени площи на жилищни, вилни, обществени, производствени, курортни и спортни сгради и комплекси, както и озеленените площи с друго специфично предназначение - гробищни паркове, ботанически градини, атракционни паркове и специализирани паркове, защитни насаждения - мелиоративно озеленяване покрай деретата, санитарно защитно озеленяване, зелени пояси около магистралите и промишлените зони и др.

12.2.1.1. ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ ЗА ОГРАНИЧЕНО ОБЩЕСТВЕНО ПОЛЗВАНЕ. ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ СЪС СПЕЦИАЛНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ

Спортни паркове

В градоустройственото проектиране спортът е обект на анализиране в обхвата на социалния сервиз и в сферата на „Отдиха“. Към зелената система има специален раздел „спорт“ където са направени анализи за социалните нужди и тяхната обезпечаване със спортни съоръжения. Тъй като голямата част от спортните дейности са в естествена зелена среда и съгласно чл. 63, ал. 3 от ЗУТ спортните комплекси и паркове са част от допълващата зелена система.

Някои от тенденциите за развитие на спорта са:

- Нарастване ролята на частния бизнес, който ще увеличава инвестициите за спортни обекти и съоръжения;
- Развиване на публично-частни партньорства в реализацията на нови спортни обекти от обществен интерес;
- Предприемане действие за по-добра координация между държавните и общинските органи за осигуряване свободен достъп при определени условия за спортуване;
- Увеличаване размера на средствата в общинските бюджети, предназначени за развитие на спорта за всички и изграждане на нови спортни площадки.

Зелената система предлага развитието на три специализирани спортни парка - южно от с. Езерец, югоизточно от с. Ваклино и по крайбрежието - южно от н. Шабла.

Парковете се устройват с предназначение за спортни и атракционни дейности, вкл. водни паркове и други със специфичен устройствен режим, конкретизиран с ПУП, като параметрите на застрояване са: плътност -20%; и минимална озеленена площ - 70% .

Зелени площи в курортни и рекреационни територии

Съгласно функционалната структура, към този раздел са отнесени зелените площи в рекреационните територии - както обществено достъпни зелени площи в крайбрежните територии, които се осигуряват в курортните комплекси съгласно изискванията на специализираните правила и норми, което е 25% от общата територия на курортните зони и комплекси, така и чрез зелените площи в имотите с установено предназначение. Зелените площи в устройствените имоти са от 50 % до 70% за различните видове /групи курортни устройствени зони.

Предвиждат се нови крайбрежни паркове за ограничено ползване, крайбрежната част на които е общодостъпна и в новите курортни територии, предвидени за устройване в земеделски земи - те заемат минимум 25% от площта на структурните единици. Зелените площи се осъществяват след комплексно проектиране с което се осигурява провеждане на процедура по чл.16 от ЗУТ, и се определят с ПУП за изграждане на обектите на инфраструктура - зелени площи публична собственост.

Планирани са следните крайбрежни паркове за ограничено ползване:

- Крайбрежен парк в курортната територия източно от с. Дуранкулак;
- Крайбрежен парк североизточно от Крапец;
- Крайбрежни паркове северно и южно от н. Шабла

Специализирани зелени зони

В община Шабла няма действащи специализирани паркове.

Предложенията за нови специализирани зелени зони се отнасят към издигане на авторитета на Шабла като европейски екологичен център предлагащ комфортна среда, висок клас отдых и туристически пакети. В тази връзка са предложенията за изграждане на две мащабни зелени зони по крайбрежието:

- *Орнитологичен парк* - орнитологично важни зелени зони в района на Шабленско езеро с площ 493 дка

- *Исторически парк* – разположен на Западния бряг на Дуранкулашкото езеро и Големия остров в земеделските земи, ливади и гори, като обхваща зелени зони около Праисторическо, антично и средновековно селище и прилежащи некрополи.

- Горски територии и пасища с рекреационно значение по протежение на каньона Дуранкулак - Ваклино – Божаново - Твърдица с площ 3724 дка. В зелените масиви е препоръчително да намерят място дейности по дълготраен отдых, места за пикници и места за скално катерене. Също така предложено е със специализиран план да се определят маршрути за конна езда и екстремно колоездене, както и местата за поставяеми елементи за обслужване на отдиha.

Гробищни паркове

Те представляват значително обемно ядро. Всички гробищни терени на селищата имат задоволителен парков характер с изградено озеленяване и добро поддържане.

Планът предвижда разширение на гробищните паркове на всички населени места.

Защитни насаждения и ветрозащитни пояси

Защитните насаждения във водосливните зони имат важни мелиоративни и функции и опазват от наводнения селищата. Такива са предвидени за изграждане/

- линейна структура между Горун и Шабла
- две линейни структури западно и югозападно от с. Езерец
- две линейни структури западно от Дуранкулашко езеро в посока с. Смин и с. Стаевци.

Предложението е да се създадат нови трайни насаждения - предимно овошни градини, които да проявяват част от екологичните функции на горите - водозадържане, превръщане на надземния отток в подземен.

„Защитни пояси“, **съгласно чл. 5, ал. 2 от Закона за горите** са изградени в значителна степен южно и западно от гр. Шабла. Целта на създадените защитни пояси е да подобрят микроклиматичните условия в земеделските земи чрез намаляване силата на преобладаващите ветрове, което спомага за предотвратяване на непроизводителното изпаряване на водата от почвата и растителността, и спомагат за правилното разпределение на снежната покривка по цялата площ на земеделските земи, и намаляване на деструктивната дейност на ветровата ерозия.

Предвижданията на плана по отношение на защитните пояси следват логиката на цялостното запазване на съществуващите и изграждане в значителна степен на нови пояси.

12.2. ТУРИЗЪМ и РЕКРЕАЦИЯ

Туризмът е важен отрасъл в икономиката на община Шабла и възможност за реализиране на икономически растеж в прогнозния период на действие на плана.

В настоящия момент общината разполага в действащите средства за подслон - хотели и други масивни сгради - с 275 легла и в местата за настаняване /бунгала/ - 919 легла, или общо с 1 194 легла. /включени са бунгалата, ползвани за ученически отдих на общини от цялата страна/.

Общината разполага с много и разнообразни заведения за хранене /36 бр категоризирани/, които предлагат европейска и национална кухня. Има 3 дискотеки, които работят сезонно. За пръв път през това лято в комплекс „Яница“ се направи нов тип заведение за хранене „Барбекю“. Като цяло ЗХР са добре устроени и отговарят на санитарно-хигиенни изисквания. Докато те са предимно семеен бизнес, същото все още не може да се каже за хотелиерството.

През последните пет години нарастват инвестициите в имоти по крайбрежието и изготвяне на инвестиционни проекти свързани с туризма.

Важното място на туризма в икономиката на района се определя от богатите природни и антропогенни ресурси, благоприятното географско разположение и от транспортната достъпност.

Видове туризъм

Природните и антропогенни туристически ресурси, както и планираните туристически обекти в общината предполагат развитието на много разнообразни форми на туризма. Следва да се отбележи, че според експертни наблюдения човешките ресурси заети в туризма са с недостатъчна квалификация, което води до недостатъчно високо качество на предоставяните услуги и малко на брой качествени туристически продукти.

В общината има потенциал за развитие на следните видове туризъм:

- Морски рекреативен туризъм.
- Общата площ на плажните ивици и прилежащите към тях дюни е 166 хектара, като активно използваните плажни ивици са около 595 хил. м2. При норматив за плажна ивица на 1 турист - 12 м2, максималния капацитет - брой туристи, натоварващи едновременно крайбрежната територия - около 138 хил. посетители, или на 70 - 75 хил. туристи при корекция на потенциала от спадане на двете концесионни територии по крайбрежието;
- Културно-познавателен туризъм. Община Шабла има богато културно наследство (за повече информация виж т. 13);
- Балнеоложки. На територията на общината се намира „Шабленска тузла“- езеро с над 230 000 тона лечебна кал, уникална по състав и лечебни свойства и сондаж за високодебитни (над 40 л/сек) термални минерални води;
- Туристическата инфраструктура по крайбрежието на Шабла като цяло е с ниска степен на изграденост. Развити са няколко комплекса /ниска звездова категория/ - комплекс „Дуранкулак“ ,/къмпинг за 1062 легла с дървени и частично монолитни сгради в обслужващия блок/, комплекс „Крапец“ за 1564 места в бунгала и обслужващ блок, комплекс на МОНТ за отдих на учащи се - съвременен монолитно изграден обект за 600 легла, комплекс „Шабла“ - планиран с 1693 легла, от които 987 в къмпинг, а останалите монолитно изградени сгради. Индивидуалният отдих е слабо развит, а системата на частното хотелиерство не е

разработена. С успех, но частично тя започва да се развива в с. Езерец, с. Тюленово и с. Крапец.

- **Алтернативен и хобитуризм, макар и слабо развит но с тенденции за растеж, който включва:**
- орнитоложки туризъм, развит около Дуранкулашки - Шабленски езерен комплекс. Комплексът е Рамсарски обект с международна значимост, в който име изградена в известна степен екотуристическа инфраструктура - укритие за наблюдение на птици и информационен център;
- пешеходен туризъм по протежение на своеобразния каньон Ваклино -Божаново-Твърдица, където могат да бъдат изградени екопътеки, маршрути за екстремно колоездене и конен маршрут;
- селски туризъм - Езерец, Ваклино, Твърдица и Граничар;
- подводен туризъм и спелеотуризм - развит в карстовия комплекс и подводните пещери на север и на юг от Тюленово;
- велотуризм;
- Ловен туризъм

Потенциалът на Шабленската община за развитие на туризъм в тила на крайбрежието и по самото крайбрежие не е оползотворен. Състоянието на туристическата инфраструктура като цяло е незадоволително. Основните проблеми са свързани със състоянието на подходните пътища към обектите извън територията на населените места и наличието на запустели и неподдържани горски и крайбрежни площи. Липсват указателни и информационни табели, ограничено е предлагането на информация за посетителите за обектите на място.

Туристическите селища в тил нямат условия за посрещане на по-голям брой посетители (устроени паркинги, заведения за хранене, магазини, информационни табла и услуги). Специфични проблеми, които спират развитието на балнео-лечебния туризъм, са липса на допълнителни услуги и на самостоятелно предлагане на услуги извън системата на социален отдих.

В настоящия момент силно ограничена е маркетинговата, рекламната и информационна дейност. Няма туристически информационен център за района, който да улеснява престоя на туристите. Незадоволително е представянето на района като цяло, както и на отделните селища и обекти и техните възможности за развитие на туризъм.

Изводи:

- Туризмът може да стане водещ отрасъл в икономиката на Шабленската община.
- МТБ е амортизирана, ниска звездова категория, неравномерно разпределена и концентрирана основно по Черноморското крайбрежие
- Морският рекреативен туризъм има водещо място в развитието на туризма, но той е сезонен.
- Община Шабла има изключително благоприятно географско положение и разполага с природни ресурси за развитие на морски рекреативен, културно-познавателен, балнеоложки, еко и селски туризъм, които могат да се развиват самостоятелно и в комплекс.
- Ресурсният потенциал не е усвоен в достатъчна степен дори по Черноморското крайбрежие.

- Туризмът като стопанска дейност е съсредоточен в частния сектор, който е представен изключително от микро и малки предприятия.
- В някои райони на високостойностни атракции, какъвто е каньонът Ваклино-Божаново-Твърдица, липсват условия за посрещане на по-голям брой посетители (устроени паркинги, заведения за хранене, магазини, информационни табла и услуги).
- Липсва цялостна маркетингова, рекламна и информационна дейност за района, което е ограничител не само за привличане на посетители, но и за качествено им обслужване на място.
- Не се полагат достатъчно усилия за адаптиране на подходящи обекти за туристически посещения, подобряване на туристическата инфраструктура и създаване на продукти и събития, отговарящи на изискванията на международния пазар.

Туризм и Рекреация - проектно решение

В проектното решение - схемата към плана „Рекреация и туризъм“ са отразени предвиждания за развитието на тази основна функция на общината в резултат на основните изводи и в съответствие с „Прогнозите за пространственото развитие“, както и с оглед на териториалните възможности и възприетите принципи на устройствено планиране за природосъобразно, балансирано и устойчиво развитие на територията в община Шабла.

Но независимо от означението на зоните за обитаване (Ж) и за курорт (О) следва да имаме предвид, че в много от зоните за обитаване (Ж) ще присъства и рекреационно-туристическата функция, както и в много от зоните за курорт (О) ще присъства и функцията обитаване. Т.е. зоните за курорт и обитаване ще бъдат от вида „жилищно-курортни“ или „курортно-жилищни“. Така в решението на ОУП е приложена ясно и категорично съвременната тенденция за преодоляване на функционалистичния подход и на стриктното функционално зонироване в градската среда и отразяване на тенденцията за интегрирано развитие и смесване на функциите в територията. С проектното решение за рекреацията и туризма е отразена необходимостта чрез ОУП да се създадат условия за:

- Обогатяване и разнообразяване на рекреационното и туристическото предлагане
 - създаване на условия и осигуряване на територии, паркове и обекти за спортни, културни, развлекателни, хоби и други рекреационни дейности и видове туризъм
 - морски, балнеоложки, културно-познавателен, спелео и подводен туризъм, екологичен, спортен, развлекателен и др.
- Обогатяване и разнообразяване на формите на туристическо подслоняване - освен традиционната хотелска форма стимулиране на нови форми на подслоняване - предимно с малко етажно и съобразено с околната среда застрояване
- Опазване и щадящо използване на природните рекреационно-туристически ресурси - плажове, акватории, гори и др, съобразяване с тяхната поемна способност и усвояването на капацитета в ниска степен, прилагане на по-ниски показатели на застрояване за курортно-жилищните структури, развитие на курорт в зелена среда;
- Опазване, адаптиране и разумно използване на антропогенните рекреационно-туристически ресурси - археологически обекти, архитектурни паметници, обекти

на културата, изкуството, религията, фестивали, празници, чествания, спортни прояви

- Интегрирано развитие на рекреационно-туристическата функция с функцията постоянно обитаване и с другите градски функции.
- Определяне на разумни граници на туристическо усвояване в северните територии - ограничаване на количественото нарастване на легловата база в курортните комплекси и
- Опазване на ценни в природо-ландшафтно отношение територии от туристическо усвояване и застрояване - въвеждане на режим на превантивна защита

• **Проектните решения на ОУП за пространственото развитие на рекреационно-туристическата функция са отнесени към трите основни носители на тази функция:**

- северни територии за туризъм Дуранкулак - Крапец;
- зона за развитие на балнео-калолечебен туризъм Крапец - Шабла /в т.ч. м „Гузлата“/;
- южни територии - зона за специфичен туризъм /подводен, спелеотуризъм и спор/ н. Шабла - Тюленово
- комплексна зона локализирана около н. Шабла - рибарски селища, яхтено пристанище и места за настаняване.
- Зона за алтернативен туризъм - каньона Ваклино-Божаново-Гвърдица и Шабленско - Дуранкулашки езерен комплекс

Предвиждания на ОУП южните територии - н. Шабла - Тюленово

Зоната е характерна е със скален бряг, подводни пещери подходящи за гмуркане и подводни атракции, карстови лабиринтни пещери, обекти на културното наследство и високо стойностни крайбрежни ландшафти, подходящи за спелеотуризъм, познавателен туризъм, спорт и риболов.

- атрактивен комплекс за сезонен отдих в зелена среда разположен южно то Тюленово;
- комплекси за подводни атракции и гмуркане със специализирани бази на север и на юг от Тюленово;
- група за Вилен отдих и мащабни спортни терени разположени по крайбрежието между Тюленово и н. Шабла;

Стимулира се появата на нови обекти на обслужването с по-разнообразни видове обществени услуги и развлечения. Предвижда се изграждането на допълнителни леки прозирни атракционни мостици и спортно-атракционни обекти, някои от които с навлизане в морето с подводни дейности. Предвидено е устройването на мащабен спортен крайморски парк

За вилните зони разположени в земеделски земи западно от пътя се предвижда провеждането на адекватна инфраструктура, за да се превърнат в комплексни жилищно-курортни структурни единици ползвани предимно през летните месеци.

Предвиждания на ОУП за развитие на комплексна зона локализирана около н. Шабла - рибарски селища, яхтено пристанище и зона за развитие на балнео-калолечебен туризъм Крапец - Шабла /в т.ч. м „Тузлата“/;

Районите около гр. Шабла заедно със съседната до него територия на юг и на север от носа, както и на запад в посока на гр. Шабла е предвидено да играе важна роля в обслужващата сфера за околните територии. В района около рибарското селище са предложени нови структури с курортно предназначение за приемане на гости туристи предимно в малки семейни хотели.

Особено изпреварващо се очаква развитието на териториите около пристанището, тъй като тук района придобива многофункционален характер обезпечен с инфраструктура наподобяващ развита градска среда.

Също така се предвиждат и функции свързани с яхтения туризъм.

Атракция за туристите представлява и обособеното рибарските селища южно и северно от фар Шабла с площ ~6.2 ха и 180 броя рибарски сгради. Предвижда се разширение на селищата в западна посока, развитието им като курортни образувания и оптимална натовареност на предвидените съоръжения - малък пристан, буни и др.;

В терените на съществуващия военен полигон на Министерството на отбраната се предвижда изграждане на курортно селище, което в североизточната му страна по посока на Шабленската тузла ще има основно балнеоложки функции.

Комплексът има естествено продължение на север и на запад от лиманното езеро Шабленска Тузла с предназначение характерно за луксозни курорти в зелена среда с предимство на балнеолечение и здравно-възстановителни процедури.

Предвиждания на ОУП за развитие на северни територии за туризъм Дуранкулак - Крапец.

В северните територии с ОУП се предвижда постепенно да се преодолява аморфният характер на застрояване и се достигне до относително добра структура от обособени структурни единици с индивидуален характер, разделени една от друга с мащабни паркове със специално предназначение - атракционни дейности, аква- паркове, тематични паркове и др. Запазена е непрекъснатата зелена ивица по крайбрежието преливаща в донни райони с местни треви и тръстикови масиви. Запазена от урбанизация е територията на в района на контакт на Дуранкулашкото езеро с морския бряг, която е придобила качествата на притегателен център за рекреационни познавателни посещения.

Предвиждания на ОУП за развитие на алтернативен туризъм в каньона Ваклино - Божаново-Твърдица и около Шабленско - Дуранкулашки езерен комплекс.

Орнитологичният туризъм е вече развит, Макар и недостатъчна степен около Дуранкулашкия и Шабленски езерен комплекс. Комплексът е Рамсарски обект с международна значимост, в който има изградена в известна степен екотуристическа инфраструктура - къщичка - укритие за наблюдение на птици и информационен център при Дуранкулашкото езеро.

Езерата са особено привлекателни за туристите особено по време на миграция и зимуване на водолюбиви птици, и тъй като тук се струпват големи количества ята от пеликани, чапли, кormорани и други видове, които могат да бъдат наблюдавани и

директно. Екотуристическата инфраструктура може да се развие по подобие на тази около «Сребърна», като мястото ще привлече и туристи за едномедневен отдих и атракции от други южни туристически национални курорти.

Пешеходният културно познавателен туризъм се базира на красивите ландшафти и открити крайбрежни зони и наличието на голямо количество обекти на културно наследство. За развитие на туризма в схемите към ОУП са предложени едномедневни и двудневни примерни туристически маршрути, които са обвързани не само със селищната система но и с планираните курорти.

Селският туризъм може да бъде добре развит в селата Езерец, Ваклино, Дуранкулак, Горичане, Твърдица и Граничар, където населението е над 150 жители и все още има достатъчно ресурс в трудоспособна възраст. Този вид туризъм все още е непознат за местното население.

Ловният туризъм е предимно представен като едномедневен туризъм с възможности за увеличаване на престоя на туристите с тематична насоченост. През последните 10 години интерес представлява и лова на диви гъски и по-малко на други представители на пернатия дивеч. Престоите на чуждестранните ловци са краткотрайни - 2 - 3 дни и са с ясно изразена сезонност в зависимост от ловните сезони. Същите заплащат такси за всеки обстрелян индивид съгласно ППЗЛОД. В района те се развеждат от местни водачи. Не разполагаме с данни за туристите посетили общината.

За развитието на останалите видове алтернативен туризъм - подводен туризъм, спелеотуризм и велотуризм схема към ОУП предлага обособяването на зони и маршрути с еко-туристическа инфраструктура и информационни центрове.

Капацитет на курортните територии

Капацитетът на курортните зони и комплекси се определя на база на поемната способност на основния природен рекреационен ресурс - плажната ивица, в близост до която те се изграждат, при показател 12 м² на един посетител. На основата на капацитета на плажа като основен курортен ресурс е определен възможният капацитет в брой туристически легла на прилежащите към плажа курортни зони и комплекси.

Прието е броят на туристическите легла да съответства на плажния капацитет. Тъй като стратегическата позиция застъпена в ОУП Шабла е за запазване на природните дадености и развитие на комфортен туризъм в доминираща природна среда, предвидената в плана легловата база е далеч под възможния усвоим ресурс.

Също така трябва да се отбележи, че съществува възможен потенциален ограничител за развитието на туризма и това е възможността за откриване на ново газово/нефтено находище като резултат от проучвателни дейности в дадената концесия за проучвания в блок 1-4 Каварна, в който една от зоните за проучване е на територията на община Шабла (РМС № 633 от 07.10.2008 г.).

Както бе спомената по-горе максималният капацитет – брой туристи, натоварващи едновременно крайбрежната територия - е около 150 хил. посетители, или около 70 - 75 хил. туристи при корекция на потенциала от двете концесионни територии по крайбрежието .

Възможностите за усвояване на потенциала за морски бани е свързан с прилагане на средни показатели за запълване на капацитета при спазване на изисквания за по-висок комфорт на туристите и за съхраняване на природните дадености и за

далекоперспективното развитие на територията, ограничаване на опасността от прекаленото застрояване на крайбрежните територии.

Умерено реалистичния вариант предвижда среден показател за запълване на потенциалния капацитет - 10 - 15% (при отчитане на ограничителите за прекалено натоварване на територията и действащите концесии - действащи и бъдещи потенциални). При интензивно икономическо развитие и рязка промяна в макроикономическите условия, максималният капацитет на базата за подслон (при норматив 12 м²) ще бъде 20 700 - 23 000 легла и места, което е ~20% от капацитета на плажа. Този капацитет ще се усвоява поетапно в хоризонта на действие на ОУП на община Шабла. В посочения капацитет на легловата база се включва и базата, ползвана от около 1500–2000 туристи в балнео и калолечебния туризъм както и толкова – за останалите форми на туризъм.

Прогнозните разчети за капацитета на легловата база за другите форми на туризъм (извън морския) - балнеолечение и калолечение, еко и познавателен и др. е както следва:

- 250 - 300 легла за балнео и калолечение;
- 150 - 200 места/легла за другите форми на туризъм.

При всички варианти е меродавно отговорно отношение към специфичните характеристики на територии като зоната около Дуранкулашкото езеро.

Защитена зона Дуранкулашко езеро е природен комплекс със специфични по характер местообитания на сравнително малка и компактна площ, където се концентрират значителен брой застрашени видове с различни екологични изисквания. В самото езеро се концентрират хиляди мигриращи и зимуващи водолюбиви птици, които ползват и морската акватория пред езерото.

В езерата и земеделските земи около тях зимува червеногушата гъска.

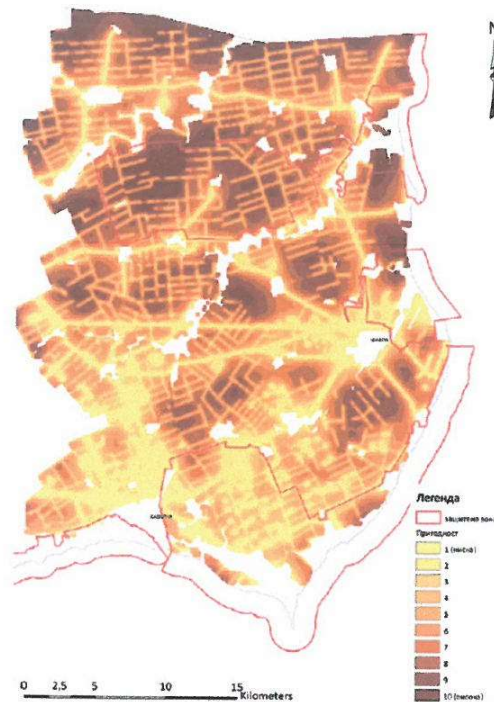
Червеногуша гъска (*Brantaruficollis*). Световно застрашен вид в категория „Уязвим“ (Collaret al., 1994)., зимуващ за района на община Шабла в много големи концентрации. Видът е включен в последното издание на Световната Червена книга (BirdLife International, 2000). Червеногушата гъска е един от видовете застрашени от изчезване на планетата. След 1990 г. се установяват числености от по няколко десетки хиляди зимуващи индивиди, до 80-90 % от цялата световна популация на вида.

По тази причина земеделските земи около езерата Шабленско и Дуранкулашко във и извън защитените зони се оказват от ключово значение за опазването на вида като цяло.

Именно поради голямата концентрация на вида от световната популация в региона на Шабла се налага осигуряване/ опазване на земеделски земи необходими за изхранването. Промяната на условията – отнемане на значителни земеделски площи осигуряващи биологичното оцеляване на струпванията от птици е заплаха към намаляване/ унищожаване на световната популация.

Видът е особено чувствителен откъм безпокойство и човешко присъствие – видът избягва урбанизация. Урбанизирането на отделни участъци от хранителните местообитания на вида / респективно промяната на предназначението на земеделските земи с цел застрояване води до пряко унищожаване на местата за хранене и / или до фрагментации на местата за хранене. Влошаване на големи по площ места за хранене се очакват при разпръснати отделни устройствени зони, тъй като те въздействат с прогонващ ефект до 300 м от урбанизацията.

С цел запазването на вида и местообитанията му планът трябва да гарантира, че начинът на трайно ползване на достатъчни по площ природни територии от селскостопанския фонд, няма да бъде променен.

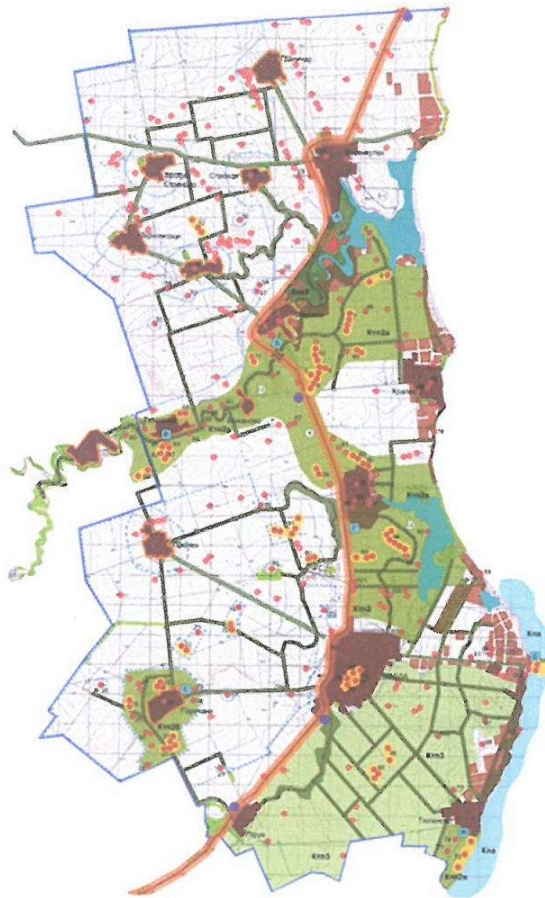
Фигура 1. Модел на пригодността на хранителните местообитания на червеногушата гъска в Приморска Добруджа (кафяво – висока пригодност; жълто – ниска пригодност) (източник: полеви проучвания по проект LIFE09/NAT/BG/00230 за опазване на червеногушата гъска)

Значителна част от процедурираните планове и инвестиционни намерения в региона са започнали преди и малко след 2007г. преди да започне прилагането на Директивите на ЕС. Мнозинството от получените решения не са издадени на базата на надлежно

извършени екологични оценки и отчитане на кумулативния ефект, както и въздействията върху видовете, обект на опазване. Наложително е редуцирането/ ограничаването на устройствен зони върху земеделски територии използвани за изхранване на световно застрашените видове червеногуша гъска и малка белочела гъска. Това е препоръчано и с „Наръчник за добро планиране на развитието в районите на зимуване на червеногушата гъска”.

В тази връзка с цел защита на обществени интереси - опазване на околната среда и на човешкото здраве, опазване на земеделски и защитени територии и защитени зони, част от територии на север от Дуранкулашко езеро с влезли в сила, но нереализирани подробни устройствени планове, които предвиждат урбанизирането им и които, съобразно проведените проучвания и анализи, навреждат на обществените интереси и околната среда, в предвижданията на окончателния проект на ОУПО се предвижда промяна на предназначението им и запазването им като земеделска земя.

13. КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

13.1. АНАЛИЗ И ДИАГНОЗА НА СЪСТОЯНИЕТО НА НЕДВИЖИМОТО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО В ОБЩИНА ШАБЛА

Настоящият окончателен Общ устройствен план на община Шабла (ОУПО) се изработва близо 12 години след изработването на предварителния ОУПО (2009). За този продължителен период от време, под влиянието на различни фактори са настъпили определени промени в областта на недвижимото културно наследство, с които ОУПО е длъжен да се съобрази, а именно:

- Законът за културно наследство (ЗКН), приет в годината на изработването на предварителния проект, предизвиква определени изменения, както в националната система за опазване, така и в състоянието на културното наследство в Общината;
- Влизането на България в Европейския съюз (ЕС) предизвиква промени от друго естество, в сред които има значение и възможността за усвояване на европейски структурни фондове, включително за опазване на културното наследство;
- В периода са били активизирани археологическите проучвания в Общината и е бил даден тласък на процеса на регистрация на археологическите недвижими културни ценности (НКЦ) в Автоматизираната информационна система „Археологическа карта на България“ (АИС АКБ) от страна на Националния археологически институт с музей при БАН (НАИМ – БАН). За сравнение, в предварителния ОУПО бе отбелязано, че за Общината този процес по това време все още не е стартирал.
- Процесът на дефиниране на статута и режима на някои значими археологически НКЦ, осъществяван от Националния институт за недвижимо културно наследство към Министерството на културата (НИНКН/МК) получава известно развитие;
- Трябва да се имат пред вид и промените в международното поле на консервацията на културното наследство – появата на нови международни документи и подходи към опазването.

Окончателният проект на ОУПО се съобразява с тези промени.

13.1.1. Анализ на териториалната характеристика на недвижимото културно наследство в Общината

В рамките на окончателния проект на ОУПО е извършен анализ на изградеността, фондовете на недвижимото културно наследство и тяхното местоположение на територията. Анализът дава основание за систематизацията на белезите на териториалната характеристика на недвижимото културно наследство в Общината. Най-общо, не се констатира радикални изменения в териториалната характеристика на недвижимото културно наследство на Общината. Запазени са следните нейни особености:

- **Териториална дисперсност и деконцентрация на обектите на културното наследство.**

Благоприятните природогеографски условия са предопределили хилядолетното човешко присъствие на територията. Разкритите до сега фондове на недвижимото културно наследство са дисперсно разположени по почти цялата територия, със значителна гъстота – върху общата площ от 329 639 дка (16-те землища в Общината) са пръснати относително равномерно **103** недвижими културни ценности¹ и още **188** обекта (**100** археологически обекта, съгласно АИС АКБ, **88** обекта, нерегистрирани в АИС АКБ - могили, гробница, морски фар), които засега нямат статут на културни ценности, но по предварителна преценка биха могли да бъдат обект на внимание на НИНКН/МК за евентуална идентификация. Като се има пред вид, че недвижимото културно наследство на територията е все още недостатъчно проучено, може да се очаква в бъдеще повишаване на сегашната гъстота на недвижимите културни ценности.

- **Стратификация на историческите пластове.**

Особеност на териториалното и пространственото разположение на недвижимото културно наследство в община Шабла е неговата богата и сложна стратификация, с преобладаваща изява на ранните културни пластове:

- От VI и V хилядолетия пр. Хр. – например Праисторическият некропол край Дуранкулак (единствен от епохата на неолита на територията на България), с най-ранни каменни градежи за континентална Европа;
- Бронзовата епоха: множество погребални могили, групирани в комплекси от могилни некрополи;
- Елинистичната епоха: например Античната крепост край Шабла, светилището на богинята Кибела на Големия остров на Дуранкулашкото езеро, тракийски селища край с. Ваклино;
- Античност и Средновековие: например край Дуранкулак, Шабла, селата Ваклино, Горичане, Езерец, с особено значение на двете крепости в контекста на римската провинция Скития: например „Антично селище и късноримска / късноантична крепост „Карон лимен – Кария“ с прилежащи некрополи и пристанище с вълноломи Късно-античната и ранно-византийска крепост „Калето“ край с. Твърдица.

¹Съгласно списък на недвижимите културни ценности /паметници на културата/ на територията на Община Шабла Област Добрич, предоставен от НИНКН/МК на МРРБ (вх.№08-00-481(146)11.01.2021). Вероятно за номера 15 и 16 от същия списък става въпрос за един и същи обект.

По-късните епохи са представени от църкви, публични и жилищни сгради, художествени и исторически НКЦ от по-новата история, всред които с национална значимост е Историческата местност, свързана със селския бунт от 1900 г. край Дуранкулак. С тази своя характеристика територията предлага забележителна изява на най-древните корени на европейската култура.

- **Синтез на културни и природни ценности.**

Съществена особеност на недвижимото културно наследство в Общината е неговата интеграция със специфичната природна среда. Това в най-значителна степен се отнася до изразителния морски бряг и двете защитени природни територии: Дуранкулашкото езеро (природна забележителност) и Шабленското езеро (защитена местност), където културни ценности с висока стойност се съчетават с уникална по своята морфология и биологично разнообразие природна среда. Част от тази територия по предварителна преценка вероятно отговаря и на критериите за *културен пейзаж*, като забележителна комбинация от природна среда и човешка намеса в нея, на вниманието на НИНКН/МК. От друга страна, тази характеристика определя ресурсите на територията за ефективно съчетаване на културен и еко-туризъм, което представлява високо конкурентно качество в съвременната туристическа индустрия.

- **Идентичност на пейзажа.**

В светлината на Европейската конвенция за пейзажа (Флоренция, 2000 г.), ратифицирана от България, се очертава една друга особеност на недвижимото културно наследство в Общината – неговата изявена пейзажна характеристика. Конвенцията лансира понятието „пейзаж/ландшафт”, като интегрално пространство, „резултат от действието и взаимодействието на природни и/или човешки фактори”, носители на идентичност и поради това – важен фактор за формиране на местни културни традиции, основен компонент на европейското културно и природно наследство, допринасящ за утвърждаването на европейската идентичност. В случая, територията на община Шабла притежава изявена идентичност на селищния и извънселищния пейзаж. Това се отнася особено до специфичната комбинация от природна среда и дисперсно разположени в нея археологически обекти – защитени и незащитени. От друга страна, територията на Общината представлява изява на емблематичния *Добруджански пейзаж*, отразяващ вековните традиции на земеползване и земеделска култура в тази част на Европа, които са формирали трайни пространствени образи в националното съзнание, интерпретирани в художествено и литературно творчество. В този смисъл Добруджанският пейзаж в Общината отразява също и нематериалното наследство на територията, чието значение се подчертава в Конвенцията за нематериалното наследство на ЮНЕСКО (2003), ратифицирана от България.

Особено важно е, че посоченият пейзаж притежава съхранена автентичност, до сега все още относително незасегната от урбанизация и конфликтни технически инфраструктури. Селскостопанската територия пази своята морфология, със специфичното членение, формирано от граничните разделителни геометрични линии между имотите и лесозащитните пояси, съчетани с живописните озеленени дърета. Ценността на пейзажа допълнително се повишава от включените в него съзвездия на могилни некрополи. Внимание заслужава не само мрежата от деклариран и регистриран

културни ценности включени в природната среда, но също и посочената обща структурна характеристика на пейзажа, която определя идентичността на средата.

- **Пространствена дискретност на културните ценности.**

Специфична особеност на недвижимото културно наследство в Общината е относителната дискретност на неговата пространствена изява. Културните ценности не се налагат като мащабни визуални акценти, тяхната значимост се осъзнава след проникване в културните им стойности. Това предполага процеса на възприемане и социализация на това наследство да бъде задължително подпомогнат от ефективна информационна система, която да изяви смисловата му характеристика.

- **Специфични културни взаимодействия между: вътрешна територия – бряг – море.**

Разположението на обектите на недвижимото културно наследство очертава много интересни териториални взаимосвързки между културните ценности:

- Във вътрешността на територията - агломерациите на археологическите културни ценности, включени в посочения традиционен пейзаж;
- Край Морският бряг – например пристанищната крепост Карон Лимен и един от първите фарове на Балканите край Шабла, антични селища и скален манастир край Тюленово и др.;
- В Акваторията - извънредно богата на подводна археология, особено в района на древното пристанище Карон Лимен и край Тюленово.

Тези връзки, все още недостатъчно изявени и усвоени, представляват много ценен ресурс за културен туризъм, комбиниран с други видове туризъм (морски, селски, балнеоложки, калолечение и др.).

- **Гео-културна значимост на недвижимото културно наследство.**

Граничното разположение на община Шабла до границата с Румъния, определя една важна особеност на териториалната характеристика на културното наследство – неговата *трансгранична комуникативност*. Тя е предопределена от специфичното историческо развитие на граничните територии на България и Румъния, които в определени исторически периоди са имали обща историческа съдба (например в рамките на Римската провинция Скития). Много важен е и фактът, че тези територии са транзитирани от културния коридор *Виа Понтика* – един от основните в мрежата на Културните коридори на Югоизточна Европа, идентифицирана през 2000 г. от експерти на Югоизточна Европа. Културните коридори представляват исторически връзки и оси на интеркултурен диалог и обмен на идеи, вярвания, ценности, знания и умения между народите на региона. В случая, културният коридор Виа Понтика усилва интегритета на посочените гранични територии, особено при днешната европейска принадлежност на двете държави. На Регионалния форум „Културни коридори на Югоизточна Европа“ (Варна, 2005 г.), държавните глави на страните от региона приеха Декларация, в която подчертават големите възможности за общи трансгранични културни и туристически политики по културните коридори, особено в сферата на културния туризъм. На Регионалния форум в Опатия през 2006 г. тези възможности бяха свързани с

необходимостта да се повишава *комуникативността на наследството* – там бе приета Стратегия за опазване и използване на културните коридори.

От друга страна, културните коридори на Югоизточна Европа са интегрирани в мрежата на Европейските културни маршрути, селектирани от Съвета на Европа.

Всичко това създава извънредно благоприятни възможности за активно включване на културното наследство на Общината в югоизточно европейското / европейското културно пространство, особено при новия по-благоприятен гео-политически контекст след влизането на България в ЕС. За тази цел Общината би трябвало оптимално да се възползва от своето гранично местоположение във връзка с мрежата от европейски културни пътища. Това изцяло съответства на съвременните тенденции за развитие на културния туризъм, който не признава граници и черпи стимули за развитие от интеркултурния диалог между различни териториални общности.

13.1.2. Териториална класификация на обектите на недвижимото културно наследство

За разлика от териториалната характеристика на обектите на недвижимото културно наследство, тяхната териториална класификация изисква сериозна преоценка, 12 години след завършването на предварителния проект на ОУПО. Това се налага поради постъпилата нова официална информация за НКЦ от водещи институции на националната система за опазване. Тази информация е легитимната база за ОУПО в областта на културното наследство. Трябва да се отбележи с благодарност, че тази информация бе получена с ценното съдействие на МРРБ, в процеса на съгласуване на предварителния ОУПО.

Докато предварителният проект бе базиран върху единен официален списък на НКЦ получен от НИКН/МК и община Шабла, сега за нуждите на окончателния проект информацията бе осигурена от различни източници, както следва:

(1) Информация от НИКН/МК. В отговор на писмо на МРРБ, НИКН/МК (с писмо 08-00-481/146/11.01.21) изпрати следната информация:

- Списък на НКЦ в община Шабла (*Приложение 1*);
- Документи относно статута и режима на някои археологически НКЦ (*Приложения 5 и 6*);
- Информация относно някои държавни документи, регламентиращи статута на селищни и надгробни могили и средновековни отбранителни валове (РМС № 1711 от 22.10.1962), както и за военните културни ценности и възпоменателни знаци. Тази информация бе взета под внимание още в предварителния ОУПО;

В посоченото писмо НИКН/МК насочва към НАИМ - БАН за получаване на информация относно археологическите НКЦ с категорията „Национално значение“ (по РМС от 1962), регистрирани вече в Автоматизираната информационна система „Археологическа карта на България“. Не става ясно защо тази информация не е интегрирана в Националния публичен регистър на недвижимите културни ценности в НИКН/МК.

- (2) Информация от Община Шабла. Информацията включва базисния Списък на НИНКН/МК за НКЦ в община Шабла, с нанесени в него от Общината актуални адреси и идентификатори по Закона за кадастъра и имотните граници, съгласно §120 (1) от ЗКН (*Приложение 2*).
- (3) Информация от НАИМ - БАН. Информацията включва списък на археологическите НКЦ с категория „Национално значение“, регистрирани в Автоматизираната информационна система „Археологическа карта на България“, локализирани върху приложени карти на територията на общината със съответна номерация по списъка (*Приложение 3*). НАИМ – БАН, със свое писмо № 33 от 04-02.2021 до МРРБ, информира, че предоставената информация се отнася единствено до археологически обекти, регистрирани в АИС АКБ в резултат на инцидентни теренни проучвания, тъй като територията на общината не е изследвана чрез системни археологически издирвания.
- (4) Информация от Регионален исторически музей (РИМ) Добрич. Със свое писмо от 11.02.2021 РИМ Добрич информира, че не разполага с цифрова информация с GPS координати на недвижимите обекти на културното наследство. Макар че РИМ Добрич не допълни посочените списъци с нова информация, той направи по тях ценен усетен коментар, който бе взет под внимание в окончателния проект на ОУПО. Впрочем, ценна информация бе получена от РИМ още по време на работата по предварителния ОУПО. Сега екипът на ОУПО бе удовлетворен, че от своя страна също допринесе за работата на РИМ като му изпрати липсващия му до сега Списък на археологическите НКЦ на НАИМ - БАН.

За нуждите на устройствената дейност в Общината, ОУПО прави следния анализ на получената информация:

По Списъка на НКЦ в община Шабла от НИНКН/МК, допълнен от община Шабла (*Приложения 1 и 2*).

След допълване с данни за локализация на обектите от страна на Община Шабла, се установяват някои несъответствия и трудности:

- (1) допълнените от Община Шабла данни извяват някои несъответствия в посочените населени места (съответно по списъка на НИНКН/МК и данните от Община Шабла);
- (2) графичната локализация на обектите остава затруднена, тъй като подадените данни не се откриват на топографската карта, приета за основа на ОУПО;
- (4) при графично локализиране на обектите се установява, че част от тях попадат извън административните граници на Община Шабла;
- (5) за обекти под номера 15 и 16 от списъка се поражда съмнение дали не става дума за един и същи обект;
- (6) за по-голямата част от археологическите недвижими културни ценности списъкът не дава данни за териториалния обхват – особено важно за обекти като могилни некрополи и антични селища.

По списъка на археологическите НКЦ, изготвен от НАИМ - БАН (*Приложение 3*)

Списъкът е допълнен с картен материал и географски координати на археологическите обекти, което представлява много ценен напредък. Въпреки това не може да бъде направена абсолютно точна локализация върху приетата за основа на ОУПО топографска карта.

За много от регистрираните в Автоматизираната информационна система „Археологическа карта на България“ единици/позиции може да се предположи, че принадлежат към един и същ обект (например Могилен некропол, регистриран с 3 единици/позиции 1300646_1 / 1300646_2 / 1300646_3).

Въпреки подробния списък и картен материал, изготвен от НАИМ - БАН, някои открити в топографската карта на ОУПО могили остават извън него. Например липсва информация за землищата на селата Горичане, Горун и Пролез, които съдържат могили според топографската карта.

Някои от подадените единици/позиции (т.е. част от предполагаемо един обект) попадат извън административните граници на Община Шабла;

Тъй като между списъците няма точно съответствие, екипът на ОУПО изготви Сравнителна таблица (Приложение 4) – опит за съпоставка на двата списъка за целите на ОУПО Шабла. Разбира се, официална съпоставка и актуализация на списъците следва да бъде направена от компетентните органи, в рамките на Националната система за опазване. Надяваме се, че коментарите по-долу ще бъдат полезни за тази цел.

По-голямата част от археологическите недвижими културни ценности са описани в списъка на НИНКН/МК с една обобщена позиция (без да е указано каква територия обхващат, дали са единични или групови). При съпоставка с локализацията от картните материали от Автоматизираната информационна система „Археологическа карта на България“ (както и сигнатурите от топографската карта) се установява, че съгласно Автоматизираната информационна система „Археологическа карта на България“ в околната територия са посочени няколко археологически обекта под един и същи номер и различни подномера. По този начин са отразени предположенията и в сравнителната таблица.

Този факт (неизвестност в точния обхват и съдържание) още веднъж затруднява териториалното локализиране на преобладаващите археологически обекти извън населените места. Често те са описвани (в списъка на НКЦ, предоставен от НИНКН/МК) например като „могилен некропол ... от двете страни на стария път...“. Не е дефинирано, обаче, нито каква е територията, нито броя на могилите в рамките на този обект, но може да се предположи, че са минимум 2 броя. Локализацията и съдържанието на археологическите обекти в списъка от Автоматизираната информационна система „Археологическа карта на България“ са по-прецизни в това отношение (за един обект – например могилен некропол са дефинирани подобекти със съответен подномер към основен номер (напр. 1300682_1 / 1300682_2 и т.н.). Това е и една от причините за силно разминаване в общия брой на археологическите обекти, съгласно списъка на НКЦ, предоставен от НИНКН/МК (общо 82 броя от 103 броя) и списъка от Автоматизираната информационна система „Археологическа карта на България“ (общо 273 броя).

Впечатление прави и разминаването в дефинирания съгласно Автоматизираната информационна система „Археологическа карта на България“ статут на обектите, който

се различава от статута съгласно Закона за културното наследство (ЗКН), според списъка на НИНКН/МК.

В края на таблицата са добавени известните на екипа възпоменателни знаци, както и обекти от АИС АКБ, за които на този етап от анализа не е открито потенциално съвпадение с обекти от списъка на НИНКН/МК.

Посочените несъответствия в получената информация в определена степен затрудниха работата по окончателния ОУПО. Въпреки това, екипът на проекта направи всичко възможно, за да интегрира информацията от всички източници, за да изработи Опорен план на НКЦ на община Шабла (ПЛАН № 1), като база за анализ и прогноза на системата „Културно наследство“ на територията на Общината. В рамките на предварителния проект, както и на окончателния проект на ОУПО бяха направени възможните усилия за оптимално преодоляване на посочените затруднения, като с помощта на картографията на НАИМ - БАН, както и със съдействието на Общината и на РИМ Добрич бяха локализирани всички НКЦ включени в Списъка.

Локализацията на обектите е направена по данни от Автоматизираната информационна система „Археологическа карта на България“ (списък и картни материали), описания (съгласно списъка на НКЦ, предоставен от НИНКН/МК), данни от топографската карта.

Обектите по списъка, предоставен от НИНКН/МК са с указан номер по реда в списъка (№ на НКЦ по ред). Обектите по данните от Автоматизираната информационна система „Археологическа карта на България“ са с указан номер от предоставения списък. При предположение за съвпадение, сигнатурата указва два обекта един върху друг като са указани два номера (съответно по списъка на НИНКН/МК и този от Автоматизираната информационна система „Археологическа карта на България“). Обектите по списъка на НИНКН/МК са изобразявани приоритетно като единични (поради липса на данни), въпреки предположението, че в обхвата и съдържанието им принадлежат повече от една позиция по списъка от Автоматизираната информационна система „Археологическа карта на България“ (това предположение е отразено в сравнителната таблица – *Приложение 4*).

По данни от РИМ Добрич, на територията на Община Шабла има и 3 броя възпоменателни знаци. Те са отбелязани в опорния план като за тях е прието Писмо № 4349 от 04.12.1992 г. на НИПК всички възпоменателни знаци, издигнати по повод участието на България във войните от 1885, 1912-1913, 1915-1918, 1944-1945 години са декларирани като исторически паметници на културата, и съгласно §12, ал.1 от ЗКН притежават статут на НКЦ.

На топографската карта има редица могили, които не фигурират в списъците. Те също са отбелязани в опорния план като за тях е прието Разпореждане на МС № 1711 от 22.10.1962 г., с което всички селищни и надгробни могили и средновековни отбранителни валове са обявени за паметници на културата, и съгласно §10, ал.1 от ЗКН притежават статут на НКЦ с категория „национално значение“.

На тази база, НКЦ в Общината могат да бъдат класифицирани по следния начин, по смисъла на Закона за културното наследство:

- Според броя, пространствената им структура и териториален обхват, недвижимото културно наследство включва 102 единични културни ценности и една групова

културни ценности – *Праисторическо, антично и средновековно селище и прилежащи некрополи – Дуранкулак.*

- Според научната и културната област, към която се отнасят, на територията на Общината са разположени:
 - Археологически културни ценности: 82 броя
 - Исторически културни ценности: 3 броя
 - Архитектурно-строителни културни ценности: 11 броя
 - Художествени културни ценности: 7 броя

Предполага се, че обекти с номера 15 и 16 се отнасят до една и съща църква и в този смисъл тя би могла да се разглежда като смесена архитектурно-строителна и художествена културна ценност.

- Според местоположението им спрямо селищните структури културните ценности в Общината са:
 - В населено място: 17 броя
 - Извън населено място: 86 броя
- Според културната и научната им стойност и обществената им значимост културните ценности в Общината включват следните категории :
 - Категория „Национално значение” – 4 НКЦ, включени в Националния публичен регистър в НИНКН/МК (*Историческа местност, свързана със селския бунт 1900 г- край Дуранкулак, №4; Праисторическо, антично и средновековно селище и прилежащи некрополи – Дуранкулак, №35; Антично селище, късноримска/ късноантична крепост „Карон лимен - Кария“ с прилежащи некрополи и пристанище с вълнолом“, №78; и Късноантично укрепление на нос Шабла, №103*). Трябва да бъде изяснено от компетентните органи, дали към тях следва да бъдат добавени и декларираните НКЦ с предварителна категория „Национално значение“. Необходимо е, също, да бъде изяснено и посоченото несъответствие по отношение на броя на археологическите НКЦ в списъците.
 - Категория „Местно значение”: 7 броя.

Като се имат пред вид резултатите от анализа, могат да бъдат определени следните *Територии с културно наследство*, в смисъла на Закона за устройство на територията и Наредба № 7 за Правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони:

- Защитени територии на: недвижими групови културни ценности и територии на исторически културни ценности, определени при условията и по реда на ЗКН (териториите на *„Праисторическо, антично и средновековно селище и прилежащи некрополи“ на територията на Големия и Малкия острови и на Западния бряг на Дуранкулашкото езеро и Историческа местност, свързана със селския бунт 1900 г. край Дуранкулак*);

- Обособени територии в границите на населените места, съдържащи урегулирани имоти с културни ценности (в гр. Шабла);
- Охранителни зони на културни ценности – единични и групови, определени по реда на ЗКН: територията на охранителната зона на груповата културна ценност „*Праисторическо, антично и средновековно селище и прилежащи некрополи*“ на територията на *Големия и Малкия острови и на Западния бряг на Дуранкулашкото езеро (Приложение 5)*; територията на охранителната зона на единичната археологическа НКЦ „*Антично селище и късноримска / късноантична крепост „Карон лимен – Кария“ с прилежащи некрополи и пристанище с вълнолом (Приложение 6)*“; както и охранителните зони около археологическите културни ценности – 10 м. около външния контур на обекта (според писмо 545/27.02.2001 на НИНКН/МК).
- При териториалната класификация на обектите на недвижимото културно наследство са посочени и обособените извънселищни територии с концентрация на археологически културни ценности, с оглед на устройствената защита на териториалната цялост на съответните концентрации.

Към предварителния ОУПО, на базата на единния списък на НКЦ, получен тогава от НИНКН/МК и община Шабла, бе изготвена цифрова База-данни за НКЦ на община Шабла. Сега, при липсата на единен списък и при посочените противоречия в списъците, практически не е възможно изготвянето на единна База-данни на нивото на ОУПО. Преодоляването на съществуващите противоречия в информацията е на нивото на Националната система за опазване. ОУПО само подчертава необходимостта от такава единна База-данни за нуждите на устройствената практика.

13.1.3. Диагноза на състоянието на недвижимото културно наследство на община Шабла

Въз основа на посочените по-горе данни от анализа на недвижимото културно наследство може да бъде направена следната оценка на състоянието на обектите на недвижимото културно наследство:

Позитивна оценка

- Значителна част от недвижимото културно наследство на територията на Общината е идентифицирано и регистрирано през последните 50 години;
- През последните 10 години е извършена значителна дейност по проучването на археологическите НКЦ в Общината и тяхното регистриране в Автоматизираната информационна система „Археологическа карта на България“ с национален координатор НАИМ - БАН и съответния регионален координатор РИМ Добрич. В резултат, сега съществува един много по-достоверен списък на археологическите НКЦ, при това придружен от картография, много полезна за устройствената практика.
- Уточнени са статутът и режимите на двете значими археологически НКЦ от „национално значение“, а именно: „*Праисторическо, антично и средновековно селище и прилежащи некрополи*“ на територията на *Големия и Малкия острови и на Западния бряг на Дуранкулашкото езеро* и „*Антично селище и късноримска /*

късноантична крепост „Карон лимен – Кария“ с прилежащи некрополи и пристанище с вълнолом“

- Съхранена е в относително висока степен автентичността на повечето защитени обекти на недвижимото културно наследство. Важно е да се подчертае, че археологическото наследство на община Шабла остана извън негативната тенденция през последните години за изграждане на бутафорни крепости, в ущърб на международните консервационни принципи и норми.
- Територията притежава съхранени пейзажни качества и остава относително незасегната от съществуващата на юг прекомерна урбанизация.

Негативна оценка

- Част от проблемите на състоянието на недвижимото културно наследство в Общината се дължи на проблеми в самата Национална система за опазване и степента на нейната вътрешна координация. Резултат от това е посочената липса на единен регистър на археологическите НКЦ и несъответствията в информацията от различни източници. Тук може да бъде отбелязан и фактът, потвърден от НАИМ – БАН, че територията на община Шабла не е изследвана чрез системни издирвания на археологически обекти. От друга страна, РИМ Добрич все още не разполага с цифрова информация за обектите на недвижимото културно наследство.
- В цялата досегашна урбанистична, консервационна и археологическа дейности липсва практиката на *интегрираната консервация* за осъществяване на координация между археологически проучвания, консервационна дейност и устройствена дейност. Опазването на недвижимото културно наследство не се осъществява с регулярни и последователни консервационно-реставрационни работи. Устройствовите планове до сега не са включвали аспектите на недвижимото културно наследство и не са предлагали устройствени решения във връзка с него. Например Териториално устройствовият план на община Шабла, приет в края на 1997, г. не е бил съгласуван с НИНКН/МК. В него не са отразени културните ценности на територията на Общината (с единственото изключение – Груповата културна ценност на Дуранкулашкото езеро, означена само като „„археология““). Планът не предвижда устройствени и общински мероприятия за защита и устойчиво използване на териториите на недвижимо културно наследство. Не е определено предназначението на териториите с културни ценности, не са предвидени специфични правила и нормативи за опазване на недвижимото културно наследство, както и програма за опазване и популяризиране на недвижимите културни ценности. Настоящия ОУПО на Общината се опитва да запълни тази прекъсната връзка между опазването и устройствената дейност.
- Богатото недвижимо културно наследство на Общината не е използвано за развитие на устойчив културен туризъм. Туристическата инфраструктура е недостатъчна или амортизирана. Обектите на културното наследство не са изявиени по интригуващ начин и са лишени от информационна инфраструктура, която би представила техния културно-исторически потенциал (това се отнася дори до *Праисторическо, антично и средновековно селище и прилежащи некрополи на Големия остров на Дуранкулашкото езеро и земеделските земи на Западния бряг*, който е максимално проучен и е бил обект на европейски проект, но днес неговата

територия е трудно достъпна за лица в затруднено положение, с амортизирана информационна система). Липсват предложения за интегрирани културно-туристически продукти; недвижимото културно наследство е лишено от необходимата публична инфраструктура, която би го направила атрактивно, достъпно и търсено. Остава неизпълнено изискването на *Разпоредба 1711/22.10.1962 на Министерския съвет* за трайно обозначаване на селищните и надгробни могили.

- Поради липса на устройствена стратегия по отношение на културните ценности на територията, съществуват конфликти между недвижимото културно наследство и някои функционални системи на средата. В определени случаи селскостопанските дейности нарушават автентичната морфология на някои могилни некрополи. По информация на РИМ Добрич някои могили са вече напълно разорани и могат да бъдат разпознати само с дрон (според Музея, въпреки това, повечето от тях все още съхраняват своята културна стойност, вероятно и подземни артефакти, което е основание за оставането им в списъка на археологическите НКЦ). Сондажните работи по проучванията за газ и петрол, със съответните съоръжения, в определена степен нарушават някои ценни археологически зони (например зоната на античното пристанище Карон Лимен на нос Шабла). Планираните до сега зони за изграждане на ветро-генератори, голф игрища и курортно туристически комплекси, не винаги са съобразени с посочената териториална характеристика на недвижимото културно наследство на територията. Действително, територията на Общината е относително съхранена от урбанизацията, поразила вече Черноморското крайбрежие на юг, но съществуват основания за безпокойство от потенциалните намерения за застрояване на някои територии. Към тези рискове трябва да се добави и нарастващата активност на иманярската дейност, компрометирала в значителна степен някои археологически обекти (например античната крепост край с. Твърдица). Разрушителна дейност не е пощадяла и обекти с потенциална културна стойност (например каменната мелница край с. Твърдица, за която се твърди, че е била най-голямата в региона).
- Неразвитата музейна мрежа в Общината не създава условия за осъществяване на ефективна връзка между недвижимото и движимото културно наследство. Сега всички значими движими културни ценности, разкрити на територията на Общината са експонирани в РИМ Добрич.
- Не е използван адекватно гео-културния потенциал на територията. Специфичното местоположение на Общината, вместо да бъде оценено като предимство в посочения по-горе смисъл, все още се възприема като недостатък на една периферия. Липсват проектни предложения за трансгранично сътрудничество в областта на културното наследство, липсват идеи за интегрирани туристически продукти по културните маршрути на над-общинско и трансгранично равнище, във връзка с мрежата на европейските културни маршрути.
- Накрая, липсва ефективно управление на културното наследство, което да балансира обществени и частни интереси във връзка с него. Не е реализирана ролята на териториалното управление за опазване и развитие на културното наследство като цялостна система; липсва единна информационна система за недвижимото културно наследство.

13.2. ПРОГНОЗА ЗА ОПАЗВАНЕ И ИЗПОЛЗВАНЕ НА НЕДВИЖИМОТО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО (ПЛАН № 2)

13.2.1 Съвременни тенденции за подход към недвижимото културно наследство

Прогнозата за опазване и използване на недвижимото културно наследство в община Шабла е съставена при съобразяване със следните съвременни тенденции в областта на културното наследство и критерии за неговото опазване, устойчиво използване и развитие:

• Промяна на представите за културното наследство:

- Разширяване на съдържанието на културното наследство, за да бъде включен целият ансамбъл от наследени културни ресурси (материални и нематериални), които свидетелстват за стойности, вярвания, умения и традиции;
- Разширяване на териториалния обхват на културното наследство: от *единичната културна ценност и нейната среда* (Венецианска харта на ИКОМОС, 1964), към *историческия град* (Вашигтонска харта на ИКОМОС, 1987; *Принципите от Валета за опазване на историческия град*, ИКОМОС, 2011); *градския исторически пейзаж* (*Препоръките за Градския исторически пейзаж*, ЮНЕСКО, 2011 и др.) и *културните пейзажи*, до глобалните *пейзажи* от различен тип (*Европейска конвенция за пейзажа*, 2000, ратифицирана от България; *Декларацията от Флоренция за пейзажа*, ЮНЕСКО, 2012; *Декларацията за пейзажа* на ИКОМОС, 2014 и др.), *културните маршрути* на различни нива и интегралната *културна среда*, резултат от взаимодействие във времето между човека и териториите;
- Разширяване на темпоралния обхват на културното наследство, за да бъде обхванато и *наследството на 20 век*, включително символите на най-новата история;
- Разширяване на социалните функции на културното наследство, възприемането му като *ресурс* за устойчиво развитие (особено чрез инструментите на културния туризъм) и средство за межкултурен и междурелигиозен диалог на индивиди, общности и държави. В този смисъл се изяснява ролята на наследството като ресурс-стимулатор за общото териториално развитие и за развитието на функционалните системи в средата (*Рамкова конвенция за стойностите на културното наследство за обществото*, Съвет на Европа, 2005);
- На тази основа, обект на внимание би трябвало да бъдат не само защитените от Закона регламентирани (декларирани и регистрирани) културни ценности, но и всички онези характеристики на средата, които допринасят за нейната идентичност.

• Промяна на методите и инструментите за опазване и използване на недвижимото културно наследство

- Потвърждаване на актуалността на изискването за автентичността на наследството, включително за урбанистична автентичност, при една повишена гъвкавост, която отчита локалните традиции;
- Утвърждаване на метода на *интегрираната консервация*, за постигане на оптимална координация между опазване, археологически проучвания и устройствено

планиране в името на обществения интерес; възприемането на недвижимото културно наследство като интегрална част от плановете за устойчиво социално-икономическо развитие. Значението на интегрираната консервация е специално подчертано в европейските конвенции за архитектурно наследство (Гранада, 1985 г.) и за археологическото наследство (Малта, 1991), ратифицирани от България;

- Приложение на световно приети принципи и норми в целия процес на опазване на културното наследство (вж. наскоро приетия документ *Европейски принципи за качество при финансирани от ЕС интервенции във физическата среда с потенциално въздействие върху културното наследство* (ЕС/ИКОМОС, 2020);
- Приложение на специфични планове за опазване и управление на недвижимото културно наследство като ефикасни инструменти за постигане на равновесие между *опазване* и *развитие*, чрез система от регулаторни урбанистични режими, поддържащи баланса между обществени и частни интереси. Законът за културното наследство (2009) предвижда подобни планове за опазване и управление на недвижимите културни ценности като вид специфичен инструменти за териториално устройствена защита;
- Приложение на планове, които целят да съхранят и развият определени идентичностни характеристики на средата (урбанистични, пейзажни, нематериални и др.), разширяващи значението на защитените от Закона културни ценности;
- Контекстуалност на архитектурата, в диалог с историческата среда.

- **Промяна на формите и системите за управление**

- Формиране на политика за опазване на културното наследство като един колективен проект с много участници, при пълна координация между тях;
- Деконцентрация и децентрализация на системите за управление, за да бъдат обхванати все по-ефективно културните ценности и местните участници за тяхното опазване;
- Развитие на партньорството, повишаването на ролята на гражданското участие в системата на управление, развитие на *договорната защита* на културното наследство в публично частно партньорство;
- Развитие на нови форми на финансиране, със стимулиране на нови източници на финансиране;
- Повишаване на ролята на устройствените планове като инструменти за управление на опазването и използването на културното наследство.

- **Промяна на гео-културния контекст на опазването**

- Развитие на идеята за Общото европейско наследство в условията на межкултурен и междурелигиозен диалог, с особената роля на европейските културни маршрути, регламентирани от Съвета на Европа;
- Развитие на европейското сътрудничество в областта на културното наследство и на регионалното коопериране в рамките на Югоизточна Европа, което получи особен тласък с Регионалния форум „Културни коридори на Югоизточна Европа” (Варна 2005 г.) и Регионалния форум „Комуникация на наследството” (Опатия,

2006 г.).

На тази основа нараства убеждението, че недвижимите културни ценности на дадена територия, както и белезите на нейната пейзажна идентичност, трябва да бъдат разглеждани като единна териториална система, която взаимодейства с функционалните системи на средата и трябва да бъде обект на единно управление. Регламентират се специализираните планове за управление на тази система – *планове за опазване* (като например френските P.S.M.V., Z.P.P.A.U.P. и др.), които доказват своята голяма ефективност.

Настоящият окончателен проект на ОУПО е изцяло съобразен с посочените по-горе европейски конвенции, ратифицирани от България и поради това – станали част от българското законодателство, както и с действащата национална нормативна база в областта на недвижимото културно наследство, обновена с новия Закон за културното наследство. Взети са пред вид и някои международни харти на ИКОМОС, засягащи особеностите на културното наследство в Общината (като международните харти за: Историческите градове, Вашингтон 1987 г. и Малта, 2011; за Културен туризъм, Мексико, 1999 г., за Културни маршрути, за Интерпретацията и презентация на културното наследство, Квебек, 2008 г. и др.).

13.2.2. Цели за опазване и развитие на недвижимото културно наследство в община Шабла

В светлината на посочените тенденции се очертават двата ключови аспекта в съвременния подход към недвижимото културно наследство:

- *Опазването на недвижимото културно наследство* - съхраняването на неговите културни стойности в тяхната автентичност, чрез модерните инструменти на интегрираната консервация. Тази дейност обхваща също разкриването, идентифицирането и включването на нови ценности с изявена териториална характеристика: например, нови разкрити археологически ценности, идентифицирано нематериално културно наследство, културни пейзажи, тематични културни маршрути и др., които разширяват типологичния, териториален и темпорален обхват на недвижимото културно наследство. Тя обхваща също съхраняването и развитието на идентичните характеристики на средата, разширяващи въздействието на мрежата от регламентирани културни ценности.
- *Развитието на недвижимото културно наследство* - неговата съвременна еволюция като част от жизнената среда, адаптирането му за съвременни функции, реализирането на ролята на наследството като стимулатор за устойчивото развитие на функционалните системи, с въздействие върху общото териториално развитие.

Много съществено е да бъде постигнат баланс между тези два ключови аспекта – *опазване* и *развитие*, в съответствие с обществения интерес, да бъдат избегнати противоречията между тях. Недвижимото културно наследство трябва да бъде разглеждано не само като духовно послание от минали поколения, но и като актуален ресурс на териториите, с важна гео-културна роля в глобализация се свят и с нарастващо значение за бъдещото устойчиво териториално развитие. Това в пълна степен

се отнася до ролята на културното наследство в община Шабла. Окончателният проект на ОУПО оценява недвижимото културно наследство като стратегически фактор за усъвършенстването на жизнената среда, за устойчивото развитие на територията, за повишаване на качеството на живот на населението, за развитието на туризма и за интегрирането в европейското културно и икономическо пространство.

Международният опит показва, че за постигането на посочения баланс е извънредно важна ролята на управлението на недвижимото културно наследство като единна териториална система, чрез определени териториални инструменти. Частично управление само на отделни обекти или фрагменти на културната среда не би позволило да бъде реализиран пълния потенциал на културното наследство

Като се има пред вид казаното по-горе, Окончателният проект на ОУПО определя три основни цели за опазване и развитие на недвижимото културно наследство на територията:

А. Дефиниране на единната териториална система *Културно наследство*, която обхваща пълната съвкупност от защитени недвижими културни ценности на територията, в синтез с незащитените белези на нейната идентичност - система, третирана като единен обект на териториално управление.

Б. Опазване и изява на системата *Културно наследство*, чрез специфични устройствени мерки и инструменти, които съхраняват урбанистичната автентичност на средата и изявяват териториалния и темпоралния интегритет на културно-историческите системи.

В. Устойчиво използване на недвижимото културно наследство като ресурс-стимулатор за развитието на функционалните системи и на общото териториално развитие, според пълния гео-културен потенциал на територията и включването и в националните и европейски културни коридори и културни маршрути.

13.2.3. Прогноза за опазване и развитие на недвижимото културно наследство на община Шабла

Прогнозата за общото пространствено развитие на недвижимото културно наследство на Общината е съобразена с посочените цели и с прогнозите на Съвета на Европа (*Prospective: Fonction du patrimoine culturel dans une Europe en changement. Conseil de l'Europe, 2000* и др.) и на ИКОМОС, относно ролята на културното наследство в информационното общество на 21 век за хармонизиране на процесите на глобализацията и евроинтеграцията с потребностите на човека от идентичност и разнообразие.

Прогнозата отчита посочената териториална характеристика на недвижимото културно наследство в Общината, нормативните изисквания за неговото опазване и възможностите на неговия гео-културен потенциал. Тя се съобразява с условията за решаване на посочените в диагнозата актуални проблеми на недвижимото културно наследство, особено когато това зависи от ефективността на устройствените инструменти на нивото на общия устройствен план.

Прогнозата е съобразена с очакваната динамика на социално-икономическите процеси. Представените по-долу основни прогнозни насоки се приемат като общовалидни при всички възможни сценарии за развитие на територията и на нейното население. При

различните сценарии те могат да бъдат постигнати с различни темпове, но не бива да бъдат игнорирани, в противоречие с обществения интерес.

На тази база се очертават следните шест основни прогнозни направления за опазване и развитие на недвижимото културно наследство на Общината.

(1) Прогноза за формиране на системата *Културно наследство* като обект на единно управление.

ОУПО предлага съвкупността от недвижими културни ценности на Общината да бъде разглеждана като единна система, в съответствие с посочените особености на териториалната характеристика на недвижимото културно наследство. В рамките на Общината, териториалният модел на системата *Културно наследство* може да бъде представен със следните негови основни компоненти:

I. Културен коридор Виа Понтика

Културният коридор по направлението на републикански път I-9 преминава през територията на Общината и представлява основен гръбнак на системата *Културно наследство*. Ролята на този компонент на системата е много съществен, тъй като той гарантира нейната посочена *трансгранична комуникативност* и спомага за реализирането на нейния гео-културен потенциал. Чрез Културния коридор системата се интегрира в мрежите на Културните коридори на Югоизточна Европа и на Европейските културни маршрути, като по този начин се включва в Европейското културно пространство. Може да се приеме, че недвижимото културно наследство на Общината е в зоната на непосредствено влияние на Културния коридор и че Общината трябва напълно да се възползва от това свое благоприятно местоположение.

II. Система от тематични паркове на културното наследство (ПЛАН № 2)

Както бе посочено преди това, територията на Общината притежава специфична пейзажна идентичност, в смисъла на Европейската конвенция за пейзажа (2000). Следователно, съвкупността от нейните защитени недвижими културни ценности и посочените незащитени белези на нейната пейзажна идентичност, може да бъде разглеждана като териториална система с определена устройствена организация. С тази цел, Окончателният проект на ОУПО предлага на територията на Общината да бъде създадена система от *Тематични паркове на културно наследство*, които съхраняват и изявяват именно посочените идентични културни и пейзажни характеристики на средата, като имат функции в областта на културния туризъм. ОУПО предлага две групи тематични паркове на културното наследство:

- Тематични археологически паркове. Парковете представят специфичната за територия комбинация от природна среда и интегрирани в нея археологически обекти: защитени културни ценности и незащитени обекти с доказана културно-историческа характеристика. Предлага се система от три тематични археологически парка:

- Археологически парк „Дуранкулак-Шабла-Твърдица“, включва територията между селата: Дуранкулак, Ваклино, Езерец, Твърдица и гр. Шабла, защитените природни територии с голямо биологични разнообразие на Дуранкулашкото и Шабленското езера и живописното Кале дере. В парка са концентрирани археологически ценности с най-висока стойност: груповата културна ценност

„Праисторическо, антично и средновековно селище и прилежащи некрополи“ на територията на Големия и Малкия острови и на Западния бряг на Дуранкулашкото езеро; концентрация от антични и средновековни селища, групи могилни некрополи; късно-античната и ранно-византийска крепост „Калето“, пещерни колонии, антични и средновековни селища. Най-ценната част на парка – средата около груповата културна ценност на Дуранкулашкото езеро, вероятно има качества на „Културен пейзаж“, на вниманието на НИНКН/МК.

- Археологически парк около с. Горичане – концентрация от могилни некрополи в характерен селскостопански ландшафт.

- Археологически парк по скалния бряг на юг от с. Тюленово. Той включва антични селища и скален манастир, интегриран в природна среда, защитена по *Натура* със силно изразена идентичност. Паркът е непосредствено свързан с акватория, богата на подводна археология.

- Тематичен парк „Пейзажът на Добруджа“ – представлява израз на традиционно Добруджанско земеползване с характерна автентична морфология, която включва дисперсно разположени археологически ценности (могилни некрополи, крайморски скални манастири и др.). За целта се предлага територията между гр. Шабла, и селата Тюленово и Горун, която изявява споменатото взаимодействие: територия-бряг-море. Територията включва както специфични селскостопански територии, така и археологически зони: ареала на античното пристанище Карон Лимен със стария Фар.

III. Селищна мрежа.

Селищната мрежа на Общината е с характерна конфигурация и специфичен селищен пейзаж, в който са включени архитектурните културни ценности на територията. Територията на гр. Шабла включва най-изявената концентрация на УПИ с културни ценности, което е основание тя да бъде дефинирана като обособена територия с недвижимото културно наследство, в смисъла на ЗУТ и Наредба № 7. Част от селищата в Общината притежават пейзажна идентичност, която би могла да бъде основа за развитието на селски туризъм.

IV. Мрежа от традиционни комуникационни връзки

Традиционните комуникационни връзки в селскостопанските територии отразяват характерната морфология на обработваемите земи (имотни граници, лесозащитни пояси) и живописните озеленени дерета всред тях. Тази традиционна мрежа може да бъде отлична основа за реализация на системата от тематични културни маршрути за нуждите на културния туризъм.

(2) Прогноза за опазване на системата *Културно наследство*

Прогнозира се *интегрираната консервация* да бъде възприета като основен принцип на общинската политика за опазване на системата *Културно наследство*. Във връзка с това са дефинирани следните основни насоки за осъществяване на координацията между археологическите проучвания, консервационната дейност и устройствената дейност, с цел да бъде съхранена и развита посочената автентична териториална характеристика на недвижимото културно наследство, третирано като единна система:

- Провеждане на системни издирвания на археологически обекти на територията на Общината, в координация с консервационната дейност; въвеждане на данните за археологическите обекти в Автоматизираната информационна система „Археологическа карта на България“. НАИМ – БАН посочва в своето писмо до МРРБ, че системните издирвания на археологически обекти биха обогатили значително познанията за археологическото наследство в този регион.

- Идентификация и включване на нови културни ценности към общинския списък на културни ценности. Очаква се допълнително утвърждаване на граници на единични и групови културни ценности и на техните охранителни зони; завършване на процеса на регистрация по отношение на съществуващите деклариранни културни ценности; идентификация на културните ценности сред съществуващите 188 обекта (които не фигурират в Националния публичен регистър на НКЦ към НИНКН/МК); включване на нови разкрити археологически НКЦ и на нови типове недвижимо културно наследство в съответствие с еволюцията на нормативната система в тази област. Необходимо е, също, да бъдат идентифицирани и съхранени обектите на нематериалното културно наследство: култура на земеползване, местни традиции и занаяти, местна кухня и др.

- Създаване и поддържане на единна и общодостъпна информационна система с Базаданни за недвижимото културно наследство на Общината, която да интегрира наличната информация в Националния публичен регистър на НКЦ в НИНКН/МК с Автоматизираната информационна система „Археологическа карта на България“. Особено важно е въвеждането на точните географски координати на всички културни ценности и GIS картографиране на цялата система *Културно наследство*. РИМ Добрич информира за планове в близко бъдеще да бъдат заснети всички недвижими обекти на културното наследство с техните точни координати.

- Приемане на Програма за опазване и популяризиране на недвижимото културно наследство. Програмата би могла да бъде разработена на основата на Генерален консервационен план, приет като специализиран инструмент на управление, който ще регламентира конкретното прилагане на правилата за интегрираната консервация, координиращи дейностите по археологическо проучване, консервация и устройствено планиране.

- Съставяне на планове за опазване и управление на НКЦ: *групова културна ценност „„Праисторическо, антично и средновековно селище и прилежащи некрополи“ на територията на Големия и Малкия острови и на Западния бряг на Дуранкулашкото езеро и „Антично селище и късноримска / късноантична крепост „Карон лимен – Кария“ с прилежащи некрополи и пристанище с вълнолом.*

- Включване сред приоритетите на общинската инвестиционна политика на проекти, свързани с опазването и експонирането на археологически НКЦ в обекти публична собственост и/или с подчертана обществена значимост и чрез активизиране на публично-частното партньорство за реализиране на подобни проекти. Във всички фази на проектиране да се има пред вид документа: *Европейски принципи за качество при финансирани от ЕС интервенции във физическата среда с потенциално въздействие върху културното наследство* (ЕС/ИКОМОС, 2020)

- Създаване на диференцирани режими със специфични правила и норми на всички нива на устройствено планиране, с внимание и към пейзажната характеристика на територията.
- Стриктно опазване на автентичността на НКЦ при пълно съобразяване с международно признатите консервационни принципи и норми.

(3) Прогноза за използване на недвижимото културно наследство като ресурс-стимулатор за качеството на живот и за устойчивото развитие на територията

Прогнозата предвижда реализиране на стимулиращото въздействие на културното наследство върху развитието на функционалните подсистеми на територията както следва:

- Подсистема Труд – за съхраняване и използване на специфичните среди за труд; стимулиране и развитие на традиционните занаяти, земеползване и локални производства. Целта е да се оцени, освен икономическата стойност на земеделските терени, също и тяхната пейзажна и туристическа стойност, способна да привлича туристически интерес, чрез развитието на познавателен, селски, еко-туризъм и др., за да получи нови стимули за развитие. В случая е особено благоприятна близостта на тези територии с крайбрежните курортно-туристически зони. За да се постигне това е необходимо пълно съобразяване на подсистемата Труд с обектите на недвижимото културно наследство, с особено внимание към уязвимите могили и могилни некрополи във връзка със земеделската дейност.
- Подсистема Обитаване – за съхраняване и развитие на културната идентичност на жилищната среда, изява на ролята на специфичния жилищен пейзаж за качеството на живот в средата за обитаване. Устройствените режими на териториите с недвижимото културно наследство ще осигурят запазването на традиционните им градоустройствени характеристики. Това ще даде възможност за съхраняване на традиционните естетико-емоционални и познавателни качества на средата за обитаване – среда на първоначално възпитание и приобщаване към нравствените ценности на обществото. Режимът на опазване на традиционното устройствено структуриране и на културно-историческите дадености ще послужи като гаранция за запазване на идентичността на тази среда, като средство срещу нейното обезличаване. Едновременно с това, той ще бъде ограничител срещу влошаването на експлоатационните, психофизиологическите, санитарно-хигиенните и екологически характеристики на отделните територии, което може да се очаква при допускане на интензивното им строителното усвояване. Бъдещото териториално развитие на системата *Обитаване* ще бъде стимулирано от наличието на недвижимо културно наследство, в т.ч. среди с традиционно застрояване или със специфична пейзажна характеристика, а не само от регламентираните защитени културни ценности. Приносът на този стимул ще се измерва, както със стопанския потенциал на тези дадености, така и със значението им на носители на приемствеността и местната традиция.
- Подсистема Отдих-туризъм – приоритетно значение за общината ще има връзката на отдиха и туризма с недвижимото културно наследство, с особен акцент върху *културния туризъм* на общинско, над-общинско и трансгранично нива.

Проучванията показват, че Общината притежава отличен ресурс за формиране на интегрирани културно-туристически продукти на различни нива, съобразени с териториалната характеристика на недвижимото културно наследство и включваща адекватни публични инфраструктури: туристическа, комуникационна и информационна.

В това отношение особено ценен ресурс представлява посочената система от *тематични паркове на културното наследство*. В *ПЛАН № 2* е посочена тяхната обща устройствена организация и взаимовръзки.

Тематичният археологически парк притежава най-силен потенциал, особено в частта му край Дуранкулашкото езеро. Там той има ресурс за формиране на интегриран културно-туристически продукт, тематично ориентиран към едно *пътешествие във времето*, до най-старите корени на европейската цивилизация. Както вече бе посочено, дискретната пространствена характеристика на археологическите ценности изисква включването на изразителна и атрактивна информационна система, която би разкрила по един достъпен начин тяхната културно-историческа стойност. С тази цел, Окончателният проект на ОУПО предлага върху част от територията на археологическия парк да бъде създаден специализиран Интерпретационен парк с условното наименование: *Назад през хилядолетията/Going back millennia*. В него, с помощта на интерпретационни модели, мултимедия и информационни знаци, може да се даде да се даде ключ към разбирането и възприемането на сложната културна стратификация на територията. Паркът ще бъде създаден при абсолютно спазване на режимите на защитената територия на груповата недвижимата културна ценност *Праисторическо, антично и средновековно селище и прилежащи некрополи на Големия остров на Дуранкулашкото езеро и земеделските земи на Западния бряг*, както и при съхраняване на автентичните културни и пейзажни стойности на средата. Съществува благоприятна възможност за пряка комуникационна връзка със западната част на археологическия парк под Главния път, по оста на Кале дере, към късно-античната и ранно-византийска крепост *Калето* край с. Твърдица.

Двата локални археологически парка в южната част на Общината: край Горичене и край Тюленово, ще бъдат устроени като озеленени зони с дискретна информационна система, съобразена с природната среда.

Тематичният парк *Добруджански пейзаж*, би могъл да бъде третиран като цялостен културно-туристически продукт, който съхранява и представя автентичния традиционен земеделски ландшафт и включените в него археологически ценности. Вътрешната комуникация в парка трябва да се базира изцяло на споменатата съществуваща традиционна комуникационна мрежа, следваща морфологията на терена. Особено внимание ще бъде обърнато върху изявата и усвояването на посоченото взаимодействие между вътрешността на територията, морския бряг и морето. В това отношение важна е ролята на брега между нос Шабла и Тюленово, с много ценни следи от историческия контакт между суша и море. Предлага се в зоната на древното пристанище Карон Лимен и Фара да бъде изграден *Център за подводна археология*, където да бъде разкрито цялото богатство на културните взаимоотношения и артефакти.

Специален проблем ще представлява трайното маркиране на съзвездията от могилни некрополи на територията, за да бъде представено богатството на тяхната конфигурация и културна стойност.

Селищата в територията трябва да бъдат приспособени за функции в областта на селския туризъм.

На над-общинско ниво съществуват благоприятни условия за формиране на междуобщински културно-туристически продукти в направление към Каварна, Балчик и Варна, по протежение на културния коридор Виа Понтика.

На по-високо, трансгранично ниво, съществуват възможности за формиране на трансгранични културно-туристически продукти в посока към Мангалия, Истрия, Констанца и Делтата на река Дунав – Световно наследство. Една възможна тема за подобен туристически продукт е забележителната крепостна система на римската провинция Скития, разположена на териториите на България и Румъния.

Окончателният проект на ОУПО предлага да бъдат разработени специализирани планове за устройство и управление на тематичните паркове за културно наследство, във връзка с мрежата от локални между-общински и трансгранични културно-туристически продукти.

- Подсистема Социална инфраструктура – за интегриране на недвижимото културно наследство в общинската центрова система, за развитието на музейната система и за формиране на специализирана информационна система. Предлагат се профилирани културно-туристически центрове във връзка със съответните селищни структури, както и основни репери на информационната система в ареала на Културния коридор. Необходимо е развитие на музейната система на Общината със създаване на общински музей в гр. Шабла, който да представя цялото движимо културно богатство на територията във връзка с недвижимите ценности.
- Подсистема Комуникация и Транспорт – за активизиране на ролята на културните пътища на територията и връзките им с европейските културни маршрути, както и за повишаване на комуникативността и интегритета на системата *Културно наследство*. По-горе бе посочена необходимостта да бъде валоризирана съществуващата мрежа от традиционни комуникационни връзки, които да бъдат приспособени за различни форми на комуникация: пътеки за конна езда, велоалеи, пешеходни маршрути и др. Това да се свърже и с прогнозата за развитието на мрежата от тематични културни маршрути.
- Подсистема Техническа инфраструктура. Община Шабла създава определени очаквания за осигуряване на дефицитните днес енергийни ресурси от конвенционални и нови източници (петрол, газ, вятър). Един проблем за бъдещото развитие на Общината е трудността да бъде постигнато равновесие между опазването на нейните културни и природни ресурси и използването на енергийните и ресурси. Предложените в ОУПО устройствени режими целят да осигурят нужното равновесие. Така, границите на ветро-генераторните паркове на запад от Главния път са съобразени с мрежата от културни ценности, включително с обхвата на тематичния археологически парк край с. Горичане. Дейностите по проучване на нефтени и газови находища са също съобразени с ограниченията на устройствените режими.

(4) Прогноза за развитие на мрежа от тематични културни маршрути във връзка с културния туризъм

Във връзка с посочените съвременни тенденции при опазването, използването и устойчивото развитие на културното наследство, Окончателният проект на ОУПО предлага да бъде разработена мрежа от локални културни маршрути, които обвързват културния потенциал на територията в единна система.

През последните петнадесет години, в международната практика *Културният маршрут* се извява като специфичен вид културно наследство (*Международна харта за културните маршрути на ИКОМОС*, Квебек, 2008). Той се обуславя от традиционно формирани исторически направления, интегриращи културни и природни ценностни елементи и извява взаимоотношенията между тях. Културният маршрут е носител и на духовен интегритет, проявен в специфична функция или *тема* по неговото протекание. Така, културният маршрут се извява като комплексна система с определени културни качества и способност да интегрира разнообразни стойности на средата. Ето защо, той може да играе определена роля в рамките на една цялостна местна политика за защита, устойчивостяване и управление на културното богатство.

В българската нормативна система все още не съществува регламентиран обект на недвижимото културно наследство, дефиниран като „Културен маршрут”. Независимо от това, като отчита актуалната международна практика, еволюцията на нормативната система и ролята на културните маршрути за устойчивото развитие на Общината, Окончателният проект на ОУПО предлага устройството на цялостна мрежа от локални културни маршрути. Подобна мрежа ще има следните предимства:

- Изява на пълноценния териториален и темпорален обхват на културното наследство на Община Шабла;
- Изява на специфичната морфологична характеристика на територията и нейната посочена културна и пейзажна идентичност;
- Стимулиране на ефективни взаимоотношения между всички функционални системи на средата;
- Устойчиво използване и единно местно управление на ресурсите на Община Шабла за целите на културния туризъм;
- Стимулиране на взаимоотношенията между дейностите по опазване на културните и природни ценностни елементи и устойчивото развитие на територията;
- Интегриране на наследството на Община Шабла в културни мрежи от по-високо териториално ниво – локално, национално, регионално, европейско.

На тази база, окончателният проект на ОУПО на Община Шабла предлага разработването на *Специализиран устройствен проект на мрежата от локални културни маршрути*, във връзка с мрежата от локални, над общински и трансгранични културно-туристически продукти. На този етап от разработката на ОУП, се предлагат следните насоки за устройствена организация на локалните културни маршрути:

- Дефиниране на локалните културни маршрути като единна мрежа, която обвързва всички културни и исторически елементи и създава условия за разкриване на разнообразните наследени ценности. В този смисъл следва да се обособят териториална, тематична и йерархична структури на мрежата от локални културни маршрути.

Във връзка с териториалната структура на системата *Културно наследство и природните дадености* в Община Шабла, се обособяват две основни зони с изявена идентичност: *Тематичният археологически парк* и *Тематичният парк „Пейзажът на Добруджа“*. Те разкриват специфични мрежи от културни ценности, пейзажни характеристики, интегралното взаимодействие на традиционно земеползване, добруджански селища, могили и могилни некрополи и ветрозащитни пояси. Основното направление в предложената мрежа от културни маршрути ще осъществи интегритета в мрежата от тематични паркове по направленията: Дуранкурак – Ваклино – трасето по протежение на „Кале дере” - Божаново – Твърдица (в северната част на „Добруджански археологически парк”), както и в посока към Шабленското езеро (в южната част на „Добруджански археологически парк”) и към тематичния парк „Пейзажът на Добруджа”. Традиционните направления на ветрозащитните пояси в западната част на община Шабла също дават възможност за формиране на една допълваща мрежа от културни маршрути.

От гледна точка на тематичната структура на мрежата от културни маршрути, специфичната културна характеристика на Община Шабла разкрива теми като: „Древните корени”, „Подводни ценности” и „Крепостите на Скития” (във връзка с археологическите ценности); „Пейзажът на Добруджа” и „Земя-бряг-море” (във връзка със специфичната морфологична характеристика на територията); „Пътят на житото” (във връзка с поминъка и значението на природния и културен потенциал на територията за жителите ѝ); „Пътят на птиците” (във връзка с природните ценности).

- Дефиниране на взаимоотношенията на локалните културни маршрути с другите функционални системи от устройството на Община Шабла. Самите културни маршрути, са компонент на системата „Културно наследство”, но като носители на комплексни стойности, те естествено правят връзки между различните функционални системи и от устройствена гледна точка могат да играят ролята на интегриращ елемент между тях. Например, по протежение на специфичните лесозащитни пояси се разкриват взаимоотношения между системите „Труд”, „Зелена система” и „Културно наследство”;
- Дефиниране на локалните културни маршрути като цялостни културно-туристически продукти – основа за развитие на устойчив културен туризъм в Община Шабла. Ефективността на културните маршрути в това направление се изяснява във възможностите, които предлагат за обособяване на цялостни туристически продукти – синтез между културни ценности и елементи, туристическа, комуникационна и информационна инфраструктури, обединени около обща специфична тема. В този смисъл, локалните културни маршрути се притежават значителен социално-икономически ефект върху опазването на наследството и перспективното развитие на устойчивия туризъм в Община Шабла;

- Дефиниране на връзките на локалните културни маршрути с по-високите териториални нива - локално, национално, регионално (Югоизточна Европа), европейско. Например на локално ниво, мрежата от културни маршрути се обвързва с територията на Южна Добруджа (на запад и югозапад) и със Северна Добруджа в Република Румъния (на север).

(5) Прогноза за използване и развитие на гео-културния потенциал на системата *Културно наследство (ПЛАН № 3)*

Община Шабла има специфично местоположение в Североизточна България на границата с Република Румъния – част от обособената историко-географска област Добруджа, разположена между долното течение на река Дунав и Черно море. Общината е неделима част от тази интегрална територия на Добруджа, която исторически в сравнително дълги периоди е приемана като единна административна единица – провинция Скития по време на Римската империя; първата област отвъд Дунава на Българската държава; територия (диоцез) на Българската Екзархия до Санстефанския мирен договор (1878); част от територията на Румъния (1913 - 1940). През тази интегрална територия на Добруджа, преминава културният коридор *Виа Понтика* – основен културен гръбнак и един от големите европейски пътища на прелетните птици. На север и северозапад, Добруджа е тангирана от културния коридор „Дунавски път“. Тази историческа и географски обусловена принадлежност на Община Шабла към обособената територия на Добруджа, предполага интегрирането на културния ѝ потенциал с културното наследство на по-високо териториално ниво. Окончателният проект на ОУПО предлага следните насоки за интегриране:

- Осъществяване на активни културни връзки с историко-географската област Добруджа на територията на днешна Република България и Република Румъния;
- Пълноценно интегриране на мрежата от локални културни маршрути на територията на Община Шабла с културния коридор *Виа Понтика* и с изявени исторически градове по неговото протежение – Констанца, Варна, Несебър, Бургас, Истанбул;
- Стимулиране на културните връзки на Община Шабла в обхвата на културното пространство на Югоизточна Европа чрез културния коридор *Виа Понтика* – на север и северозапад с културния коридор *Дунавски път*; на юг с културните коридори *Диагонален път* и *Виа Егнация* и южното крайбрежие на Черно море;
- Включване на Община Шабла в европейското културно пространство чрез Програмата за културни маршрути на Съвета на Европа в рамките на лансирани вече общоевропейски теми – например „Маршрутите на викингите“, чиито морски пътища тангират с Общината.

(6) Прогноза за усъвършенстване на териториалното управление на системата *Културно наследство*

Важна насока за усъвършенстване на териториалното управление на системата *Културно наследство* е въвеждането на система от устройствени режими за опазване и използване на недвижимото културно наследство и на идентичните характеристики на

територията на общината. Окончателният проект на ОУПО по отношение на културното наследство предлага следната система от седем устройствени режима, съобразени с особеностите на недвижимото културно наследство на територията и с прогнозата за тяхното опазване и устойчиво развитие.

Устройствена категория	Режим: предназначение, основни и допълващи функции, ограничения	Индекс на режима
<p>1. ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ НА КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ</p>	<p>Режимът е предназначен за защитени територии на единични и групови недвижими културни ценности, по смисъла на Закона за културно наследство (ЗКН). Режимът включва: териториален обхват (определен от границите на културните ценности и на охранителните им зони) и предписания за опазване. Режимът се съобразява с определения териториален обхват на културните ценности и техните охранителни зони посочени в Приложения 5 и 6: „Праисторическо, антично и средновековно селище и прилежащи некрополи“ на територията на Големия и Малкия острови и на Западния бряг на Дуранкулашкото езеро и „Антично селище и късноримска / късноантична крепост „Карон лимен – Кария“ с прилежащи некрополи и пристанище с вълнолом. За всички останали археологически ценности, както и за другите видове ценности, териториалният обхват включва охранителната зона с ширина 10 м. около външния контур на ценността, но не по-малко от изискуемото по ЗКН, чл. 79 (4). Предписанията за опазване са определени с акта за деклариране или за предоставяне на статут на културната ценност.</p>	<p>Кз</p>
<p>2. ОБОСОБЕНИ ИЗВЪНСЕЛИЩНИ ТЕРИТОРИИ С АРХЕОЛОГИЧЕСКИ КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ</p>	<p>Териториите включват локални концентрации на единични недвижими археологически културни ценности, всяка от които е защитена от ЗКН (режим Кз). Режимът запазва целостта на групата от ценности, като не допуска в нейните незащитени зони да бъдат извършвани изкопни работи, дълбочинна обработка на почвата, засаждане на дървета и култури с дълбока коренова система, като се допуска плитка обработка на почвата (оран) до 0.25 м. Осъществяват се теренни археологически проучвания по смисъла на ЗКН.</p>	<p>Кис</p>
<p>3. ОБОСОБЕНИ ТЕРИТОРИИ В НАСЕЛЕНИ МЕСТА С УПИ С КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ</p>	<p>Териториалният обхват включва защитените територии на културните ценности по смисъла на ЗКН (намиращи се под устройствен режим Кз). Режимът съхранява традиционната улично-квартална структура, начина на застрояване и пейзажната характеристика на общата обособена територия.</p>	<p>Кс</p>
<p>4. ТЕРИТОРИИ С ПРЕВАНТИВНА ЗАЩИТА</p>	<p>Режимът се отнася до териториите на единични обекти без статут на културна ценност, но защитени поради техни възможни качества на културна ценност, на вниманието на НИНКН. Включват се археологически обекти (могили с несигурно идентификация),</p>	<p>Кпз</p>

	архитектурни обекти (Фарът край Шабла, старата мелница край с. Твърдица). Режимът предвижда недопускане на деструктивни дейности в териториите, по смисъла на режим Кз, преди произнасянето на НИНКН.	
5. ТЕРИТОРИИ НА ТЕМАТИЧНИ ПАРКОВЕ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО	Териториите включват трите разновидности на тематични паркове (указани на плана с индекси съответно: Ктп1, Ктп2, Ктп3). Режимът ще създаде условия за оптимално съхраняване и изява на идентичните културни и пейзажни характеристики на средата, с функции в областта на културния туризъм. Териториите се устройват според специализирани планове за устройство и управление, които предвиждат: опазване, обозначаване, експониране на включените културни ценности (според режимите Кз, Кис, Кс, Кпз), устройството на мрежи от тематични културни маршрути, изграждане на предвидените в плана културно-туристически информационни центрове и др. Режимите съхраняват автентичността на средата, традиционните връзки и отношения, материалните и нематериалните ценности и др.	Ктп
6. СЕЛИЩА С ФУНКЦИИ ЗА СЕЛСКИ ТУРИЗЪМ	Режимът предвижда съхраняването на традиционната улично-квартална структура на селищната среда, начина на застрояване, пейзажната характеристика и връзката на селището с околната природна среда.	Кст
7. АКВАТОРИЯ НА ПОДВОДНА АРХЕОЛОГИЯ	Територията включва концентрация на археологически обекти в акваторията на античното пристанище Карон Лимен, с възможни качества на археологически резерват, преценени от НИНКН. Режимът защитава целостта на археологическите ценности от строителни дейности, проучвателни дейности за нефтени и газови находища. Осигуряват се възможности за подводни археологически проучвания. Допуска се подводен културен туризъм.	Кпа

Предлагат се още следните насоки за усъвършенстване на териториалното управление на системата *Културно наследство*:

Усъвършенстване на системата за общинско управление на дейностите по опазване на културното наследство в рамките на процеса на деконцентрация и децентрализация на субектите на управление;

Усъвършенстване на юридическите и устройствените инструменти за управление на недвижимо културно наследство; Изработване на планове за опазване и управление на защитените територии на: груповата недвижима културна ценност „Праисторическо, антично и средновековно селище и прилежащи некрополи“ на територията на Големия и Малкия острови и на Западния бряг на Дуранкулашкото езеро и единичната археологическа НКЦ „Антично селище и късноримска / късноантична крепост „Карон лимен – Кария“ с прилежащи некрополи и пристанище с вълнолом;

Изработване на Програма за опазване и популяризиране на недвижимото културно наследство на територията на Общината;

Изработване на специализирани планове за устройство и управление на тематичните паркове за културно наследство и за мрежата от тематични културни маршрути, в духа на предложените устройствени режими;

Съставяне на стратегия и приемане на програма за развитие на културния туризъм на територията; създаване на локални, надобщински и трансгранични културно-туристически продукти;

Стимулиране на нови алтернативни източници за финансиране на дейностите по опазване и развитие на културното наследство

Усъвършенстване на информационната база за културно наследство на територията на Общината

Развитие на публично-частното партньорство за опазване и развитие на недвижимото културно наследство и създаване на интегрирани културно-туристически продукти

Участие с проекти в програми за европейски структурни фондове и в други европейски програми свързани с културното наследство и културния туризъм.

В определена степен възможностите за реализация на мерките, предложени в настоящия окончателен ОУПО на община Шабла зависят и от усъвършенстването на Националната система за опазване и свързаните с нея: законодателство, юридическа защита, специфични инструменти за опазване и система за управление.

СПИСЪК НА ПЛАНОВЕТЕ

ПЛАН № 1: ОПОРЕН ПЛАН И ОЦЕНКА НА СЪСТОЯНИЕТО

ПЛАН № 2: ПРОГНОЗА

ПЛАН № 3: ИНТЕГРИРАНЕ В ЕВРОПЕЙСКОТО КУЛТУРНО ПРОСТРАНСТВО

ПРИЛОЖЕНИЯ:

Приложение 1: Списък на недвижимите културни ценности /НКЦ/ /паметници на културата/ на територията на Община Шабла, Област Добрич (според Националния публичен регистър на недвижимите културни ценности към НИНКН/МК), съгласно Закона за културното наследство /ЗКН/. Списъкът е предоставен от НИНКН/МК на МРРБ (вх.№08-00-481(146)11.01.2021).

Приложение 2: Списък на недвижимите културни ценности /НКЦ/ /паметници на културата/ на територията на Община Шабла, Област Добрич (според Националния публичен регистър на недвижимите културни ценности към НИНКН/МК), съгласно Закона за културното наследство /ЗКН/. Списъкът е предоставен от НИНКН/МК на МРРБ (вх.№08-00-481(146)11.01.2021) и допълнен от Община Шабла с данни за локализация на обектите – актуални адреси и идентификатори по Закона за кадастъра и имотния регистър (съгласно §120 (1) от ЗКН).

Приложение 3: Списък на археологическите недвижими културни ценности (вкл. картни

материали), регистрирани в Автоматизираната информационна система „Археологическа карта на България“ (АИС АКБ), предоставен от НАИМ-БАН, януари 2021.

Приложение 4: Сравнителна таблица на НКЦ в община Шабла: между информацията, предоставена от НИКН/МК (Приложения 1 и 2) и от НАИМ-БАН (Приложение 3), разработена за целите на ОУПО.

Приложение 5: Документ относно статута и режима за опазване на групова археологическа недвижима културна ценност „Праисторическо, антично и средновековно селище и прилежащи некрополи“ на територията на Големия и Малкия острови и на Западния бряг на Дуранкулашкото езеро (НИКН/МК).

Приложение 6: Документи относно статута и режима за опазване на единичната археологическа недвижима културна ценност „Антично селище и късноримска / късноантична крепост „Карон лимен – Кария“ с прилежащи некрополи и пристанище с вълнолом (НИКН/МК)

14. ЛАНДШАФТ И МАКРОЕСТЕТИЧЕСКИ ПРОБЛЕМИ

14.1. Ландшафт

14.1.1. Ландшафтна характеристика.

- Място на общината в ландшафтната подялба на територията на Р. България.

Територията на община Шабла е част от територията на Черноморското крайбрежие, което в повечето източници се обособява като отделен ландшафтен район поради климатичното и отчасти растителното, а и визуално въздействие на морето. Голямото разнообразие на релефа пък определя наличието (обособяването) на няколко отделни подрайона от север към юг. Някои автори определят три такива района: северен - до устието на р. Камчия; среден (средно крайбрежие) и южен, докато при други територията на крайбрежието от границата до гр. Варна се обособява като отделна зона - част от Дунавската равнина, по-точно като Приморско - Добруджанска подобласт.

- Природни фактори и ландшафтно - образуващи компоненти.

Геолого - литоложният строеж, както и тектониката на областта са резултат на взаимодействието между еволюционното развитие на Черноморската депресия и местните изяви на геоструктурите на Дунавската равнина.

Релефът на терена има платовидна структура, като постепенно се издига на юг и е с лек наклон към морето. Основата е от горносарматски варовици, изграждащи характерния облик на бреговата ивица. При Дуранкулак и Шабла то е изградено от лъос и е значително по-ниско, блатисто и с просторни пясъчни коси и дюни (с. Крапец). На юг брегот има клифов характер, стръмен и подложен на силна абразия от прибойната дейност.

В климатично отношение, определяща е ролята на Черно море и характерните за летния сезон бризове, които смекчават континенталното влияние и формират Черноморската климатична област. Валежите са около 400б - 500 мм и имат изразен юнски максимум. Ветровете са предимно северозападни и западни, като се проявяват през сравнително голям брой дни от годината (с което е свързана и възможността за изграждане на ветрогенераторни паркове).

Специфична е хидрогеоложката характеристика. Повърхностно течащи води липсват. Характерна е изиявата на суходолия и дълбоки карстови форми, отвеждащи повърхностните води към по-долните хоризонти. Специфични обекти са двете лиманни езера: Дуранкулашкото и Шабленското, както и някои по-малки и по-плитки езера:

Езерецко, Блатнишко, Шабленската тузла. Дуранкулашкото езеро заема площ от 240 ха и е със средна дълбочина от около 4 м; Шабленското е с площ 224,6 ха и е с максимална дълбочина 8 - 9 м. Крайбрежията на езерата са обрасли с обилна блатна растителност. Всички езера са пресноводни, с минимално засоляване от 1 до 3 промила, резултат от периодичните нахлувания при шормове на морска вода.

В Дуранкулак гнездят изключително редки представители на орнитофауната: голям воден бик, червена чапла, сива гъска, блатна лястовица и др. Тук, както и в Шабла, зимува голяма част от популацията на световно застрашената червеногуша гъска. Общо, в Шабла намират убежище над 100 000 големи белочели, червеногуши и сиви гъски. В Дуранкулашкото и Шабленското езеро са запазени редки риби (див шаран и дългоопашато попче).

Характерно е голямото разнообразие на треви и пролетни цветя. Редица от тях са редки за флората на България: теснолист божур, волжски горчицвет и др.

Почвеното разнообразие се характеризира със съчетание между черноземи и файоземи. Естествената растителност е слабо запазена и е представена предимно с храстови и тревни степни формации (главно в суходолията), както и от типичната блатна растителност при езерата. Фаунистичното присъствие е силно редуцирано.

- Антропогенни фактори и компоненти.

Територията се характеризира със силна трансформация на естествената растителност от интродуцирани видове, резултат на продължителното земеделско ползване, а в по-ново време - и на изграждането на полезащитни и ветрозащитни горски пояси, които заемат 87 % от територията на горските площи в общината. Обработваемата земеделска земя заема около 80 % от територията на общината; тя е заета предимно от житни култури. Селищата са компактни, с неголяма площ (под 1 км²) и с богато озеленени с плодни дървета обширни дворове. Пътната мрежа е от пътища с малка ширина, частично с крайпътно озеленяване. Като цяло антропогенната намеса е формирала характерен открит ландшафт, пространствено разчленен от ветрозащитните пояси и крайпътното озеленяване и със слабо изразено обемно и силуетно присъствие на селищата (с изключение на Шабла, с елементи на по-високо застрояване). Характерен антропогенен елемент на ландшафта са многобройните надгробни могили. По-сериозни изменения могат да се очакват при бъдещото усвояване на концесията за добив на нефт и в резултат на курортното строителство.

- Защитени местности и територии.

Това са: защитена местност „Дуранкулашко езеро“ (4 465,4 дка), за която има разработен план за управление и която заедно с прилежащи земи и морска акватория е и част от Националната екологична мрежа и Европейската мрежа „Натура 2 000“; защитената местност „Шабленско езеро“, която включва и Езерецкото езеро и е с площ 5 132, 4 дка; тя също е част от Националната екологична мрежа и Европейската мрежа „Натура 2 000“. „Шабленската тузла“ е предложена за обект от Националната екологична мрежа и Европейската мрежа „Натура 2 000“.

14.2. Макрорестетически проблеми

14.2.1. Анализ и характеристика на естетическите качества и естетическия потенциал на територията.

Територията на община Шабла е характерна най-вече с прекия излаз на източната част на Дунавската равнина - Лудогорието, Добруджа, към морето.

Релефът на терена е почти равнинен, но с леки, плавни наклони и едва очертани широки „плата“. Така, той не е монотонен, както в по-северната част на Добруджа, както това е в Румъния, Украйна и пр., допълнително впечатленията се обогатяват от пространственото разчленяване с ветрозащитните пояси, очертаващи и мрежа от членения с размери до 50 м (по-късата страна); така се изгражда едно доминиране на небето и отвореност „нагоре“; в същото време, самата земя носи отчетливо следите на аграрното стопанство. Разполагането на мрежата от населени места също следва шахматно един модул от 4 - 5 км, обясним при земеделието на отминалите епохи. Самите селища са приютени в зеленина и предлагат близка до естествената селищна среда, особено характерна с използваните местни варовикови скали за зидарии и облицовки, с цветовете на печената глина и близки до цветовете на естествените материали мазилки. Тук – там е по-големите обеми на църкви, училища, жилищни блокове в Шабла и особено Шабленският фар оживяват силуета на пейзажа. Към всичко това, трябва да добавим пръснатите в пейзаж (но все пак главно в ивицата от 4 - 5 км до морския бряг) селищни могили, въпреки дискретното им присъствие, неголямата им височина. Пътищата са с плавни завой с характерно защитно озеленяване и отделни дървесни акценти, често пъти от иглолистни видове.

Всичко това оформя характерния облик на територията, **типичен за Добруджа**: хармонично култивиран, предимно аграрен ландшафт, носещ в структурата си специфични културно - исторически напластявания. Това позволява да го разглеждаме като притежаващ и своеобразно, добруджанско въздействие, естетическа ценност. Неговият пространствен мащаб го прави съизмерим със скоростта на движение на съвременните транспортни средства.

Като компонент в този добруджански пейзаж се открояват суходолия, естествено, ориентирани към морето. Те притежават специфичен пространствен ефект; имат характера на оформени от микрорелефа, линеарни, живописно лъкатушещи ландшафтни пространства. Намирайки се в тях, човек попада в друг мащаб, друго въздействие; това се подсилва и от техния в по-голяма степен естествен характер. Заедно с ветрозащитните пояси и пръснатите могили те формират един „втори план“ на по-разнообразни и по-естествено възприемани при движение с по-малка скорост пейзажни компоненти.

Съществена линеарна доминанта в облика на пейзажа е крайбрежието - там, където Добруджа среща морето. Плоският релеф не го изявява достатъчно в дълбочина на територията; все пак имаме немалко черни или автомобилни пътища с ясна ориентация към него. Брегът е разнообразен като въздействие: от атрактивните скали при с. Тюленово до пясъчните дюни при с. Крапец. Като цяло брегът е слабо разчленен, но, тъй като е нисък и открит, малките вдаващи се в морето плавно очертани носове и полуострови предлагат великолепни надлъжни, по брега, дълбоки с десетки километри погледи. Безспорни естетически доминанти на територията се явяват езерните комплекси, Дуранкулашко и Шабленско -Езерецки. При тях се срещат морето, пясъчните коси, пространствата на

суходолията, техните обширни водни огледала събират погледите от разстояние понякога до 400 - 500 м. Към това трябва да е добави специфичния за тях растителен и животински свят.

Дуранкулашкото езеро има два острова. На по-големия са разположени уникални древни некропол и селище (просъществувало до средновековието). Съчетанието на запазената природна среда с археологическия комплекс придава особено вълнуващ и запомнящ се характер на това място.

14.2.2. Тенденции за промени и насоки за регулиране на естетическите качества на територията.

Основните рискове за естетиката на средата при нейното бъдещо развитие са:

- Рискът от линейно крайбрежно курортно - туристическо застрояване.
- Рискът от случайна (по място) поява на високи сгради и комплекси.
- Рискът от „визуално замърсяване“, предизвикано от отделни, пръснати обекти.
- Рискът от нарушаване специфичния характер на пейзажа от внасящите коренно различен характер ветрогенераторни съоръжения.

• Рискът от нарушаване естествения характер на крайезерните територии, въпреки че те са защитени като природни паркове.

Във връзка с общия визуален и естетически характер на територията и за избягване на тези рискове и създаване на по-богати възможности за възприемане, осмисляне на ландшафта, интегрирано с туристическите дейности, предлагаме следните основни макро-композиционни принципи на естетическото изграждане:

• **А.** Запазване и допълване на курортно-историческите стойности на територията, в това число: общ характер на пейзажа; маршрути, свързани с исторически обекти; експониране на разкривани могили, запазени църкви, археологическия комплекс в Дуранкулашкото езеро, а в бъдеще и на други характерни комплекси (при с. Твърдица, подводни археологически обекти), изграждане на музейна и информационна система. Във връзка с тази задача, предлагаме близката (до 4 - 5 км) от морето зона, особено активна като туристически достъп и особено наситена с исторически обекти да бъде със специфичен устройствен режим.

• **Б.** Охрана чрез режимите на усвояване и застрояване на територията на: пространственото въздействие на езерата, суходолията, Шабленския фар. Принципно, считаме, че етажността на новото застрояване край брега не трябва да бъде на повече от 7,5 м на kota корниз. Считаме, че ветрогенераторните съоръжения, предвид на силуетния им ефект и особена визуална „агресивност“ трябва да бъдат изнесени отвъд споменатата 4 - 5 км ивица.

• **В.** Развиване на обратни туристически маршрути. Земеделските „черни“ пътища дават възможност за велосипедни, пешеходни, конни маршрути, за придвижване с мотопеди, джипове, АТМ. От друга страна, оформените покрай тях ветрозащитни насаждения им осигуряват сянка и пространствено - зрително богатство. Тези маршрути ще позволят достъп и до селищните могили, до езерата и, което е важно, достъп до брега.

Като много важен елемент разглеждаме създаването на условия за непрекъсната крайбрежна пешеходна алея и панорамни площадки на обзорните места.

• Г. Специфични правила и нормативи за застрояване. Предлагаме на този етап следните основни виждания: залагане на ниска етажност и богато озеленяване в периферните УПИ на селищата; отдръпване на строителната линия и оформяне на широки „зелени“ ивици между УПИ в близката крайбрежна зона; ограничаване височината на застрояването в 100м - зона до 4,5 м кота корниз; ограничаване височината на застрояването в дълбочина от 100 до 500м до 7,5 м кота корниз.

• Д. Ландшафтно оформяне на пътищата и населените места. Предлагаме да се развият традициите на крайпътно озеленяване; да се проучват велоалеи край главните пътища; да се проучат възможностите за по-масирано изграждане на трайни насаждения в „тила“ на курортните ядра и по периферията на селищата; да се развият озеленени алеи и пътни връзки от селищата, разположени в дълбочина - към морето; да се потърси новото застрояване, необходимо на гр. Шабла на самия бряг (Шабла - изток, като морско селище).

15. УСТРОЙСТВЕНО ЗОНИРАНЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНАТА, ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ

При определяне на устройственото зонироване на община Шабла трябва да се вземат предвид следните нейни характерни особености:

- висок процент на плодородна обработваема земя /78 %/
- обширни защитени зони /около 860 ха/ с уникална флора и фауна;
- богати находища на лечебна кал и минерални извори;
- значителна крайбрежна територия /40 км. / с 1 976 000 кв.м. плаж и дюни, характерни крайбрежни скални образувания и много ниска усвоеност /4%/
- автентичен ландшафт, включващ система от уникални културни пейзажи;
- богато културно-историческо наследство /общо 105 паметника/;
- екологично запазена околна среда;
- наличие на подземни богатства /нефт, газ, въглища/
- интензивни ветрови показатели с възможност за добив на ел. енергия;
- най-ниска за страната гъстота на населението / 18 об. на кв. км. / и продължаващо обезлюдяване на територията ;

При разработването на ОУПО на Шабла бяха възприети следните основни принципи на функционално и устройствено зонироване :

• **Запазване на аграрния характер на общината** с подчертаване на зърно-производството и зеленчукопроизводството, което дава отражение върху специфичната структура на територията, при което западната част /западно от републикански път I- 9/ на общината е основния носител на на тези функции, докато източната е повече свързана с крайбрежието, отдиха и туризма;

• **Ограничено развитие на вторичния сектор с проектирането на :**

- Производствени зони, свързани с перспективите за развитие на добивната промишленост -за евентуален бъдещ нефто или газов добив (в тилната част на лицензионния блок „Шабла“);

- Обособяване на 2 нови складово-производствени зони за малки предприятия за преработка на селскостопански суровини в гр. Шабла и Дуранкулак;

- Обособяване на зона за производствено-складов комплекс за строителната индустрия (склад за строителни материали, варо-бетонен възел и арматурен двор) за нуждите на бъдещото изграждане на туристическата и друг вид инфраструктура, локализирана в гр. Шабла;

- Обособяване на зона за инфраструктура, подпомагаща аграрния сектор (борса/тържище), също в гр. Шабла;

- Резервиране на терени за разсадници (за овощни фиданки и маточници и за фиданки за горски залесявания).

• **Приоритетно развитие на отдиха и туризма във всичките му разновидности; плажен, воден, подводен, аграрен, ловен, балнео и историко-познавателен.**

В ОП на ОУПО - Шабла се предлага плажния отдих да се концентрира основно в три курортно-туристически комплекса;

- „Дуранкулак -изток“;

- село Крапец с разширение в северна и южна посока;

- „Шабла -изток“ с включване на терени северно и южно от фара и шабленската тузла;

Тяхната територия е както следва;

- „Дуранкулак -изток“ – 978 679 кв.м.

- Крапец с разширение в северна и южна посока; - 1 859 905 кв.м

- „Шабла -изток“ с включване на терени северно и южно от фара и Шабленската тузла; - 1 053 128 кв.м.

Ако приемем по 200 кв.м. терен на един турист, техният брой по комплекси ще бъде за:

- „Дуранкулак -изток“ - 489;

- Крапец - разширение в северна и южна посока – 9 299;

- „Шабла -изток“ с включване на терени северно и южно от фара и шабленската тузла – 5 265;

- общо за всички комплекси – 15 053 бр. туристи.

При общ капацитет на плажната ивица на общината от 150 000 туристи, предвиденото в плана натоварване е около 10 %.

За организиран масов спорт се предлагат три основни терена:

- крайбрежието, разположено между фара, с. Тюленово и крайбрежния път;

- долината , разположена южно от село Езерец;

- долината разположена североизточно от Ваклино;

Зоната при с. Тюленово е подходяща за подводен спорт и пещерен туризъм; За локализиране на балнеоложкия отдих се предлагат терените, разположени непосредствено до шабленската Тузла и сондажите с минерални води.

За обслужване на риболова се проектират пет пристанища, свързани с рибарски селища, както следва :

- при комплекса „Дуранкулак -изток“;

- в с. Крапец

- на юг от с. Крапец
- при с. Езерец
- при „Шабла - изток“;

За развитие на аграрния туризъм са подходящи всички села в общината, но с най-големи възможности са Дуранкулак, Ваклино и Езерец;

Защита на уникалните природни дадености – Шабленското и Дуранкулашкото езера .Проектът респектира съответните защитни и охрани зони. Освен това предлага обкръжаването от паркове със специално предназначение.

Опазване на изключително богатото културно наследство и неговото трансформиране от ограничител в стимулатор на териториалното развитие на общината.

Предлага се Формиране на следните културно-исторически зони;

- Културен коридор „Виа Понтика“;
- Добруджански археологически парк - Праисторическо, антично и средновековно селище и прилежащи некрополи на „Големия остров“ на Дуранкулашкото езеро; Западно от него да бъде изграден интерпретационен парк „Назад през хилядолетията“
- Археологически парк, разположен между Шабла и Езерец;
- Археологически парк „Кале дере“, разположен между селата Божаново и Твърдица;
- Археологически парк край с. Горичане с голяма концентрация на могилни некрополи;
- Археологически парк по скалния бряг на с. Тюленово с антични селища, скален манастир и богата подводна археология;

Предлага се също територията, източно от републикански път I-9 между Шабла и Тюленово да бъде съхранена и изявена като специфичен „Културен пейзаж - Добруджа“;

Подобряване на комуникационно-транспортната инфраструктура на общината

Предлага се;

- удвояване на трасето на републикански път I-9 и обходно преминаване край селата Дуранкулак, Ваклино и Горун;

За обслужване на новите курортни комплекси се проектират съответни тупикови комуникационни връзки, трасирани от републикански път I-9 на изток до съответните терени, като се избягва прокарването им непосредствено и успоредно на брега;

Защита на територията на общината от природни бедствия и аварии.

Укрепване на бреговата ивица от абразия чрез изграждане на брегоукрепителни съоръжения, показани на съответната схема;

Последният принцип за устройство на общината предвижда нейното интегриране в областта, държавата и Черноморския регион;

Тук следва да отбележим:

- създаването на зоната за Черноморското икономическо сътрудничество и междуправителственото решение за изграждане на магистрален пръстен около Черно море, който ще премине през територията на общината;

- „Отварянето“ на границата между България и Румъния с приемането на двете държави в ЕС

16. УСТРОЙСТВЕНИ ПОКАЗАТЕЛИ

Приложение 1

ПРАВИЛА И НОРМАТИВИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ОБЩИЯ УСТРОЙСТВЕН ПЛАН НА ОБЩИНА ШАБЛА

ПРАВИЛА И НОРМАТИВИ ЗА УСТРОЙСТВО И ЗАСТРОЯВАНЕ					Предназначение, основни и допълващи функции, ограничения	Индекс	Цвят	Площ/ Контур
Устройствена категория	Устройствени параметри							
	макс. плътност на застр. в%	макс. К инт	мин. озеленена площ в%	макс. кота корни з в м.				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ЖИЛИЩНИ ТЕРИТОРИИ								
ГРУПА ЖИЛИЩНИ УСТРОЙСТВЕН И ЗОНИ					<p>Жилищните устройствени зони се застрояват предимно с жилищни сгради. Допуска се изграждане на административни и делови сгради, хотели, научни и учебни заведения ,обекти на социалната инфраструктура, културата, търговията услугите, подземни и етажни паркинги и гаражи, търговско-складови дейности, без да се допускат обекти за дейности с вредни отделения и влияния и обекти на инженерната инфраструктура и др., при спазване на устройствени параметри за плътност, интензивност и минимална озелененост за съответната жилищна зона.</p> <p>Предвижданията на плана по отношение на изграждане на нови територии с жилищни и курорти функции, за рекреационни дейности, спорт и с обществено обслужващи функции – раздели II, III, IV, V, VI и IX да се осъществява само след осигуряване не само на достатъчно количество, но и съответстваща по качество питейна вода.</p> <p>Да се съобразяват нормативно определените забрани и ограничения във всички водоизточници и пояси на СОЗ или зони за защита на водите, независимо по кой нормативен документ са проектирани и утвърдени. Да се предвиди предприемането на необходимите действия за определяне и утвърждаване на СОЗ в пълния им размер съгласно актуалната нормативна база предвид обстоятелството, че наличието само на един пояс на охрана около водоизточниците противоречи на нормативните изисквания относно структурата и размерите на СОЗ.</p>	Ж	кафяв	площ
1. Жилищна устройствена зона с преобладаващо застрояване с малка височина (до 10 м)	30	1	50/60	10	За застрояване на жилищните квартали в Община Шабла	Жм	кафяв	площ
	20	0,50	70	7,5	Показателите от този ред се отнасят за зоните, попадащи в зона „А“ по чл.10 от Закона за устройството на Черноморското крайбрежие.	Жм	кафяв	площ

ПРОИЗВОДСТВЕНИ ТЕРИТОРИИ								
2. Устройствена зона предимно за производство	60	2,00	30	10	За застрояване с производствени, складови и обслужващи сгради и съоръжения. Допуска се изграждане на здравни пунктове, магазини и заведения за обществено хранене за ежедневните нужди на работещите, административни сгради и научно-експериментални бази към предприятията, гаражи и паркинги, както и жилища за охраната. Не се допуска изграждането на жилищни сгради, детски и учебни заведения.	Пп	Тъмно виолетово	площ
	30	1,50	50	10	Показателите от този ред се отнасят за зоните, попадащи в зона „Б“ по чл.11 от Закона за устройството на Черноморското крайбрежие.	Пп		
3. Устройствена зона за рибарници в зона „Б“ по ЗУЧК	30	1,00	50		Терени, предназначени за рибарници и обслужващи дейности попадащи в зона „Б“ по чл.11 от Закона за устройството на Черноморското крайбрежие.	Пс	Тъмно виолетово със зелен шрих	площ
ГРУПА СМЕСЕНИ МНОГОФУНКЦИОНАЛНИ УСТРОЙСТВЕНИ ЗОНИ								
4. Смесена многофункционална зона	30	0,90	50	10	Териториите са с многофункционално предназначение за обществено обслужване, търговия, жилища, спорт и атракции и др. допълващи функции, без да се допускат обекти за дейности с вредни отделения и влияния. Изпълняват се всички изисквания за изграждане на достъпна среда.	Смф	червен	площ
	20	0,40	70	7,5	Показателите на този ред се отнасят за зоните, попадащи в зона „А“ по чл.10 от Закона за устройството на Черноморското крайбрежие.	Смф	червен	площ
ТЕРЕНИ ЗА РЕКРЕАЦИОННИ ДЕЙНОСТИ								
ГРУПА КУРОРТНИ УСТРОЙСТВЕНИ ЗОНИ								
5. Курортни зони и комплекси	30	1,00	50	10	Разрешават се сгради за рекреационно ползване.	Ок	оранжево	площ
	20	0,50	70	7,5	Показателите на този ред се отнасят за зоните, попадащи в зона „А“ по чл.10 от Закона за устройството на Черноморското крайбрежие. В устройствена зона Ок_8 около Шабленската тузла, отразена в графичната част на плана ново строителство не се допуска.	Ок	оранжево	площ
6. Курортен комплекс в зелена среда	30	1,00	60	10	Разрешава се строителство на сгради с рекреационно ползване. Да се запазят характерните местни растителни видове.	Ок1	Оранжево със зелено хор. райе	площ
	20	0,50	70	7,5	Показателите на този ред се отнасят за зоните, попадащи в зона „А“ по чл.10 от ЗУЧК, както и за устройствена зона Ок1_4.			
7. Вилни зони	15	0,60	60	7		Ов	Оранжево с кафяво	площ
ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ								
УСТРОЙСТВО И ЗАСТРОЯВАНЕ НА ОХРАНИТЕЛНА ЗОНА „А“ И ОХРАНИТЕЛНА ЗОНА „Б“ ПО ЗАКОНА ЗА УСТРОЙСТВОТО НА ЧЕРНОМОРСКОТО КРАЙБРЕЖИЕ								
8. Курортни зони в зона „Б“ по ЗУЧК	30	1,5	50	15	Разположени в охранителна зона „Б“ от ЗУЧК. Минимум 50% от озеленената площ е с висока дървесна растителност. Прилага се чл. 17 от ПН.	Ок1	зелено с верт. синьо райе	площ
9. Курортни зони в охранителна зона „А“ от ЗУЧК	20	0,5	70	7,5	Разположени в охранителна зона „А“ от ЗУЧК. Минимум 50% от озеленената площ е с висока дървесна растителност. Прилага се чл. 17 от ПН.	Ок2	зелено с верт. синьо райе	площ

УСТРОЙСТВО И ЗАСТРОЯВАНЕ НА ТЕРИТОРИИ ЗА ЗАЩИТА НА НЕДВИЖИМОТО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО							
10. Защитени територии на културни ценности					Режимът е предназначен за защитени територии на единични и групови недвижими културни ценности, по смисъла на Закона за културно наследство (ЗКН). Режимът включва: териториален обхват (определен от границите на културните ценности и на охранителните им зони) и предписания за опазване. Определен е териториалният обхват на културната ценност под № 34. За всички останали археологически ценности, както и за другите видове ценности, териториалният обхват включва охранителната зона с ширина 10 м. около външния контур на ценността, но не по-малко от изискуемото по ЗКН, чл. 79 (4). Предписанията за опазване са определени с акта за деклариране или за предоставяне на статут на културната ценност.	Кз	
11. Обособени извънселищни територии с археологически културни ценности					Териториите включват локални концентрации на единични недвижими археологически културни ценности, всяка от които е защитена от ЗКН (режим Кз). Режимът запазва целостта на групата от ценности, като не допуска в нейните незащитени зони да бъдат извършвани изкопни работи, дълбочинна обработка на почвата, засаждане на дървета и култури с дълбока коренова система, като се допуска плитка обработка на почвата (оран) до 0.25 м. Осъществяват се теренни археологически проучвания по смисъла на ЗКН.	Кис	
12. Обособени територии в населени места с УПИ с културни ценности					Териториалният обхват включва защитените територии на културните ценности по смисъла на ЗКН (намиращи се под устройствен режим Кз). Режимът съхранява традиционната улично-квартална структура, начина на застрояване и пейзажната характеристика на общата обособена територия.	Кс	
13. Територии с превантивна защита					Режимът се отнася до териториите на единични обекти без статут на културна ценност, но защитени поради техни възможни качества на културна ценност, на вниманието на НИНКН. Включват се археологически обекти (могили с несигурно идентификация), архитектурни обекти (Фарът край Шабла, старата мелница край с. Твърдица). Режимът предвижда недопускане на деструктивни дейности в териториите, по смисъла на режим Кз, преди произнасянето на НИНКН.	Кпз	
14. Територии на тематични паркове на културното наследство					Териториите включват трите разновидности на тематични паркове (указани на плана с индекси съответно: Ктп1, Ктп2, Ктп3). Режимът да създаде условия за оптимално съхраняване и изява на идентичните културни и пейзажни характеристики на средата, с функции в областта на културния туризъм. Териториите се устройват според специализирани планове за устройство и управление, които предвиждат: опазване, обозначаване, експониране на включените културни ценности (според режимите Кз, Кис, Кс, Кпз), устройството на мрежи от тематични културни маршрути, изграждане на предвидените в плана културно-туристически информационни центрове и др. Режимите съхраняват автентичността на средата, традиционните връзки и отношения, материалните и нематериалните ценности и др.	Ктп	

15. Селища с функции за селски туризъм					Режимът предвижда съхраняването на традиционната улично-квартална структура на селищната среда, начина на застрояване, пейзажната характеристика и връзката на селището с околната природна среда.	Кст		
16. Акватория на подводна археология					Територията включва концентрация на археологически обекти в акваторията на античното пристанище Карон Лимен, с възможни качества на археологически резерват, преценени от НИИКН. Режимът защитава целостта на археологическите ценности от строителни дейности, проучвателни дейности за нефтени и газови находища. Осигуряват се възможности за подводни археологически проучвания. Допуска се подводен културен туризъм.	Кпа		
ТЕРИТОРИИ ЗА ЗАЩИТА НА ПРИРОДНИ ОБЕКТИ								
					Устройството на тези територии се осъществява съгласно Закона за защитените територии и въз основа на планове за управление и други устройствени планове. Строителство се допуска, ако е предвидено по тези планове и при влязъл в сила ПУП.	Р	Вертикален син щрих с контур	Площ с контур
17. Защитени местности					Територии с особена териториално-устройствена защита по чл. 10, ал. 2 и § 5, т. 4 ЗУТ. Устройството на тези територии се осъществява съгласно Закона за защитените територии, режимите определени със Заповедите за обявяване на защитените територии и въз основа на Планове им за управление. Строителство се допуска, само ако е предвидено по тези планове и при влязъл в сила специализиран ПУП по чл. 111 ЗУТ и в съответствие с чл. 20 и чл. 21 от правилата и нормативите за прилагане на плана.	Рдз	вертикален син щрих върху основен режим	вертикален син щрих с контур
18. Защитени зони					Територии с особена териториално-устройствена защита по чл. 10, ал. 2 и § 5, т. 4 ЗУТ. Устройството на тези територии се осъществява съгласно Закона за биологичното разнообразие, режимите определени със Заповедите за обявяване на защитените зони и въз основа на влезли в сила специализирани подробни устройствени планове и планове за управлението им и в съответствие с чл. 22 и чл. 23 от правилата и нормативите за прилагане на плана.		тънко червено и жълто каре върху основен режим	диагонал карен щрих
19. Зони за специфична защита на природни обекти					Територии за специфична защита на природни обекти в съответствие с чл. 10, ал. 2 и § 5, т. 4 ЗУТ. Устройството им се осъществява съгласно чл. 24 и 25 от правилата и нормативите за прилагане на плана.		лилав пунктир	контур
20. Влажни зони					Откритите водни площи и влажните зони са обект на стриктна природозащита. Не са допустими дейности, водещи до нарушаване на тяхното дъно и техните брегове. Не се допуска изграждане на наколни обекти за подслон. Допустимо е управлявано увеличаване на откритите водни площи чрез косене на тръстиките масиви на ротационен принцип в зоните, определени със специализиран ПУП.	Вз		площ с контур
21. Пасища, поляни, ливади в защитени зони					Включват ливади, пасища, поляни, мери, мочурища, дюни, скали в селскостопанския и горския фонд – без възможност за промяна на предназначението и начина на трайно ползване		маслено зелено	площ

ТЕРЕНИ ЗА ОЗЕЛЕНЕНИ ПЛОЩИ								
ГРУПА УСТРОЙСТВЕН И ЗОНИ И САМОСТОЯТЕЛНИ ТЕРЕНИ НА ЗЕЛЕНАТА СИСТЕМА В УРБАНИЗИРАНИТЕ ТЕРИТОРИИ					Основните функции на тази група са рекреативни, еколого-хигиенни ветрозащитни и др. специфични (гобища, крайбрежни паркове и др.). Допуска се изграждането на обекти със спортни и атракционни и обслужващи функции, при спазване на предвидените параметри за устройствената зона и терените.			площ
22. Терени на градски скверове, градини и озеленяване	2	0,02	85 (вкл. декоративни водни площи)	7	Градини и скверове за широко обществено ползване публична собственост. Допуска се само застрояване, обслужващо основната паркова функция – кафе, църква, трафопост, тоалетна и др. подобни.	Зп	Тъмно зелено	площ
23. Устройство зона за паркове със специално предназначение	10	0,25	80	7	Зелени площи със специфичен режим – атракционни паркове, крайморски паркове, исторически паркове, етнографски, спортни и други*.	Зсп	светло зелено с червен контур	Площ с червен контур
24. Самостоятелни терени за гобищни паркове.					Устройват се на основата на ПУП. По периферията на гобищните паркове в рамките на регулационните им граници се предвижда задължителна изолационна зеленина с мин. ширина 10м, в която се допуска разполагане на колумбарийни стени. Хигиенно-защитната зона на съществуващи гобища и техните разширения, граничещи с жилищни територии е 100 м, а за новопредвидените – 200м. Разкриване на нови и/или разширяване на съществуващи гобища да се извършва след извършване на хидрогеоложко проучване на нивото на подпочвените води за новите терени, като се спазват изискванията на Наредба № 2 от 2011 г. за здравните изисквания към гобищните паркове и погребването и пренасянето на покойници (или съответната действаща нормативна уредба).	Тгп	синьо-зелено с червен контур	площ с контур
ТЕРИТОРИИ ЗА СПОРТ И АТРАКЦИИ								
ГРУПА УСТРОЙСТВЕН И ЗОНИ И ТЕРЕНИ ЗА СПОРТ И АТРАКЦИИ					Допуска се застрояване само за спорт и атракции. В устройствена зона за спорт и атракции (Са) с подробен устройствен план се определят границите на терените за спорт и атракции с предназначение за „атракционни за колективни игри и редки спортове”			
25. Терени с конкретно предназначение за спорт и атракции	5	0,05	70	5	Допустимите дейности в тези зони включват: атракционни и колективни спортове, запазващи специфичния ландшафт и растителна покривка на териториите (напр.: бадминтон; биатлон; борба на трева; бягане в чували; велокрос (колоездене по пресечена местност); геокешинг; дартс; екопътеки (или част от такива); конни маршрути (без конни бази); крос по пресечен терен; спортна стрелба (стенд, скейт и трап); пейнтбол; паркур; петанка; авио-спортове (парапланеризъм, дельтапланеризъм); спенинг; спортно катерене; спортно ориентиране; стрелба с лък; теглене на въже; футбол на малки вратички и др. под.)	Са	синьо зелено	площ

ТЕРИТОРИИ ЗА ОБЩЕСТВЕНО ОБСЛУЖВАНЕ								
ГРУПА УСТРОЙСТВЕН И ЗОНИ ЗА ОБЩЕСТВЕНО- ОБСЛУЖВАЩИ ДЕЙНОСТИ					Предназначени предимно за осигуряване на обекти за обществено обслужващи дейности – образование, здравеопазване, социални грижи, култура, религия, административни и делови услуги, търговия и др. видове дейности от третичния и четвъртичния сектор (финансово-кредитно обслужване, спорт, отдих, забавления, информационно обслужване и други).	О	червено	площ
26. Устройствена зона за обществено-обслужващи дейности	30	0,90	50	10		О	червено	площ
ТЕРЕНИ ЗА БАЗИ НА ГРАДСКОТО СТОПАНСТВО, ТЕХНИЧЕСКА, ТРАНСПОРТНА И ЕКОЛОГИЧНА ИНФРАСТРУКТУРА.								
					Обособени терени предназначени за осигуряване на елементите на градското (комуналното) стопанство, като всеки отделен терен има своя специфика и конкретна форма.			
27. Терени за транспортна инфраструктура	30	1,00	50		За транспортна инфраструктура – улици, пътнища, летища, ж.п. линии, ареали, гаражи, депа, паркинги, пристанища и административните им сгради. Всички видове дейности по брегоукрепване и строителство в означените в графичната част на плана зони Тти_22, Тти_23 и Тти_26 да се извършват в извън гнездовия период (от 1 април до 31 юли) на дивите птици. Да не се нарушават естествени скални местообитания в границите на тези зони.	Тти	Светло сиво	площ
28. Терени за площни обекти на техническата инфраструктура					За електростанции, ел. подстанции, телефонни централи, радио и телевизионни и други телекомуникационни централи, за площни обекти на снабдяване с петролни продукти, газ и топлоенергия и др. Показателите на застрояване се определят с подробните устройствени планове съобразно правилата и нормативите, определени с наредбата по чл.13, ал.1 от ЗУТ (или действащата съответна нормативна уредба).	Тевк	Петролно о зелено	площ
29. Терени за третиране на отпадъци					Терени за третиране на отпадъци. Подлежат на поэтапно закриване и рекултивация. Използването им след рекултивация следва да спазва същите режими, както на териториите с функционално предназначение Тек (за екологична инфраструктура).	Тсм	Тъмно сив шрих върху светлоси в фон	площ
30. Терени за екологична инфраструктура					Площни обекти на екологичната инфраструктура и дейности свързани с управлението на отпадъците, в т. число, но не само: рециклиране, предварителна обработка (сепариране, разглобяване, балиране, брикетиране, пакетиране, претоварване), закрити складове за силно действащи отровни вещества и минерални торове, компостиране, обезвреждане на неопасни отпадъци и др. при спазване на изискванията на наредба №7 на МЗ (или действащата съответна нормативна уредба) и съответния ред за отреждане по други специални закони. Не се допускат дейности по депониране на битови отпадъци.	Тек	Светлосиво с петролно зелен шрих	площ

ЗЕМЕДЕЛСКИ ТЕРИТОРИИ								
ГРУПА ЗЕМЕДЕЛСКИ УСТРОЙСТВЕН И ЗОНИ И ТЕРЕНИ					Предназначени за производство на растителна продукция и паша на добитък по начин, неувреждащ почвеното плодородие и здраве.	Сс		
31. Устройствена зона за земеделски нужди					<p>Без промяна на предназначението на земеделските земи се допуска застрояване с обекти и съоръжения свързани с непосредственото им ползване: стопански, складови, селскостопански сгради, площадки и съоръжения, жилищна сграда за стопаните и работещите, инженерни мрежи и съоръжения за благоустрояването на имотите, съгласно ЗОЗЗ и подзаконовата нормативна уредба, както и за обектите и съоръженията по чл. 17а, ал. 2 ЗОЗЗ (или действащата съответна нормативна уредба).</p> <p>Не се допуска промяна на предназначението на земеделските земи, с изключение за целите на изграждане на обекти на техническата инфраструктура по смисъла на ЗУТ и на отделни поземлени имоти за изграждане на съоръжения за добив на електроенергия от възобновяеми енергийни източници (ветропаркове).</p> <p>Не се допуска промяна на предназначението на земеделските земи в зони Ссб, с цел добив на енергия от възобновяеми енергийни източници (ветропаркове), в границите на защитените зони от мрежата Натура 2000.</p> <p>Не се допуска изграждането на фотоволтаични централи.</p>	Ссб	светло жълт	площ
32. Устройствена зона за трайни насаждения, овощни градини и други	10	0,20	80	7	Допуска се изграждане само на обекти, пряко обслужващи основната функция на терена	Сст	светло зелено	площ
ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ								
ГРУПА ГОРСКИ УСТРОЙСТВЕН И ЗОНИ И САМОСТОЯТЕЛНИ ТЕРЕНИ					Устройството и застрояването се осъществяват по реда на Закона за горите. Допустимо е изграждането на сгради и съоръжения с функция отдых въз основа на ПУП и след промяна на предназначението на земята. Допуска се изграждане на проводи и съоръжения на инженерната инфраструктура при спазване на изискванията на ЗГ	Г		
33. Стопански горски територии					Основно с дървопроизводителни средообразуващи функции. Допускат се дейности съгласно горскостопански план.	Г	тъмно зелено	площ
34. Защитни гори и пояси					Предимно в зоната на водосливите, по крайбрежието, около каньоните и имат противоерозионни, ветрозащитни, водоохранни, мелiorативни функции и за защита от наводнения. Допуска се изграждане на противоерозионни, укрепителни и мелiorативни съоръжения и екопътеки обслужващи отдиha.	Гз	зелено	площ
35. Специални горски територии с рекреационно значение					Гори с интензивно развита инфраструктура на отдиha, туризма и атракциите с профил и тематично предназначение. Разработват се въз основа на специализиран подробен устройствен план по чл. 111 ЗУТ за цялата територия на съответните устройствени зони, с които се	Гр	маслено зелено	площ

				определят местоположението на имотите за застрояване и функциите съвместими с отдиha, туризма и атракциите, обектите по чл.153, ал.1 от ЗГ и горските алеи/пътища. Обхваща територии и/или части от тях, за които се въвежда основен или допълнителен режим, с изисквания и ограничения, налагащи се по силата на разпоредбите на други закони. Парковете попадат в зони „ Б” и „В” на защитените местности да спазват съответните ограничения.			
СПЕЦИАЛНИ ТЕРЕНИ							
36. Тсп Специални терени	-			За обекти на сигурността и отбраната	Тсп	сиво розов с червен контур	площ
37. Терени за рекултивация				При поетапно закриване и рекултивация, следва да се спазват всички законови изисквания и след рекултивацията им тези терени се използват при спазване на режимите, установени за териториите, в които попадат.	Трс	Сиво със синьозелен контур и шрих	площ
ОХРАНИТЕЛНИ И ЗОНИ НА ВОДОИЗТОЧНИЦИ							
38. Охранителен пояс „Г” на водоизточници, включително на минерални извори				Устройството и застрояването в охранителния пояс се реализират въз основа на устройствени планове и съобразно изискванията на ЗВ и Наредба №3 от 2000 г. на МОСВ, МЗ и МРРБ (или действащата съответна нормативна уредба)		Лилав пунктир за контур върху осн. режим	контур

17. БАЛАНС НА ТЕРИТОРИЯТА

Изхождайки от целите на плана, устройствената концепция и възприетите решения на 1111 на ОУПО - Шабла са обосновани нуждите от поземлени ресурси за развитие на общината. Общата площ на община Шабла е 32 959 ха. От нея 7,21% е урбанизирана по опорен план.

Предварителният проект предвижда нарастване на урбанизираната територия на 11,36% за сметка на намаляване на земеделските земи - предимно необработваеми (от 86,31 на 81,45%)

Най-голямо увеличение имаме при териториите за рекреационни дейности - курорти и вилни зони (от 0,23% в ОП на 2,48 % в ПП), на второ място са парковете и градините (от 0,36% при ОП на 1,65% в ПП) и на трето - терените за спорт и атракции (от 0,02% в ОП на 0,17 % в ПП). На четвърто място по увеличение са терените за обществено обслужващи функции (от 0,10% в ОП на 0,51 % в ПП).

Планът предвижда и слабо намаляване на производствено - складовите територии (от 1,59% по ОП на 1,12% в ПП). Минимално увеличение има на терените с жилищни функции при Тюленово, Крапец и Дуранкулак. Увеличени са и площите за транспорт и комуникации.

Горските площи се увеличават с 82 ха (0,25%). Това увеличение се дължи на промяна на предназначението на територии с начин на трайно ползване - Гори в

земеделски земи и земеделски територии по Опорен план към Защитни горски територии в Общия Устройствен план. Промяната на територията касае зона Гз2 (45ха - НТП-земеделска земя, Гз93, Гз52 и Гз87м - НТП гори в земеделски земи).

Трябва да изтъкнем, че в този баланс не са отредени евентуалните бъдещи терени необходими за производството на нефт и газ.

Балансът на територията отразява в цифров вид основните устройствени идеи на плана:

- Запазване на аграрния характер на общината;
- Защита на уникалните природни дадености;
- Опазване и социализиране на богатото наследство от културни ценности;
- Развитие на отдиха и туризма във всичките му разновидности;
- Развитие на енергодобива чрез изграждане на проектираните ветрогенераторни паркове;
- Продължаване на проучванията за добив на нефт и газ;
- Интегриране на общината в националното и черноморско пространства чрез изграждане на съответната пътна инфраструктура;

Баланс на територията		ОБЩИНА ШАБЛА			
		ОПОРЕН ПЛАН		ОУПО	
ВИДОВЕ ТЕРИТОРИИ		ха	%	ха	%
1.	Територии с жилищни функции	1152	3.50	1218	3.70
2.	Територии за общ. обслужващи функции	32	0.10	169	0.51
3.	Територии за произв. и скл. дейности	523	1.59	369	1.12
4.	Рекреационни д-ти, курорти и вилни зони	76	0.23	816	2.48
5.	Озеленяване, паркове и градини	120	0.36	545	1.65
6.	Спорт и атракции	6	0.02	57	0.17
7.	Земеделски територии, в т.ч.	27916	86.31	26335	79.90
7.1.	Обработваеми земи - ниви	25024	77.54	24405	74.05
7.2.	Обработваеми земи - трайни насаждения	256	0.78	908	2.75
7.3.	Необработваеми земи	1204	3.65	0	0.00
7.4.	Пасища, ливади, мери	1432	4.34	1022	3.10
8.	Горски територии, в т.ч.	1593	3.21	1675	5.08
8.1.	Стопански горски територии	134	0.62	113	0.34
8.2.	Защитни горски територии	1287	2.59	1348	4.09
8.3.	Специални горски територии с рекреационно значение		-	214	0.65
9.	Транспорт и комуникации	428	1.30	463	1.40
10.	Техническа инфраструктура	13	0.04	91	0.28
11.	Територии за третиране на отпадъци	9	0.03	2	0.01
12.	Територии за екологична инфраструктура		-	10	0.03
13.	Терени за рекултивация		-	7	0.02
14.	Терени на недвижими културни ценности	13	0.04	13	0.04
15.	Влажни зони	147	0.45	276	0.84
16.	Територии със специално предназначение	126	0.38	138	0.42
17.	Водни площи	587	1.78	587	1.78
18.	Плажове	166	0.50	166	0.50
19.	Скали, оврази, промойни	35	0.11	23	0.07
20.	Недефиниран НТП и функция	17	0.05	0	0.00
	Общо:	32959	100	32959	100